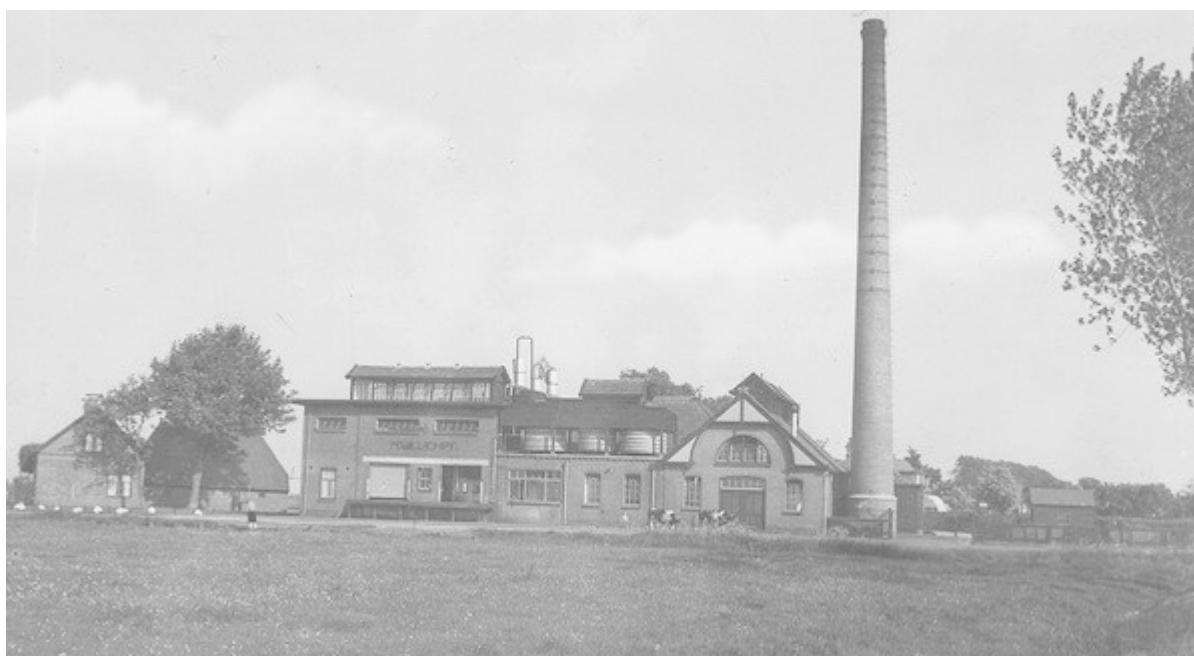
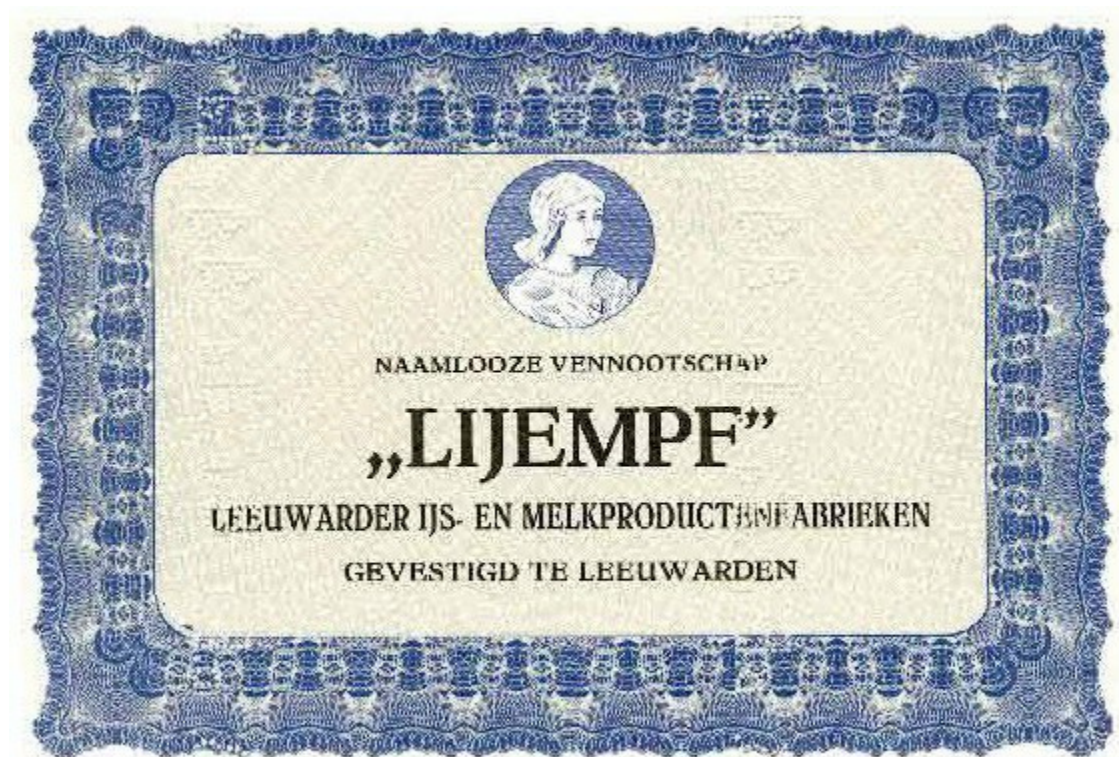

Deze Lijempf (knipsel)map bevat informatie over N.V. De Lijempf. N.V. Lijempf was jaren lang de grootste particuliere zuivelindustrie van Friesland en in ons land het - particuliere - zuivelbedrijf met de meeste zuivelfabrieken.

Veel van de teksten in deze map zijn transcripties van artikelen afkomstig uit de Leeuwarder Courant en het Nieuwsblad vh. Noorden, De reden van transcriptie is tweeledig; a) de betere leesbaarheid en b) het toegankelijk maken voor internet-zoeksystemen.

Veel wat te vinden is over de N.V. Lijempf is niet in deze map geplaatst. Om het beeld nog completer te krijgen zijn er naast deze knipselmap over de N.V. Lijempf nog drie andere pdf-mappen beschikbaar die alle (?) artikelen bevatten die in het LC-archief te voorschijn komen bij zoekwoord Lijempf. (De langere artikelen die reeds in deze map staan zijn daarin, in verband met bestandsgrootte, niet geplaatst, er is vaak wel een verwijzing)

Deze mappen zijn in eerste instantie bedoeld voor eigen gebruik, (en daarom ook nog erg voorlopig) maar gezien de beperkte informatie over de (particuliere) zuivelindustrie op internet, al vast op *zuivelhistorienederland* geplaatst.

www.zuivelhistorienederland.nl

eerste versie geplaatst als Lijempf-Knipselmap_19-08-25

Datum	Bron:	Onderwerp	Blz
		Xxxx / 1950 / 1955 / 1960 / 1965 / 1970 / 1975 / 1980 / 1990 / 2000 / 2010 /	
xxxx		Lijst met alle Lijempf fabrieken in het verleden	
1984-06-02	LC	Kort overzicht over Lijempf en andere particuliere zuivelfabrieken	
1911		Eerste knipsels	
1914-03-17	NvhN	Waarschuwing Coöperatieve fabrieken tegen komst Part. Lijempf-fabriek Briltl	
1922-09-11	LC	Het bezoek aan de „Lyempf” van de Fransche Consulnt.	
1927-11-18	LC	Afscheid (hoofd)directeur J.F. Huttinga	
1927-12-30	LC	Afscheidsreceptie J.F. Huttinga – terugblik	
1928-06-25	LC	Knipsel: Muziekvereniging „Lijempf” bestaat 10 jaar	
1937-11-16	LC	Over het komende zilveren jubileum van de Lijempf	
1937-11-24	LC	Het 25 jarig bestaan van de L.IJ.E.M.P.F.	
1937-11-30	LC	Receptie van het Zilveren jubileum van de L.IJ.E.M.P.F.	
1937-12-01	LC	Onthulling van 25 jr. jubileum geschenk personeel – een elektrische klok	
1937-12-15	LC	Jubileum Lijempf zuivelfabriek Augustinusga	
1937-12-20	LC	Jubileum Lijempf zuivelfabriek Drachten	
1937-12-21	LC	Jubileum Lijempf zuivelfabriek Berlicum	
1937-12-22	LC	Knipsel: Jubileum Lijempf zuivelfabriek Sloten	
1937-12-24	LC	Knipsel: Jubileum Lijempf zuivelfabriek Wolvega	
1937-12-29	LC	Knipsel: Jubileum Lijempf zuivelfabriek Berlicum	
1939-03-31	LC	Oud directeur J. F. Huttinga – 73 jr.- overleden	
1939-04-04	LC	Crematie J.F. Huttinga	
1939-12-07	NvhN	Verslag: proces tussen de N.V. „Lijempf” te Leeuwarden en de FMvL	Nw
▲			
1940			
1940-09-19	LC	Berlicum Massa-jubileum 12 arbeiders Lijempf fabriek	
1940-09-29	LC	Dokkum T. de Boer 25 jr zuiveldirecteur Lijempf fabriek	
1941-03-05	NvhN	De strijd tussen zuivelcoöperatie en speculatieve fabrieken (Lijempf)	
1941-05-13	LC	Augustinusga. Veteraan P. L. de Boer neemt afscheid	
1948-06-04	LC	Dokkum dir. T. de Boer stond terecht ivm. levering van zuivelprod. zonder bon	
1949-02-22	LC	Workum zuivelfabriek Tjebbes en Co., sinds 1938 N.V. Leijempf bestaat 60 Jr.	

▲			
1950			
1952-07-22	LC	<i>Inzicht</i> – periodiek Lijempf – over: 'Voordelen van particulier bedrijf'	
1952-11-21	LC	Aantekening: over feest bij het 40 jr. NV. De Lijempf	
1954-06-05	LC	Brand bij Lijempf te Berlicum werd laat ontdekt	
▲			
1955			
1955-04-05	LC	<i>Melco</i> – Noord-Holland – neemt fabrieken Alkmaar en Hoorn van Lijempf over	
1955-09-26	LC	Lijempf reorganiseert, resultaten ook in lopend jaar nog onbevredigend	
1955-10-16	LC	DOMO neemt melkbedrijf Groningen en Sappemeer van de Lijempf over	
1955-10-29	LC	ANAB – vakbond – richt zich tot ' <i>leden</i> ' over Lijempf	
1955-10-29	LC	DE VEEMARKT; Commentaar op overname particuliere Lijempf door coöp.	
1955-11-04	LC	De Friese zuivelcoöperatie staat op het punt de Lijempf gedeeltelijk over te nemen	
1955-11-15	LC	CCF koopt zeven Lijempffabrieken	
1955-11-16	LC	Condens betaalt 3,7 miljoen gulden aan Lijempf	
1955-11-17	LC	ANAB – vakbond – en CCF gaan spreken over nieuw ontstane situatie	
1955-11-19	LC	DE VEEMARKT; Fries zuivel in nieuw tijdperk	
1955-11-23	LC	Slag om de melk in Friesland in volle gang	
1955-11-25	LC	Knipsel: Lijempf-boeren stemmen niet in met reorganisatie	
1955-11-26	LC	Condens – CCF – verwacht geen groot verlies van ex-Lijempf-boeren	
1955-11-26	LC	Dreiging van melkoorlog in het noorden van Nederland	
1955-11-26	LC	DE VEEMARKT; Melkprijzen tussen vele klippen	
1955-11-28	LC	Veel Lijempf-melk in particuliere sector	
1956-03-10	LC	Wageningers laten twee Friezen debatteren over Lijempf-Condens kwestie	
1956-04-07	LC	DE VEEMARKT; kort stukje over overname Lijempf	
1957-01-29	NvhN	Lezing: Positie van de part. zuivelindustrie in Groningen, melkleveranciers bijeen	
1959-06-26	LC	Lijempf jaarverslag in mineur. Zuivelcrisis behoort nog niet tot het verleden	
▲			
1960			
1960-08-30	LC	Vreemde vragen op Lijempf vergadering	
1960-10-11	NvhN	Kort geding N.V. Lijempf tegen Verenigde Zuivelfabrieken	
1960-11-01	NvhN	Leeuwarder president ontsegt Lijempf vordering tegen Ver. Zuivelfabrieken	
1960-11-11	NvhN	Lijempf verklaart: Geen samenwerking maar medewerking bij uitvoering verkoop	
1961			
1961-03-13	LC	Boeren van Augustinusga op exkursie Vergaande specialisatie in Lijempf-fabrieken	

1964			
1964-09-17	LC	Grote activiteit om gunst boeren Lijempf pakt flink deel Boterkooper-melk	
1964-11-20	NvhN	Wat anderen er van zeggen periodiek Lijempf „Inzicht” over VZ. melk	
▲			
1965			
1965-05-29	LC	DE VEEMART: Lijempf weer in de gunst – wie? coöperatie of een ander?	
▲			
1970			
1970-01-17	LC	Geruchten over fusieplannen	
1970-03-18	LC	Afstoten kaasfabriek Ursem	
1970-03-23	LC	Lijempf draagt vijf fabrieken over aan Domo en CCF	
1970-03-24	LC	Lijempf -fabrieken in het Noorden: 5 miljoen gulden	
1970-03-26	LC	Brieven van Lijempf en Domo stichten verwarring	
1970-03-28	LC	DE VEEMARKT: Commentaar op gebeurtenis Lijempf	
1970-04-11	LC	Strijd om Lijempf-melk in Friesland ontbrand	
1970-04-16	LC	Melkoorlog om Lijempf melk tegen Winschotén? – Drachten nog niet dicht	
1970-04-16	LC	Coöperaties kopen melk Freia-Veenwoude	
1970-06-10	LC	Winst over 1969 vrijwel gelijk Lijempf verwacht voor '70 bevredigend resultaat	
1970-08-15	LC	Negatieve berichten over Lijempf gaan gewoon door in LC	
1971-06-26	LC	Lijempf werkt beter dan vorig jaar; wil in Leeuwarden blijven	
1972-05-31	LC	G. van Leeuwen in directie Lijempf	
1972-06-02	LC	Lijempf nam afscheid van directeur mr. Rutgers	
1972-06-03	LC	Hoge koers belemmert fusie. Lijempf in greep beurspeculatie	
1972-08-30	LC	Oud-directeur Cats van Lijempf overleden	
1973-04-13	LC	Serie knipsels, met.....LC 19 april 'Wessanen koop Lijempf voor 18 miljoen'	
1973-06-18	LC	Wessanen verwacht „Rentabiliteit Lijempf straks verbeterd”	
1973-07-17	LC	Lijempf onder nieuwe beheersmaatschappij Wessanen Lactosector	
▲			
1975			
1978-07-01	LC	Verhaal over vroegere Lijempfabriek Sloten – nu ccFriesland veevoederfabriek	
1978-07-29	LC	Straks terrein voor kantoren Markant fabriekscomplex Lijempf gaat verdwijnen	
▲			
1980			
1984-03-31	LC	IJswafels en Pasta Choca komen uit fabriek Berlikum	
1984-04-07	LC	Transportbedrijf in zuivelfabriek Augustinusga	
1984-04-14	LC	Wolvega: Na rivella nui opslag in voormalige Lijempf-fabriek	
1984-04-21	LC	Draadnagels uit Lijempf-fabriek te Dokkum	

1984-04-28	LC	Zuivelfabriek Kuinre rijp voor de sloop	
▲			
1990			
1993->>>>		En hoe ging het verder – enkele knipsels	
1999-01-19	LC	Lypack in moeilijkheden acht man ontslagen	
1999-10-19	LC	Lypack voor deel in andere handen – Hyproca Holding	
▲			
2000			
2004-06-09		Numico – opvolger van Nutricia – verkoopt Lijempf	
2005-04-20	LC	Na twee goede jaren weer kommer en kwel bij Lypack	
2007-08-27	LC	Lijempf in Kampen actief in melkmarkt – gaat weer <i>boerenmelk</i> ophalen	
2007-11-29	LC	Lijempf-historie in driehonderd dozen naar Fries Archief <i>Tresoar</i>	
2008-11-10	LC	Beschrijving Lypack bedrijf in Leeuwarden	
2010			
2010-05-15	LC	Laatste restje Lijempf Grieks – naam nu Lyempf	
2010-07-15	LC	Lyempf keert even geen melkgeld uit	
2011-04-04	LC	Lypack-Hyproca naar Chinese Ausnutria Chinese door melamine-schandaal	
2011-04-05	LC	De Chinese hunkeren naar zuivel	
2011-04-06	LC	Griekse eigenaar trekt stekker uit Lyempf	
2011-04-12	LC	Boeren eisen 10 mln. Euro van Lyempf	
2011-04-22	LC	Lyempf en Lypack weer herenigd bij <i>Austria Hyproca</i>	
2012-03-17	LC	Lypack (Lijempf) Eeuwfeest met Chinees tintje	
2013-06-22	LC	Ausnutria Hyproca nu volledig in Chinese handen	
2014-01-25	NvhN	Bart vd. Meer: Van Rabobank naar Chinese zuivel – Topman <i>Ausnutria Hyproca</i>	

Voorlopige lijst

	1912	mrt. 1955	nov. 1970	Sluiting	
Friesland					
Anjum	x			1926	1912 Ingebracht f 29.100
Augustinusga	x				1912 Ingebracht f 14.000
Berlikum		X 3)			1916/ Swart's Bleef lang ontvangststation
Dokkum		X 3)			1916 nw fabr. Sluiting; Anjum, Metslawier, Dokkum (Helder)
Drachten	x		x		1912 Ingebracht f 17.000
Fr. Palen					1946 L
Kloostertille					Verkoop fabriek 1920
Leeuwarden	x				1912 Ingebracht f 125.000
Leeuwarden					1916 Melkinr. Swart's
Metlawier				1926	Tot 18-9-1915 NV. Swart's zie LC 1940-04-30
Oenkerk	x			1913	1912 Ingebracht f 8.000
Sloten		X 3)			ca. 1935 / 1n 1958 Veevoederfabriek
Suameer					1912 Ingebracht f 15.000
Tjummarrum	x			1915	1912 Ingebracht f 7.000
Wolvega		X 3)			ca 1935 / 1957 Rivella fabriek
Workum		X 3)			1939 L / was Tjebbes en Co.
Groningen					
Adorp					
Briltill			x		
Doezum	x		x		1912 Ingebracht f 20.000
Groningen		X 2)			1929 bouw melkinrichting - 1e dir. R. Wijbenga
Groningen		X 2)			1929 bouw filiaal - 1e beheerder T. Werkhoven
Grootegast					
Sappemeer		X 2)			
Tolbert			x		Nw fabriek in 1915
Winsum			x		
Zuidhorn					
Overijssel					
Steenwijkerwold		X 3)			
Kuinre		X 3)			1935
Kampen					
N-Holland					
Den Burg	x				1912 Ingebracht f 6.000 / weer verkocht
Alkmaar (Crema)		X 1)			1951 4) /1946 L vd Werf blz 32
Hoorn (Horna)		X 1)			1951 4) /
Ursem					1951 4) /April 1970 naar Noord-Holland GA.
Uitgeest					???

- 1) Melkinrichting Crema (Alkmaar) en Horna (Hoorn) gaan 13-04-1955 naar Melco (Noord-Holland GA.
- 2) Melkinrichtingen per 26 nov. 1955 door Domo Beilen overgenomen
- 3) Vijf Lijempfabrieken door CCF overgenomen
- 4) Vanaf 1951 werd Lijemp mede eigenaar en ontstond er een *samenwerking LC 21-11-1952*

Leeuwarder Courant – niet opgenomen – zijn te vinden in de afzonderlijke knipselmappen

1952-11-21

Lijempf bestaat 40 jr.

Veel aandacht in courant, echter bijna niet te lezen Was ook een extra nummer van “Inzicht”

1955-04-13

Melco neemt Lijempf inrichtingen “Croma” in Alkmaar en “Horna” Hoorn over

1959-05-29

Berlicum fabriek alleen nog melkontvangst

1961-08-12

De Prinses Ursem (Lijempf) neemt “’t Zand” over – Hollandia fabriek, was al een ontvangst station, fabriek sluit nu ook.

1964-04-10

Lijempf heeft besloten om in Tolbert productie stoppen en alleen nog melkontvangst voor andere Lijempf fabrieken

1964-09-18

Door sluiting fabrieken Boterkoper (Surhuisterveen, Oostermeer, Noordbroek (gr.)) krijgt Lijempf meer melk in ontvangststation Doeze.

1965-12-20

Aandelenkapitaal van 5 naar 15 Mln.

1967-08-08

Grote onenigheid op jaarvergadering ivm lagere dividend

1967-10-20

Kaptein kaashandel was – ooit ?- deel van Lijempf. In 1967 naar Frico (net als later De Vreugd)

Over L.IJ.E.M.P.F. en andere particuliere zuivelfabrieken

(Van een onzer redacteuren)

Het waren de particuliere ondernemingen die in het laatst van de vorige eeuw de aanstoot gaven tot het fabrieksmatig verwerken van de melk. In deze aanvangsfase beleefden deze bedrijven hun grootste bloei en waren ze lange tijd in aantal de meerdere van de coöperatieve ondernemingen. In 1899 bereikte het aantal particuliere zuivelfabrieken zijn grootste hoogte. Met 49 bedrijven hadden de ondernemers her en der in Friesland een bolwerk voor de bereiding van zuivelprodukten. Toen was overigens het aantal coöperatieve zuivelfabrieken al gestegen tot 68 stuks.

Uit andere gegevens blijkt verder dat in 1899 al 57 procent van de totale hoeveelheid melk in Friesland werd verwerkt door de coöperaties. In 1910 was dat percentage al gestegen tot 68 en in 1930 werd driekwart van de Friese melk in coöperatieve fabrieken verwerkt. Daarmee is tegelijk aangegeven dat de invloed van de particuliere ondernemingen steeds meer afnam.

Verschillende van de aanvankelijk als pionier werkende zuivelondernemers, lieten het op den duur afweten. Ook volgden in deze branche al gauw concentraties. In 1931 waren er nog maar 28 particuliere bedrijven over. Het groeiende blok coöperaties zag echter de ontwikkeling van steeds groter wordende particuliere ondernemingen als de N.V. Hollandia en KNM en vanzelfsprekend ook de Lijempf met wantrouwende blikken aan.

Voor de Friese boer kreeg de zuivelcoöperatie een steeds groter wordende betekenis. Toch zijn er ook heel wat coöperaties gevallen. Het bestaan van door boeren gestichte fabrieken in bijvoorbeeld Boornzwaag, Boyl, Oldeholtgade, Spanga, Surhuizum en Tzummarum heeft maar enkele jaren geduurd. Voortijdig zijn de deuren van deze fabrieken gesloten. Wat eigenlijk „Concordia” had moeten lopen of een „Goede Verwachting” had moeten zijn, werd in werkelijkheid een teleurstelling voor de boeren die vaak na lang aarzelen de weg van de fabrieksmatige zuivelbereiding waren ingeslagen.

Tientallen jaren was er in Friesland volop bedrijvigheid door de zuivelindustrie. Bijna ieder dorp van enig aanzien bezat een rokende schoorsteenpijp van een zuivelfabriek. Velen vonden werk in deze sector. Vaak was „it fabryk” van enorm grote betekenis voor het wel en wee in een dorp. Niet alleen voor de boeren, maar ook voor de zuivelarbeiders, die in het dorp woonden.

Logisch dus, dat het verdwijnen van „it fabryk” een gevoelig verlies voor een dorp betekende. Zeer snel zijn er vanaf 1950 tientallen zuivelfabrieken gesloten,

toen de fusie-golf zich eenmaal in gang had gezet. In 1954 waren er nog 77 coöperaties en 18 particuliere ondernemingen in Friesland. Hoe snel dit proces om zich heen heeft gegrepen, bewijzen de cijfers uit 1981. Er bleken toen al 60 coöperatieve en 8 particuliere fabrieken hun deuren te hebben gesloten.

Ondanks het principe dat het personeel met de melk meeging, waren die sluitingen sterk van invloed op het bestand zuivelarbeiders. In 1954 was er bijvoorbeeld nog werk voor zo'n 4500 mensen, in 1981 konden er echter nog maar een kleine 2000 in de zuivelfabrieken aan de slag.

Het wel en wee van veel voormalige zuivelfabrieken is de afgelopen jaren op deze plaats beschreven. Het lot van deze complexen was vaak triest. Leegstand knaagde soms aan de oude complexen en van grote bedrijvigheid voor het dorp was in de meeste gevallen geen sprake. Een enkele oude zuivelfabriek was zelfs al verworpen tot een puinhoop. Ook zijn er plaatsen waar ooit een trots boerenbezit heeft gestaan, maar waar het gebouw al is afgebroken of afgebrand.

[vervolg](#)

1911

Lijempf

Twee kleine knipsels uit de LC van 1911, die gaan over de beginperiode van de Lijempf.
In het eerste stukje komt de naam van de Groninger industrieel J.E. Scholten nog niet voor – net zo min als de naam LIJEMPF.

Leeuwarder Courant 1911-08-30

LEEWARDEN, 29 Augustus.

Stadsnieuws.

Bij het college van burg. en weth. van Leeuwarden is het verzoek ingekomen van den heer J. Schortinghuis te Zaandam, om vergunning tot het oprichten eener constructiewerkplaats, benevens een melkpoederfabriek en een ijsfabriek, op het terrein van de voormalige stroocartonfabriek.

Leeuwarder Courant 1911-12-16

De zuivelfabriek te Anjum.

Over het gebeurde aan de zuivelfabriek te Anjum meldt het „Friesch Dagbl.” nader:

De fabriek blijft in elk geval doorwerken, zoo het heet niet voor een vennootschap, maar voor de heeren Scholten uit Groningen en Schortinghuis uit Zaandam. Dat voorloopig geen uitbetaling aan de leveranciers geschiedt, moet zijn oorzaak vinden in het feit, dat de koopacte niet kan worden verleden, voor de acte van ontbinding met de Engelsche heeren Clarke en Roelofsz, te Londen woonachtig, gemaakt is.

Zoodra deze acte gereed is, worden, naar het heet, den heer Sevenster de middelen verstrekt om de leveranciers te voldoen. Aldus een zinsnede uit een schrijven, hetwelk den leveranciers van den heer mr. J. Tijsma is toegekomen. Nader verneemt men, dat de heer Sevenster door bloedverwanten wel in de gelegenheid gesteld is, reeds nu het verschuldigde melkgeld te betalen, maar dat van hoogerhand hiertegen bezwaar gemaakt wordt. Tevens mag als bewijs van goed vertrouwen in den heer Sevenster genoemd worden, dat de leveranciers voortgaan met melk aan de fabriek te leveren.

Leeuwarder Courant 1912-01-08

De zuivelfabriek te Anjum.

Naar wij vernemen, heeft mr. J. W. Tijsma de onderhandelingen, gevoerd met de Engelsche combinatie, die de fabriek gehuurd had, tot een goed einde gebracht, zoodat de achterstallige **melkgelden** in de volgende week kunnen worden uitbetaald. De fabriek werkt thans, onder beheer van den heer S. Sevenster, voor de bekende combinatie-Schortinghuis c.s.

Onderstaand bericht in de Leeuwarder Courant van 3 december 1912 is de eerste knipsel waarin melding wordt gemaakt van „Lijempf” Leeuwarden.

Leeuwarder Courant 1912-12-03

Fabriek van melkpoeder en zuivelproducten.

Te dezer stede is opgericht de naamlooze vennootschap „**Lijempf**, tot exploitatie van fabrieken van melkpoeder en zuivelproducten”, gevestigd te Leeuwarden.

Zij heeft tot hoofdfabriek, waar ook het hoofdkantoor is gevestigd, de terreinen der voormalige stroocartonfabriek, thans geheel voor het nieuwe bedrijf omgewerkt. De verdere fabrieken, tot de vennootschap behorende, zijn de stoomzuivelfabrieken te Anjum, Tjummarum, Drachten, Smaamer, Grootevast, Doezum, Augustinusga en Oenkerk.

In de dezer dagen gehouden buitengewone vergadering van aandeelhouders zijn voor de eerste maal als commissarissen aangewezen de heeren J. E. Scholten te Groningen, R. Bloembergen Ezn. te Leeuwarden, D. A. Oosterbaan te Tjummarum, A. Folkerts te Groningen en J. H. Berghuis te Leeuwarden.

Tot directeur, met de hoofdleiding belast, is benoemd de heer J. F. Huttinga te Veendam en als technisch leider zal optreden de heer Th. Tiersma, thans directeur van de coöperatieve stoomzuivelfabriek te Hoogeveen.

Het exploiteeren van fabrieken van melkpoeder, gecondenseerde melk, caseïne en verdere zuivelproducten, en van ijs zal in hoofdzaak het deel der vennootschap zijn.

Kort daarna – 16 december 1912 – verschijnt er een advertentie voor aandelen Lijempf en 17 januari 1913 een over melding in de Staatscourant.

Leeuwarder Courant 1912-12-23

TE KOOP aangeboden

eenige AANDEELEN à f1000 van de onlangs door den heer J. E. SCHOLTEN van Groningen opgerichte Naaml. Vennootschap „Lijempf”. (Leeuwarder ijs- en melkproductenfabriek).

Br. fr., onder no. 834, bureau dezer courant.

Leeuwarder Courant 1913-01-17

AANKONDIGING.

Het bijvoegsel tot de „Nederlandsche Staatscourant” van Zondag 12 en Maandag 13 Januari 1913, no. 10, bevat onder no. 59, de acte van oprichting der NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP „LIJEMPf” (Leeuwarder Ijs- en Melkpoederfabrieken) tot Exploitatie van Fabrieken van Melkpoeder en Zuivelproducten, gevestigd te Leeuwarden, verleden voor den ondergeteekenden notaris te Leeuwarden, den 29 November 1912, op het ontwerp waarvan de Koninklijke bewilliging is verleend, bij besluit van den 13 November 1912 no. 29.

Geschiedende deze aankondiging ter voldoening aan het voorschrift van art. 38 Wetboek van Koophandel.

J. H. BERGHUIS, notaris.

En kort daarna de eerste personeelsadvertenties

Briltl: overgenomen, bestaand fabriekscomplex

Suameer: ook overgenomen – was in 1908 opgericht. Eigenaren toen, Sluis, de Boer en Hulshof.

Tolbert: bouw nieuwe zuivelfabriek.

Leeuwarder Courant 1913-04-01

De N. V. „LIJEMPf” te Leeuwarden vraagt voor haar fabrieken te Briltl en te Suameer bekwame BOTERMAKERS en aan eerstgenoemde fabriek tevens een bekwaam CENTRIFUGIST.
Aanbieding schriftelijk te Leeuwarden.

Leeuwarder Courant 1913-08-13

KAASMAKER.

Wegens ziekte kan *direct* geplaatst worden een 1e KAAS-MAKER aan de N. V. LIJEMPf te Leeuwarden.

Leeuwarder Courant 1915-12-16

AANBESTEDING.

Op **Vrijdag den 24 December o.k.** denkt de DIRECTIE van de N. V. „Lijempf” te Leeuwarden aan te besteden:

Het bouwen van een STOOM-ZUIVELFABRIEK met bijbehorende WERKEN, op een vrij terrein te Tolbert, gemeente Leek.

Bestek en teekeningen zijn à f 40 per compleet stel verkrijgbaar bij den bouwkundige A. VROOM, Gysbert Japicxstraat 114 te Leeuwarden.

Bij ongeschonden inlevering van bestek en teekeningen binnen 24 uren na de besteding, wordt voor ieder stel f 35 terugbetaald.

Aanwys en inlichtingen volgens bestek.

DE DIRECTIE.

Waarschuwing aan de melkveehouders in het Westerkwartier.

Coöperatie tegen komst Lijempf-fabriek Briltil

Indien men de verschijnselen van den tegenwoordigen tijd op landbouwgebied nagaat, valt er zeker te constateeren eene krachtige neiging van de boeren om de voortbrengselen van hunnen akker en hunne weiden zelf, en dan gemeenschappelijk tot handelsproducten te verwerken en aan de markt te brengen.

In de zand- en veenstreken ziet men de coöperatieve aardappelmeelfabrieken de een bij den ander uit den grond verrijzen; de graanboer, bij ervaring bekend met het feit, dat de prijzen van het stroo vaak in sterke mate ten zijnen nadeele afwijken van hetgeen naar de cartonprijzen behaald moest kunnen worden, gaan coöp. stroocartonfabrieken stichten en tot nog toe met uitstekend gevolg; ook de beetwortelsuikerfabriek te Vierverlaten, welke gedeeltelijk op participatie (deelgenootschap in de winst) is ingericht, kan de peeeëverbouwende boeren niet meer bevredigen, eene coöperatieve beetwortelsuikerfabriek wordt er naast gebouwd.

In deze environs. waar veehouderij en de daarmee gepaard gaande zuivelbereiding een machtige factor is van het landbouwbedrijf, werd dadelijk bij de intrede van de fabriekmatige bewerking vrij algemeen het coöperatief systeem gekozen en met uitstekend resultaat, het is bekend, hoe de speculatieve fabrieken in aantal verminderden, niet tot bloei kwamen; de op coöperatieven grondslag werkende omgekeerd.

De laatste kunnen thans gebruik maken van de ervaringen van een kwart eeuw, beschikken over geschoold en door de praktijk ervaren leiders over personeel dat mede door ervaring en vakonderwijs voor hun taak is berekend; over fabrieken die zich steeds hebben aangepast en aanpassen aan de eischen welke de ervaringen aan dit gewichtig onderdeel deden stellen; zij moeten door dit alles sterk staan bij concurrentie tegen andere fabrieken; het is niet aan te nemen dat zij zoo maar overvleugeld worden door welke speculatieve zaak ook. De veeteelt en de melkwinning hebben dan ook in dien tijd eene verbazende uitbreiding erlangd, ten voordeele van een groot deel der plattelandsbevolking.

En thans, nu iedereen over de uitkomsten dier organisatie's meer dan tevreden behoort te zijn, wordt door de maatschappij Lyemff te Leeuwarden, president-commissaris de Heer J. E. Schollen te Groningen, door hare fabriek te Briltil, een gevaar geschapen, waarvoor wij meenen ernstig te moeten waarschuwen. De daar te stellen zuivelfabriek van groote capaciteit zal de op coöperatieven grondslag werkende fabrieken in hunne financiële uitkomsten benadeelen, wanneer zij niet weigert aan dit afmaakproces mede te doen. Deze fabriek zal afwachten wat de boerenfabrieken betalen, daarnaar hare melkprijzen regelen, aanvankelijk wellicht garandeeren wat de het best schijnende fabriek betaalt.

Door het verleen van eenige faciliteiten en misschien aanvankelijk door het betalen van een iets hooger prijs zal zij trachten zelf melk te krijgen. Voor een goed deel wordt deze grondstof aan de boerenfabrieken onttrokken; door den verminderden aanvoer zullen de exploitatiekosten dezer fabrieken verhoogd worden en dit moet komen ten koste van den uit te betalen melkprijs. Wordt deze lager dan zal zij zelve gemakkelijker een concurrerenden prijs kunnen geven en tevens haar

eigen zaak winstgevender maken. De mogelijkheid bestaat dat door voortzetting van een dusdanig uitputtingsproces de boerenfabrieken worden uitgemergeld, het zal dan groote moeite geven de geleden schade in te halen. Men spiegele zich in dezen aan de ervaringen van den landhousen stand hij de andere producten, de speculatieve fabrieken geven niet meer dan zij geven willen, desnoods geven moeten, om aan grondstof te komen; de Veenkoloniale aardappelboeren weten hij ervaring wat zij dan voor hunne waar krijgen.

Houders van melkvee in onze environs, neemt de moeite om dit eens te overwegen. Sluit u aan bij de goed ingerichte coöperatieve fabrieken, en zoo gij geen deelgenoot wenscht te worden, levert dan toch uwe melk. Van winstbejag, waarvan speculatieve fabrieken uitgaan, is hier geen sprake. Van het aandelenkapitaal wordt slecht pl.m. vier pct. rente genoten, aandeelhouders en leveranciers ontvangen denzelfden prijs voor de melk en krijgen de hun toekomende karnemelk en wei terug. Het personeel geniet een vast salaris, geheel onafhankelijk van de bedrijfsuitkomsten, niemand heeft er het minste belang bij de melkleveranciers in eenig opzicht te kort te doen. Laat u niet verleiden door eenig gemak of een klein bedrag aan melkcenten die vrij zeker later in guldens en rijksdaalders zullen worden ontbeerd. Houdt in ieder geval de hier bestaande op coöperatieve grondslag staande zuivelbedrijven sterk en gij zult nu in de toekomst verzekerd zijn van een voordeeligen afzet der door u te produceren melk.

*De Besturen der op coöperatieven grondslag
werkende zuivelfabrieken:*

T. Meijer	]	
K. K. Schuiringa	]	
J. E. Siccama	]	Grijpskerk.
S. Veldman	]	
Dj. Siccama Jzn.	]	
M. Th. Brouwers	]	
J. R. Brongers	]	
E. L. Franssens	]	Ezingen.
J. Franssens	]	
B. Wieringa	]	
P. Bolt	]	
J. R. Harkema	]	Aduard.
P. Iwema	]	
J. J. Vink	]	
J. Pen	]	
H. Wolters	]	Stad en Lande,
J. Niestijl	]	Groningen.
J. Lutgers	]	
H. van Til	]	

Leeuwarder Courant 1916-04-15

Aan de fabriek van melkproducten der
N. V. **LIJEMPF** te Augustinusga wordt ge-
vraagd een

ASSISTENT.

Br. met getuigenschriften worden ingewacht
aan het HOOFDBUREAU te Leeuwarden.

Leeuwarder Courant 1918-05-01

„CUM”

(WETTIG GEDEPONEERD)

VERVANGT

MET HET GROOTSTE SUCCES

LIJNOLIE.

VRAAGT GEBRUIKSAANWIJZING.

N. V. **LIJEMPF**,
HOOFDBUREAU
LEEWARDEN. Tel. 842.

HOOFDVERT,
J. v. d. FEER Pzn.,
SNEEK. Tel. 61.

10 FABRIEKEN IN FRIESLAND EN GRONINGEN.

Leeuwarder Courant 1919-08-09

Botercontrôlestation.

Aan het verslag van het Botercontrôlestation der
Friesche Maatschappij van Landbouw over het dienst-
jaar 1 Mei 1918—1 Mei 1919 ontleenen we:

Het aantal gecontroleerden bestond op 1 Mei 1918
uit 120 zuivelfabrieken, 2 melkinrichtingen, 3 vee-
houders, de Coöp. Zuivel-Exportvereniging en den
heer R. Buisman.

De eenige zuivelfabriek in Friesland, die niet onder
contrôle stond, omdat zij behoorde aan den **Conden-**
sed Milk Company of Holland te Rotterdam, was die
te Koolstertille. Deze fabriek is in Juli 1918 aan de
N. V. Lijemph overgegaan, waardoor nu in Friesland
geen ongecontroleerde fabrieksboter meer wordt ge-
maakt.

Lijst particuliere zuivelfabrieken in Friesland waaruit blijkt dat N.V. Lijempf de meeste fabrieken exploiteerde.

Leeuwarder Courant 1919-11-08

PLAATS.	EIGENAAR.
Anjum . . .	N. V. „Lijempf“, gevestigd te Leeu- warden.
Metslawier . .	
Suameer . . .	
Augustinusga .	
Drachten . . .	
Berlikum . . .	
Doezum . . .	
Tolbert . . .	
Kootstertille .	Kon. Ned. Mij. van Kans en Roomb.- fabrieken, gevestigd te Sneek.
Oosterlittens .	
Wommels . . .	
Bolsward . . .	
Sneek . . .	Fa. A. Lankhorst, Heeg.
Oudega (W.) .	
Heeg . . .	N. V. Vereenigde Zuivelfabrieken, ge- vestigd te Leeu- warden.
Lemmer . . .	
Surhuisterveen .	Firma J. Helder Pzn. K. Anema.
Oostermeer . .	
Dokkum . . .	Firma Joh. Hal- bertsma.
Veenwouden . .	
Sneek . . .	N. V. v.h. Tjebbes & Co.
Workum . . .	
Noordwolde . .	P. Hettema.
Oldeboorn . . .	
Sloten . . .	Fa. de Boer & Keij. N. V.
Kuinre . . .	
Wolvega . . .	N. V. Oppers & Frieslandia.
Friesche palen .	

Leeuwarder Courant 1920-12-16

Fabrieksgebouwen, enz te Kootstertille, aan groot scheepsvaarwater

Notaris HARTERINK zal **Dinsdag 28
December**, om 4 uur, bij Hoekstra te
Kootstertille, ten verzoeken van notaris
BERGHUIS, prov. veilen:

Voor de N. V. **Lijempf**:

Het **FABRIEKSGEBOUW**, vroeger
ingericht voor zuivelfabriek, met annex
geriefelijk en ruim **WOONHUIS**, voor
korte jaren geheel vertimmerd en ver-
beterd, en **grond** aan het Kolonelschip
(vaart Groningen—Leeuwarden) en
omv. aan de buurt te Kootstertille, groot
20.40 are.

Voor alle doeleinden geschikt.
In overleg te aanvaarden.

Leeuwarder Courant 1921-01-06

Passagiers- en Vrachtstoomboot.

De in uitstekenden staat van onderhoud verkeerende
STOOMBOOT „LIJEMPF III”, vroeger de „Woubrugge”,
groot 26.575 M³, geb. in 1899, met hooge en lage druk machine, en stoomketel van
1906, zeer geschikt voor passagiers- en goederenvervoer.

VRACHTAUTO.

Eene gebruikte, maar als nieuw herstellde, en in prima staat zijnde **VRACHT-AUTO**, merk „Adler”, 45 P.K., met nieuwe **DUNLOPBANDEN**, ladende tot 3 ton.

Lancashire Stoomketel,

horizont. cylindrisch met 2 inw. vuurg., fabrik. Gebrs. Stork, Hengelo, 1906, lengte 9.70 M., diam. inw. 2.40 M., 100 M³ V. O., stoomdr. 10.3 K.G. per cm², aanwezig in de fabriek, vroeger in gebr. bij de N. V. „The Condensed Milk Company of Holland” a. d. Sneekertrekweg te Leeuwarden.

Notities van een en ander verkrijgb. à f 0.25 ten kantore van bovengenoemden notaris, **Zaailand 96, Leeuwarden.**

Leeuwarder Courant 1921-01-21

ZATERDAGMORGEN a.s. OPENING van het Filiaal der Melkinrichting **„LIJEMPF”.**

Tevens **BOTER, KAAS, EIEREN** en fijne **VLEESCHWAREN.**

Beteeld aanbevelend, **TJ. DAM,**
NIEUWEBUREN, hoek MUNNIKEMUURSTRAAT.

Leeuwarder Courant 1922-09-11

Het bezoek aan de „Lyempf”.

.....

— in Groningen te
Winsum, Brittil, Tolbert en Doezum.

Al deze fabrieken bereiden boter en kaas, ter-
wijl Berlikum en Brittil ook een groote hoeveel-
heid gecondenseerde melk fabricceeren.

.....

Het bezoek aan de „Lijempf” van de Fransche Consulnt.

Tegen vieren kwamen de auto's de terreinen van de „Leeuwarder IJs- en Melk-ProduktenFabrieken” oprijden.

Nadat de heeren waren uitgestegen speelde het muziekkorps van deze vennootschap, waarvan directeur is de heer J. C. v. d. Berg, de Marseillaise en daarna het Wilhelmus.

In de directiekamer werden vervolgens de gasten verwelkomd door den directeur, den heer J. F. Huttinga. Deze zeide in het Fransch ongeveer:

Als directeur van de „Lijempf” is het mij een groote eer, in u den gezant van de ons bevriende natie, Frankrijk, te begroeten.

Wij zijn des te gevoeliger voor deze eer, daar wij dagelijks naar Frankrijk een belangrijk deel van onze productie verzenden.

De heer J. de Groen, die geregeld uw land bezoekt, zal namens ons u een kort overzicht van de beteekenis der Lijempf geven.

De heer de Groen zeide ongeveer, in 't Nederlandsch vertaald:

Het zal u bekend zijn, dat de uitstekende hoedanigheden van de Friesche melk-koe aan de melkindustrie in deze provincie een zeer belangrijke plaats op de wereldmarkt hebben doen innemen. Het is dus niet te verwonderen, dat in Friesland plus minus 110 zuivelfabrieken bestaan, die in normale tijden jaarlijks meer dan 600 millioen kilo's melk verwerken.

Een der belangrijkste groepeerings van de melkindustrie is de N. V. Leeuwarder IJs- en Melkproductenfabrieken (N. V. van Leeuwarden voor de exploitatie der fabrieken voor het bereiden van ijs- en melkproducten) Bij verkorting heet deze firma „Lijempf”. Van genoemde vennootschap vindt u te Leeuwarden alleen de centrale, d. w. z.: de contróle bureaux, de pakhuizen, de koelkelders, de fabriek voor ijzeren bussen, die voor kisten, de werkplaats enz.

In werkelijkheid wordt te Leeuwarden niets geproduceerd; de productie geschiedt in haar geheel in de 10 fabrieken van de maatschappij in de provincies Friesland en Groningen. In de eerste provincie zijn er te Anjum, Augustinusga, Drachten, Suemeer, Berlikum en Metslawier – in Groningen te Winsum, Briltel, Tolbert en Doezum.

Al deze fabrieken bereiden boter en kaas, terwijl Berlikum en Briltel ook een groote hoeveelheid gecondenseerde melk fabriceeren. Bovendien levert de fabriek te Drachten een volkomen oplosbaar melkpoeder, dat door toevoeging van water weer als melk kan worden gebruikt.

Verder bereidt de Lijempf caseïne, welke o. m. gebruikt wordt voor bouillon, enz. Ook kan de caseïne dienst doen als lijm ; 't is een voortreffelijke kleefstof.

De Lijempf, die in 1912 werd opgericht door wijlen den algemeen bekenden en hooggeachten industrieel J. E. Scholten te Groningen, bestaat nu dus 10 jaar en heeft onder bekwame leiders ongeveer 600 arbeiders, over verschillende fabrieken verdeeld, in haar dienst.

De boter en kaas, die - aldus de spreker - uit onze fabrieken komen, worden door onze eigen boten naar de Centrale alhier gevoerd, waar men er verder de vereischte zorg aan besteedt.

De Centrale is eveneens belast met het brengen in bussen en het verpakken in kisten van de in onze fabrieken bereide gecondenseerde melk.

Het is noodzakelijk, dat te Leeuwarden het centrale bureau voor koop en verkoop, zoowel als de werkplaats voor de reparaties aan alle fabrieken zich bevindt.

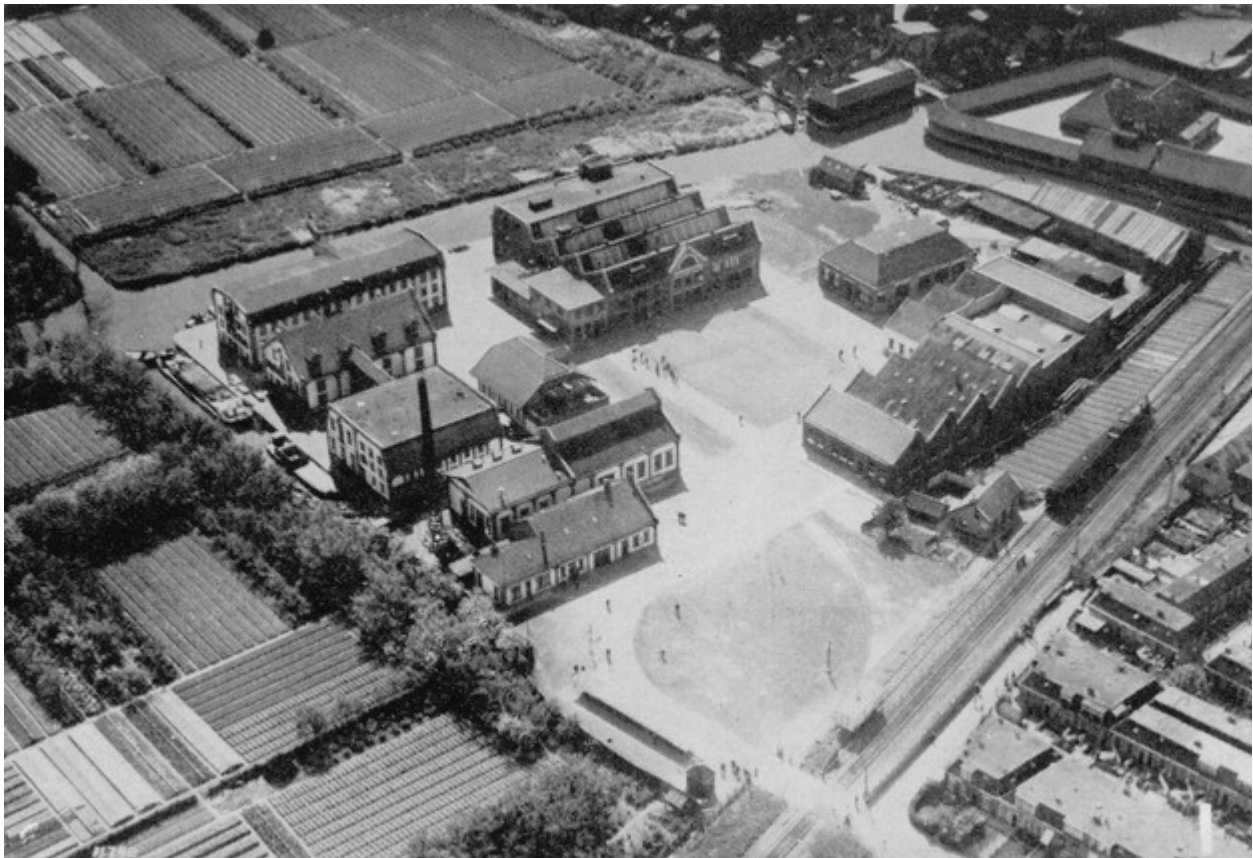
Een technisch en een bouwkundig bureau hebben de leiding van genoemde inrichtingen, zoodat de Lijempf door eigen middelen en een verstandige verdeling van den arbeid in haar eigen behoeften voorziet en werkelijk haar zaken geheel zelf regelt

Een laboratorium voor scheikunde en bacteriologie, dat te Leeuwarden werkt onder de leiding van een scheikundige, bijgestaan door verschillende analisten, is belast met de controle over alle producten.

Wij hopen – aldus de spreker – u te kunnen laten zien, hoe ieder zijn taak vervult.

Het cijfer, dat den omzet in onze zaak aangeeft, is in de laatste jaren geklommen tot boven de 10 miljoen gulden. Er werden zaken gedaan in alle werelddelen.

In Engeland heeft de Lijempf haar eigen bureaux, n.l. 43 – 45 Groat Towerstreet te Londen. terwijl de zorg voor haar zaken in Frankrijk is toevertrouwd aan haar vertegenwoordigers, de heeren gebroeders de Jonckheere.

Bij haar oprichting in 1913 verwerkte de Lijempf 20 miljoen kilo's melk. In 1916 steeg de productie tot 51 miljoen. In 1918 liep dit cijfer, in verband met de groote schaarschte aan veevoeder als gevolg van de oorlog, terug tot 30 miljoen (?), om vervolgens toe te nemen tot de tegenwoordige productie van 60 miljoen kilo's. Hiervan wordt bereid: 1.600.000 K.G. Boter en 2.500.000 K.G. kaas, terwijl de rest gebruikt wordt voor de bereiding van gecondenseerde melk, melkpoeder, enz. De gebouwen, melkinrichtingen, huizen en terreinen der vennootschap beslaan een oppervlakte van meer dan 14 H.A.

Voor de beweegkracht der 26 stoommachines is per jaar 7000 ton kolen noodig. Om geen misbruik te maken van uw kostbaren tijd – aldus de spreker – zal ik hier mijn korte uiteenzetting eindigen, u beleefd verzoekende onze inrichting wel in oogenschouw te willen nemen.

Leeuwarder Courant 1925-04-11

sicht*, aan het Zuiderplein te Leeuwarden, finaal verkoopen:

De DIRECTEURSWONING en ruime hechte WERKMANSWONING met BERGHOK, benevens om- en bijgelegen terreinen, zonder de daarop staande fabrieksgebouwen, enz., alles behoorende tot de voorm. zuivelfabriek van de N. V. „Lijempf“, zeer gunstig staande en gelegen a. d. grintweg te Anjum, ter oppervl. van 2560 M², zulks in 6 perceelen, waarop geboden perc. I: directeurswoning c. a. met grond, groot ong. 497 M², f 3600; II. ong. 546 M² bouwterrein ten W., f 606; III. ong. 242 M² bouwterrein ten W., f 317; IV. werkmanswoning c. a. met grond, groot ong. 464 M², f 2093; V. ong. 263 M² bouwterrein ten Z. van perc. I. f 383; VI. ong. 548 M² grond ten W., f 535.

Zie omtrent recht van naasting van de onder omschreven Amotie, machinerieën etc. en verdere voorwaarden, de verkoop-notities met schetskaartjes, verkrijgb. ten kantore van voornoemde notarissen.

Leeuwarder Courant 1925-04-18

Verkoop van Vastigheden.

Leeuwarden, 17 April 1925.

Finaal.

De fabrieksgebouwen, werkplaatsen, magazijnen, woonhuizen, bouwterreinen, alsmede diverse machinerieën, gereedschappen, afbraak, enz., te zamen vormende de voormalige zuivelfabriek aan den grintweg te Anjum in navolgende perceelen, t. w.:

I. de directeurswoning no. 356 met laboratorien en grond aan R. Kalma e. a. voor f 3600; II een stuk bouwterrein aan M. Staal e. a. voor f 666; III een stuk idem aan R. Kalma e. a. voor f 425; IV werkmanswoning aan P. Hovinga te Anjum f 2093; V een stuk bouwterrein aan J. Kits e. a. te Dokkum f 388; onderdeel plek grond aan R. Kalma e. a. voor f 588; onderdeel A amotie zuivelfabriek aan N. Schotanus te Harlingen voor f 2055; onderdeel B amotie schoorsteen aan M. Staal voor f 550; onderdeel C amotie machinekamer enz. aan denzelfde voor f 1060; onderdeel D amotie klinkertbestrating aan denzelfde voor f 522; onderdeel E amotie rolluiken ingehouden voor f 70.

De machinerieën, gereedschappen enz. zijn aan diverse koopers toegewezen.

Leeuwarder Courant 1927-05-28

Fabrieksgebouwen ter amotie, Woonhuis en Bouwterreinen te

Dokkum en Metslawier.

Dokkum.

4. De FABRIEKSGEBOUWEN om af te breken van de voormalige zuivelfabriek van de firma Helder, laatstelijk in gebruik bij de N. V. Lijempf.

5—11. Zeven perceelen BOUWTERREIN te Dokkum, zeer gunstig aan Stadgracht en grintweg gelegen nabij het Spoorstation bij de Aalsumerpoort, vermende den ondergrond van voormelde fabrieksgebouwen, als op het terrein behoorlijk afgebakend.

Alles behoudens samenvoeging.

De nog aanwezige MACHINERIEËN van beide fabrieken en verdere BOEKENDE GOEDEREN zullen worden geveild op den dag der toewijzing, te zelfder plaatse des voorm. 10 uur.

Voor de bezichtiging, de voorwaarden van verkoop en de verdere bijzonderheden wordt verwezen naar de verkoopboekjes, die ten kantore van den notaris en bij den heer E. DE VRIES te Dokkum verkrijgbaar zijn.

Een afscheid J.F. Huttinga

Heden had ten kantore der Naamlooze Vennootschap „Lijempf” alhier een buitengewone algemene vergadering van aandeelhouders plaats.

Op de agenda stond o.m. het verleenen van eervol ontslag van den heer J. F. Huttinga als directeur overeenkomstig zijn verzoek. De heer Huttinga zag zich namelijk werens gezondheidsredenen genoopt ontslag te vragen met ingang van 1 Januari 1928 Nadat de vergadering dit ontslag had verleend op de meest eervolle wijze en onder dankbetuiging aan den heer Huttinga voor de vele en gewichtige diensten aan “Lijempf” bewezen, werd de heer Huttinga benoemd tot commissaris der N. V. „Lijempf”. Daarop nam de voorzitter, mr. H. E. Oving, het woord.

Toen de commissarissen een brief kregen van den heer Huttinga, aldus spreker, waarin hij wagens zijn gezondheid zijn ontslag vroeg, hebben zij ernstig bij zich zelf overwogen, of het niet hun plicht was te trachten in het belang der “Lijempf” den heer Huttinga te bewegen op zijn genomen besluit terug te komen. Men begreep, dat het aftreden van den heer Huttinga zoude zijn een groot verlies voor de vennootschap. Moest zij dit lijden? Commissarissen gevoelden ook, dat als de heer Huttinga gevolg zoude geven aan hun aandrang om directeur te blijven zij tot zekere hoogte althans de verantwoordelijkheid zouden dragen voor zijne gezondheid. Waar zijne dokters den heer Huttinga ernstig aanraden om in het belang zijner gezondheid zijne betrekking neer te lessen, mocht er van de leden van den Raad van Commissarissen geen aandrang uitgaan om het belang der N. V. “Lijempf” te stellen boven het lichamelijke welzijn van den directeur. Dit is voor hen de reden geweest, dat zij zich. Hoe noode ook, hebben neergelegd bij den wensch van den heer Huttinga.

Het is nu 15 jaar geleden. Sedert de heer Huttinga optrad als directeur. Vóór dien tijd werkzaam in verschillende bedrijven, zoowel in Nederland als in Zuid-Amerika, was de heer Huttinga op de hoogte met vele artikelen van nijverheid en met den handel in overzeesche landen, maar tot die artikelen behoorden niet de melkproducten. Het moet voor den heer J. E. Scholtens, aan wien destijds de heer Huttinga zijne benoeming dankte, een eigenaardig gevoel geweest zijn, om aan het hoofd dezer zaken iemand te plaatsen. Die onbekend was, zoowel met de wijze van fabricage als met de artikelen. Die gefabriceerd werden.

Het getuigde ook voor den ondernemingsgeest van den heer Huttinga, dat hij die benoeming durfde te aanvaarden. Gelukkig is gebleken, dat de keuze een gelukkige is geweest. Met groote volharding en groote inspanning heeft hij zich in de zaken ingewerkt en reeds kort na zijn optreden kon van hem worden getuigd, dat hij de werkelijke leiding der zaak in handen had. In welken toestand

verkeerde de N. V. "Lijempf" bij zijn aantreden? Er waren eenige fabrieken gekocht en er werd boter en kaas gemaakt. Eene behoorlijke organisatie ontbrak. Voldoend geschoold personeel ontbrak eveneens. Er was eigenlijk niets op orde. In dien chaos heeft de heer Huttinga orde en regel geschapen. Hij heeft de "Lijempf", toen opgebouwd Hij heeft zich verzekerd van de medewerking van bewaarde mannen.

Vervolgens schetste spreker de moeilijkheden tijdens de wereldoorlog, die de scheidende directeur te overwinnen had.

In de jaren na den oorlog kon de heer Huttinga zich weder wijden aan de verdere ontwikkeling der zaken. De fabrieken werden verbeterd en vergroot. Talrijke verbouwingen vonden plaats om de bedrijven gelijken tred te laten houden met de technische verbeteringen van den nieuweren tijd. Een paar oude fabrieken werden gesloopt en in de plaats daarvoor verrees in Dokkum een prachtige nieuwe fabriek. Die uitbreiding der zaak eischte meer kapitaal en daarom werd in 1926 het geplaatste aandelenkapitaal der vennootschap vergroot van f. 900.000,-- tot f. 1.400 000,--.

Zoo is dus thans onder de energieke leiding van den heer Huttinga "Lijempf" geworden tot een groote bloeiende onderneming, die in hare 10 fabrieken een hoeveelheid melk van circa 90.000.000 K.G. Per jaar verwerkt.

Ook voor de belangen van het personeel en de arbeiders heeft de heer Huttinga steeds een open oog gehad, getuige de regeling van de pensioenen. Behalve op de energie van den heer Huttinga, die uit bovenstaande blijkt, wil spreker nog wijzen op een mooien karaktertrek, n.l. Op zijnen lust tot overleg. De heer Huttinga is niet een despoot, is niet iemand. Die meent de wijsheid in pacht te hebben, maar hij is een man, die zeer goed weet wat hij wil en die toch groote waarde hecht aan de meeningen van zijn medewerkers.

Op deze wijze kweekte hij een geest van samenwerking onder de leiders der zaak, een saamhoorigheid een vriendschap tusschen allen, die in het bedrijf een voorname plaats bekleeden. En van dit overleg en die vriendschap heeft de raad van commissarissen in ruime mate zijn voordeel gehad.

Spreker dankt den heer Huttinga dan ook namens den geheelen Raad van Commissarissen voor alles wat hij gedurende deze 15 jaar voor de "Lijempf" heeft gedaan.

De raad zal het voorrecht hebben hem, zij het dan in een andere functie, te mogen behouden en als commissaris heet spreker hem dan ook hartelijk welkom. Spreker wenschte den scheidenden directeur een spoedig herstel van gezondheid toe en hoopte dat hij als commissaris nog vele jaren zou mogen meewerken aan de bloei van het bedrijf.

De heer Huttinga kreeg vervolgens het woord en dankte zeer bewogen den voorzitter voor de tot hem gerichte hartelijke woorden. Hij meende gedurende zijn directeurschap der vennootschap slechts zijn plicht te hebben gedaan, dien hij steeds vóór alles had gesteld .

Hij wist dat hij met zeer vele moeilijkheden had te kampen gehad doch het was hem een groote voldoening te kunnen constateeren. Dat deze alle waren overwonnen. Hij wilde echter den dank van den voorzitter niet voor zich alléén aanvaarden doch wenschte deze voor een groot deel over te brengen op hen, die hem gedurende die jaren hadden terzijde gestaan.

Alleen door samenwerking – aldus -de heet Huttinga – is het mogelijk gebleken door vele moeilijkheden heen, vooral die welke door den grooten oorlog ontstonden, dat de vennootschap tot op den huidigen dag in bloei is toegenomen.

Voorts wenschte hij er nog op te wijzen, dat er voor hen, in wier handen straks de leiding der zaak overgaat, een zee van arbeid ligt te wachten. Hij heeft daarvoor het schema wel in zijn hoofd, doch voelt zich niet voldoende krachtig om de uitvoering daarvan te leiden, zoodat bij deze leiding aan jongere krachten moet toevertrouwen.

Vervolgens werd overgegaan tot de benoeming van een directeur en twee Procuratiehouders. Tot directeur werd benoemd de heer A. Cats. Thans adjunct-directeur en tot procuratiehouders de heeren J. F. Paul en W. Kerkmeer.

De heer Cats werd in 1889 geboren. Nadat hij in 1911 te Delft was geslaagd als scheikundig, ingenieur, was hij aan de Technische Hoogeschool werkzaam als assistent. Vervolgens werd hij als scheikundige toegevoegd aan een commissie in zake de afvalstoffen der stad Groningen. In April 1915 werd de heer Cats benoemd aan de Lijempf en belast met de leiding der scheikundige en technische afdelingen. In Mei 1925 volgde zijn benoeming tot adjunct-directeur.

Afscheidsreceptie J.F. Huttinga

In verband met het aan den heer J. F. Huttinga verleende eervolle ontslag als directeur van de N. V. Lijempf alhier, is hedenmiddag in de kantoren der fabrieken, een afscheidsreceptie gehouden.

In den opbouw van de Lijempf heeft de heer J. F. Huttinga zijn levenstaak gevonden. Met vertrouwen aanvaardde hij haar en het resultaat van zijn 15-jarige bemoeiingen bewijst de bestaansmogelijkheid der particuliere zuivelindustrie in Friesland, naast de coöperatieve.

In dit tijdsverloop vestigde hij een krachtig concern op zuivelgebied en heeft daardoor in belangrijke mate bijgedragen tot den bloei en den goeden naam van de zuivelindustrie in Nederland.

De N. V. Lijempf begon in 1913 met een 6-tal fabrieken, n.l. te Anjum, Augustinusga, Brilt, Doezum, Drachten en Suameer. Reeds dadelijk was een algeheele verbouw en moderniseering noodig, waartoe een eigen technisch bureau werd ingesteld. In den loop der jaren werden andere fabrieken bijgekocht, verbouwd, nieuw gebouwd en ten deele met het oog op bedrijfsconcentratie, gesloten.

Op het oogenblik behooren behalve de centrale fabriek te Leeuwarden en de melkinrichting te zelfder plaatse, de fabrieken te Augustinusga, Berlikum, Brilt, Doezum, Dokkum, Drachten, Suameer, Tolbert en Winsum (Gron.) tot het Lijempfconcern.

Gesloten werden in den loop der jaren : Oenkerk, Tjummarum, Kootstertille, Adorp, Anjum, Metslawier en de oude fabriek der firma Helder te Dokkum.

Het uitbreken van den oorlog stelde aan den heer Huttinga hoge eischen; naast de uitbreiding en de organisatie van de Lijempf in bijzonder zware tijden, riep zijn plicht hem geregeld naar den Haag, waar de uitvoer zoowel als het binnenlandsche verbruik van zuivelproducten talrijke maatregelen eischten. Zijn adviezen werden zoowel door de regeering als door de industrie menigmaal gevraagd en gewaardeerd.

Na den oorlog was het noodig geheel nieuwe afzetgebieden voor de Lijempf-producten te zoeken. Het reeds in 1914 gestichte kantoor te Londen deed voor het Vereenigde Koninkrijk goede diensten; doch ook Duitschland, Frankrijk. Oostenrijk benevens talrijke exportmarkten vroegen zijn aandacht.

Door zijn beleid en organisatietalent wist hij echter de talrijke moeilijkheden te overwinnen en hij laat bij zijn aftreden de Lijempf dan ook in bloeienden toestand achter.

Het spreekt vanzelf, dat de heer Huttinga zich niet kon onttrekken aan talrijke functies; zoo is hij vele jaren bestuurslid der Vereeniging voor Zuivelindustrie en melkhygiëne, voorts bestuurslid der Vereeniging van Melkcontrole, bestuurslid van het Kaascontrôlestation Friesland, lid van de Boternoteeringscommissie, lid van de commissie na toezicht op de Credietbank voor Accijnsplichtigen, voorzitter van de Onderlinge Garantievereeniging van fabrikanten van suikerhoudende goederen, die in hoofdzaak voor uitvoer werken, vertegenwoordiger ter algemeene vergadering van de Centrale Werkgevers Risicobank, secretaris der Onderlinge Risico-vereeniging Noord-Nederland, lid van den raad van toezicht van de Coöperatieve vereeniging „Centraal Beheer”.

Wat zijn andere functies aangaat, vermelden wij nog, dat hij eenige jaren ondervoorzitter van de Kamer van Koophandel en Fabrieken te Leeuwarden was, afdeling groot-industrie, terwijl hij voorzitter is van den raad van commissarissen der scheepvaart-maatschappij Holland-Friesland.

Jan Frederik Huttinga werd 6 Mei 1865 te Winschoten geboren. Na de lagere school te hebben doorlopen, kwam hij op ongeveer 15-jarigen leeftijd als jongste bediende op het kassierskantoor der firma Dethmers te Winschoten. Na het faillissement dezer firma trad hij in dienst bij haar opvolgster, de firma H. G. Poet & Co., van welke zaak Huttinga al spoedig de spil werd. Met deze betrekking combineerde hij omstreeks 1890 het directeurschap van van Gend en Loos, waarna hij het kantoor tot grooten bloei wist te brengen.

Deze functies bekleedde hij tot 1901, toen de heer Huttinga benoemd werd tot directeur der N. V. Constructiewerkplaatsen te Winschoten. Hij was toen tevens directeur der paardetram te Winschoten en Bellingwolde.

In het laatst van September 1905 vertrok de heer Huttinga naar Veendam, om daar op te treden als directeur der Tramweg-maatschappij. (Ter Apel-Zuidbroek.)

Na liquidatie dezer maatschappij ging de heer Huttinga in opdracht van een Veendammer combinatie (firma Duintjer, Wilkens Meihuizen & Co.) naar Zuid-Amerika (in 1911), ter vestiging te Buenos Aires van een handelshuis. Na een jaar keerde hij naar Nederland terug, waarop spoedig zijn benoeming tot directeur van de Lijempf te Leeuwarden volgde, waar de heer Huttinga in de gelegenheid was zijn krachten ten volle te ontplooien. Van 1898-1905 was de heer Huttinga lid van de Kamer van Koophandel te Winschoten.

Als typeerende karaktereigenschappen kwamen steeds zijn groote energie en betrouwbaarheid op den voorgrond; daarbij trad hij resoluut op, zoodat van hem mag worden getuigd, dat bij een man uit één stuk was.

Muziekvereniging „Lijempf” bestaat 10 jaar

Leeuwarder Courant 1928-06-26

10-jarig bestaan Muziekvereniging „Lijempf”.

Toen in 1918 door de heeren K. Philips en T. J. Wielinga aan den toenmaligen directeur der N. V. **Lijempf** het idee werd geopperd, om bij de N. V. **Lijempf** een muziekvereniging op te richten, vond dit bij de directie bijval en werd toestemming verleend de noodige maatregelen daarvoor te treffen. Een voorloopig bestuur werd gekozen en op 1 Juli 1918 werd overgegaan tot het oprichten van de muziekvereniging **Lijempf**, waarvan het beschermheerschap werd aangeboden aan den heer J. F. Huttinga, die dit gaarne aanvaardde. Onder leiding van den heer P. Cramer werd met de studie begonnen en reeds in 1921 op het concours te Leeuwarden, uitgeschreven door den Frieschen Bond van Harmonie- en Fanfarecorpsen, werd een 2e prijs behaald.

Op 1 October 1921 werd de heer J. C. van den Berg, kapelmeester van het 9e regiment infanterie te Leeuwarden, benoemd tot kapelmeester en onder diens leiding behaalde het corps in 1922 onderscheidene prijzen, o. a. te Grouw (concours F. B. v. H. en F.) 1e prijs; te Wolvega (concertwedstrijd) 1e prijs en in de daaraan verbonden marschwedstrijd 1e prijs met lof der jury; op 21 Mei werden te Hindeloopen 2 eerste prijzen en een eereprijs gewonnen. Op 28 Juli te Gorredijk een 1e prijs en werd hier tevens het hoogste aantal punten behaald; op 26 Augustus van hetzelfde jaar te Hoogezand, op het concours voor de 3 Noordelijke provinciën een 1e prijs benevens een gouden medaille voor het hoogste aantal punten.

Door verandering van woonplaats van den heer van den Berg werd in zijn plaats benoemd de heer E. van Wageningen te Leeuwarden. In het tijdvak 1923/24 werd te Harlingen een 2e prijs gewonnen.

In 1924 werd de leiding toevertrouwd aan den heer S. P. van Leeuwen, kapelmeester van het 1e regiment infanterie te Assen, onder wiens leiding

regiment infanterie te Assen, onder wiens leiding o. a. in 1925 op het concours te Beetsterzwaag werd behaald 1e prijs en eereprijs (grote plaquette), aangeboden door de Koningin, benevens een lauwerkrans van de firma Blank voor het hoogste aantal punten. In 1926 te Akkrum: 1e prijs; in 1927 werd aan geen concours deelgenomen, daar de vereniging uit den Frieschen Bond trad en zich aansloot bij de Ned. Federatie van Harmonie- en Fanfarecorpsen.

Het jaar 1928, waarin de muziekvereniging haar 10-jarig jubileum viert, is wel een zeer groot succes geworden. Voor het eerst werd deelgenomen aan een groot nationaal concours van de Nederlandsche Federatie van Harmonie- en Fanfarecorpsen, welk concours werd gehouden op 26, 27 en 28 Mei te Arnhem, waar de Muziekvereniging „**Lijempf**” de Friesche vlag hoog wist te houden, door alle beschikbare prijzen, die gewonnen konden worden, te behalen, o. a. 1e prijs (zilveren lauwertak), eereprijs (vergulde zilveren plaquette), eereprijs voor het hoogste aantal punten van het geheele concours (zilveren beker) en de uitgeloopte directeursprijs (vergulde zilveren plaquette, gemonteerd) voor de beste opvatting van het geheele concours.

Met dit schitterende resultaat werd de vereniging tevens gepromoveerd naar de afdeling Uitmuntendheid harmonie.

Ook aan het bestuur, waarvan de heeren K. Philips, T. J. Wielinga, H. Vos en F. K. Niewold van de oprichting af deel uitmaken en sedert dien aangevuld met den heer B. Montenberg, komt een woord van lof toe voor hun werkzaam aandeel in deze afgelopen 10 jaren.

Ter gelegenheid van dit jubileum geeft de Muziekvereniging „**Lijempf**” op 1 Juli a.s. een avondconcert met vuurwerk in den Prinsentuin. Zondagnamiddag van 3 tot 4½ uur is er receptie in de Klanderij.

Leeuwarder Courant 1929-02-27

AANBESTEDINGEN.

Door de N. V. **Lijempf**, onder architectuur van den heer W. Vroom, van het verbouwen der **zuivelfabriek** te **Doezum** (J.).

Inschrijvers: T. v. d. Meulen te **Doezum** f 17.800, Joh. v. Dijken te Niekerk (W) f 17.268,70, A. J. v. d. Veen te Augustinusga f 17.170, gebrs. Kuipers te Surhuisterveen f 18.450, S. Kloosterman en D. v. d. Veen te Bergumerdam f 16.448, D. Oord te Frieschepalen f 24.800, R. de Jong te Grouw f 16.800.

Leeuwarder Courant 1929-07-08

N. V. **LIJEMPF** te Leeuwarden vraagt voor haar in aanbouw zijnde **MELKINRICHTING** te Groningen een

BEHEERDER.

Brieven, met volledige inlichtingen, o. a. betr. leeftijd, opleiding, werkring, verlangd salaris, worden ten spoedigste ingewacht bij de **DIRECTIE** te Leeuwarden.

Zij, die in een dergelijk bedrijf zijn werkzaam geweest, genieten de voorkeur.

Leeuwarder Courant 1929-10-18

Zuivelindustrie.

Benoemd is tot directeur van de melkinrichting de **Lijempf** te Groningen, met ingang van 21 October a.s., de heer R. Wübbenga, thans als zoodanig hier ter stede werkzaam.

Leeuwarder Courant 1929-11-22

Benoemd tot bedrijfsleider van het filiaal van melkproducten van de „**Lijempf**” te Groningen de heer T. Werkhoven te Berlikum.

Leeuwarder Courant 1932-04-23

Het Kaascontrolestation „Friesland

De lijst van aangesloten fabrieken onderging eenige wijziging doordat de N.V. **Lijempf** te Leeuwarden de fabriek te **Suameer** stopzette.

Leeuwarder Courant 1932-05-17

Beperking der kaasproductie.

Murmerwouda, 17 Mei. Door de directie der N. V. „**Lijempf**”, melkfabriek te **Dokkum**, is Zaterdag aan de leveranciers medegedeeld, dat zij heeft besloten, in verband met de lage kaasprijzen, de kaasproductie zooveel mogelijk te beperken en dat de 70 procent wei, die zij tot dusver voor de leveranciers beschikbaar stelde, zal worden beperkt tot 30 procent.

Voor de in het vervolg niet ontvangen 40 procent wei ontvangen de leveranciers een vergoeding van ¼ cent per kilogram. Daarnaast kunnen de leveranciers op aanvraag 20 procent ondermelk ontvangen tegen den prijs van ½ cent per kilogram.

Leeuwarder Courant 1936-12-03

**DE MELKINRICHTING VAN DE LIJEMPF
AAN DE WESTERPARKSTRAAT.**

De vergunning bij Kon. Besluit geweigerd.

B. en W. van Leeuwarden hebben bij besluit van 3 September 1935 aan de N.V. „Lijempf” ingevolge de Hinderwet vergunning verleend tot oprichting aan de Westerparkstraat alhier van een melkinrichting met ketelhuis, waarin geplaatst zullen worden twee stoomketels, een ammoniak-koelmachine en drie electro-motoren van respectievelijk 25, 15 en 5 P.K., o.m. onder de voorwaarden, dat het reinigen van de melkbussen uitsluitend geschiedt met heet water en in geen geval door uitspuiten met stoom en dat in de inrichting slechts melk wordt aangevoerd in tankwagens en nimmer in afzonderlijke bussen.

Tegen dit besluit werd beroep ingesteld door het R.K. Kerkbestuur der Parochie van den Heiligen Dominicus en de N.V. „Lijempf” beiden alhier.

Het kerkbestuur dachtte, niettegenstaande de aan de vergunning verbonden voorwaarden, hinder met het oog op de godsdienstoefeningen in de thans in aanbouw zijnde kerk bij de Harlingerstraatweg, door het lawaai, dat altijd heerscht bij een melkinrichting tengevolge van het gebruik van stoomwerktuigen, het geblaf van de vele ventershonden en de vuiligheid en het roet komende uit de fabrieksschoorsteen.

De N.V. „Lijempf” kon zich met de gestelde voorwaarden niet vereenigen, daar bij het reinigen der melkbussen uitsluitend met heet water geen afdoende desinfectie plaats heeft en dan ook te voorzien is, dat bij een zoodanige reiniging de melk spoedig tot bederf zal overgaan. Een afdoende desinfectie zou slechts zijn te verkrijgen door uitspuiten met stoom. Voorts ligt het weliswaar in het voornemen de voor de melkinrichting noodige melk en melkproducten aan te voeren van de fabriek van de Lijempf te Berlikum en wel voor zover de melk betreft, in tankwagens, maar

daarnaast is eenig vervoer in bussen noodig. Gevreesd wordt ook, dat een ruime opvatting van het begrip „melk” aanleiding zou kunnen worden tot het stopzetten van het vervoer van room en karnemelk in bussen.

Bij K. B. is thans, met vernietiging van het besluit van B. en W. de vergunning in haar geheel geweigerd.

Het Kon. Besluit is o.m. gegrond op de volgende

overwegingen:

dat de bezwaren weliswaar betreffen den voor den kerkdienst te verwachten hinder door gedruisch ten gevolge van het in de inrichting transporteren, schoonmaken, ledigen en vullen van bussen en flesschen, terwijl voor deze inrichting slechts ingevolge het bepaalde in de artikelen 1 en 2, onder I en Ibis der Hinderwet een vergunning krachtens deze wet noodig is, doch dat, nu de vergunning voor de inrichting in haar geheel is vereischt, bij de beslissing omtrent het verzoek alle omstandigheden, welke de inrichting voor de omgeving bezwarend kunnen doen zijn, in aanmerking behooren te worden genomen;

dat, aangezien, op grond van de ingewonnen ambtsberichten moet worden aangenomen, dat van de werkzaamheden in de voormelde inrichting voor de uitoefening van den eeredienst in de meergemelde R.-K. Kerk, welke niet alleen des Zondags wordt gehouden, doch ook geregeld op werkdagen zoowel des morgens vroeg en in den namiddag op uren, waarop in een bedrijf, als het onderwerpelijke, in verband met het ontvangen en verzenden der melk bijzondere drukte heerscht, hinder van ernstigen aard te duchten is, aan welk bezwaar niet door het stellen van voorwaarden kan worden tegemoet gekomen, de bovenvermelde vergunning door burgemeester en wethouders ten onrechte is verleend, zoodat hun besluit niet kan worden gehandhaafd.

Leeuwarder Courant 1937-02-16

**DE COÖPERATIEVE ZUIVELFABRIEK
TE OLTERTERP.**

Een aanmerkelijke versterking.

In een te Ureterp gehouden vergadering van een groep leveranciers der N. V. Lijempf te Drachten, waar door den directeur der coöperatieve zuivelfabriek te Oltterterp een causerie werd gehouden over de beteekenis van de coöperatieve zuivelfabriek voor den boer, werd unaniem besloten over te gaan naar de Coöperatieve zuivelfabriek te Oltterterp. Een 20-tal veehouders met ruim 200 koeien meldden zich direct bij den directeur aan en zijn reeds met melklevering begonnen.

Leeuwarder Courant 1937-02-17

**COÖPERATIEVE ZUIVELFABRIEK TE
OLTERTERP.**

Men deelt ons mede, dat het gisteren opgenomen bericht inzake overgang van een twintigtal veehouders te Drachten naar de coöperatieve zuivelfabriek te Oltterterp niet juist is wat omvang van het gebeurde en strekking betreft. Er is hier slechts sprake van een verschil betreffende betaling van de melk zooals dit zoo menigmaal in Friesland voorkomt. Met eenige voorkeur voor coöperatief of particulier bedrijf heeft het geval niet te maken.

Dat is nog eens een feest, zo'n middag op de boerderij. Eerst hebben ze de tent opgezet en er hooi ingebracht, net of ze al echt uit kamperen waren. Later hebben ze nog in het hooi gespeeld, maar nu roept de boer of ze niet beneden willen komen. Het is melktijd.

Jan wil al hals over kop de trap af bolderen, maar dat mag niet, want als je bij het melken wilt kijken moet je muissil zijn, anders wordt het vee onrustig.

In de stal kijkt Jan z'n ogen uit. „Wat is het hier helder en schoon”, zegt hij verwonderd.

„Ja jongen”, antwoordt de boer, „dat is een heel verschil bij vroeger. Toen maakten de boeren zelf hun boter en kaas en leverden zo van de boerderij de melk aan het publiek. Nu gaat alles naar de grote zuivelfabrieken, ik lever bijvoorbeeld al mijn melk aan de Lijemph, en die maakt er de heerlijke producten van die jouw moeder op tafel zet. De Lijemph controleert natuurlijk bij al de boerderijen die haar melk leveren, dat deze zo hygiënisch mogelijk wordt gewonnen. Daarom is het in al die boerderijen net zo schoon en zindelijk als hier.”

Een knecht leegt zijn melkammer in een blinkende bus. „Mag ik eens wat van die lekkere warme melk proeven?”, vraagt Jan.

„Nee jongen, dat kan niet”, zegt de boer. „Al is alles op de boerderij nog zo schoon en helder, de melk mag je niet eerder drinken, dan dat ze van de zuivelfabriek komt en dan moet je moeder ze nog eerst koken.”

„Mijn vader drinkt toch ongekoekte melk” zegt Jan, „want die neemt altijd een fles mee naar zijn werk, en daar heeft hij geen gelegenheid om te koken.”

„Dat is zo”, antwoordt de boer, „maar dat is gepasteuriseerde melk. Die melk heeft een speciale bewerking ondergaan aan de fabriek, en als dat dan ook nog aan een Lijemph-fabriek is gebeurd, kan je er gerust van op aan, dat dan de melk geheel zuiver is en niet meer behoeft te worden gekookt. Dus Jan, goed onthouden, als je deze zomer gaat kamperen en geen gelegenheid hebt om je melk te koken, dan een fles Lijemph's gepasteuriseerde melk.”

Slot volgt.

Lijemph's
Lk, hygienisch beris
munt tot d'smaak + Zoverhoud

MELKINRICHTING N.V. LIJEMPH

ELISABETHSTRAAT 58 - TELEFOON 4729

Oplossingen moeten Woensdagochtend binnen zijn

Leeuwarder Courant 1937-10-28

DE MELKSTRIJD IN DE WIERINGERMEER.

Uiteenzetting van de N. V. **Lijemf**.

De directie van de N. V. Leeuwarder IJs- en Melk-Producten-Fabrieken te Leeuwarden bericht ons, den volgenden brief aan de redactie van De Telegraaf te hebben gericht naar aanleiding van een artikel in dat blad, dat wij in ons nummer van Maandag j.l. overnamen:

„In uw blad van 24 October j.l. komt voor een artikel van uwen correspondent in de Wieringermeer onder het hoofd: „Speculatieve Fabriek in Friesland contra coöp. fabrieken in de randgemeenten.”

Wij laten daar, of de mededeelingen van uwen correspondent betreffende de stemming bij de veehouders tot oprichting van een coöperatieve fabriek aldaar juist zijn weergegeven en of het op den weg van uw blad ligt, hetwelk steeds een neutraal standpunt heeft ingenomen, om een artikel op te nemen, waaruit vooringenomenheid blijkt voor de verwerking van melk op coöperatieven grondslag, doch wij meenen u er op te moeten wijzen, dat in het betreffende artikel een ernstige fout voorkomt en wel staat daarin aangegeven:

„Thans is de toestand zoo, dat de Friesche speculatieve fabriek een halven cent per kg meer uitbetaalt aan de Wieringermeerboeren dan aan de leveranciers in Friesland, waar de

transportkosten naar Friesland nog bij komen.”

Deze mededeeling is volkomen onjuist! De boeren in de Wieringermeer, die hun melk aan onze fabriek te Berlikum leveren, ontvangen daarvoor geheel denzelfden prijs als de boeren in Friesland, die aan deze fabriek leveren.

Van een bevoorrechtiging van de boeren in den Wieringermeerpolder is dan ook geen sprake en dit behoeft ook niet, daar wij gewoon zijn, aan onze boeren een goeden melk-prijs te betalen.

Wij zullen het op prijs stellen, indien u in deze een rectificatie zoudt willen opnemen.

Voorts maken wij u erop attent dat de alinea:

„Deze concurrentie is thans zoo sterk, dat door de speculatieve fabriek film-propaganda-avonden worden gehouden, waarbij dan gratis consumptie en gebakjes worden verstrekt”

den indruk vestigt, dat door ons avondjes worden georganiseerd, niet op zakelijken grondslag, doch waarbij gratis-consumptie het hoofddoel zijn.

Wij meenen u erop attent te moeten maken, dat wij in de Wieringermeer een filmavond hebben gehouden, waarbij de bedrijf-film van onze Vennootschap werd vertoond, alsmede een film die aangeeft de controle die ten be-

Het zilveren jubileum van de Lijempf.

OP 29 NOVEMBER A.S.

Op 29 November zal het vijf en twintig laar geleden zijn, dat de N. V. Leeuwarder IJs en Melk-Productenfabriek (Lijempf) werd ongericht. Op dien dag zal er van 3 tot 5 een receptie worden gehouden in Amicitia.

De jubileerenden N. V. heeft een fraai uitgevoerd gedenkboek uitgegeven, samengesteld door den heer J.F. Huttema, oud-directeur en commissaris de Vennootschap, gedrukt ter N.V. Voorheen "De coöperatieve Handelsdrukkerij". De band is naar een ontwerp van den heer E. Caspers.

Aan dit gedenkboek ontleenen we:

De Lijempf werd opgericht 29 November 1912, nadat op hare statuten goedkeuring werd verleend bij Koninklijk besluit van 13 November 1912. Nr. 21).

Zoo waren dan op den oprichtingsdag bijeen de stichter der N. V., de Groningsche industrieel wijlen de heer J.E. Scholten met de navolgende aandeelhouders mede oprichters:

J. Kingma, D. A. Oosterbaan, W.W. Anema, T.J. Hoogtern, wed. P. Brems-Nieringa, wed. T.J. Terpstra-Miedema, K.R. Bierma, S.S. Sevenster, IJ.J. Swart, K. Scheffer, A. Folkerts, W. Hazenberg, G. Keizer, J. Veenbaas, A. Flokstra, B. de Wit, wed. P. Hulshoff-Berga, P.I. De Boer, W. van der Sluis, S. de Vries, A. Stevens, IJ. Van Asperen en J.H. Berghuis.

Velen van hen zijn reeds heengegaan, eenigen zullen dit jubileum nog mogen beleven.

Door den stichter, den heer J. E. Scholten, werden de reeds door hem gekochte fabrieken ingebracht zijnde:

- a) De Stoomzuivelfabriek te Anjum met woning, kantoor en bergplaatsen, een en ander ter waarde van f 29.000,--;
- b) De Stoomzuivelfabriek te Drachten met erf. grond en woning, ter waarde van f. 17.000,--;
- c) De Zuivelfabriek te Den Burg (Texel) met erf, ter waarde van f. 6000,--;
- d) De Stoomzuivelfabriek met woonhuis, inventaris c.a. te Tzummarum, ter waarde van f. 6000,--;
- e) De Zuivelfabriek c.a. te Suameer, ter waarde van f 15.000,--;
- f) Het fabrieksgebouw met toebehooren van de N. V. Kaas- en Roomboterfabriek Friesland", een en ander gelegen te Oenkerk, ter waarde van f. 8000,--;
- g) De terreinen van de voormalige Stroocartonfabriek met de daarop staande gebouwen, gelegen Achter de Hoven te Leeuwarden, groot 1 H.A. 61 Are en 30 c.A., een en ander ter waarde van f 125.000,--

Voorts werden ingebracht door den medeoprichters Cornelis Bijsterveld: De Zuivelfabriek met erf en gronden te Augustinusga met den geheelen inventaris, ter waarde van f. 14.000,-- , en door de medeoprichters: Klaas Scheffer, Abele Folkerts, Willem Hazenberg, Gjalt Keizer. .Jacob Veenbaas, Albert Flokstra en Berend de Wit: De Stoomzuivelfabriek met erf, gronden en geheelen inventaris te Doezum, ter waarde van f20,000. In deze oprichtersvergadering werden benoemd tot commissarissen de heeren: J. E. Scholten te Groningen, J. H. Berghuis te Leeuwarden, D. A. Oosterbaan te Tzummarum, A. Folkerts te Groote-gast.

Voorts werd door de vergadering benoemd tot directeur de heer J. F. Huttinga te Veendam en tot procuratiehouder de heer H. Mulder te Leeuwarden. Later werden sommige fabrieken van de hand gedaan, en nieuwe werden aangekocht.

Zoo werden in 1916 overgenomen de aandeele der N. V. Swart's Zuivelfabrieken, waardoor de vennootschap eigenares werd van de zuivelfabrieken te Berlikum en Metslawier, alsmede van een winkelhuizinge te Leeuwarden en de melkinrichting in de Elisabethstraat aldaar.

Thans zijn er fabrieken te Augustinusga, Berlikum, Dokkum, Drachten, Leeuwarden. Sloten. Wolvega, Zuidhorn, Doezum, Groningen, Tolbert. Winsum en Kuinre.

In het geheel 13 modern ingerichte zuivelfabrieken, die meer dan f. 4.000.000,-- hebben gekost en in totaal 1200 beambten en arbeiders in haar dienst hebben. De totale omzetten bedroegen in 1936 f. 12.299.240,59.

Het 25-jarig bestaan van de „L.I.J.E.M.P.F.

Een onderhoud met Ir. A. Cats

In een eenigszins afgelegen stukje Leeuwarden - men kan er niet komen zonder via een particulieren overweg den spoorweg te zijn gepasseerd - liggen de centrale gebouwen van de L.I.J.E.M.P.F., één der grootste ondernemingen van de particuliere zuivelindustrie in het Noorden van ons land. Dertien, voor het overgrote deel zeer moderne zuivelfabrieken in Friesland, Groningen en Overijssel, worden door haar geëxploiteerd.

Leeuwarder Courant 1937-11-24 F

Weinigen zullen vermoed hebben, dat, toen de Groningsche groot-industrieel J. E. Scholten in 1911 de bij onze oudere lezers nog wel in het geheugen liggende **Leeuwarder** Stroocartonfabriek kocht, hier een bedrijf zou verrijzen, dat een der belangrijkste van Friesland zou worden.

't Begin leek zoo bescheiden. Weliswaar had om der meest bekende groot-industrieelen van ons land de zaak in handen genomen, maar toch, een voormalige

stroocartonfabriek, waar men de machines had omgebouwd om melkpoeder te maken en enkele zuivelfabriekjes in de provincie, n.l. **Anjum, Drachten, Den Burg** (Texel), **Tzummarum, Suameer** en **Oenkerk**, samen ter waarde van f 81.000,-- wat moest daar uit groeten?

Dat er iets uit groeide, is vooral het werk geweest van den eersten directeur, den heer J. F. Huttinga, die spoedig begreep, dat men van het oorspronkelijk plan: verwerking van melk hoofdzakelijk te **Leeuwarden**, af moest wijken.

Toen kwam men tot den volgende opzet, welke tot op den huidigen dag is blijven bestaan en die de onderneming tot grooten bloei heeft gebracht.

Een hoofdbureau werd gevestigd te **Leeuwarden**, van waaruit hoofdadministratie, geldelijk beheer, handel, inkoop van alle benodigdheden, reparaties van machines en gereedschappen, de noodig gebleken ombouw der fabrieken enz. kon worden bestuurd en waardoor de in de provincies liggende fabrieken, dus enkel behoeften te zorgen voor het verwerken van de grondstoffen tot de best mogelijke producten.

Toen de heer Huttinga zijn directeurschap aanvaardde, werd in de Lijempf-fabrieken 17.000.000 kg melk per jaar verwerkt en toen hij op 31 December 1927 zijn directeurschap neerlegde, was dit cijfer gestegen tot 91.000.000 kg.

Met zijn opvolger, ir. A. Cats, hadden wij dezer dagen een onderhoud over de oprichting, de uitbreiding en den tegenwoordigen toestand van de Lijempf-fabrieken, waarvan wij hieronder slechts enkele momenten kunnen aanstippen.

In den loop der eerste jaren werden eenige fabrieken als minder passend in het geheel, gesloten, andere werden uitgebreid en gemoderniseerd. Ook werden er nieuwe fabrieken aangekocht. Te Leeuwarden verrees een ijsfabriek, oorspronkelijk met de bedoeling om naar de fabrieken in de provincie het noodige koelingsijs te sturen. Doch toen men het beter oordeelde om in de fabriek zelf voldoende koel-installaties aan te brengen, besloot men via de IJsfabriek de stad en omringing van ijs te voorzien. Nog leeft deze ijsfabriek in den naam der N.V., n.l.: „Leeuwarder IJs- en Melk-Productenfabrieken" (Lijempf) .

Concentratie en uitbreiding.

Reeds dadelijk bij de oprichting had men de fabriek op **Texel** als niet passende in het concern van de hand gedaan. In 1913 werd als eerste der aangekochte fabrieken, die te **Oenkerk** gesloten. De melk werd ter verwerking naar elders gezonden.

In 1915 volgde sluiting van het fabriekje te **Tzummarum**. In hetzelfde jaar werd in den Bouwhoek van Friesland het operatieterrein van de onderneming aanmerkelijk uitgebreid door den aankoop van N.V. Swart's Zuivelfabrieken, waardoor de Lijempf eigenares werd van de fabrieken te **Berlikum, Metslawier**, de

melkinrichting in de **Elizabethstraat** te **Leeuwarden** en een winkoelhuizing aldaar.

Reeds voor dezen aankoop, hadden wij, aldus de heer Cats, ons oog op deze streek van Friesland laten vallen en terrein bij **Mooie Paal** aangekocht, ten einde hierop een fabriek te bouwen. Wij wisten, dat men in deze streken nog al - wat wij tegenwoordig zouden noemen - coöperatieschuw was en bovendien breidde de veehouderij zich uit. Door den aankoop van Swart's Zuivelfabrieken was het niet noodig op de terreinen te Mooie Paal een fabriek te bouwen.

De groei van **Berlikum** heeft heelemaal beantwoord aan onze verwachtingen. **Berlikum** is geworden tot de fabriek met waarschijnlijk het grootste melkresort in ons land. Het ontvangt melk van dat deel van Friesland, dat ligt boven de lijn Afsluitdijk-Leeuwarden en telt bovendien ook nog leveranciers in den **Wieringermeerpolder**.

Ook de aankoop van de fabriek te **Winsum** (Gr.) beteekent een belangrijke uitbreiding. In de laatste jaren hebben wij ook vasten voet gezet in den Zuidwesthoek en den Zuidoosthoek, welke wij tot dusver ongemoeid hadden gelaten. Immers hier bestond naast de coöperatieve een goed ingerichte particuliere zuivelindustrie (Hollandia en de Koninklijke).

Doch door crisismoeilijkheden gedreven zocht de N.V. te **Sloten** aansluiting bij ons. Zoo ook de particuliere fabriek te **Wolvega** en **Kuinre**. Intusschen waren er nog enkele fabriekjes gesloten. Thans werken wij te **Augustinusga, Berlikum, Dokkum, Drachten, Leeuwarden, Sloten, Wolvega, Zuidhorn, Doezum, Groningen, Tolbert, Winsum** (Gr.) en **Kuinre**.

De toekomst

En nu, zoo vervolgde de heer Cats, de toekomst. Deze zien wij vol vertrouwen tegemoet.

Onze Vennootschap staat sterk door de voorzichtige financiële politiek, terwijl bovendien de sterk gedifferentieerde opbouw van hare bedrijven het haar mogelijk maakt op ieder gebied van de zuivelbereiding werkzaam te zijn en zich daarvoor bij haar fabricage-schema te richten naar datgene, wat voor de markt het meest gevraagd wordt. Wij stellen ons voor, en het is ook onze bedoeling, dat wij op deze wijze voortgaan onze Vennootschap een waardige plaats te verschaffen in de Nederlandsche zuivelbereiding.

Onze Vennootschap heeft haar recht van bestaan bewezen, dat vooral door hen, die op coöperatieven grondslag werken, op theoretische principes wordt ontkend. Wij meenen echter, dat de wijze, waarop wij in onze Vennootschap werken voor de Nederlandsche zuivelbereiding en ons in dienst stellen van den boerenstand, juist is en overeenkomt met de verhoudingen, zooals die in het bedrijfsleven dienen te zijn. Deze opvatting achten wij beter dan die, welke heeft post gevat

bij de coöperatieve zuivelbedrijven en welke laatste ten slotte haar heil zoekt in een ver doorgevoerde verticale concentratie, waarbij de boer gebonden wordt voor vrijwel zijn geheele leven aan voor hem ondoorzichtige ondernemingen, waarvan hij de risico's moet dragen, waaraan hij een deel van zijn tijd moet geven, in plaats van zich te kunnen toeleggen op, en zich te specialiseeren in datgene, wat voor hem het allerbelangrijkste is, zijn boerenbedrijf.

Wij eerbiedigen natuurlijk de opvattingen van hen, die in deze coöperatieve zuivelbereiding heil zien, doch wij zouden zeer gaarne zien - en daar ontbreekt dikwijls nog zooveel aan - dat ook onze opvattingen door onze tegenstanders werden geëerbiedigd. Wij zijn overtuigd, dat indien ieder werkt op zijn eigen wijze en zoekt het beste te geven wat in hem is voor de Nederlandsche zuivelbereiding, wij een grooteren dienst aan den lande en speciaal aan de boeren bewijzen, dan door volkomen noodeloozen en onvruchtbaren strijd, uitsluitend ter wille van den strijd zelve.

Niet dat wij dien strijd vreezen. Het is duidelijk dat dit onnoodig is. Wij beschikken over 13 bijna alle geheel modern ingerichte fabrieken; alle takken der zuivelbereiding zijn ons eigen; de afzet van onze producten naar de verschillende landen en werelddeelen is verzorgd en wordt evenals de bereidingsmethoden en kwaliteiten nog steeds meer geperfectioneerd

Wij beschikken over een staf van meerendeels in ons bedrijf opgegroeide ontwikkelde medewerkers; een goed toegerust laboratorium voor bedrijfs- en wetenschappelijk onderzoek staat ons ten dienste; kortom wij hebben ons er op ingericht om te behouden de plaats die wij hebben, om die te verbeteren, te verstevigen en te vergrooten.

Lanital-melkwol.

Natuurlijk lieten wij deze gelegenheid niet onbenut den heer Cats te vragen naar de bekende kwestie van de bereiding van melkwol (lanital) uit caseïne.

Toen ik indertijd met de Lanitalgeschiedenis begon, aldus de heer Cats, waren mijn verwachtingen buitengewoon matig. Eerlijk gezegd beschouwde ik het als een Italiaansche sanctiepolitiek. De vooruitgang van de melkwolfabricage gedurende het laatste half jaar hebben mij echter van dit zeer gereserveerde standpunt afgebracht. Ik zie nu in de lanital een stof, welke in de toekomst een plaats van betekenis zal innemen niet alleen als vervanger van wol, maar ook wegens haar bijzondere eigenschappen een geheel eigen plaats. De moeilijkheid is echter aan grondstof te komen, daar de organisatie van de grondstoffenvoorziening hier veel moeilijker is dan bevoorbeeld bij de kunstzijde, die op hout is aangewezen.

In de toekomst speelt de grondstoffvoorziening een rol van betekenis welke op het oogenblik dan ook onze grootste en onverwilde aandacht vraagt. Onze Maatschappij, die van de textiel-caseïne-fabricage een belangrijke versterking

verwacht, zoowel van hare eigen positie als van die der Nederlandsche zuivelbereiding in het algemeen, heeft zich voor deze fabricage op grooten schaal ingericht. Reeds vier fabrieken werken dag en nacht zonder onderbreking aan de bereiding der grondstof voor de Lanital volgens geheel omgewerkte bedrijfsmethoden en in den aanstaanden zomer zal dit aantal tot zes worden uitgebreid. Wegens de onmogelijkheid om op het oogenblik in Nederland een melkwol-industrie te stichten, wordt deze grondstof voorloopig nog uitgevoerd.

De N.V. „H.I.M.C.A." (Hollandsche Industriele Maatschappij voor Caseïnebereiding), die met onze medewerking en die van de Snia Viscosa, den heer Ferretti en de N.V. Leo de Winter en Co. is opgericht, speciaal als houdster der licentie van de patenten Ferretti voor de fabricage van deze caseïne en melkwol, heeft haar handen vol met de uitvoering van haar programma.

Met meerdere fabrieken zijn reeds contracten afgesloten betreffende de bereiding van textiel-caseïne. Het verheugt ons, dat zoowel coöperatieve als particuliere bedrijven zich daaronder bevinden, want wij achten deze nieuwe tak van industrie, dit nieuwe afzetgebied, voor onze zuivelindustrie van zooveel belang, dat deze niet gereserveerd mag worden voor een bepaalde groep.

Jammer, dat wij van de Coöperatie over de geheele linie niet die medewerking hebben, welke wij meenen te mogen verwachten. 't Gevolg kan wel eens zijn, dat het buitenland niet wacht tot dat in Nederland de strijd tusschen coöperaties en particulier bedrijf is uitgebokst, maar dat men naar andere zuivellanden omziet om aan grondstof te komen, wat voor ons land, dat geen voldoende plaats heeft om zijn ondermelk goed rendearend aan te wenden, te betreuren zou zijn. Hoe het ook zij, er zijn waarborgen, dat de Lijempf alle profijt zal hebben, welke ervan te trekken valt.

En hiermede eindigde ons onderhoud, dat ongetwijfeld belangwekkend was. Want hoe men ook tegenover de kwestie coöperatie-particuliere zuivelindustrie mag staan, na de uitingen van de heeren Kooistra en Posthuma bij het veertigjarig bestaan van den Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken, is het interessant ook eens te hooren wat de leider van een der groote particuliere-zuivel-bedrijven in ons land over allerlei zuivelproblemen had te zeggen.

Maandag a.s. wordt van 3 tot 5 in Amicitia een receptie gehouden, terwijl tevens Dinsdagavond een feestavond wordt gegeven in De Harmonie.

Het Zilveren jubileum van de L.IJ.E.M.P.F.

DE RECEPTIE.

Nadat gisterochtend het personeel van de N. V. „Lijempf” was verblijd met de mededeling der directie, dat vanaf heden is ingevoerd een weduwen- en wezenpensioen en een verbeterde pensioenregeling voor het personeel, recipieerden gistermiddag in hotel Amicilia de directie en commissarissen.

Zeer veel bloemstukken waren ontvangen.

Namens den minister van sociale Zaken kwam ir. LEIGNES BAKHOVEN de jubileerende N. V. gelukwensen.

Het is, aldus spreker, een goede gedachte geweest de N. V. Lijempf op te richten. Met trots kan men terugzien op hetgeen er verricht is. Het is ook goed eens terug te zien op dengene, die het initiatief tot de oprichting nam, n.l. den heer J. A. Scholten, en op degenen, die hem terzijde stonden, Vele namen van hen hebben nu nog in Friesche landbouw- en zuivelkringen een goeden klank.

De Lijempf heeft ook moeilijke tijden moeten meemaken. Spreker wees op den strijd tuschen de coöperaties en particuliere zuivelfabrieken en op de moeilijkheden in den wereldhandel. Dat het gelukt is de N. V. tot een zoo belangrijk lichaam te maken, is te danken aan den grooten ijver van hen, die de N. V. in den loop der jaren hebben geleid.

In dit verband noemde spreker in het bijzonder de namen van den vorigen directeur, den heer Huttinga, en van den tegenwoordigen directeur, ir. Cats.

Wie het cijfer van de verwerkte hoeveelheid melk, ruim 150 millioen kg, goed bekijkt, zal met buitengewoon groote waardeering spreken over wat hier gebeurt.

Na nog te hebben gememoreerd wijlen den heer Swart, wees spreker er op, dat de N. V. een waardige plaats in de zuivelindustrie In ons land inneemt.

Namens de regeering dankte spreker de directie voor de samenwerking, wanneer deze gevraagd werd. Hij uitte de hoop, dat het de Lijempf in de toekomst goed moge gaan.

Mr. H. E. Oving. President-commissaris, dankte den vertegenwoordiger van de minister voor de vriendelijke woorden en gelukwensen. Directie en commissarissen waardeeren, aldus spreker, in hooge mate, dat de minister één van zijn ambtenaren heeft willen afvaardigen. Diens hartelijke woorden vallen bij ons in zeer goede aarde.

Verdere toespraken.

Namens de Vereeniging van Zuivelfabrikanten voerde de heer BLINK het woord. Wij hebben aldus spreker, de Lijempf zien groeien en bloeien, zijn getuige geweest van den ondernemingsgeest en hebben de N. V. zien wordea, wat u nu Is. Wij verheugen ons daarover en bieden u onze gelukwensen aan.

Spreker wees op de prettige en aangename samenwerking en noemde de Lijempf een goed lid van de vereeniging.

Hij dankte den heer Huttinga, eerebestuurslid der vereeniging, voor wat hij in het belang der vereeniging gedaan heeft en eveneens ir. Cats, die zijn voetstappen heeft gevolgd.

De heer VERKOUTEREN, burgemeester van Sloten, bood namens het gemeentebestuur zijn beste wenschen aan. Hij uitte de hoop, dat het de N. V., in alle opzichten goed mag gaan en dat de fabriek in zijn gemeente mag groeien en bloeien.

Namens de afdeeling Leeuwarden van de Maatschappij voor Nijverheid en Handel sprak de voorzitter, de heer R. BUISMAN, een woord van gelukwensch. Al heeft de Kamer van Koophandel, aldus spreker, veel van onze werkzaamheden overgenomen, toch hebben wij een open oog voor de industrie, die In Friesland helaas niet bizonder bloeit.

Des te meer verheugen wij ons over dit Jubileum van de Lijempf, een N. V., die bewezen heeft redenen van bestaan te hebben.

Spreker zeide wel eens gevreesd te hebben, dat de hoofdzetel der N. V. naar Groningen zou worden overgeplaatst. Dat dit niet het geval is, noemde hij een reden tot vreugde voor onze stad

Omtrent de verhouding tusschen werknemers en directie zeide hij hedenavond wel gelegenheid te krijgen het noodige te zeggen.

Spreker uitte ten slotte den wensch, dat de tegenwoordige directie in staat mag blijven de Lijempf op dezelfde krachtige wijze te leiden.

De volgende spreker was de heer MIEDEMA, voorzitter van de Ned. Vereeniging voor Melkcontrôle.

De vele bloemen in deze zaal zijn volgens spreker zeker verdiend. Betrekkelijk klein begonnen is het bedrijf uitgegroeid tot een groote industrie. De Lijempf heeft voor de boeren in en buiten Friesland veel gedaan. Spreker feliciteerde den ontwerper van de plannen, den heer Scholten en den oud-directeur, den heer Huttinga. Verder noemde hij de Lijempf den steunpilaar van zijn vereeniging, waarvoor hij zijn dank betuigde.

De heer VAN ASPEREN sprekende namens de commissie tot aanbieding van een hulde blijk uit naam van het personeel, zelf ook 25 jaren aan de Lijempf werkzaam, zeide met groote waardeering terug te denken aan den oprichter, den heer Scholten.

Dat er van de zijde der directie niet alleen waardeering is voor het personeel maar ook medeleven, moge volgens spreker blijken uit de daad van hedenochtend.

Spreker bood de directie ten slotte een oorkonde aan, vermeldende het besluit van het personeel om de directie aan te bieden een elektrische klok, welke een plaats zal vinden op het terrein te Leeuwarden. Hij hoopte, dat aan de oorkonde een goede plaats zal gegeven worden en dat men een kleine oorkonde, omwonden met lanital, zal willen inmettelen, morgen bij de onthulling van de klok.

Vervolgens sprak de heer LEO DE WINTER, namens de N. V. Leo de Winter & Co. Te Amsterdam, die o. m. sprak over de samenwerking in verband met het nieuwste product „Lanital” Hij bracht ook namens de N. V. „Himca” en „Cniaviscosa” de gelukwensen over.

Namens de Friesche Kamer van Koophandel sprak de voorzitter, de heer A. ERIKS, zijn waardeering uit over het werk van de Lijempf Wij zijn er trotsch op, dat de Lijempf hier is opgericht en zulk prachtig werk doet voor Friesland en heel het land.

De heer A. RUNIA, bestuurder van den Chr. Landarbeidersbond, feliciteerde mede uit naam van de andere werknemersorganisatie en prees de wijze waarop steeds met de directie is samengewerkt.

Ten slotte voerde het woord de heer DOUWES. Van Rotterdam, namens de Ned. Vereeniging van Groothandelaren in melkproducten, de Rotterdamsche Zuivelbeurs en de Ned. Vereeniging van Groothandelaren In Boter.

Spreker zeide. Dat men licht geneigd is de Lijempf te nemen, zooals ze nu is. Als men echter het Gedenkboek naslaat krijgt men een goed inzicht over de toestandkoming.

Dat bestuur en directie uit den min of meer twijfelachtigen opzet een concern als de Lijempf nu is, hebben weten op te bouwen, moet ons wel buitengewoon verheugen.

Hij zeide overtuigd te zijn. Dat de directie thans niet op de lauweren zal gaan rusten. Velen onzer zullen bij het gouden jubileum aftandsch zijn; moge dat niet het geval zijn met de Lijempf.

Dankwoord van den president-commissaris.

De heer O Ving zeide, dat het hem niet mogelijk was in details te antwoorden op de geuite wenschen.

Namens commissarissen en directie wilde hij verklaren, door dit feest en de belangstelling buitengewoon getroffen te zijn.

Dat de Lijempf een goeden naam heeft. Was ons natuurlijk wel bekend. Maar dat de belangstelling zich zoo zou uilen in woord en bloemen heeft ons zeer getroffen.

Spreker betuigde hiervoor zijn hartelijken dank In verband met een gemaakte, opmerking. Zeide spreker te willen verklaren, dat de directie er nimmer aan gedacht heeft den zetel te verplaatsen De Lijempf is Friesch en blijft Friesch.

Met deze woorden, die een applaus uitlokten, werd de receptie, die zeer druk bezocht was, opgeheven. Buiten de reeds genoemde organisaties en verenigingen merkten wij op jhr. mr. J. M. van Beijma en wethouder De Boer, namens B. en W. van Leeuwarden: de burgemeesters van Weststellingwerf. Jhr. E. C. Storm van 's-Gravesande en ir. S. Kramer namen de intercommunale Waterleiding. Gebied Leeuwarden, de heer J. Buis, voorzitter van den Raad van Arbeid en vele zakenrelaties.

Foto tekst

Directie en commissarissen der N. V. Lijempf. Van links naar rechts: de heeren A. S. de Muinek Keizer, J. B. Scholten, Ir. A. Cats, mr. H. E. Oving, J. F. Huttinga, R. P. Hazenberg en A. Folkers.

HET JUBILEUM VAN DE LIJEMPF.

ONTHULLING VAN DE ELECTRISCHE KLOK.

Op het fabrieksterrein van de Lijempf werd gisterenmiddag in een korte plechtigheid het geschenk van het personeel, bestaande in een elektrische klok, welke geplaatst is in het torentje van het wachtgebouw bij den overweg, aan de directie aangeboden.

Namens de commissie tot aanbieding van een huldeblijk uit naam van het geheele personeel werd het woord gevoerd door den heer IJ. VAN ASPEREN uit Drachten. In een korte toespraak bracht hij hulde aan de directie en richtte aanmoedigende woorden tot de talrijke personeelsleden, om op den ingeslagen weg voort te gaan en te zorgen, dat de naam van de Lijempf steeds met eere wordt genoemd. Zorgt, dat het laatste werkstuk, dat uit uw handen komt, in de wereld steeds het eerste zal zijn.

Spreker verzocht vervolgens aan den president-commissaris der vennootschap, mr. H. E. Oving, de laatste beletselen, welke de klok aan het oog der talrijke omstanders onttrokken, weg te nemen, waaraan deze 'voldeed. Terwijl het Lijempf-muziekkorps het Wilhelmus speelde zakte het gordijn.

De oud-directeur, de heer Huttinga, verrichtte het tweede gedeelte van de plechtigheid. Dit bestond in het in metselen van de kleine oorkonde in den muur van het gebouwtje. De oorkonde, welke is omwonden met lanital, wordt gedekt door een gevelsteen met het opschrift:

1912-1937 Klok aangeboden door gezamenlijk Personeel N. V. Lijempf 29 November 1937.

Nadat deze plechtigheden waren verricht speelde de muziek het „Lang zullen ze leven”.

Namens den raad van commissarissen aanvaardde de directeur der N. V., Ir. A. CATS, het cadeau. Spreker zeide, dat hij niet uitsluitend aan de waarde van het cadeau dacht, maar dit huldeblijk meer beschouwde als een bijzondere uiting van de saamhoorigheid van het personeel en van de goede verstandhouding tusschen directie en personeel. Spreker dankte den heer van Asperen en in hem het geheele personeel voor het betoonde medeleven bij deze voor de Lijempf zoo heugelijke gebeurtenis.

De muziek liet zich nog eens hooren. Waarop de aanwezigen zich verspreidden.

DE FEESTAVOND.

Tegen halfacht gisteravond liep de Harmoniezaal vol met leden van het twaalfhonderd man sterke personeel van de L.IJ.E.M.P.F. Van hoog tot laag, de eerste in zij het talrijken dan toch intiemen kring doorgebrachte van de beide feestavonden. En een avond, waarop de feestcommissie met voldoening terug kan zien. Als Joseph Chamberlain gelijk had toen hij zeide, dat het geheim van het succes ligt in de aandacht voor het detail en als hij de L.IJ.E.M.P.F. Alles zoo goed geregeld is als deze feestavond, welnu dan voorspellen wij haar nog veel succes in de toekomst.

De commissie had werk geleverd, dat inderdaad af was.

De verzorging van het feestelijk gedeelte had zij in handen gesteld van de L.IJ.E.M.P.F: muziekvereniging en de L.IJ.E.M.P.F: tooneelvereniging, die werkten onder leiding van de Hollandsche artisten P. Mulsetaar en W. Walden.

Zeer verdienstelijk werd een voor dit jubileum pasklaar gemaakte revue „De Vlag uit” opgevoerd, waarvan de negentien tafereelen, aaneengeregen door de clamatie van Het Friesche Meisie, met groote aandacht door het publiek werd gevolgd. Vooral de prestaties van het L.IJ.E.M.P.F -ballet verdienen hier vermelding, alsmede de zang van het L.IJ.E.M.P.F: lied, de L.IJ.E.M.P.F – kalender en tal van andere ornementen, al of niet op de L.IJ.E.M.P.F betrekking hebbend.

Vooraf werd een uitstekend verzorgde en zeer onderhoudende bedrijfsfilm van de L.IJ.E.M.P.F vertoond. En thans het meer zakelijke deel van den avond. De directeur, de heer A. CATS, opende het feest met een speech, waarin hij in de eerste plaats hulde bracht aan den stichter der N.V., den heer J. E. Scholten, wiens initiatief met zooveel succes was bekroond. Daarna werden verschillende vooraanstaande L.IJ.E.M.P.F: figuren welkom geheeten, o.m. De oud-directeur de heer Stallinga, de president-commissaris mr. Oving, die juist op den dag van het jubileum 17 jaar deze functie had waargenomen, de heer J. W. Scholten, commissaris der N.V., een zoon van den stichter, de vertegenwoordiger der onderneming in Frankrijk en Engeland.

Spreker bracht vervolgens dank aan de feestcommissie en aan allen, die hadden medegewerkt dit jubileum te doen slagen en aan het personeel voor de betoonde toewijding en het cadeau hedenmiddag aangeboden. Daarna sprak de directeur degenen toe, die vijftientig jaar hun beste krachten aan de L.IJ.E.M.P.F. Hadden gegeven, o.m. De beheerders IJ. Van Asperen te Drachten en P. L. de Boer te Augustinusga, den werkmeester Ten Berge, de jubilarissen in de buitenfabrieken en uit Leeuwarden. Allen ontvingen een blijvend aandenken.

De voorzitter van de afdeeling Leeuwarden van de Nederlandsche Maatschappij van Nijverheid, de heer R. BUISMAN, reikte daarna de zilveren medaille uit aan 11 veteranen der L IJ.E.M.P.F., n.l. De heeren W. Hoekstra te Anjum, M. Caste-

lein, R. Minkes, O. Gjaltema, J. Tjoelker te Anjum, S. Bandstra, A. de Jong te Anjum, W. v. d. Zee, H. v. d. Laan en G. Haanstra te Drachten en W J Berg.

De heeren VAN ASPEREN, beheerder van de fabriek te Drachten en TEN BERGE dankten den directeur voor de vriendelijke woorden tot hen gesproken.

Na afloop van de revue, die veel succes oogstte en voor de medewerkende dames leidde tot een welverdiende bloemenhulde, bleven velen nog langen tijd gezellig bijeen op het bal met attracties onder leiding van den heer S. van Stratum.

UIT DE PROVINCIE.

Jubileum N.V. Lijempf. fabriek Augustinusga

AUGUSTINUSGA, 14 December. Zooals bekend is, werd op 29 November j.l. Het 25-jarig bestaan van de N. V. Lijempf, gevestigd te Leeuwarden, feestelijk herdacht, Ook de plaats Augustinusga, waar een fabriek van bovengenoemde maatschappij gevestigd is, had op dien dag een feestelijk aanzien gekregen. Van de fabriek. Alsook van vele woningen van leden van het personeel, wapperde de driekleur. Op 30 November d.o v, nam ook het personeel van deze fabriek deel aan de feestelijkheden te Leeuwarden.

Een viertal leden van het personeel alhier, die 25 jaar werkzaam waren geweest bij de Lijempf, werd hierbij gehuldigd. En wel de heeren P. L. de Boer, directeur. J. Tjoelker, controleur, O. Gjaltema, centrifugist en W- Hoekstra. Arbeider.

Heden was het de dag voor de leveranciers om in feestelijk samenzijn dit feit te herdenken Gezien de beperkte zaalruimte, welke een plaats als Augustinusga biedt, was men genoodzaakt dit feest te verdeelen over drie onderscheidene bijeenkomsten. Hedenmiddag kwam een gedeelte der leveranciers bijeen in café Koopmans. Hedenavond werd het in hotel P. Fokkenga gehouden.

Na een welkomswoord door den voorzitter, den heer P. L de Boer, directeur der fabriek alhier. Verleende deze het woord aan den adjunctdirecteur van de V.V.Z.M. ir. Terpstra van Leeuwarden, die op duidelijke wijze een overzicht gaf over de afgelopen 25 jaar.

Om dezen avond verder gezellig tot zijn einde te brengen, trad eerst op het duo Popma-Steensma van Leeuwarden met „Yn ‘e pine” van Brolsma, waarna verschillende films op het doek werden gebracht, waarvan vooral de hoofdfilm, „Bedrijfsfilm der Lijempf”, bijzonder bij het talrijke publiek in den smaak viel. Verder oogsten de heer Popma en mevrouw Steensma veel bijval.

Het muzikale gedeelte werd op buitengewone wijze verzorgd door den heer Scheepstra, pianist te Leeuwarden, terwijl ondertusschen flink getracteerd werd. Het was dan ook reeds na middernacht, toen de heer de Boer met een woord van dank aan allen, die hadden medegewerkt het welslagen van dezen avond sloot.

25-jarig bestaan N. V. Lijempf.

DRACHTEN, 18 December. In verband met het 25-jarig bestaan van de N. V. Lijempf was het ook hier ter plaatse gisteren feest. De vaderlandsche driekleur wapperde den geheelen dag, van het fabrieksgebouw. Evenals in andere plaatsen, waar fabrieken van de N. V. gevestigd zijn, werd het jubileum ook hier op feestelijke wijze herdacht.

Ook aan de fabriek hier ter plaatse is een drietal van het personeel gedurende een kwart eeuw aan de fabriek verbonden, t. w. de directeur, de heer Y. van Asperen en de heeren Y. Kamstra en H. v. d. Laan.

Gisteren was het echter de dag voor de leveranciers van melk met hun dames, die bijeen waren om op feestelijke wijze het jubileum te herdenken. De groote zaal van hotel „Phoenix” was voor deze gelegenheid in een feestelijk kleed gestoken.

Wegens het groote aantal leveranciers was men genoodzaakt het feest te verdeelen over twee bijeenkomsten, n.l. Een middag- en een avondbijeenkomst, waarin hetzelfde programma werd afgewerkt. Beide keeren was de groote zaal geheel bezet.

De heer van Asperen, directeur van de fabriek alhier, sprak er in zijn openingswoord zijn vreugde over uit, dat zoovelen van de leveranciers gehoor hadden gegeven aan de uitnoodiging om dit feest bij te wonen. Spreker wees op de band, die tusschen bedrijf eenerzijds en de leveranciers anderzijds bestond en welke was ontstaan uit de wederzijdsche belangen, die behartigd moesten worden.

Verder memoreerde spreker de oprichting en den groei van het bedrijf te Drachten gedurende de afgelopen 25 jaar en waarin de omzet zeker 7 of 8 maal zoo groot is geworden. Spreker hoopte, dat allen een prettigen avond zouden hebben.

Na dit openingswoord werd staande het eerste couplet van het Wilhelmus gezongen.

Ir. Terpstra, adjunct-secretaris van de Vereeniging van Zuivelfabrikanten, gaf daarna een historisch overzicht van de oprichting en den groei van de N. V. Lijempf, waaraan onafscheidelijk was verbonden de naam van den oprichter, den heer J. E. Scholten. Waren er in den aanvang slechts een 6-tal kleine fabriekjes, deze werden in den loop der jaren allen gemoderniseerd en aangepast aan de tijdsomstandigheden. Het bedrijf werd uitgebreid door aankoop in de laatste jaren van de fabrieken te Wolvega, Sloten en Kuinre en beschikt thans over 13 modern ingerichte fabrieksgebouwen.

De producten van de Lijempf zijn over de geheele wereld bekend en hebben een goeden naam. Werd In het bedrijf bij de oprichting in 6 fabrieken slechts 17 miljoen kg melk verwerkt, thans is dit gestegen in 13 fabrieken tot bijna het 10-voudige. Al deze fabrieken hebben een bedrag van 4 miljoen gulden gekost. Spreker wees in dit verband op de verhouding van den boer tot het bedrijf. Deze groote resultaten zijn bereikt door het vertrouwen, dat de leveranciers in het bedrijf stellen, dat verkregen is door vrijwillige samenwerking.

Eindigende sprak spreker den wensch uit, dat de goede samenwerking en het onderling vertrouwen tusschen het bedrijf en de leveranciers mag blijven bestaan.

Hierna werd begonnen met de afwerking van het eigenlijke feestprogramma. Het duo, de heer Popma en mevr. Steensma. Van Leeuwarden, traden voor het voetlicht met voordrachten, declamatie en aardige liedjes, o. a. het Lijempf-lied, voor deze gelegenheid gemaakt en begeleid door den pianist, den heer Scheepstra, eveneens van Leeuwarden, die bij het talrijke publiek zeer in den smaak vielen.

Vervolgens werden verschillende films vertoond, o. a. een Amerikaansche film, een prachtige kleurfilm de Paaschhaasjes, een Duitsche stoeterij, de film zooals Amerikanen Holland zien en niet te vergeten de Lijempf-film zelf, die ons bracht naar de fabriek te Leeuwarden, de kaasbereiding te Dokkum, boterbereiding te Berlikum, melkpoederfabriek te Winsum (Gr.), gecondenseerde melk te Brittil. De indruk, dat de Lijempf een levenskrachtig bedrijf is met moderne fabrieken, werd door deze film zoo mogelijk nog versterkt. In de verschillende pauzes werden de aanwezigen op gulle wijze door de Lijempf onthaald.

Het was reeds na middernacht toen de directeur, de heer van Asperen, met een woord van dank tot allen, die tot het welsagen van dezen avond hadden meegewerkt, de bijeenkomst kon sluiten. In zijn sluitingswoord wees spreker ook op de groote figuur van den oprichter, den heer Scholten, die de spreuk „nuttig en noodig” in toepassing wist te brengen.

Bij het bedrijf van “de Lijempf” weet men zich dadelijk aan te passen aan de gewijzigde omstandigheden, wat wel blijkt uit het feit, dat te Drachten de eerste melkpoederfabriek werd gesticht en thans de Lijempf ook voorop gaat wat betreft de bereiding van de grondstof voor melkwol. Verder wees spreker er nog op, dat het vetgehalte van de melk, in vergelijking met fabrieken in de naaste omgeving, pl. m. 1/10 pct. Meer is aangewonnen. De Lijempf brengt in praktijk de woorden „met het laatste het eerste zijn”. Spreker eindigde hier.

Tot slot werd nog door alle aanwezigen het laatste couplet van het Wilhelmus gezongen, waarna allen voldaan huiswaarts gingen.

De Lijempf heeft hier op waardige wijze haar 25-jarig bestaan gevierd.

HERDENKING 25-JARIG BESTAAN LIJEMPF.

Door de leveranciers aan de fabriek **Berlikum**.

De herdenking van het 25-jarig bestaan van de N. V. Lijempf, reeds in eenige bijeenkomsten herdacht, werd gisteravond voortgezet in de Harmoniezaal. Thans waren het de melkleveranciers aan de fabriek Berlikum met hun dames, die de bloemetjes buiten zetten.

De directeur van deze fabriek, de heer W. Buning, opende dezen feestavond met een woord van welkom. Gewoonlijk, aldus spreker, bestaat er slechts een zakelijk contact tusschen de leveranciers en de verschillende fabrieken, maar heden hebben wij alle reden om gezamenlijk feest te vieren.

Wat gedurende de afgelopen 25 jaren is gepresteerd, is mede te danken aan het in de Lijempf gestelde vertrouwen, die dit nimmer heeft beschaamd. Spreker memoreerde den overleden pionier, wijlen den heer Swart, die zooveel voor de fabriekmatige zuivelbereiding heeft gedaan.

Nadat hij den aanwezigen een goeden avond had toegewenscht, werd het Friesch Volkslied gezongen, waarna ir. G. A. Terpstra, adjunct-secretaris der V.V.Z.M.te Leeuwarden, de feestrede uitsprak, waarin hij stil stond bij de stichting van de vennootschap op 29 November 1912 door den heer J. E. Scholten te Groningen, wiens stuwende kracht geleid werd door de gedachte: iedere aanschaffing moet nuttig en noodig zijn.

De Lijempf heeft er steeds naar gestreefd met het nieuwste het eerste te zijn, waarvan thans weer de caseïne getuigenis aflegt.

Na er op gewezen te hebben, dat in 1913 de Lijempf-fabrieken werden aangesloten bij de Ned. Vereeniging voor Melkcontrôle, zeide spreker, dat bij de Lijempf wel duidelijk is gebleken wat bereikt kan worden door vrije samenwerking. Tot het behoud van deze samenwerking, zoo eindigde hij, moge deze avond medewerken.

Hierna werd begonnen met het afwerken van het feestprogramma.

Na het amusementsfilmpje „Zoo koppig als een muilezel”, werd de Lijempf ‘s bedrijfsfilm vertoond, die de diverse fabrieken liet zien en de bereidingswijze van de verschillende producten: melk, melkpoeder, kaas, boter en gecondenseerde melk.

Vervolgens was het woord aan het duo L. Popma-mevrouw H. Steensma-Dijkstra van Leeuwarden, die “Het lied van de Lijempf” zongen. De bekende wij-

ze van “Daar bij de molen.” droeg veel tot het succes bij. Ook de voordracht „Yn ‘e piné’, van R. Brolsma, viel bijzonder in den smaak.

De zaal werd hierna nogmaals in het donker gezet. Thans werd een aardige kleurfilm „De Paaschhaasjes” vertoond en het paradijs der paarden, waarin wij een schitterende stoeterij Trackhener paarden te bewonderen kregen.

De avond werd besloten met nog enkele voordrachten van het duo Popma-Steensma en het afdraaien van de rolprenten „Hoe de Amerikanen Holland zien” en „O, die zenuwen”.

In de pauzes verspreidden de aanwezigen zich over de verschillende koffiekamers, waar gelegenheid werd geboden ververschingen te gebruiken.

LC 1937-12-22

25 jr. jubileum Lijempfabriek Sloten

Leeuwarder Courant 1937-12-22

Jubileum van de Lijempfabriek.

Sloten (Fr.), 21 December. Hedenmiddag 2 uur hadden de leveranciers aan de zuivel-fabriek alhier, afkomstig uit Sloten, Tjerkgaast, Spannenburg, Follega, Teroele en Idskenhulzen, een feestelijke bijeenkomst, hun aangeboden door de N.V. **Lijempfabriek** ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van deze N.V.

De directeur van de fabriek, de heer E. Haagsma, opende het samenzijn in de feestelijk versierde lokalen van de bewaarschool met een welkomstwoord aan de leveranciers met hun dames, waarna gezamenlijk het Friesch Volkslied werd gezongen.

De feestrede werd uitgesproken door Ir. G. A. Terpstra, adjunct-secretaris der V.V.Z.M. te Leeuwarden, waarin hij schetste den groei van de N.V. **Lijempfabriek** in de afgelopen jaren en de ontwikkeling van deze N.V. tot een machtig bedrijf.

In de daarna vertoonde bedrijfsfilm kreeg men te zien hoe de onderscheidene producten in de fabrieken werden bereid.

Het feestprogramma viel bijzonder in den smaak van de talrijke aanwezigen. Zoowel het duo Popma-mevra Steensma—Dijkstra als de amusementsfilms oogstten veel bijval.

De heer E. Haagsma sloot den buitengewonen prettigen feestmiddag, die zeer zeker heeft bijgedragen tot versterking van den band tusschen veehouders en fabriek, ongeveer halfzeven met een hartelijk dankwoord aan allen.

1937-12-24

25 jr. jubileum Lijempf fabriek Wolvega

Leeuwarder Courant 1937-12-24

Herdenking 25-jarig bestaan Lijempf.

Wolvega, 22 December. Ook te dezer plaatse is het 25-jarig bestaan van de N.V. **Lijempf** op feestelijke wijze herdacht en wel door de melkleveranciers van de fabriek alhier met hunne dames, die hedenavond voor dat doel in grooten getale in hotel Draet waren bijeengekomen.

De directeur van de **fabriek**, de heer O. Kuipers, opende dezen feestavond met een woord van welkom en sprak er zijn verheugenis over uit, dat zooveel aan de uitnoodiging gevolg hadden gegeven, waarna hij het woord verleende aan ir. G. A. Terpstra, adjunct-secretaris der V.V.Z.M. te Leeuwarden, voor het uitspreken der feestrede.

Hierna werd aan de afwerking van het feestprogramma begonnen, welke werd verzorgd door het duo Popma—Steensma van Leeuwarden en den pianist Scheepstra. Met een praatje en een liedje wist men uitstekend de stemming er in te brengen. De vertoonde films, w. o. de bedrijfsfilm van de **Lijempf**, vielen zeer in den smaak.

In zijn slotwoord dankte de heer Kuipers de leveranciers nogmaals voor het vertrouwen en memoreerde hierbij den groei van de **fabriek** te Wolvega tijdens het beheer door de **Lijempf**. Niet alleen is de **fabriek** belangrijk uitgebreid, doch de melkontvangst groeide uit van 5 tot ruim 6 miljoen K.G. per jaar.

LC 1937-12-29

25 jr. jubileum Lijempf fabriek Dokkum

Leeuwarder Courant 1937-12-29

UIT DE PROVINCIE.

Lijempf-feesten te Dokkum.

Dokkum, 28 December. Hedenmiddag, -avond en morgen, Woensdagavond, ontvangt de Lijempf-fabriek alhier haar leveranciers ter feestvergadering, ten einde ook hier het 25-jarig bestaan van het **Lijempf**-concern te gedenken. Doordat de fabriek in het centrum van Noordoost-Friesland ligt, heeft het een groot aantal leveranciers, die allen op de drie bijeenkomsten worden onthaald.

De directeur, de heer T. de Boer, ontving de belangstellenden en sprak den wensch uit, dat ook deze feesten den band tusschen boer en fabriek nog meer mocht verstevigen.

Ir. Terpstra sprak de feestrede uit, waarna het trio mevr. Steensma, L. Popma en Scheepstra een rijk programma, populair in den goeden zin, naar voren bracht.

Ter afwisseling werden enkele kleine films gedraaid komische zoowel als prachtige natuur-opnamen verschenen op het doek. Een en ander viel zeer in den smaak.

Leeuwarder Courant 1938-03-05

INDUSTRIE TE **DOKKUM**.

Beginnende buiten de bolwerken, wil ik allereerst de twee zuivelfabrieken noemen. Aan den Hantumerweg een fabriek van de **Lijempf** en juist buiten den klokslag van **Dokkum** de coöperatieve zuivelfabriek „**Dokkum en Omstreken**” te Betterwird. Beide zijn inrichtingen met groote gebouwen en een perfecte outillage en machinerie. Ze verwerken de melk in meerdere miljoenen kilogrammen per jaar en hebben dus voor onze streken eene bijzondere beteekenis. De **Lijempf** is de jongste van de twee, die naast en temidden van meerdere coöperaties in de Dongeradeelen zich heeft moeten inwerken en omhoog werken. Wij hebben dus hier eene vrij scherpe concurrentie tusschen „coöperatie” en „speculatie”. Als buitenstaander lijkt me zoo'n toestand wel van belang voor de ontwikkeling en de perfectieering van het zuivelbedrijf. De **Lijempf** legt zich de laatste jaren vooral toe op het bereiden van melkpoeder, terwijl de fabriek te Betterwird meer de fabricatie van boter en kaas beoogt.

J. F. HUTTINGA overledenen

In den ouderdom van 73 jaar is te Oosterbeek, waar hij de laatste jaren woonde, overleden de heer J. F. Huttinga, oud-directeur van de Lijempf te Leeuwarden.

Jan Frederik Huttinga werd 6 Mei 1865 te Winschoten geboren. Na de lagere school te hebben doorlopen, kwam hij op ongeveer 15-jarigen leeftijd als jongste bediende op het kassierkantoor der firma Dethmers te Winschoten.

Na het faillissement dezer firma trad hij in dienst bij haar opvolgster, de firma H. G. Post & Co., van welke zaak Huttinga al spoedig de spil werd. Met deze betrekking combineerde hij omstreeks 1890 het directeurschap van Van Gend en Loos, waarvan hij het kantoor tot grooten bloei wist te brengen.

Deze functies bekleedde hij tot 1901, toen de heer Huttinga benoemd werd tot directeur der N. V. Constructiewerkplaatsen te Winschoten. Hij was toen tevens directeur der paardentram te Winschoten en Bellingwolde.

J. F. Huttinga 1865 - 1939

In het laatst van September 1905 vertrok de heer Huttinga naar Veendam, om daar op te treden als directeur der Tramweg-Maatschappij (Ter Apel-Zuidhoek). Na liquidatie dezer maatschappij ging de heer Huttinga in opdracht van een Veendammer combinatie (firma Duintjer, Wilkens Meihuizen & Co.) naar Zuid-Amerika (in 1911), ter vestiging te Buenos Aires van een handelshuis. Na een jaar keerde hij naar Nederland terug, waarop spoedig zijn benoeming tot directeur van de Lijempf te Leeuwarden volgde, waar de heer Huttinga in de gelegenheid was zijn krachten ten volle te ontplooien. Als directeur van deze Vennootschap nam hij op 31 December 1927 afscheid en werd hij tot commissaris benoemd. Van 1898-1905 was de heer Huttinga lid van de Kamer van Koophandel te Winschoten.

Als typeerende karaktereigenschappen kwamen steeds zijn groote energie en betrouwbaarheid op den voorgrond; daarbij trad hij resoluut op, zoodat van hem mag worden getuigd, dat hij een man uit één stuk was.

Het spreekt vanzelf, dat de heer Huttinga zich niet kon onttrekken aan talrijke functies; zoo was hij vele jaren bestuurslid der Vereeniging voor Zuivelindustrie en Melkhygiëne, voorts bestuurslid der Vereeniging van Melkcontrôle, bestuurslid van het Kaascontrôlestation Friesland, lid van de Boternoteeringscommissie, lid van de commissie toezicht op de Credietbank voor Accijnsplichtigen, voorzitter van de Onderlinge Garantievereeniging van fabrikanten van suikerhoudende goederen, die in hoofdzaak voor uitvoer werken, vertegenwoordiger ter algemeene vergadering van de Centrale Werkgevers Risicobank, secretaris der Onderlinge Risico-vereeniging Noord-Nederland, lid van den raad van toezicht van de coöperatieve vereeniging „Centraal Beheer”.

Wat zijn andere functies aangaat, vermelden wij nog, dat hij eenige jaren ondervoorzitter van de Kamer van Koophandel en Fabrieken te Leeuwarden was, afdeling groot-industrie, terwijl hij voorzitter was van den raad van commissarissen der scheepvaart-maatschappij Holland-Friesland, thans N. V. Reederij „Stânfries”.

In Leeuwarden was de heer Huttinga ook voorzitter der Groninger vereeniging.

Nieuwsblad van het Noorden 1939-12-07

De strijd tusschen zuivel-coöperatie en speculatieve fabrieken in Friesland.

Belangwekkend civiel proces tusschen de N.V. „Lijempf” te Leeuwarden en de Friesche Maatschappij van Landbouw

De civiele kamer van de Rechtbank te Leeuwarden, gepresideerd door mr. W. C. Stheemann heeft hedenmorgen vonnis gelezen in een belangwekkend proces, dat een duidelijk beeld geeft van den strijd, Welke ook heden ten dage tusschen de zuivelcoöperatie eenerzijds en de speculatieve fabrieken anderzijds nog steeds gevoerd wordt. De N.V. „Lijempf” (Leeuwarder IJs- en Melkproductenfabriek te Leeuwarden acht zich namelijk in haar goede reputatie aangetast door enkele publicaties, welke bij den aanvang van dit jaar in het “Friesch Landbouwblad,” het orgaan der Friesche Maatschappij van Landbouw, verschenen zijn. Zij stelde bij de rechtbank te Leeuwarden een civiele procedure in tegen de Friesche Maatschappij van Landbouw en haar secretaris, ir. N. H. Blink, redacteur van het „Friesch Landbouwblad,” eischte, dat de publicaties in het blad onjuist en onrechtmatig zullen worden verklaard en vroeg de veroordeeling der gedaagden tot betaling van een schadeloosstelling ten bedrage van f 10.000.—

In Januari van dit jaar verscheen in het “*Friesch Landbouwblad*” onder den schuilnaam “Veehouder” een critische beschouwing over de overneming van de zuivelfabriek, voorheen *Tjebbes en Co.*, te Workum, door de “Lijempf” te Leeuwarden, welke in Groningen en Friesland verschillende fabrieken exploiteert. De „Lijempf” werd er door den schrijver van beschuldigd, dat zij haar

uitkeeringen voor de geleverde melk aan haar verschillende fabrieken regelde, alnaar gelang van de bedragen, welke door de coöperatieve fabrieken in de omgeving worden uitgekeerd. De schrijver gaf den melkleveranciers in overweging niet langer te parasiteeren op andermans werk en zich te scharen onder de vanen der coöperatie.

In het volgende nummer van het „Friesch Landbouwblad” kwam een „Oud-veehouder” in een ingezonden stuk aan het woord, die pleitte voor een wapenstilstand tusschen coöperatie en speculatie, zulks in het belang van de productie en den export. Onder dit laatste stuk verscheen een naschrift van de redactie waarin deze beweerde, dat in het algemeen de grootste speculatieve fabrieken geheel afhankelijk zouden zijn van groote maatschappijen, „die, althans voor een belangrijk deel geleid worden door een internationale trust welke geheel andere belangen nastreeft dan die der Friesche veehouderij. De ervaring heeft reeds duidelijk geleerd, wat er van die zijde te verwachten is ten aanzien van „vergrooting van onzen uitvoer,” als meer voordel wordt verwacht van een politiek, waarbij onze uitvoer geofferd wordt aan de mogelijkheid, om elders, veilig beschermd door invoerbelemmeringen goede zaken te doen.” Aldus letterlijk de Redactie van het „Friesch Landbouwblad.”

Door deze publicaties achtte de „Lijempf” zich in haar goede reputatie aangetast en bij de mondelinge behandeling voor de rechtbank heeft haar raadsman mr. M. E. Hepkema te Leeuwarden, er o.a. op gewezen, dat ook het schrijven van „Veehouder,” dat door gedaagden werd gesanctionneerd, in breeden kring aanstoot heeft verwekt. Spr. deelde voorts mede, dat de „Lijempf” in alle opzichten een zelfstandige onderneming is en niet afhankelijk van eenige groote maatschappij, noch van welke internationale trust ook.

De raadsman van gedaagden, mr. A. E. Stoop, te Leeuwarden, legde er den nadruk op, dat de speculatieve fabrieken voor een deel onder controle staan van een internationale trust, die den uitvoer kan afsluiten en de productie in het binnenland beperken. In het onderschrift van de Redactie is de naam van de „Lijempf” niet genoemd, zoodat de daarin geopperde bezwaren niet geacht kunnen worden uitsluitend en alleen op de „Lijempf” van toepassing te zijn.

In het jongste nummer van het „Friesch Landbouwblad,” op 1 December verschenen, heeft de redactie medegedeeld, dat zij in het gewraakte onderschrift in het algemeen tegen invloed van internationale groepen op onze vaderlandsche zuivelproductie heeft willen waarschuwen.

Het vonnis van de Rechtbank

In haar hedenochtend gewezen vonnis heeft de Leeuwarder rechtbank overwogen, dat in de bedoelde publicaties passages voorkomen, welke als onbehoorlijk dienen te worden gekenschetst. Nochtans achtte de rechtbank geen termen aanwezig de vordering van eischeres op de door haar gegeven motiveering toe te wijzen. Zij wees dan ook de vordering van de Lijempf af en veroordeelde haar tot de betaling van de kosten van het proces.¹

1 In NvhN 1941-03-05 bijna zelfde tekst met aanvulling hoger beroep – zie verslag LC 1941-03-05

CREMATIE J. F. HUTTINGA

Onder veel belangstelling heeft gistermiddag in het Crematorium op Westerveld te Velsen de crematie plaats gehad van het stoffelijk overschot van den heer J. F. Huttinga, oud-directeur van de Lijempf te Leeuwarden, overleden te Oosterbeek.

Aanwezig waren de heeren A. Cats, directeur van de Lijempf, IJ. van Asperen en S. v.d. Wal, beheerders van fabrieken der Lijempf leden van het personeel der fabrieken, mr. Jan Smit, voorzitter van den raad van toezicht van Centraal Beheer, mr. J. J. Hage, directeur en mr. J. L. C. van Meerwijk. oud-directeur van Centraal Beheer, A. C. Couvee, directeur van de Hollandiafabrieken van melkproducten te Vlaardingen, P. R. Douwes, namens de Vereeniging van Groothandelaren in Boter. E. Dudok van Heel, directeur van Van Heel's Condensed Milk Cy. Ltd. te Naarden, de heeren A. Baart, architect, J. J. Tuinman, beiden te Leeuwarden, G. C. Michell en vele anderen.

Nadat de kist onder de tonen van Mädel's Largo op het podium was geplaatst, nam dr. W. C. H. Hessel uit Hilversum het woord, die zeide dat men met diepen weemoed hier stond. Spreker had den overledene in 1905 te Veendam leeren kennen en daaruit was een hechte vriendschap ontstaan. In Veendam mochten we samen gelukkige jaren doorbrengen; nadat wij uiteen gingen bleef de vriendschap hecht en sterk. De overledene was een man, op wien men aan kon; alle vrienden hielden van hem om zijn eerlijkheid, oprechtheid en trouw. Hij heeft ernstig moeten lijden en daarom was spreker dankbaar, dat daaraan thans een einde was gekomen.

De heer K. Schouten bracht namens de metselaarsloge „De oude Landmerken” te Arnhem een laatsten groet en dankte dezen voor hem den overledene een laatste groet en dankte dezen voor het vele schoone en goede, dat in hem was geopenbaard. Zuiver en rein was zijn menschelijk werk; daarom legde spreker zijn witte handschoenen op de baar. Het was steeds een vreugde hem de hand te mogen drukken; in hem beluisterden wij een sprank der wijsheid van den Opperbouwmeester. Spreker legde drie witte rozen op de baar, als symbolen van wijsheid, kracht en schoonheid en zeide, dat het kapittel De Geldersche Broederschap en de Opperraad der vrijmetselaars een kruis met rozen bij de baar had gelegd. Een kruis was hem de laatste jaren niet gespaard, maar hij heeft het moedig gedragen. Hij was een religieus man en zijn voorbeeld zal voor ons blijven lichten.

De heer B. P. Hazenberg, burgemeester van IJsselmonde, sprak namens den raad van commissarischen der Lijempf. Gedurende ruim 25 jaar heeft de over-

ledene zich aan de Lijempf gegeven, eerst als directeur, later als commissaris. Ondanks zijn minder goeden gezondheidstoestand van de laatste jaren, was zijn ijver en toewijding even groot, niet minder groot waren zijn kennis en zijn stuwkracht. Ook als mensch zullen wij hem zeer missen, als zoodanig was hij ook zeer bemind. Zijn naam genoot bekendheid binnen en buiten onze grenzen: hij was een groot man, een zeer geziene figuur, wiens arbeid zal blijven voortleven.

Namens Centraal Beheer sprak mr. Jan Smit, voorzitter van den Raad van Toezicht, die zeide, dat de heer Huttinga in de geschiedenis van Centraal Beheer een belangrijke plaats inneemt. Eerst heeft hij veel gedaan als secretaris van de Onderlinge Risicovereeniging Noord-Nederland; sedert 1926 vertegenwoordigde hij deze organisatie in den Raad van Toezicht van Centraal Beheer. Hij was een man, dien wij waardeeren om zijn groote gaven van geest en hart en wiens vriendschap wij dankbaar genoten hebben. Wij zullen hem blijven gedenken.

Namens de N. V. Lijempf sprak de heer A. Cats, die herdacht hoe de overledene ruim 25 jaar geleden tot directeur werd benoemd en hoe hem daarmee een groote taak werd opgedragen. In het gedenkboek, ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan uitgegeven, heeft hij die taak zoo typeerend beschreven, de leiding van een bedrijf, dat een eervolle plaats inneemt bij de zuivelindustrie van ons land. Hij heeft die taak vervuld met grootte energie en op een wijze, die allen lof te boven gaat. Hij heeft daarbij teveel gevergd van zijn krachten, maar na zijn heengaan als directeur bleef hij commissaris. Op zijn werk wordt dankbaar voortgebouwd. Ook als mensch was hij zeer gezien en spreker vond in hem eerst een human patroon, daarna een goed collega en vriend. Een rijk leven is met hem heengegaan.

De heer G. C. Michell te Leeuwarden sprak namens de loge „De Friesche Trouw” en vertolkte de gevoelens van dankbaarheid en hoogachting der leden. In Friesland's hoofdstad heeft de overledene vele jaren gewerkt en de beginselen der orde uitgedragen. Voor de loge was hij de stuwkracht, waardoor zij in 't bezit is gekomen van het prachtige gebouw, waaraan zijn naam voor altijd verbonden zal blijven. Spreker memoreerde hoe de loge Vrijdagavond j.l. een rouwzitting aan den overledene had gewijd.

De heer IJ. van Asperen sprak namens de beheerders der Lijempf-fabrieken en zeide dat het leven van den overledene een rijk leven was, voor hem, maar ook voor zijn medewerkers.

Namens de Vrijmetselaarsloge te Winschoten sprak de heer H. Hart, die zeide dat de overledene als schooljongen reeds gezien was in Winschoten en dat zijn devies was „Ik wil”.

Daarna sprak de heer G. J. Blink te Wassenaar, voorzitter van de Vereeniging voor zuivelindustrie en melkhygiëne, (VVZM) die zeide dat de overledene in de zuivelindustrie 't hoogtepunt van zijn leven heeft gevonden. Hij was bestuurslid

der vereeniging en bij zijn afscheid van de Lijempf hebben wij hem benoemd tot eerelid. Namens vele collega's en vrienden bracht spreker den overledene dank voor alles wat hij voor hen was geweest.

Tenslotte heeft namens het Boter- en Kaascontrôlestation de directeur ir. B. C. van Balen Walter te Leeuwarden, gesproken en herdacht wat den overledene voor dit lichaam is geweest. Spreker zeide, dat de overledene uitermate geschikt was voor het controleerend en rechtsprekend college.

Een zwager van den overledene, de heer G. J. Burger te Nijmegen bracht naar voren wat de familie in den overledene verloor en dankte voor de belangstelling. Daarna daalde de kist, waarbij de organist speelde „In diesen Heiligen Hallen”, uit Die Zauberflöte van Mozart. Vervolgens hebben allen staande aangehoord het Lutherlied: „Een vaste burg is onze God”.

Leeuwarder Courant 1940-09-19

UIT DE PROVINCIE

MASSA-JUBILEUM

Berlikum, 18 September. Aan de zuivel-fabriek van de „Lijempf“ herdachten niet minder dan 12 arbeiders den dag, waarop zij 25 jaar geleden bij de N.V. Lijempf in dienst traden.

Vanmorgen werden de jubilarissen, t. w.: Jan Kuperus, H. v. d. Vliet, H. Meijer, Hor. Postma, W. Adema, IJ. Lautenbach, P. Faber, G. G. Brouwer, G. A. Brouwer, Th. v. d. Leij, allen te Berlikum en Tj. Smits en J. Sijsma te Beetgum, op het fabriekskantoor door den directeur ontvangen, die hen namens de hoofd-directie toesprak en hun ieder een enveloppe met inhoud overhandigde. Bovendien kregen allen een vrijen dag.

De assistent-directeur bood hun namens het personeel ieder een barometer aan.

Als bijzonderheid kan nog worden gemeld, dat het heden eveneens 25 jaar geleden is, dat de fabriek, welke in 1898 door den heer J. Zwart werd opgericht, door de N.V. Lijempf is overgenomen.

Leeuwarder Courant 1940-09-27

25 JAAR ZUIVELDIRECTEUR

Dokkum, 27 September. Een dezer dagen wapperde van de fabriek der Lijempf aan den Hantumerweg de Friesche vlag ter eere van het 25-jarig ambtsjubileum van den directeur, den heer T. de Boer.

Onder groote belangstelling heeft de jubilaris zijn jubileum mogen herdenken. Het was n.l. op 18 September 1915 dat Zwart's **Zuivelfabriek** op den Reidswal onder Metslawier, waarvan de heer de Boer beheerder was, werd overgenomen door de Lijempf. Eenige jaren later werd deze fabriek gecombineerd met Anjum en de fabriek van den heer Helder te Dokkum; het bedrijf werd verplaatst naar Dokkum en het beheer aan den heer T. de Boer opgedragen. Het is onder zijn leiding geweest dat de fabriek zich heeft uitgebreid tot een der grootsten in den omtrek.

Het geheele personeel kwam 's morgens zijn gelukwensen aanbieden. Door den eersten botermaker, den heer K. van Dijk, werden de heer de Boer een wandelstok, een actetasch en een zilveren potlood aangeboden.

Vervolgens werden mevrouw de Boer bloemen aangeboden.

De directie uit Leeuwarden vereerde den jubilaris een rooktafel en een leeslamp, welke nog vergezeld ging van een bloemenhulde. Tevens werden bloemen aangeboden door collega's van den jubilaris, terwijl 'n commissie uit de leveranciers een Frieschen koek aanbood. Van verschillende andere medewerkers en vrienden kwamen nog gelukwensen en cadeaux binnen. Het Kritetoaniel te Dokkum, waarvan de heer de Boer leider is, stuurde o. a. een mand bloemen.

Met een gezelligen avond in intiemen kring werd deze feestdag besloten.

Tegelijk met den heer de Boer jubileerde de heer S. Sijsma, melkontvanger, die 25 jaar aan de fabriek de Lijempf was verbonden. De beheerder sprak 's morgens woorden van waardeering tot den jubilaris en bood hem namens de directie een enveloppe met inhoud aan. Ook het personeel bleef niet achterwege. De heer Sijsma kreeg een rooktafel aangeboden, waarbij tevens hartelijke gelukwensen werden uitgesproken.

De strijd tusschen zuivelcoöperatie en speculatieve fabrieken (Lijempf)

Belangwekkende civiele procedure voor het Leeuwarder Hof

LEEWARDEN: De civiele Kamer van het Gerechtshof te Leeuwarden heeft gistermorgen In hooger beroep arrest gewezen in een belangwekkend proces, dat een duidelijk beeld geeft van den strijd tusschen de zuivelcoöperatie eenerzijds en de speculatieve fabrieken anderzijds, zij het dan ook, dat deze strijd door de bijzondere tijdsomstandigheden aan beteekenis heeft ingeboet.

De NV. „Lijempf” (Leeuwarder IJs- en Melkproductenfabriek) te Leeuwarden acht zich namelijk in haar goede reputatie aangetast door enkele publicaties, welke indertijd in het „Friesch Landbouwblad”, het orgaan der *Friesche Maatschappij van Landbouw*, zijn verschenen. Zij stelde bij de Rechtbank te Leeuwarden een civiele procedure in tegen de *Friesche Maatschappij van Landbouw* en haar secretaris, ir. N. H. Blink, redacteur van het „Friesch Landbouwblad”; eischte, dat de publicaties in dit blad onjuist en onrechtmatig zouden worden verklaard en vroeg de veroordeeling der gedaagden tot betaling van een schadeloosstelling ten bedrage van f 10.000.

De Rechtbank overwoog in haar vonnis, dat bij de bedoelde publicaties passages voorkomen, welke als onbehoorlijk dienen te worden gekenschetst. De Rechtbank achtte echter geen termen aanwezig de vordering van de „Lijempf” op de, door haar gegeven motiveering toe te wijzen. Zij wees dan ook deze vordering af, tegen welke beslissing de „Lijempf” bij het Gerechtshof appèl heeft aangeteekend.

In Januari 1939 verscheen namelijk in het „Friesch Landbouwblad” onder den schuilnaam „Veehouder” een critische beschouwing over de overneming van de zuivelfabriek voorheen Tjebbes en Co., te Workum, door de „Lijempf” te Leeuwarden, welke in Groningen en Friesland verschillende fabrieken exploiteert. De „Lijempf” werd er door den schrijver van beschuldigd, dat zij haar uitkeeringen voor de geleverde melk aan haar verschillende fabrieken regelde, al naar gelang van de bedragen, welke door de coöperatieve fabrieken in de omgeving werden uitgekeerd. De schrijver gaf den melkleveranciers in overweging niet langer te parasiteeren op andersmans werk en zich te scharen onder de vanen der coöperatie.

In het volgende nummer van het „Friesch Landbouwblad” kwam een „Oud-veehouder” in een ingezonden stuk aan het woord, die pleitte voor een wapenstilstand tusschen coöperatie en speculatie, zulks in het belang van de productie en den export. Onder dit laatste stuk verscheen een naschrift van de Redactie, waarin deze beweerde, dat in het algemeen de grootste speculatieve fabrieken geheel afhankelijk zouden zijn van groote maatschappijen „die, althans voor een belangrijk deel, geleid worden door een internationale trust, welke geheel andere belangen nastreeft dan die der Friesche veehouderij. De ervaring heeft reeds duidelijk geleerd, wat er van die zijde te verwachten is ten aanzien van „vergrooting van onzen uitvoer”, als meer voordeel verwacht wordt van een politiek, waarbij onze uitvoer geofferd wordt aan de mogelijkheid om elders, veilig beschermd door invoerbelemmingen, goede zaken te doen”.

In zijn hedenmorgen gegeven arrest heeft het Hof, zij het met wijziging van gronden, het vonnis van de Rechtbank bevestigd.

Ten aanzien van het stuk van „veehouder” overwoog het Hof onder anderen, dat de schrijver daarvan zich richt tot melkleveranciers en niet tot apellante.

Naar het oordeel van het Hof ligt er niets onrechtmatigs in, zich op de gemaakte wijze uit te laten, al was het wellicht beter geweest, indien niet het woord „parasiteeren”, doch bijvoorbeeld het woord „profiteeren” ware gebezigd.

Ten aanzien van het redactioneel onderschrift overwoog het Hof, dat appellante zich na publicatie daarvan met een ingezonden artikel tot het Friesch Landbouwblad had moeten wenden, waarin haar bezwaren tegen het onderschrift zouden zijn vervat. Gezien het feit, dat de redactie later eigener beweging een correctie in dit onderschrift gebracht heeft, teneinde misverstand te verwijderen, zou een dergelijk schrijven van appellant naar het oordeel van het Hof stellig geplaatst zijn.

EEN VETERAAN GING HEEN

Augustinusga. 12 Mei. Zaterdag jl nam de heer P. L. de Boer afscheid van het personeel der zuivelfabriek alhier.

De heer de Boer behoort tot de oprichters van de N V Lijempf en heeft als zoodanig voor de tottandkoming van deze vennootschap pionierwerk verricht.

Hij werkte steeds in de particuliere zuivelindustrie uit volle overtuiging ook daar het belang van de boeren te kunnen dienen

Op 1 April 1900 ving de beheerdersloopbaan van den heer de Boer aan te Kootstertille om vandaar in 1903 als zoodanig te vertrekken naar **Drachtster Compagnie**. In 1908 richtte hij zelf een fabriek op te **Suameer**, welke hij in 1912 overdroeg aan de Lijempf, terwijl hij sedert dat jaar onafgebroken beheerder in haren dienst is geweest, tot 1931 te Suameer en daarna te Augustinusga. Wegens het bereiken van den pensioengerechtigden leeftijd op 16 April j.l. zag de heer de Boer zich genoodzaakt om ontslag te vragen. 't welk hem op de meest eervolle wijze is verleend

De directie van de N V Lijempf verliest in hem een waardig directeur en een degelijk mensch. zooals de heer ir Wiechers zich uitdrukte op de door den heer de Boer gehouden afscheidsreceptie in hotel de Phoenix te Leeuwarden op Zaterdag 3 Mei j l

Als aandenken zijn hem aangeboden door de directie namens de NV. Lijempf een Schilderij, door de collega's van de Lijempf-fabrieken een rooktafel met bijbehooren, door het personeel van de Lijempf een Makkumer aardewerken tabakspot en mevrouw de Boer een bloemstuk en door het personeel van de Lijempf-fabriek te Augustinusga een wandelstok met zilveren handvat

Tot opvolgend beheerder der Lijempf-fabriek te Augustinusga is benoemd de heer H. L. Boersma te Sloten (Fr).

Leeuwarder Courant 1943-05-25

DE IJSFABRIKANTEN IN FRIESLAND:

N.V. Lijempf,	Leeuwarden,
Fr. Coöp. Exportslachterij,	Akkrum,
N.V. Koel- en Vrieshuis „Harlingen”,	Harlingen,
H. van der Meulen,	Sneek,
Coöp. Zuivelfabriek „De Toekomst”,	Steggerda,
Coöp. Zuivelfabriek „Huisternoord”,	Oudwoude,
Gebr. van den Berg,	Makkum.

maken hiermede bekend, dat door den Gemachtigde voor de Prijzen de prijs van staafijs met terugwerkende kracht van 1 Mei j.l. af is vastgesteld op:

f 0.40 per staaf van 25 Kg. af fabriek
f 0.51 per staaf van 25 Kg. franco huis
inclusief omzetbelasting

Prijzenvaststelling No. 193 (IW) 305

Leeuwarder Courant
1943-12-04

Diversen

VERLOREN reservewiel m.
band 34 x 7. Gaarne ter-
bez. of inl. aan de N.V.
Lijempf te Berlikum.

Leeuwarder Courant
1946-02-05

N.V. **Lijempf**, Leeuwarden,
vraagt voor haar construc-
tie Werkplaats twee ervar.
Koperslagers en een gerou-
tineerd Metaal draaier.
Sollicitaties met volledige
inlichtingen betr. opleiding,
leeftijd, ervaring en tegen-
woordige werkkring aan de
Directie.

Leeuwarder Courant
1946-04-29

N.V. **Lijempf**, Leeuwar-
den, vr. voor spoedige
indiensttreding een Er-
varen Archivaris(esse).
Prettige werkkring op
gunstige voorwaarden.
Brieven, met volledige
inlichtingen betr. leef-
tijd, opleiding, tegenw.
evtl. vroegere werkkring
enz. aan de Directie.

Leeuwarder Courant 1948-06-04

Een zuivel-directeur stond terecht

Een „knoeierscongres”.

„Het is mij een raadsel, hoe u op zo'n lichtvaardige wijze hebt kunnen om-springen met artikelen die voor de ge-wone man om aan te likken zijn”, zo zei de economische rechter, mr. Schön-feld, gisteren tot de 66-jarige Thijs de B. te Dokkum, die ervan beschuldigd werd als directeur van de zuivelfabriek van de Lijmpf te Dokkum in de jaren 1946 en 1947 5000 rantsoenen kaas, 1870 rantsoenen boter en 3000 rantsoenen melk zonder bon te hebben afgeleverd.

„U hebt u schuldig gemaakt aan knoeierijen op zo'n grote schaal, dat ik ze ten hemel schreiend waag te noemen”, aldus mr. Schönfeld.

„Ik heb het gedaan om de mensen te helpen”, antwoordde verdachte.

„U hebt geen mensen geholpen, doch een bepaalde groep bevoordeeld en hiermede het systeem om eenvoudige mensen in deze tijd van schaarste aan hun trekken te laten komen, onder-mijnd”, repliceerde mr. Schönfeld.

De getuigen, J. v. d. Woude en R. Bekius, die beiden met de boekhouding der fabriek waren belast, vertelden dat zij opdracht hadden de tekorten admi-nistratief te verantwoorden, zodat de C.C.D. een rad voor de ogen zou kun-nen worden gedraaid. Hiertoe is zelfs in September 1947 eens een „knoeiers-congres” gehouden, wat de president de opmerking „Het is net een film” ont-lokte.

De officier van justitie zei in diens requisitoir dat verdachte zich niet be-wust is geweest van de verantwoorde-lijke positie, die een directeur van een zuivelfabriek in het distributie-apparaat inneemt. Zeer kwalijk nam de O. v. J. het verdachte, dat hij als man van oudere leeftijd de hoofdschuldige is geweest, dat v. d. Woude en Bekius ook hebben gefaald (v. d. Woude werd ontslagen).

De O. v. J. wilde de leveranties aan

het personeel bij de bepaling van de strafmaat buiten beschouwing laten, omdat hij het bedrijf als zodanig hier-voor verantwoordelijk achtte. Te dezer zake zal een aparte vervolging tegen de Lijmpf worden ingesteld.

„Wanneer deze verdachte niet 66 jaar was en geen wankele en zwakke ge-zondheid had, zou ik geen ogenblik aarzelen een onmiddellijke arrestatie te gelasten”, aldus de O. v. J., die, hier-mee rekening houdende, f 1500 boete subs. 4 maanden hechtenis vorderde, be-nevens, om uitdrukking te geven aan de ernst van het gepleegde feit en ten-einde de straf een oneervol karakter te geven, een voorwaardelijke gevangenisstraf van vier maanden met een proeftijd van een jaar.

De raadsman, mr. Beekhuis, zei dat zijn cliënt, die inmiddels eervol is ont-slagen, door zijn hoofddirectie steeds als een van de beste fabrieksdirecteuren is beschouwd. Door zijn leveranties tijdens de bezettingsjaren aan de illegaliteit is het geweten van zijn cliënt wellicht iets ruimer geworden, aldus mr. Beekhuis, die er op wees dat verdachte een dood-goed mens is die steeds bereid was iedereen te helpen en niemand kan weigeren. Dat is hem noodlottig ge-worden. Mr. Beekhuis legde er voorts de nadruk op, dat de B. nimmer boven de toegelaten prijs heeft verkocht en van de opbrengst geen cent te eigen voordele heeft aangewend. De raadsman was verder van oordeel, dat de zonder bon afgeleverde hoeveelheden niet overmatig groot zijn, doch zelfs bene-den de thans door het Bedrijfschap voor Zuivel toegestane hoeveelheden, die aan het personeel mogen worden afgeleverd, liggen. Hij achtte de boete dan ook te hoog en vroeg te dien op-zichte clementie.

Mr. Schönfeld veroordeelde de B. ten-slotte tot een boete van f 1000 subs. 4 maanden hechtenis en een voorwaarde-lijke gevangenisstraf van zes maanden met een proeftijd van een jaar.

Leeuwarder Courant 1949-02-22

Zuivelfabriek Workum zestig jaar

Ter herdenking van het feit, dat 60 jaar geleden de N.V. Kaas- en Roomboterfabriek „Workum” voorheen Tjebbes en Co. in werking werd gesteld, gaf de N.V. **Lijempf**, bij welke deze fabriek sinds 1938 in beheer is, feestavonden te **Workum** en **Makkum**. De directeur, de heer Tj. Folmer, gaf op deze feestelijke bijeenkomsten voor leveranciers en genodigden, een belangwekkend overzicht van de ontwikkeling van de fabriekmatige zuivelbereiding.

Een lezing van ir. A. Schrooder over bacteriën en een gekleurde film over het machinaal melken waren uitermate interessant. De Lijempf's toneelvereniging zorgde voor de vrolijke noot.

Door de heer A. Gaastra, voorzitter van de Friese Zuivelvereniging afdeling Workum, werd de tegenwoordige directeur, de heer Folmer, die al 40 jaar in de zuivel werkzaam is, gefeliciteerd.

Leeuwarder Courant 1952-03-21

Lijempf Dokkum e.o. vierde feest in Windohal

In de Windohal te Dokkum, die in een bloementuin herschapen was, is gisteravond onder grote belangstelling het 25-jarig bestaan van de **Lijempf** te **Dokkum** gevierd. Tijdens het feest zijn vier personeelsleden gehuldigd, die 25 jaar aan de fabriek verbonden zijn geweest: de heren Plantinga, Sytsma, Vellinga en Postma. Ze werden hartelijk toegesproken door de directeur, de heer R. Schat en ontvingen ieder een doos sigaren. Voor de dames waren er bloemen.

De feestavond werd bijgewoond door tal van genodigden, het personeel en de helft van de leveranciers. Vanavond zal het voor de rest van de leveranciers feest zijn.

Leeuwarder Courant 1952-07-22

Voordelen van particulier bedrijf

„I n z i c h t”, (het door „Lijempf” uitgegeven maandblad voor de vrije boer), bespreekt in een uitvoerig artikel de actuele onderwerpen van de concurrentie tussen het coöperatieve en het particuliere bedrijf en de concentratie en modernisering der zuivelbedrijven; daarbij stelt het blad, dat de particuliere zuivelindustrie al spoedig gebruik gemaakt heeft van de mogelijkheden, welke de techniek bood:

„Zij kan snel van die nieuwe mogelijkheden profiteren, omdat de uiteindelijke beslissing omtrent het samenvoegen, het oprichten, het vernieuwen of het stilleggen van fabrieken bij een vrij gering aantal personen, welke bovendien gewend zijn vrij snel besluiten te nemen, berust. Bij de bouw en verbouw van particuliere zuivel-fabrieken is steeds de rentabiliteit van het geïnvesteerde geld in de eerste plaats bezien en is doorgaans iedere luxe zoveel mogelijk vermeden. Door het nemen van initiatieven ten aanzien van het vervaardigen van geheel nieuwe producten en het opbouwen van afzetgebieden hiervoor heeft men met succes getracht de concurrentie van andere fabrieken te weerstaan. Het particulier bedrijf heeft niet alleen de stoot gegeven tot de totstandkoming van grotere fabrieken, doch heeft vooral ook het belang aangetoond van een goede organisatie, waarbij de leiding in staat is zich snel aan te passen bij de steeds wisselende omstandigheden, opdat een hoge graad van bedrijfseconomie kan worden verkregen. Deze vorm van organisatie is voor het particuliere bedrijf mogelijk doordat de leiders van particuliere fabrieken een grote mate van zelfstandigheid en verantwoordelijkheid bezitten. Voor coöperatieve fabrieken levert het vraagstuk van de moderne organisatie grotere moeilijkheden op, aangezien de vele leden tezamen verantwoordelijkheid dragen en derhalve ook invloed op de gang van zaken willen uit kunnen oefenen indien dit noodzakelijk mocht zijn. Bovendien wordt een coöperatie door velen niet enkel als een zuiver zakelijke instelling, doch tevens als een vereniging ter behartiging van algemene boerenbelangen beschouwd.”

LC. 1952-11-21
(aantekeningen)

1952 bestond de Lijempf 40 jaar, dit werd ook weer gevierd met diverse recepties. Het uitvoerige artikel in de Leeuwarder Courant is jammer genoeg niet goed te lezen!

Kop in Courant „Lijempf breidde zich in veertig jaar snel uit: 7000 boeren, 19 fabrieken”, er werken 2000 man personeel, waarvan 500 in het hoofdkantoor te Leeuwarden.

Totaal wordt er 200 mln. KG. melk verwerkt.

Wat opvalt is de ‘boerentrouw’, ook na de WOII, toen er meerdere Lijempf fabrieken waren gesloten, kwamen de meesten weer terug in het oude nest

.....De particuliere zuivelindustrie altijd de voorstap genomen, het resultaat is geweest dat de particuliere zuivelindustrie jaarlijks ongeveer evenveel geld uitgeeft aan arbeidsloon als de coöperatieve melkindustrie. Voor beide groepen is dit ongeveer 35 mln. gulden, niettegenstaande het feit dat de coöperatie zeventig procent van de in de fabrieken aangevoerde melk ontvangt en de particulieren dus 30 procent. Dit wijst op een zeer intensieve verwerking van de melk in de particuliere fabrieken.....

De Lijempf bestaat veertig jaar, vele fabrieken zijn echter veel ouder

In 1932 werd de eerste fabriek buiten Friesland Groningen over genomen, het Overijsselse **Kuinre**. Nog later kwam daar melklevering van de noordelijke Veluwe bij en vorig jaar ontstond er samenwerking met 3 fabrieken uit Noord-Holland, waarvan de Lijempf nu mede eigenaar is.

Er is de afgelopen jaren flink geconcentreerd met het gevolg dat er 19 fabrieken moesten sluiten.

Het ging hier nooit om de grootte van een fabriek maar altijd om de doelmatigheid van de investeringen.

Voorbeeld is een van de eerste fabrieken, Briltel. (gr.) Hierin was een margarine-fabriek gevestigd. Na stopzetting vond men hierin zoveel apparatuur waarm ‘gemakkelijk’ gecondenseerde melk kon worden gefabriceerd dat men hiermee na vier weken ook mee kon beginnen in 1913. Het feit dat b.v. De Groninger boeren geen wei of ondermelk terug wilden ontvangen, werkte een vlotte uitbreiding in de hand. Reeds in 1915 kwam er in Briltel een geheel nieuw fabriek.

In 1952 waren er in Friesland Lijempf fabrieken in Augustinusga, Berlicum, Dokkum, Drachten, Sloten, Wolvega en Worcum. Die van Drachten was in 1914 de eerste in Nederland waar melkpoeder volgens het verstuivingsysteem werd gefabriceerd.

Op het laboratorium van de Lijempf werd veel onderzoek gedaan naar nieuwe producten. Hierdoor was het mogelijk dat de Lijempf fabrieken, meer dan de helft van de caseïne in ons land fabriceerde – gemaakt van 70 mln KG. melk.

De directie bestaat op dit moment uit: ir. A. cats (sinds 1928) en D.G.S. Landweer, terwijl de heer J.F. Paul adjunct-directeur is. President commissaris is de heer A.S de Muinck Keizer

Leeuwarder Courant 1954-06-03

Dreigend conflict bij de Lijempf

Naar wij vernemen heeft de N.V. Lijempf te Leeuwarden telegrafisch een beroep gedaan op de acht samenwerkende land-, transport- en fabrieksarbeidersbonden teneinde een op Pinkster-Maandag dreigend conflict te voorkomen. De arbeiders zouden namelijk te kennen hebben gegeven dat zij op Pinkster-Maandag geen melk zullen verwerken, omdat zij vrezen dat het werk op deze dag niet noodzakelijk zal zijn.

De Lijempf is van oordeel, dat de bonden verplicht zijn de arbeiders te noodzaken het werk op Pinkster-Maandag wél te verrichten. Inmiddels hebben de bonden hun medewerking aan de oplossing van dit conflict toegezegd en is de regionale bemiddelingscommissie voor de drie Noordelijke provinciën op Zaterdagmiddag a.s. te Leeuwarden voor een spoedvergadering bijeen geroepen.

Leeuwarder Courant 1954-06-05

Brand bij **Lijempf** te Berlikum werd laat ontdekt *Magazijn en schaftlokaal uitgebrand*

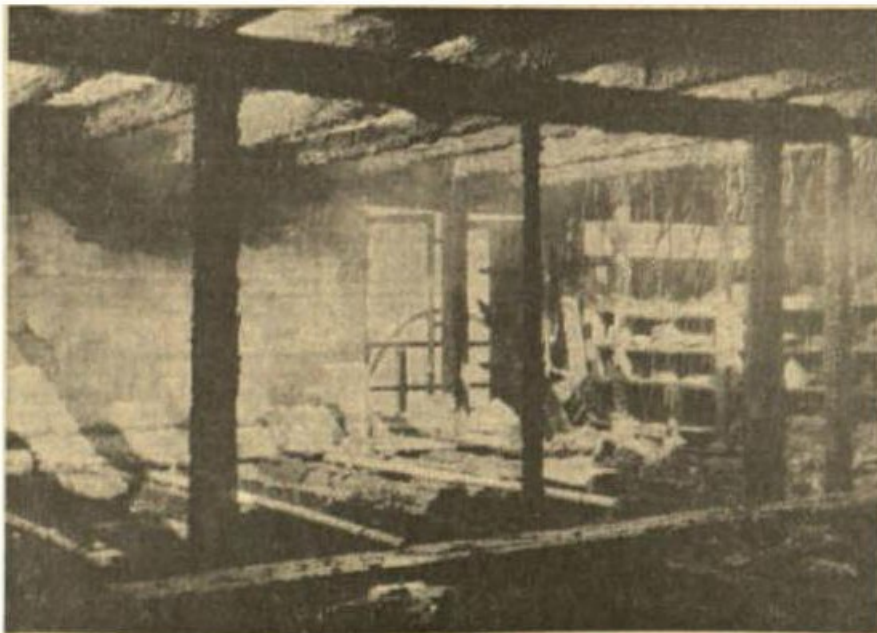
Een korte, doch hevige brand heeft bij de zuivelfabriek van de N.V. **Lijempf** te Berlikum gisteren, even over drie uur, een magazijn en het schaft- en kleedlokaal, dat er boven is gelegen, volledig in de as gelegd. De brand woedde al korte tijd, zonder dat iemand dit had opgemerkt, daar er juist niemand op dit punt — naast de machiniekamers — van de fabriek aanwezig was, hoewel aan de voorzijde van de fabriek velen bezig waren met de verbouwing. De inzittenden van een passerende Belgische auto ontdekten de brand en waarschuwden ijlings, ongeveer tegelijkertijd met een paar arbeiders. Het was toen maar een kwestie van luttele ogenblikken voor de brandweer uit St. Annaparochie aanwezig was, onder leiding van de commandant, opperbrandmeester J. Huitema. De vlammen sloegen op dat moment al boven het dak uit.

De opperbrandmeester liet voor alle zekerheid een brandweerauto uit Leeuwarden aanrukken, doch deze kon zonder dienst gedaan te hebben vertrekken, daar de eigen spuitgasten het vuur best aan konden. In een klein uur was alles eigenlijk al achter de rug, al bleef men water geven, omdat het mastiek onder het dak van het magazijngebouw, waar in hoofdzaak flessen en verpakkingsmateriaal lag opgeslagen, bleef branden.

De binnenzijde van deze afdeling was

een ruïne geworden, waar kapot glaswerk en het verkoolde houtwerk, zoals zware balken, banken en tafels een troosteloze aanblik boden in het overvloedig neerstromende, gore water. Van vele arbeiders ging bij deze brand kleding verloren.

Over de oorzaak van de brand was nog niets bekend. De fabriek kan gewoon doorwerken. De brandweer verrichtte haar werk onder grote publieke belangstelling, vooral van de schooljeugd.

LC 1955-04-05

Melco neemt fabrieken – Crema in Alkmaar en Horna te Hoorn – van Lijempf over

Leeuwarder Courant 1955-04-05

Melco neemt fabrieken van Lijempf over

Het bestuur van de Melco, waarbij 22 Noord-Hollandse zuivelfabrieken zijn aangesloten, heeft besprekingen gevoerd met de directie van de N.V. Lijempf te Leeuwarden, waarbij men tot de conclusie is gekomen dat voor twee modern ingerichte grote melkinrichtingen in het werkgebied van de Melco geen plaats is. Deze besprekingen hebben ertoe geleid dat de Melco in de gelegenheid is gesteld om de „Crema” te Alkmaar en de „Horna” te Hoorn van het Lijempf-concern over te nemen. Deze verkoop is reeds door de commissarissen van de N.V. Lijempf goedgekeurd. De aankoop door de Melco wacht nog slechts op de goedkeuring van de algemene vergadering van deze onderneming, die op 13 April zal worden gehouden.

Leeuwarder Courant 1955-04-13

„Melco” koopt twee Lijempf-fabrieken

In de vanochtend te Alkmaar gehouden vergadering van de N.V. Melco, waarbij 22 Noordhollandse zuivelfabrieken zijn aangesloten, is met algemene stemmen besloten de melkinrichtingen „Crema” te Alkmaar en „Horna” te Hoorn aan te kopen van de N.V. Lijempf. Deze transactie was al eerder door de commissarissen van het Lijempf-concern goedgekeurd.

De Melco gaat in Heiloo een centraal productiebedrijf stichten voor consumptiemelkproducten. In verband daarmee werd ook de aankoop van de daarvoor benodigde gronden te Heiloo goedgekeurd.

LC 1955-09-26

Lijempf reorganiseert. Resultaten ook in lopende jaar nog onbevredigend

Leeuwarder Courant 1955-09-26

Lijempf reorganiseert

Resultaten ook in lopende jaar nog onbevredigend

In de Zaterdag gehouden algemene vergadering van aandeelhouders van de Lijempf, waarin door de directie verslag werd uitgebracht over het boekjaar 1954 werd van aandeelhouderszijde een vraag gesteld betreffende de verwachtingen voor de naaste toekomst.

Van bestuurszijde werd medegedeeld dat men het lopende jaar met dezelfde moeilijkheden te kampen heeft als in het vorige boekjaar en de resultaten derhalve nog onbevredigend zijn. Verschillende maatregelen zijn door de directie in overweging genomen en gedeeltelijk reeds tot uitvoering gebracht om door reorganisatie en specialisatie tot een betere aanpassing te komen aan de tegenwoordige marktconstellatie.

De aan de beurt van aftreden zijnde commissaris, de heer B. P. Hazenberg, werd met algemene stemmen herbevestigd. Balans en winst- en verliesrekening over 1954 werden met algemene stemmen goedgekeurd.

Drentse zuivelcoöp. neemt melkbedrijf Groningen en Sappemeer van Lijempf over

In het kader van de reorganisatie van de N.V. Lijempf heeft dit zuivelconcern opnieuw een melkinrichting afgestoten. Gistermorgen is een overeenkomst tot stand gekomen tussen de DOMO, de Drentse zuivelcoöperatie, en de Lijempf, welke inhoudt, dat de DOMO op 26 November de melkinrichtingen van de Lijempf in Groningen en Sappemeer zal overnemen. Eerder heeft de Lijempf al melkinrichtingen in Noord-Holland van de hand gedaan.

In een gemeenschappelijke verklaring van de DOMO en de Lijempf wordt gezegd, dat deze overeenkomst behoudens goedkeuring van de raad van commissarissen tot stand is gekomen omdat de ervaring heeft geleerd, dat de voorziening van een stadscentrum als Groningen met consumptiemelk en melkproducten slechts kan geschieden in een modern, goed geoutilleerde melkinrichting, met welker exploitatie de DOMO zich in de toekomst zal belasten. De positie van de melkleveranciers, slijters, venters en van het fabriekspersoneel ondergaat door deze overdracht geen wijziging, zo wordt meegedeeld. (De leveranciers blijven bij de Lijempf).

LC 1955-10-29

ANAB – vakbond – richt zich tot leden over Lijempf

Leeuwarder Courant 1955-10-29

ANAB richt zich tot leden over Lijempf

Blijkens een circulaire, die 't hoofdbestuur van de ANAB aan de ANAB-leden onder het Lijempf-personeel heeft gestuurd, hebben vertegenwoordigers van dit bestuur gister 'n onderhoud gehad met de directie van de Lijempf over de toekomstige ontwikkeling van dit bedrijf. Het hoofdbestuur wenste inlichtingen omtrent op handen zijnde reorganisaties bij de fabrieken te Steenwijkerwold, Workum en Leeuwarden, zulks naar aanleiding van de onverwachte verkoop van de Lijempf-bedrijven in Groningen en Sappemeer, waarvan de vakvereniging tot haar ontstemming niet op de hoogte was gesteld.

De directie van de Lijempf wenste tijdens het onderhoud echter geen mededelingen te doen, doch gaf „slechts de toezegging”, zo zegt de circulaire, dat de Lijempf bij overdracht van eigendom zeker geen maatregelen zal nemen, waarbij geen rekening wordt gehouden met de belangen van het personeel. Het bestuur van de ANAB heeft er toen op gewezen, dat het zijn leden niet langer wilde laten leven onder de gedachte „Treft de reorganisatie ook mij”.

De circulaire besluit met te zeggen, dat er voor het hoofdbestuur van de ANAB nog geen enkele reden is in verband met de reorganisatie van de Lijempf thans advies te geven elders werk te zoeken. (Van het ongeveer twaalf honderd man tellende personeel van de Lijempf is iets meer dan de helft bij de ANAB georganiseerd).

Leeuwarder Courant 1955-10-29

De Veemarkt

.....

De Lijempf gaat op het ogenblik door het vagevuur der geruchten. Het enige wat we nog niet gehoord hebben, is dat een combinatie van Sovjet-kapitalisten en Amerikaanse communisten een bod op de aandelen hebben gedaan. Ondertussen weet men Achter de Hoven in Leeuwarden zijn plannen aardig geheim te houden en het enige wat de buitenstaander met enige zekerheid weet, is dat er bij de verdere reorganisatie van het concern nog een aantal verrassingen uit de bus zal komen. Ondertussen begint er ook enige onrust te ontstaan onder de arbeiders, die door de geruchten over het sluiten van fabrieken wel willen weten, waar ze aan toe zijn.

Het afstoten van melkinrichtingen door de Lijempf wijst er op, dat deze onderneming zich gaat specialiseren op de productie van zuivelproducten en condens, waartoe zijn grote investeringen zal moeten doen. Behalve de DOMO is Sterovita een veel genoemde naam in de geruchten. Sterovita is 'n snel groeiende onderneming, die nauw verbonden is met de winkelbedrijven van Albert Heijn. Zij verzorgt onder anderen de uitvoer van drinkmelk uit Nederland naar de Amerikaanse troepen in Duitsland, waarvoor zij de melk betreft van de DOMO uit Drente.

.....

Leeuwarder Courant 1955-11-14

De Friese zuivelcoöperatie staat op het punt de Lijempf gedeeltelijk over te nemen

Dezer dagen zijn grote verschuivingen te verwachten in de Friese zuivelindustrie. Naar bericht wordt, is er tussen de leiding van de Coöp. Condensfabriek Friesland en de leiding van de n.v. Lijempf overeenstemming bereikt over de verkoop van een aantal fabrieken. Vandaag zouden in Utrecht de onderhandelingen worden afgesloten en morgen zullen de Friese coöp. Zuivelfabrieken, de leden van de condensfabriek, zich op een buitengewone vergadering over de gesloten overeenkomst uitspreken en deze eventueel bekrachtigen. Morgen zouden ook de staf en de directeurs van de Lijempf-fabrieken ingelicht worden.

Hoeveel fabrieken de Lijempf in Friesland van de hand zal doen is nog niet bekend. Er is sprake van een zestal bedrijven met ongeveer zestig miljoen kilo

melk. Feit is in ieder geval, dat aan de Lijempf-fabrieken zowel in als buiten Friesland zo goed als alle reparatie en onderhoudswerken zijn stop gezet. Alleen datgene wordt nog gedaan, wat nodig is om de fabrieken draaiende te houden.

De fabrieken, die de Lijempf in Friesland heeft, staan in Berlikum, Dokkum, Augustinusga (ontvangststation), Drachten, Wolvega, Sloten en Workum. Van deze fabrieken is die in Berlikum de grootste en de best ingerichte en deze zal waarschijnlijk niet verkocht worden.

De andere fabrieken zijn hoognodig aan een algehele herinrichting toe. Bij de fabriek in Sloten was men daar reeds geruime tijd mee bezig.

In de loop van dit jaar heeft de Lijempf reeds fabrieken afgestoten in Noord-Holland (Ursem en Hoorn) en in Groningen (Groningen en Sappemeer). In Groningen heeft de Lijempf nu nog de goed ingerichte fabriek te Brilt en verder de fabrieken te Winsum, Doezum en Tolbert, die niet modern meer zijn. De fabriek in Steenwijkerwold is ontvangststation. De fabriek in Kampen is een van de beste die de Lijempf heeft. Verder staan er nog fabrieken in Kuinre en Oldebroek.

De aankoop, die de Condensfabriek van plan is te doen, betreft uiteraard niet alleen de fabrieken, doch heeft ook ten doel de positie van de Friese zuivelcoöperatie te versterken. De coöperatieve zuivelfabrieken in Friesland hebben met de Condensfabriek meer dan voldoende capaciteit om alle melk van de coöperatieboeren te verwerken. Door de grote uitbreiding van de Condensfabriek in de afgelopen jaren is er zelfs een behoorlijke overcapaciteit ontstaan.

Leeuwarder Courant 1955-11-15

CCF koopt zeven Lijempf-fabrieken

Reorganisatie Lijempf heeft haar beslag gekregen In de vanmorgen gehouden ledenvergadering van de Coöp. Condensfabriek Friesland is het bestuur gemachtigd de overeenkomst met de n.v. Lijempf uit te voeren. Naar wij vernemen houdt deze overeenkomst in, dat de Lijempf zijn fabrieken in Friesland op twee na aan de Condens overdoet. Vanaf 26 November zal de Condens deze fabrieken zelf exploiteren. Het zijn de Lijempf-bedrijven in Dokkum, Berlikum, Workum, Sloten en Wolvega en buiten Friesland Kuinre en Steenwijkerwold. Niet in de overeenkomst zijn opgenomen de fabrieken te Augustinusga en Drachten. Met de overdracht van de 7 fabrieken is een hoeveelheid melk van tachtig miljoen kilo gemoeid.

Naar wij verder vernemen heeft de directie van de Lijempf ter verbetering van de rentabiliteit en de liquiditeit van de onderneming besloten over te gaan tot 'n ingrijpende reorganisatie, die nu haar beslag heeft gekregen in de overdracht van

de bovengenoemde fabrieken. Deze reorganisatie houdt in, dat de vennootschap zich in de toekomst zal gaan specialiseren in de fabricage en afzet van gecondenseerde melk, melkpoeder, ijsmix, en speciaalproducten, hetgeen tot gevolg heeft, dat ze zich zal terugtrekken uit het melkinrichtingbedrijf en dat ze de kaasproductie sterk zal inkrimpen.

In verband hiermee is getracht met verschillende zuivelfabrikanten tot overeenstemming te komen, waarbij tenslotte besloten is overeenkomsten aan te gaan met de DOMO en de Coöp. Condensfabriek Friesland. Volgens deze overeenkomst zullen op 26 November de melkin-richtingsbedrijven te Groningen en Sappemeer aan de DOMO en de bedrijven te Berlikum, Dokkum, Kuinre, Sloten, Steenwijkerwold, Wolvega en Workum aan de Coöp. Condensfabriek Friesland worden overgedragen.

De distributie van melkproducten van de Lijempf te Leeuwarden zal in verband met de overdracht van de melkinrichtingbedrijven te Berlikum eveneens aan de Coöp. Condensfabriek Friesland worden overgedragen.

In de overeenkomst is een bepaling opgenomen, welke de rechtspositie van het bij de overdracht betrokken personeel handhaaft.

De productie van gecondenseerde melk, zowel gesuikerde als ongesuikerde, melkpoeder, ijsmix, speciaalproducten, boter en kaas in de fabrieken te Brilt, Doezum, Drachten, Kampen, Tolbert en Winsum blijft onverminderd gehandhaafd, terwijl ook de fabrieken te Augustinusga en Oldebroek, die hoofdzakelijk alleen melk ontvangen, normaal in bedrijf blijven. De belangen van de Lijempf bij de n.v. Prinses te Ursem die geheel buiten de reorganisatie vallen, blijven eveneens ongewijzigd.

Reorganisatie klaar

Met deze ingrijpende reorganisatie, die hiermee haar beslag heeft gekregen, wordt zowel een technisch, financieel als commercieel goed gefundeerd bedrijf verkregen, waarin een economische productie mogelijk is, zo meent de Lijempf-directie.

Leeuwarder Courant 1955-11-16

Condens betaalt 3,7 miljoen gulden aan Lijempf

Zoals wij gister reeds berichtten heeft de Coöperatieve Condensfabriek Friesland zeven zuivelfabrieken van de n.v. Lijempf overgenomen. Voor goodwill en fabrieken zal de Condens een bedrag van 3,7 miljoen gulden betalen aan de Lijempf. Met deze verkoop heeft de Lijempf afstand gedaan van de levering van tachtig miljoen kg melk per jaar. Om de verwerking van deze melk zal zich in

de eerstkomende tijd zeker een felle strijd tussen de coöperatieve en particuliere Industrie in Friesland afspelen.

Personeel Lijempf in onprettige positie

In de overeenkomst met de Condens heeft de Lijempf een bepaling bedongen, waarbij de rechtspositie van het bij de overdracht der fabrieken betrokken personeel, ongeveer 300 man, wordt gehandhaafd. De positie van dit personeel blijft ongewijzigd, zo zegt de Condensfabriek in een summiere verklaring over de overdracht.

Acht procent

De zeven Lijempf-fabrieken, die nu door de Condens worden overgenomen, ontvangen hoofdzakelijk uit Friesland, maar ook uit aangrenzende gebieden ongeveer tachtig miljoen kg melk. Deze hoeveelheid komt overeen met acht procent van de totale Friese melkproductie. In het boekjaar 1953/'54 werd in de 76 Friese zuivelcoöperaties, 753 miljoen kg melk verwerkt, hetgeen ongeveer tachtig procent van de industrieel verwerkte melk in Friesland is. In 1954 werd door de Condens van de bij de 78 leden aangevoerde melk bijna 200 miljoen kg verwerkt, waarbij deze fabriek een omzetcijfer van ruim tachtig miljoen gulden bereikte.

De Condens motiveert de aankoop van de Lijempf-fabrieken met te zeggen, dat ze haar grondstoffenpositie wil verbeteren. Aangezien haar fabriek in Leeuwarden niet op volle capaciteit draait en de leden op het ogenblik de melk ook goed kunnen verwerken in verband met de waarde van de zuivelproducten, is het duidelijk, dat de Condens voor een geregelder aanvoer van melk in Leeuwarden wil zorgen, hetgeen een gunstige invloed op de kostprijs van haar gecondenseerde melk zal hebben.

De exploitatie van verschillende Lijempf-bedrijven door de Condens zal dan ook van tijdelijke aard zijn. Bovendien staan deze bedrijven vaak in de onmiddellijke nabijheid van coöperatieve fabrieken of geschiedt de melkaanvoer langs een of meer coöperaties, die aangesloten zijn bij de Condens. Daar komt nog bij, dat verschillende Lijempf-bedrijven dringend aan investeringen toe zijn. Het ligt dan ook in de lijn van de verwachting, dat in verschillende plaatsen de zuivelfabrieken leeg zullen komen te staan en daardoor beschikbaar zijn voor andere doeleinden.

Niet alles

Hoewel de totale hoeveelheid melk, die bij de zeven Lijempf-fabrieken wordt aangevoerd ongeveer tachtig miljoen kg bedraagt,- moet er op gerekend worden, dat een aanzienlijk deel van deze melk niet naar de coöperatie zal gaan, doch naar de particuliere fabrieken. De leveranciers van de overgedragen fabrieken zijn immers niet gebonden aan de Lijempf noch aan de Condens. Zij kunnen van de ene dag op de andere hun melkbussen op een andere vrachtwagen zetten. Overigens is de bewegingsvrijheid van de leverancier echter ook beperkt, want de particuliere industrie beschikt bij lange na niet over het apparaat om

meer dan een tien tot twintig miljoen kg melk van voormalige Lijempf-leveranciers te verwerken.

Hoewel de reorganisatie van de Lijempf haar beslag heeft gekregen, zullen er met name in Leeuwarden, waar de vennootschap haar centrum heeft, wel wijzigingen komen. Er zijn hier enkele honderden personen werkzaam, waarvan een deel overtollig moet zijn geworden. In de afgelopen weken is er reeds een geleidelijke afvloeiing van personeel geweest. In Leeuwarden zijn behalve de hoofdadministratie en verschillende administratieve diensten ook de blikemballagefabriek voor gecondenseerde melk, kaaspakhuizen, constructiewerkplaatsen, garages, magazijnen, laboratoria, de melkinrichting en de ijsfabriek gevestigd. De Lijempf In Leeuwarden is bovendien vrij excentrisch komen te liggen ten opzichte van haar voornaamste fabrieken.

LC 1955-11-17

ANAB en Condens gaan in gesprek over nw. ontstane situatie

Leeuwarder Courant 1955-11-17

A.N.A.B. en Condens gaan spreken over nieuwe situatie

Op Woensdag 23 November zal een bespreking worden gehouden tussen het bestuur van de A.N.A.B. en de Coöp. Condensfabriek Friesland, naar aanleiding van de situatie, die is ontstaan nu de N.V. Lijempf zeven van haar fabrieken heeft overgedragen aan de Condens. Tijdens deze besprekingen zal met name de positie worden besproken van de bij de N.V. Lijempf werkzame zuivelarbeiders. De A.N.A.B. heeft inmiddels zijn bij de Lijempf werkzame leden verzocht, rustig en met dezelfde verantwoordelijkheid hun werk te blijven verrichten.

Anderzijds heeft de secretaris van de A.N.A.B., de heer S. van der Ploeg, tijdens een te Utrecht gehouden vakgroepsvergadering te kennen gegeven dat de vakbeweging wil worden gekend in en wil kunnen meespreken over de eigendomsverschuivingen die in de zuivelindustrie geschieden. Hij zei dit naar aanleiding van veranderingen in de eigendomsvormen, die bij een twintigtal zuivelfabrieken gaande zijn, waaronder ook die in Friesland vallen.

De Veemarkt – commentaar op overname Lijempfabrieken door Coöp.

Friese zuivel in nieuw tijdperk

Drie boeren reden gister in de bus naar Leeuwarden. Onderweg passeerden ze een tankauto van de Lijempfabriek. Een van de boeren merkte op: „Dy is takomme wike fan us”.

De overdracht van verschillende Lijempfabrieken aan de coöperatie heeft een storm van gevoelens wakker geroepen bij coöperatieboeren, bij Lijempfabriekboeren, bij coöperatie-directeuren, bij het Lijempfabriekpersoneel, bij de bewoners van hele dorpen en stadjes, kotsom bij duizenden mensen, die alle min of meer bij deze zaak betrokken zijn. Wat blijft er van Sloten ower, wat van Kuinre, als de fabrieken daar eens gesloten worden? Wat staat er nog méér te gebeuren in Friesland?

De slag, die er in de afgelopen jaren tussen twee reuzen in de zuivelindustrie is, kwam in de afgelopen winter in zijn beslissende phase toen ir J. B. Ritzema van Ikema van de Condens een kaaspool vormde, waarmee hij de prijs van de industriemelk op een peil bracht, dat aanmerkelijk boven het peil lag, waarop de Lijempfabriek een omvangrijk condenscontract had afgesloten.

De grondslag voor de huidige ontwikkeling werd echter reeds vlak na de oorlog toen een groep zuivelcoöperaties, onder wie ir P. Stallinga, een bezoek aan de Zweedse zuivelindustrie bracht. Zij zagen de enorme achterstand van de coöperatieve zuivelindustrie en besloten een poging tot een even enorme verbetering te wagen. Er is na de oorlog voor dertig miljoen gulden in de Friese coöperatieve zuivelfabrieken geïnvesteerd. De toekomst van de zuivel leek duister, maar de coöperatieboer wist, dat ook hij een duistere toekomst hij zou moeten blijven melken. Die melk moest verwerkt worden en aangezien een particulier dat, niet voor hem opknapt, moest hij zijn fabriek verbeteren.

De particuliere meelfabrikant is hem op deze weg slechts ten dele gevolgd. De ontwikkeling is nog verhaast door een enorme uitbreiding van de coöp. condensfabriek in Leeuwarden onder leiding van ir Ritzema. Bij alle geredekavel over concentratie groeide er zonder veel praatjes in Leeuwarden een reuzenbedrijf, dat het grootste in zijn soort is in Europa. Het is een machtig lichaam geworden, dat door een nauwe binding aan de Frico de Friese boer invloed op de markt van zuivelproducten geeft.

Het valt niet te verwachten, dat deze concentratie van melk en macht hiermee haar afsluiting heeft gevonden. De overdracht van de Lijempfabrieken aan de Condens is het uiterlijk teken van een nieuw tijdperk in de Friese zuivelindus-

trie, dat enkele jaren geleden begonnen is. Voorlopig zal de coöperatie eerst wel voldoende hebben aan 't geleidelijk invoeren van Lijempfabrieken in het kader van haar fabrieken. Later zal dan wel blijken of andere particuliere fabrieken de strijd tegen de melkprijs van de coöperatie vol kunnen houden. Van de negentien particuliere fabrieken in Friesland zijn er nu nog veertien over, waarvan enkele verbonden zijn aan krachtige ondernemingen, die ook buiten Friesland werken.....

Leeuwarder Courant 1955-11-23

Slag om de melk in Friesland

In Friesland is de strijd om de melk van de Lijempfaboeren in volle gang. Terwijl directeurs van particuliere fabrieken proberen de leverantie van de melk aan hun fabrieken te krijgen, worden er ook vergaderingen belegd door de afdelingen van de Friese Zuivelvereniging, waar o.a. Ir J. B. Ritzema van Ikema van de Condens en ir D. Schuurmans van de vereniging als sprekers naar voren komen.

Er zijn boeren, die fel op de overdracht hebben gereageerd en die nu met directeurs van particuliere fabrieken op stap zijn om de melk voor de particuliere sector te behouden. Vooral in het gebied ten noorden van de lijn Leeuwarden-Buitenpost is men actief. Hier is de fabriek „Freia” te Veenwouden de enige overgebleven particuliere fabriek en juist in deze hoek lijkt ‘t er op, dat er nog al wat melk van de voormalige Lijempfabrieken over zal gaan naar de „Freia” in plaats van naar de coöp, condensfabriek „Friesland”, die de Lijempfabrieken heeft gekocht.

Van particuliere zijde is een schatting gemaakt over de hoeveelheid Lijempmelk, die door particuliere fabrieken verwerkt zou kunnen worden. Deze schatting loopt van 25 tot 40 miljoen kg van de 80 miljoen, die er bij de Lijempfabrieken werd aangevoerd.

Het heeft er veel van, dat de particuliere fabrieken in Friesland zich nauwer aaneen gaan sluiten teneinde de moeilijkheden op ‘t gebied van de melkverwerking en op dat van de concurrentie beter het hoofd te bieden. Naar verluidt hebben er ook besprekingen plaats gehad tussen de directie van de Condensfabriek en de directies van de particuliere fabrieken.

LC. 1955-11-25

Lijempf-boeren stemmen niet in met reorganisatie

Leeuwarder Courant 1955-11-25

Lijempf-boeren stemmen niet in met reorganisatie

De leverancierscommissie Lijempf-fabriek te Dokkum heeft gister een vergadering bijeengeroepen van alle leveranciers, zulks naar aanleiding van de overdracht van de fabriek aan de Condensfabriek te Leeuwarden. Deze overgang heeft nogal wat deining veroorzaakt onder de boeren. Er was heel veel bezoek. Met een vijftal bussen waren de leveranciers uit verschillende dorpen uit de omliggende gemeenten naar Dokkum gebracht.

Uit de discussies bleek, dat de leveranciers ongaarne hun melk gaan leveren aan de op coöperatieve grondslag georganiseerde Condensfabriek. De boeren willen als tot dusver „vrij” blijven en zijn nog niet van plan van harte over te gaan.

Volgens schatting verwerkt de fabriek te Dokkum ongeveer veertien miljoen kg melk. Ingesloten door een net van coöperatieve zuivelfabrieken zijn de Lijempfleveranciers door de reorganisatie wel in een dwangpositie gebracht. Er is één uitweg en dat is de particuliere fabriek „Freia” te Veenwouden, maar deze heeft niet voldoende capaciteit om alle melk over te nemen. Uit hetgeen van de zijde van de bestuurstafel en door de directeur van de Condensfabriek werd te berde gebracht bleek, dat de leveranciers voorlopig op dezelfde voorwaarden als voorheen de

xxxx ontbreken 2 regels

LC. 1955-11-26

Condens verwacht geen groot verlies van ex-Lijempf-boeren

Goedkeuring overname 7 Lijempf fabrieken in vergadering CCF

Leeuwarder Courant 1955-11-26

Condens verwacht geen groot verlies van ex-Lijempf-boeren

Met algemene stemmen heeft de ledenvergadering van de coöp. condensfabriek Friesland besloten de overname van de zeven Lijempf-fabrieken in Friesland en Overijssel goed te keuren. Deze stemming was de formele bekrachtiging van de zijde van de condensfabriek. Reeds eerder was er een proefstemming gehouden, die het zelfde resultaat had gegeven.

In de vergadering heeft de directeur, ir J. B. Ritzema van Ikema, mededelingen gedaan over de gang van zaken bij de overdracht en in het bijzonder over de houding van de betrokken boeren. Het verlies van boeren aan de voormalige Lijempf-fabrieken neemt geen grote vormen aan, zo deelde hij mee. Alleen in 't zuiden bij de fabriek in Kuinre moet de Condensfabriek nog een vraagteken bij de ontwikkeling plaatsen. Voor het overige is de directie van de fabriek behoorlijk tevreden.

Van een melkoorlog is dan ook nog geen sprake, zo deelde men ons mee. Overigens kan pas Maandag vastgesteld worden, hoe de houding van de boeren precies is.

Dreiging van melk oorlog in het noorden van Nederland

ANAB waarschuwt zijn leden voor conflict

De strijd tussen de coöperatie en de particuliere zuivelindustrie met als inzet tachtig miljoen kg melk van de Lijempfabrieken, die morgen voor de Coöp. Condensfabriek Friesland gaan draaien, dreigt tot een melk oorlog in het noorden van het land te worden.

De particuliere industrie, die in de een of andere vorm gaat samenwerken, zal trachten een zo groot deel van deze melk te verwerken, waarbij ze ook maatregelen beraamt om dat deel, wat de verwerkingscapaciteit van de fabrieken in Friesland te boven gaat, te plaatsen.

De coöp. condensfabriek heeft reeds te kennen gegeven, dat ze zich hierbij niet zonder meer zal neerleggen. Te verwachten valt, dat er een scherpe concurrentie zal ontstaan tussen de fabrieken o.a. op de condensmarkten en mogelijk ook door de boerenmelkprijs.

Ondertussen is nog niet bekend hoeveel melk van de voormalige Lijempfabrieken overgeheveld zal worden naar de particuliere industrie. Daarover zal in de loop van de volgende week meer bekend worden.

A N A B waarschuwt

De Alg. Ned. Agrarische Bedrijfsbond heeft stelling genomen inzake het dreigende conflict. In een circulaire aan de Lijempafdelingen wordt gezegd, dat de arbeiders er belang bij hebben, dat zoveel mogelijk de melk verwerkt wordt daar waar zij voor 26 November, de dag waarop de fabrieken worden overgedragen, ook werd verwerkt. De zuivelarbeiders wordt verder de raad gegeven zich niet met een eventuele melk oorlog te bemoeien, die tussen coöperatie en particuliere industrie zou kunnen ontbranden. De mogelijkheid van zo'n oorlog bestaat, omdat er „altijd ondernemers zijn die een gokje willen wagen of die de zon niet in het water kunnen zien schijnen”.

Toevel water

Als er door het optreden van deze ondernemers woelingen ontstaan, zo zegt de ANAB, en dit consequenties met zich mee brengt voor wat de werkgelegenheid in de zuivelindustrie betreft, dan zal de ANAB deze ondernemers op een niet mis te verstane wijze aan deze consequenties binden. De ANAB staat op dit standpunt, omdat hij de overtuiging heeft, dat de Condensfabriek en de Lijempfabriek met alle mogelijke middelen trachten om de reorganisatie in het goede spoor te houden.

De ANAB is er echter niet van overtuigd, dat andere zuivelondernemers te Friesland niet van de gelegenheid gebruik zullen maken om in troebel water te vissen. Daarmee is de werkgelegenheid van de zuivelarbeiders gemoeid. De mededeling besluit met te zeggen, dat de ANAB met rustige vastberadenheid er voor zal zorg dragen, dat de belangen van zijn leden niet geschaad worden.

De Veemarkt

Melkprijzen tussen vele klippen

Het jaarlijks terugkerende melkdebat is geworden tot een „melkbad”, vooral in Friesland. Er is praat over de oude melkprijs met zijn toeslagen, er is praat over de nieuwe melkprijs - en het kost moeite om de aandacht daar op te concentreren, want alle mogelijkheden van de oude zijn nog niet eens onder ogen gezien - en tenslotte is er de geschiedenis van de Condens en de Lijempf, waaruit blijkt, dat de boer-met zijn-melk een begerenswaardig persoon is.

De Lijempf-boer, die op het ogenblik op de wip zit, heeft het gevoel, dat er naar zijn hand gedongen wordt alsof hij een begeerlijke maagd ware. Het kan hem weer een gevoel van zelfvertrouwen geven. Al geruime tijd moet de veehouder immers de gedachte hebben gekregen, dat hij een overbodig persoon in de maatschappij was: „Die boeren ook altijd me ‘t hun mélk....”

Maar uiteindelijk gaat het weer om de centen en die komen tegenwoordig voor een heel klein deel uit Den Haag. Wel, het Landbouwschap is het eens geworden over de garantieprijs, die het aan de minister zal vragen. Er schijnt wel over de zaak gestemd te zijn en er waren voor- en tegenstemmers, dat zo eens was men het ook al weer niet. Minister Mansholt zal dit jaar wel weer de keus krijgen uit een hele serie melkprijsvoorstellen. Het in het afgelopen jaar toegepaste systeem van garantieprijsen voor klei, zand en veen, of zo men wil het systeem van één garantieprijs met toeslagen, heeft een diepe wig gedreven tussen de melkveehouders in Nederland, die nu ontdekken, dat ze niet meer gelijkgerichte belangen hebben. Wat kan 't een onverschillige zandboer schelen, wat een kleiboer voor de melk krijgt, als zijn toeslag maar hoog genoeg is! Op de begroting van het landbouw-egaliseringsfonds is een bedrag uitgetrokken voor het handhaven van de garantieprijs en ieder moet nu maar zien daar een zo groot mogelijk part van te krijgen.....

Verder kan men dan nog trachten in een hogere toeslagklasse te worden geplaatst, dan waarin men zit. Daaraan besteden de Friese veenboeren op het ogenblik al hun aandacht. In het bijzonder de veehouders in de zogenaamde veenpolders begrijpen niet meer, wat de regering bezielt bij haar maatregelen. Zij moeten het doen met de halve toeslag en de zandboeren krijgen de hele toeslag, wat een verschil is van ruim een halve cent per kg melk.

De veenpolders in de Lage Midden zijn aangemaakt uit uitgeveende poeten en petten. De pachtprijs is er gesteld op zeventig gulden de bunder en als er een beetje zand in de grond zit, gaat de pacht er met tien tot twintig gulden omhoog, omdat vanwege het zand de grond waardevoller is. De beste zandgronden in Friesland in de omgeving van Drachten en Ureterp hebben een veel hoger

pacht, namelijk tot 140 gulden. Deze pachten geven wel ongeveer het waardeverschil van de grond aan, maar niettemin is er een systeem uitgedokterd, waarbij de veenpolders de halve toeslag en de zandgronden de hele toeslag op de garantieprijs krijgen. Dit gaat uiteraard dwars tegen het rechtsgevoel in en er leven onder de boeren in de veenpolders gevoelens van Er moet nu maar eens wat gebeuren.

Het systeem van toeslagen zal wel geknipt zijn op, een patroon, dat voor heel Nederland geldt of gold. Bij ieder leeft immers min of meer de gedachte, dat het op de zandgronden wel een arme boel zal zijn. Aangezien op de zandgronden de kleine boeren wonen en er tussen de zandgronden ook verschil van vruchtbaarheid is, zal de minste welvaart ook wel op de zandgronden worden gevonden.

Ondertussen krijgen ook de komgronden tussen de grote rivieren de halve toeslag en die komgronden zijn kleigronden van dezelfde kwaliteit als de knip bij Jorwerd, Cubaard en Baard. En de boeren uit Jorwerd, Cubaard en Baard krijgen géén toeslag.....

Veel Lijempf-melk in particuliere sector

Zondag zijn de Lijempf-fabrieken In Dokkum, Berlikum, Workum, Sloten, Wolvega, Kuinre en Steenwijkerwold voor de coöp. Condensfabriek Friesland begonnen te draaien.

Reeds is gebleken, dat er veel melk van deze fabrieken in de sector van de particuliere fabrieken is gebleven. De Hollandia-fabrieken in Bolsward en Scharsterbrug zouden Zondag een hoeveelheid melk extra hebben ontvangen, die overeenkomt met drie miljoen kg. per jaar. Dit is ook ongeveer de hoeveelheid, die Lankhorst-Heeg extra heeft gekregen. Freia in Veenwouden zou voor een jaarhoeveelheid van anderhalf miljoen kg. hebben aangetrokken boven Dokkum. Van de resultaten van de andere tien particuliere fabrieken is nog niets bekend, doch deze zullen waarschijnlijk naar verhouding niet hoger liggen.

Zoals is meegedeeld werd er aan de Lijempf-fabrieken per jaar tachtig miljoen kg. melk verwerkt. De schatting van deze hoeveelheid wordt door sommigen aan de hoge kant geacht. Uit andere bron vernemen wij, dat aan de zeven fabrieken niet meer dan zeventig miljoen kg. werd aangevoerd.

LC. 1955-12-03

Melkaanbod op fabrieken was na eerste week ca. 80% voor alle 7 fabrieken. De heftigste reactie was er in Kuinre, waar 33 % verdween naar andere – particulieren- fabrieken. Het waren niet alleen de kleintjes, het ging n.l. om 44% van de melk.

Veel melk ging er naar Lankhorst (Heeg) en Hollandia (Scharsterbrug). Het had wel meer kunnen zijn, maar de ‘particulieren’ namen ongunstig gelegen boeren niet aan, i.v.m. te kostbare melkritten.

LC 1955-12-14

Het verdwijnen van de consumtiemelk tak van de Lijempf in o.a. Leeuwarden gaf ook veel onrust bij de melkboeren – waarvan er een deel in dienst was van de Lijempf.

Het zou de aanleiding worden van een – versnelde - melksanering in Leeuwarden

Bij dies natalis-viering landbouwhogeschool

Wageningers laten twee Friezen debatteren over Lijempf-Condens kwestie

Ir. Ritzema: Grenzen coöperatie bij optimale bedrijfsvormen; **ir. Schuurmans:** particuliere industrie moet er ook blijven

Het was wel haast onvermijdelijk, dat tijdens het debat tussen ir. J. B. Ritzema van Ikema en ir. D. Schuurmans in de aula van de landbouwhogeschool te Wageningen ter gelegenheid van de viering van de dies natalis vele bekende argumenten naar voren zouden worden gebracht. De beide debaters spraken over het onderwerp „ondernemingsvormen in de zuivelindustrie”, dat de Wageningse studenten hen hadden voorgelegd. Ir. Ritzema, hoofddirecteur van Frico en Condens, stelde de noodzaak van economische machtsvorming van de boer voorop, waarbij de grenzen van de coöperatie liggen in de optimale bedrijfsvorm. Het betoog van ir. D. Schuurmans was er vooral op gericht het belang aan te tonen, dat de boer heeft bij een naast elkaar bestaan van coöperatie en particuliere industrie.

„Greep op de markt” „Greep naar de macht”

De aard van een bederfelijke grondstof als melk heeft er als vanzelf toe geleid, dat de boeren deze coöperatief gingen verwerken, zo begon ir. Ritzema.

Enerzijds was er de functie van de coöperatie als correctiemiddel op de particuliere industrie en anderzijds kwam vooral in de dertiger jaren de machtsvorming van de boer tegenover de trusts en kartels naar voren. Deze machtsvorming stelt hem in staat in het huidige economische leven als gesprekspartner op te treden tegenover overheids- en semi-overheidsinstellingen. De betekenis van de coöperatie is groter dan die van alleen correctiemiddel, omdat zij de boer in staat gesteld heeft de ontwikkeling naar grotere verbanden mee te maken, waardoor zijn bedrijf bij het voortdurend afstoten van functies niet in een schijnbestaan terecht komt. Nu is hij nog ondernemer en behoudt hij door middel van zijn coöperaties de greep op de markt.

Kan groter

Zolang de optimale grootte van de zuiveltoporganisatie in Friesland nog niet is bereikt, is het verantwoord daarnaar te streven. Zeker wanneer daarvan ook een meer economische melkverwerking in ons gewest het gevolg kan zijn. In dit licht dient men ook de overname van een aantal Lijempf-fabrieken door de Condens te zien.

Ir. Schuurmans heeft in een vergadering van de Friese Zuivelvereniging volgens een verslag in de L.C. En het Friesch Dagblad gezegd, dat 25 miljoen kg melk (een derde deel) van de zeven Lijempf-fabrieken de overgang niet heeft gemaakt

naar de Condens en dat deze melk in de particuliere sector is gebleven. Ir. Ritzema deelde mee, dat deze cijfers onjuist zijn en dat 18½ miljoen kg melk naar de particuliere sector ging, zodat 77 procent voor de coöperatie behouden bleef en dat is wat anders dan tweederde deel.

Monopolies?

Men heeft ook gezegd, dat de coöperatie aan monopolievorming deed en men heeft daarvoor gewaarschuwd. Ir. Ritzema achtte dit van de zijde van de boer bekeken een tegenspraak in de woorden zelf. Het is ondenkbaar, dat de boeren aan hun eigen monopolie zijn overgeleverd.

Aangezien de particuliere Industrie zich bij de uitbetaling van de melk richt naar de coöperatie, zal de boer geen nadeel ondervinden van een geleidelijke uitschakeling van de particuliere industrie. De coöperaties hebben de stimulans ook niet nodig van de particuliere fabrieken, omdat zij een systeem van bedrijfsvergelijking hebben, waarbij de opvoedende werking van het particuliere bedrijf – zo deze op dit punt al zou bestaan – ver in het niet zinkt.

Risico's

Ir. Schuurmans, daarna het woord krijgende, zei in de voor een oud-Wagening-er zeldzame positie te verkeren voor zijn eigen mening te mogen uitkomen. Als de boer zijn melk verkoopt aan een particuliere fabriek, dan is hij van de verdere risico's af. Bij een lidmaatschap van de coöperatie zijn die risico's niet denkbeeldig. De boer kan immers een zaak van enige omvang niet meer beoordelen, evenmin als de bestuursleden. Hij kan alleen de resultaten van zijn bedrijf beoordelen, wanneer hij deze kan vergelijken met die van andere bedrijven. Doch waarmee moet hij eigenlijk de Frico en de Condens vergelijken?

Evenwicht verbroken

De overdracht van de Lijemp-fabrieken heeft in Friesland het evenwicht verbroken. Het is nu zo, dat niet meer iedere boer de ondernemingsvorm kan kiezen die hij wil. Met de aankoop van de Lijemp-fabrieken is de coöperatie doelbewust over haar natuurlijke grenzen gegaan. Zij trachtte niet langer haar ledental te vergroten langs de tot nu toe gebruikelijke weg, maar door vele boeren, die het beslist niet wilden in een dwangpositie te plaatsen. Is dit misschien de eerste fase van een greep naar de macht door de coöperatie?, zo vroeg ir. Schuurmans zich af.

Men zegt wel eens, dat honderd procent coöperatie tot een betere beheersing van de markt leidt en daarmee zou voorkomen worden, dat de prijzen gedrukt worden. Op het ogenblik ziet men dan ook, dat de Nederlandse ondernemingen elkaar onderbieden op verschillende markten. Dit achtte in Schuurmans gevaarlijk, ook met het oog op de garantieprijs. De zuivelindustrie geeft de regering zo een machtig wapen in landen om de garantieprijs zo laag mogelijk te stellen. Immers door de onderlinge concurrentie wordt er een te lage melkprijs voor het product gemaakt.

Wat de door ir. Ritzema genoemde cijfers betreft, bleef ir. Schuurmans aan zijn eigen materiaal vast houden en bij voegde er nog aan toe, dat veertig procent van de voormalige Lijempf-leveranciers heeft laten weten, dat ze liefst weer in de particuliere sector melk zouden willen leveren.

Arbeiders

Bij de discussie deelde de ANAB-secretaris S. van der Ploeg mee, dat veertig procent van de zuivelarbeiders in de particuliere sector werkt, waar dertig procent van de melk is. Zestig procent werkt bij de coöperatie, die zeventig procent van de melk in Nederland verwerkt. Nu de coöperatie in opgang is, rees bij de heer Van der Ploeg de vraag, of zij ook tot een arbeidsintensieve verwerking van de melk zou overgaan?

De heer B. van der Heide, directeur van de Coöp. Melkcentrale, vroeg aandacht voor de ondernemingsvorm van deze C.M.C., waarin de samenwerking tussen particulieren en coöperatie tot stand is gekomen.

In zijn antwoord aan Ir. Ritzema zei ir. Schuurmans, dat er coöperatie moet zijn, terwijl concentratie ook nodig is. Het wil echter niet steeds zeggen, dat de grotere fabriek ook voordeliger werkt dan een kleine. Als men nu meer melk naar de Condens wil hebben, waarom worden dan niet enkele aangesloten fabrieken omgezet in ontvangstations inplaats van enorme bedragen voor de aankoop van fabrieken te besteden.

Niet in eerste plaats

Ir. Ritzema antwoordde de heer Van der Ploeg, dat de Condens op het ogenblik niet in de eerste plaats denkt aan arbeidsintensieve productie of niet. Wel wil de Condens meer in de richting van specialiteiten werken en weg van de eenvoudige bewerking van de melk. Daarentrent zijn ook zeer speciale plannen. De wijze, waarop de C.M.C. Werkt achtte ir. Ritzema wel geschikt voor de afzet van drinkmelk, maar niet voor de producten, waarop het noorden aangewezen is.

Geen vrije keus

Teneinde niet door zijn recht op laatste woord een voor ir. Schuurmans onbevredigend slot aan het debat te maken ging ir. Ritzema alleen in op hetgeen zijn opponent in eerste instantie naar voren had gebracht. De vrije keus van de boer achtte ir. Ritzema niet strikt noodzakelijk. Samenwerking met de particuliere industrie is voor de coöperatie alleen mogelijk, wanneer zij in een meerderheidspositie is. Wat het omlaag halen van de prijs betreft, dat is een probleem, dat men overal vindt. De risicofactor is een argument, dat zo oud is als de coöperatie, maar het is uit de tijd, zeker in het noorden van het land.

De coöperaties zijn daar zo krachtig, dat er alleen nog theoretische risico's zijn. Een betere betaling van de melk naar kwaliteit zou veel sneller doorgevoerd kunnen worden als er geen particuliere fabrieken waren. De coöperatie, durft het nu niet in te voeren, omdat de particulieren op dit punt wat gemakkelijker zijn. Een greep naar de macht en overschrijding van natuurlijke grenzen?

Waarom mogen de particulieren wel doen, wat de coöperatie niet zou mogen. Dat er uit „monopolies” toch wel iets goeds kan voortkomen, kan men op het ogenblik in Drente, Limburg en NoordBrabant zien.

De Veemarkt

.....De Condens is op het ogenblik druk bezig de haar toegevallen brokken van het Lijempf-imperium te liquideren, De melkverwerking in Workum is reeds stopgezet en binnenkort zal dit ook gebeuren in Wolvega en Dokkum. De fabrieken in Workum en Dokkum staan te koop. De gunstiggelegen fabriek In Wolvega blijft bestaan en daarmee heeft de Condens speciale plannen. De boeren, die hun melk aan deze fabriek leveren, worden rondgeleid in de Condens-burchten aan de Merodestraat te Leeuwarden en het resultaat daarvan is, dat velen zich op het ogenblik wel op hun gemak voelen in de coöperatieve kring. Zij kunnen na 12 mei hun melk leveren aan coöperatieve zuivelfabrieken in hun eigen omgeving. De fabrieken in Berlikum, Sloten en Kuinre draaien nog door en ook het ontvangstation in Steenwijkerwold blijft nog begaan.

Nieuwsblad vh Noorden 1957-01-29

Lezing van ir. P. Boezaardt

Positie van de particuliere zuivelindustrie in Groningen Melkleveranciers te Winsum bijeen

(Van één onzer verslaggevers)

De Positie van de particuliere zuivelindustrie in de provincie Groningen was het onderwerp, dat gistermiddag in hotel Til te Winsum door ir. P. Boezaardt, directeur van de *Stichting voor Zelfstandige Handel en Industrie* te Den Haag, werd behandeld in een vergadering van melkleveranciers aan de N.V. Lijempf te Winsum.

Onderscheidingen

de voorzitter, de heer F. Dijkstra, zei in zijn openingswoord, dat de georganiseerde landbouw tot taak heeft het probleem van de veehouders, die meer en meer in een hoek worden gedrukt op te lossen.

De directeur van de zuivelfabriek te Winsum hield een causerie over „Rondom de melk”. Aan de heer E. Vredevoogd te Noorderhoogebrug en E. Liewes te Middelstum werd een onderscheiding uitgereikt voor het leveren van de beste melk, welke onderscheiding door de dames Liewes (bekend om haar paardendressuur) in ontvangst werd genomen.

“Particuliere zuivelfabrieken beginnen langzamerhand een bezienswaardigheid te worden”, zei ir. Boezaardt. Spreker gaf een uitvoerig overzicht van de voordelen, welke het particuliere bedrijfsleven heeft boven de coöperatie. Zeventig procent van alle Groninger zuivelfabrieken mag dan coöperatief zijn, toch zijn deze, in de zuivel althans, over het hoogtepunt van de ideaalgrens heen. Het risico van de boer wordt bij het verdere uitbreiden van de coöperaties steeds groter, zó groot hier en daar, dat men het zelf niet meer kan overzien.

Limonadefabriek te Wolvega

Als voorbeeld gaf spreker het plan van de Condensfabriek te Leeuwarden om te Wolvega een limonadefabriek te bouwen.

Ligt dit, aldus spreker, op de weg van een Coöperatie? Hiermee zijn grote kapitalen gemoeid, welke ook aan de landbouwers konden worden uitgekeerd.

Het is ook in Den Haag doorgedrongen dat er in Groningen plannen zijn om de coöperaties te bundelen, de concurrentie hiermee op te heffen en de melk centraal te verwerken. Maar in Drenthe, waar alle zuivelfabrieken coöperatief zijn ligt de melkprijs lager dan in Groningen, waar men nog particuliere fabrieken heeft, aldus spreker.

We betaalt ?....

Sprekend over de huidige situatie in de landbouw, zei ir. Boezaardt, dat de landbouw het aan bondgenoten ontbreekt om hem in de strijd, welke in den Haag voor hem wordt uitgevochten. Bij te staan.

.....

Maar waarom klopt men niet bij de werkgevers van de vrije industrie en de zelfstandige agrarische handel aan? Wanneer de landbouwers met deze zelfstandigen meer zouden samenwerken, konden zij in hen bondgenoten kunnen hebben.

Nadat spreker nog een aantal vragen had beantwoord, werd deze geanimeerde bijeenkomst door de voorzitter gesloten

LC 1958-07-08

In Leeuwarden wordt per eind september de blikfabriek van de Lijempf gesloten, deze komen in het vervolg uit Deventer. Er werken 20 man, waarvan er 15 – geleidelijk – moeten afvloeien.

LC 1959-05-29

Fabriek Berlikum wordt melkontvangst, melk wordt verdeeld over omliggende coöperatieve fabrieken: Dronrijp, Marssum, Sexbirum, Stiens, Marrum, Tzum, Leeuwarden.

Er werkten nog 120 man personeel voor 13,5 mln. K.G. Melk

Fabiek zou na nieuwe melkontvangs in Dronrijp – waar het een maatschap mee had - ook als melkontvangst sluiten.

Bleef nog wel ‘zuivelbedrijvigheid’ in zoals softijsmachines productie. In 1986 werd pijp gesloopt.

Jaarverslag Lijempf nog in mineur

Zuivelcrisis behoort nog niet tot het verleden

Alhoewel de wereldmarkt voor zuivelprodukten zich sedert de laatste maanden van 1958 gunstig ontwikkelde, zijn de verhoudingen op zuivelgebied niet van een zodanige stabiliteit, dat de zuivelcrisis geacht mag worden tot het verleden te behoren, aldus het dezer dagen verschenen jaarverslag van de n.v. Lijempf te Leeuwarden. De plaats van Nederland binnen de Europese Economische Gemeenschap verdient grote aandacht: het ingrijpende karakter van de agrarische politiek in elk der deelnemende landen en de diversiteit van hun belangen maakt een coördinatie buitengewoon ingewikkeld.

Voor de Lijempf bracht de recessie van 1958 bij vrijwel gelijkblijvende exploitatiekosten een niet onbelangrijke teruggang van de opbrengsten mede. Voor de gecondenseerde melkproducten, een aanzienlijk deel van de omzet bij de Lijempf, kwam het marktherstel laat en moest dikwijls, vooral onder invloed van een scherpe concurrentie tussen Nederlandse fabrikanten, verkocht worden tegen te lage prijzen, terwijl een onderbezetting van het produktieapparaat daartegenover kostprijsverhogend werkte. De kaasproductie handhaafde zich, de boterproductie steeg aanzienlijk evenals die van mager melkpoeder. De verkoop van speciale produkten ontwikkelde zich gunstig in binnen- en buitenland. De fabriek in Kampen werd uitgebreid, teneinde dan de toenemende hoeveelheid melk op te vangen.

Nog steeds blijft volgens het Jaarverslag de regering in gebreke met het totstandbrengen van een billijke verdeling van de belastingdruk tussen de coöperatieve en de niet-coöperatieve ondernemingen in de agrarische sector. De voortdurende handhaving van de wetgeving ten aanzien van de vennootschapsbelasting betekent een onhoudbare discriminatie.

Zoals reeds eerder werd bericht komt er in de jaarvergadering van de aandeelhouders een dividendvoorstel van vier procent. De winst over 1958 bedroeg f 49.517,05 (v.j. F 77.666.43). De reserve bedroeg f 175.752.99, zodat ter verdeling beschikbaar is f 225.270.04, waarvan voor aandeelhouders f 180.000 en voor commissarissen f 20.000. Het resterende bedrag van f. 25.270.04 wordt overgeboekt naar de nieuwe rekening.

Op de geconsolideerde balans per 31 december 1958 belopen de activa f 12.383.843,85 (v.j. F 12.854.306,13), waarvan o.a. Roerende en onroerende goederen en investeringen in bestelling f 4.904.403,15 (v.j. F 4.359.072.69), deelnemingen en vorderingen op bedrijven, waarin wordt deelgenomen f 1.978.700,79 (v.j. F 997.02B.93), voorrr f 2.419.194.59 (v. j. f. 3.957.597,92).

vorderingen f. 2.114.141,81 (v.j. F 3.036.549,22). tijdelijk belegde middelen f 556.071,46 (v.j. Kas en kassiers f. f 153.391,70).

Kapitaal en reserves bleven gelijk met f 6.362.093,89. Schulden aan bedrijven, waarin is deelgenomen nihil (v.j. F 495.880,64). Bouwcrediteuren f. 450.051,24 (v.j, nihil). Onverdeeld saldo vorige boekjaar f. 175.752,99 (v.j. f. 98.086,56).

Vreemde vragen op Lijempf vergadering

(De Veemarkt)

Het was gisteren waarschijnlijk de eerste keer, dat er een aandeelhouder op een damesfiets met een lek achterlichtje naar de aandeelhoudersvergadering van de Lijempf ging. De portier vertrouwde het dan ook niet helemaal, maar als je naar een vergadering gaat, waar zelfs de directeur niet veilig is waar is dan een portier? Ja, waar was de hele Lijempf op deze vergadering. ..

Een paar heren uit de financiële arena stelden allerakeligste vragen, o.a. over het feit of het waar is, dat de Lijempf een deel van het jaar onderbezet is met melk. De directeur moest daarop uitlegen, dat een koe een laktatieperiode heeft, die in het begin van de periode een hogere melkproduktie geeft dan in het eind en aangezien de koeien doorgaans tegelijk aan hun periode beginnen, zo zei hij, moet de Lijempf berekend zijn op het opvangen van de produktie. Dat gaf natuurlijk een vriendelijk geglimlach van alle kanten, behalve van de roemruchte beleggingsadviseur, die de vraag gesteld had. Hij had er overigens nog dertien andere.

Ter vergadering waren, behalve de direkteur, de commissarissen en de procuratiehouders, ook aanwezig de journalisten, die een aandeel in de Lijempf op hun naam moesten hebben staan - alleen maar op hun naam - en drie of vier effectenmakelaars en - adviseurs plus een rentenier-boer uit Huizum. „We willen rendement van onze aandelen hebben”, zei iemand op de vergadering; we vroegen ons af, waar nu de Lijempf-boer was, die zei, dat hij de Lijempf zo waardeerde omdat dit bedrijf voor de afzet van zijn melk zorgde. Geen enkele boer kwam aan het woord. De enigen, die rendement hadden op hun aandeel waren de journalisten, die hoorden, dat er onenigheid in de raad van commissarissen was. Maar dat leek ons nog een kwestie van familiale aard te zijn.

Veel werk werd er op deze aandeelhoudersvergadering ook gemaakt van de vraag naar een eventuele aankoop van de Lijempf door een groot internationaal zuivelconcern. Het was jammer voor de financiële experts, maar ook hier gaven ze blijk van grote ondeskundigheid, welke overigens waarschijnlijk alleen maar voor de tribune bestemd was. Kortom, de aandeelhoudersvergadering faalde jammerlijk, vooral door de ondeskundigheid van degenen, die de aandeelhouders vertegenwoordigden. Meer dan een voldoen aan de statutaire verplichtingen was de vergadering niet. De vraag of de Lijempf een voldoende evenwichtig produktiepatroon in gemoderniseerde fabrieken heeft, kwam niet aan de orde. Een vraag over de melkdichtheid van het gebied, waarin de Lijempf werkt, welke voor een groot deel bepalend is voor een eventuele overneming van het bedrijf door een internationaal concern, is niet gesteld. De vraag of de basis van de Lijempf wel voldoende geworteld is in de binnenlandse afzet, kwam slechts naar voren in de zin of de Lijempf wel voldoende export had.

De Lijempf verkeert reeds geruime tijd in een weinig benijdenswaardige positie. Daarvan moeten de oorzaken eerder in de structuur van het concern gezocht worden dan in alle mogelijke bijkomsten. De structuur van de Lijempf biedt te weinig mogelijkheden tot concentratie en overneming van bedrijven is alleen maar aantrekkelijk voor bedrijven, die in hetzelfde gebied werken als de Lijempf. De huidige gang van zaken op de zuivelmarkt is overigens niet in het nadeel van de Lijempf. Ook de Utrechts staalmagnaat De Muinck Keizer, president-commissaris van de

Lijempf, bleek niet ontevreden over de gang van zaken. Tekenend voor de Lijempf was echter de uitlating, dat men er nog niet in geslaagd is een technisch directeur te vinden. Juist in het technische deel van het bedrijf zijn na de oorlog de moeilijkheden begonnen.

NvhN 1960-10-11

Voor Leeuwarder President

Kort geding N.V. Lijempf tegen Verenigde Zuivelfabrieken

LEEWARDEN: In kort geding verzocht gistermiddag de N.V. Lijempf te Leeuwarden, bij monde van haar advocaat, mr. D. W. O. A. Grosheide, aan de president van de Leeuwarder rechtbank, mr. H. J. van Maanen, de N.V. Verenigde Zuivelfabrieken. (VZ_) te Leeuwarden te bevelen een samenspreking met de Lijempf te voeren over een zeer verstrekkende samenwerking. Dit werd door de advocaat van de *Verenigde Zuivelfabrieken* mr. G. van Niekerken een onzinnige eis genoemd. Naar zijn mening hadden de V.Z. thans geen enkele behoefte meer aan samenwerking met de Lijempf, omdat men eerst op hoogst ongepaste wijze geprobeerd had een fusie te forceren.

In april waren er samensprekingen geweest tussen de directies van deze N.V.'s en er was een kontrakt opgesteld over gezamenlijke exploitatie van V.Z. fabrieken te Oostermeer en Surhuisterveen. Op 2 mei waren nog verschillende details besproken en een definitief kontrakt zou op 14 mei worden getekend, zodat de samenwerking een week daarna zou kunnen beginnen. De ondertekening van het kontrakt was echter achterwege gebleven, omdat - zo stelde de Lijempf de V.Z. de zaak ter elfder ure in het honderd gejaagd had. Men had de voorwaarden voor de fusie - waarvoor de Lijempf f. 600.000.- zou neertellen - willen dicteren, zulks volkomen in strijd met de reeds gemaakte afspraken. De V.Z. daarentegen hield vol, dat de Lijempf „de V.Z. het pistool op de borst had gezet” en het door de V. Z. opgestelde kontrakt eenzijdig had willen veranderen. Toen had de V.Z. maar van een samenwerking afgezien, omdat met zo'n partner niet was samen te werken.

Trouwens - volgens de V.Z. was er nog geen bindende afspraak geweest; wel had men een voorlopig kontrakt opgesteld, maar dit was slechts bedoeld om de Lijempf nog te laten profiteren van de investeringsaftrek, zoals die vóór 30 april mogelijk was.

Over 14 dagen zal de president beslissen, of de V.Z. inderdaad aan de afspraak gebonden is en dus - na tekening van het kontrakt - met de Lijempf zal moeten samenwerken.

Leeuwarder president ontzegt lijempf vordering tegen Ver. Zuivelfabrieken

De president van de Leeuwarder rechtbank, mr. H. J. van Maanen, heeft gistermiddag de N.V. Lijempf haar vordering tegen de N.V. *Verenigde Zuivelfabrieken* (VZ_)ontzegd.

De N.V. Lijempf had drie weken geleden bij kort geding gevorderd dat de N.V. Verenigde de besprekingen over een samenwerking en een verkoop van enkele fabrieken (in Oostermeer en Surhuisterveen) zou hervatten, die in mei j.l. waren afgebroken. De N.V. *Verenigde Zuivelfabrieken* wenste niet langer met de N.V. Lijempf samen te werken, omdat deze laatste de voorwaarden voor een samenwerking en de overdracht wilde dicteren.

Daarentegen stelde de N.V. Lijempf dat er reeds een bindende overeenkomst was gesloten en dat de moeilijkheden slechts vastzaten op het samenstellen van het contract. De koopsom van de beide fabrieken zou f 600.000.- bedragen.

Zoals bekend heeft de N.V. Lijempf op de ledenvergadering van 12 augustus j.l. bekend gemaakt dat men onderhandse aandelen had geplaatst tot een bedrag van f 500.000.-, zonder daaraan de mededeling te verbinden, waarvoor deze emissie bestemd was.

NvhN 1960-11-11

Lijempf verklaart:

Geen samenwerking gevraagd van Verenigde Zuivelfabrieken maar medewerking bij uitvoering verkoop

Het geschil tussen de Lijempf en de *Vereenigde Zuivelfabrieken* (VZ_) handelt niet over samenwerking, maar over medewerking bij de uitvoering van verkoop. Aldus heeft de directie van de N.V. Lijempf verklaard.

De directie deelde mee thans kennis te hebben genomen van de volledige uitspraak op 31 oktober, waarbij de president van de Rechtbank te Leeuwarden haar vordering in kort geding tegen de N.V. *Vereenigde Zuivelfabrieken* heeft ontzegd.

Zij wenst nu duidelijk te maken, dat er ten onrechte gewaagd is van een samenwerking tussen beide N.V.'s. Het geschil handelt niet daarover, maar over de verkoop door de *Vereenigde Zuivelfabrieken* van haar fabrieken te Surhuisterveen, Oostermeer (Fr.) en Noordwijk (Gr.) aan de Lijempf. De levering daarvan zou eerst enige maanden later plaats hebben.

Omdat de *Vereenigde Zuivelfabrieken* weigerden mee te werken aan de uitvoering, had de Lijempf aan de president van de Leeuwarder Rechtbank een voorlopige herziening gevraagd. Nu deze niet is gegeven, heeft de Lijempf besloten de hoofdzaak aanhandig te maken teneinde de *Vereenigde Zuivelfabrieken* tot nakoming van haar verplichtingen te doen veroordelen.

De in de zomer van dit jaar gedane uitgifte van 500 aandelen van f 1.000 stond slechts zijdelings in verband met de bovengenoemde aangelegenheid. Zij diende in het algemeen tot versteviging

van de financiële positie der vennootschap, zoals op de jaarvergadering is medegedeeld. Aldus de directie van de Lijempf.

(Wij tekenen hierbij aan, dat mr. D. W. O. A. Grosheide uit Amsterdam, pleitende voor de N.V. Lijempf, indertijd bij de behandeling van het kort geding onder meer gezegd heeft dat de Lijempf met opzet geen levering vroeg van de fabrieken, maar dat hij wilde aanhaken op het punt waar men was blijven steken: dat was de bespreking omtrent het realiseren van een samenwerking. Red. N.v.h.N.).

Boeren van Augustinusga op excursie

Vergaande specialisatie in Lijempfabrieken

Het Lijempf-concern heeft de laatste jaren een sterke specialisatie in haar zuivelfabrieken doorgevoerd, waarbij enkele fabrieken tot ontvangstations voor melk zijn geworden. Aan melk ontvangt de Lijempf rechtstreeks van de boeren ongeveer 200 miljoen kg, daarbij komen dan nog aanzienlijke hoeveelheden aanvullingsmelk. De vier hoofdfabrieken van het concern, namelijk Kampen (ongesuikerde kondens en poeder), Ursem (N.-H.) (kaas), Briltel (gesuikerde kondens) en Winsum (Gr.) (melkpoeder en speciaalprodukten) behoren dan ook naar Nederlandse maatstaf tot de grote zuivelfabrieken. De kaasfabrieken te Drachten en Tolbert mogen er met ongeveer vijftien miljoen kg melk elk ook zijn. Melkontvangstations zijn de voormalige fabrieken te Augustinusga, Doezem en Oldebroek. De fabrieken worden vanuit het hoofdkantoor te Leeuwarden geleid.

Dit deelde de directeur van het station te Augustinusga, de heer I. Verbeek, zijn boeren mee op enkele exkursies, die zij naar de grootste van de Lijempffabrieken, de kondensfabriek in Briltel hebben gemaakt. De bedoeling van deze exkursies was de boeren te laten zien, dat concentratie van de verwerking van melk in gespecialiseerde fabrieken een hogere opbrengst van de melk met zich brengt door verlaging van de verwerkingskosten. Dit is daarom belangrijk, aldus de heer Verbeek, omdat dit ook een vermindering van de bijdrage van de overheid aan de melkveehouderij met zich brengt. De afhankelijkheid van de veehouderij aan de overheid vermindert bij een verhoging van de opbrengst van de melk.

De wijzigingen bij de Lijempf zijn vrij groot geweest. Voorheen hadden vrijwel alle fabrieken hetzelfde produktiepatroon, boter, kaas, melkpoeder, gekondenseerde melk, produkten voor de melkinrichting. Hiervan is men geheel afgestapt en nu heeft iedere fabriek een hoofdprodukt, waarvan de fabrikage zoveel mogelijk mechanisch geschiedt, hetgeen een belangrijke verlaging van de arbeidskosten met zich heeft gebracht. Ook bij de verkoop heeft de Lijempf zich aan de veranderde omstandigheden aangepast. De verkoop is namelijk in handen gelegd van de n.v. Hollandse Blikmelk te Amsterdam, waarin vier kondensbedrijven samenwerken. Eind vorige week is de laatste exkursie van boeren en boerinnen uit Augustinusga naar Briltel gehouden. Er bestond steeds veel belangstelling voor.

Grote aktiviteit om gunst boeren

Lijempf pakt flink deel Boterkooper-melk

Sedert maandagmorgen wordt in het gebied van de zuivelfabrieken van de heer Boterkooper in Oostermeer, Surhuisterveen en Noordwijk een heftige strijd om het bezit van de melk. Een aantal coöperaties in dit gebied heeft met de heer Boterkooper een overeenkomst gesloten, die er op neer kwam, dat de melk van de boeren van de heer Boterkooper met ingang van vanmorgen overgedaan werd aan de coöperaties. Lang niet alle boeren zijn hiermee akkoord gegaan en in de afgelopen dagen is met name in Groningen een grote hoeveelheid melk bij de Lijempf-fabrieken terecht gekomen. Het gaat bij deze strijd om twintig miljoen kg melk. In Groningen zijn in ieder geval enkele melkritten in hun geheel overgegaan naar de Lijempf.

Vanmorgen moest de melk naar een andere fabriek gebracht worden en bij de Lijempf verkeerde men in een optimistische stemming ten aanzien van de hoeveelheid melk, die met name in Groningen naar het particuliere kamp zou vloeien. Schattingen omtrent de hoeveelheid melk wilde men niet doen, doch men is reeds min of meer zeker van vijf miljoen kg melk. Voornamelijk in het gebied van de zuivelfabriek in Marum is er een vrij sterke overgang naar de Lijempf in Doezum. Toen de directeur van de fabriek in Brilt, de heer A. Gast, gister een vergadering van Boterkooper-boeren toesprak, kwam daar ook de heer W. de Jong van Marum binnen. De boeren wilden niets met hem te maken hebben. Ook in Augustinusga en Drachten is aanmerkelijk meer melk aangevoerd bij de Lijempf. Daar is sprake van anderhalf tot twee miljoen kg melk. De totale hoeveelheid melk, die de Lijempf in dit gebied van de twintig miljoen kg kan verwerven, belooft ongeveer acht miljoen kg.

De Lijempf heeft in dit gebied een kondensfabriek in Brilt en een zuivelfabriek in Drachten. Daarnaast zijn er melkontvangststations in Doezum, Tolbert en Augustinusga. De verdeling van de melk over de coöperaties was als volgt gedacht: Gerkesklooster zes miljoen kg, Bergum-Twijzel ruim vier miljoen, Opeinde ruim een miljoen. De Ommelanden een miljoen en Marum 7.5 miljoen kg. Van beide kanten is veel moeite gedaan om de melkrijders naar zich toe te halen.

De Lijempf stuurde een circulaire rond onder de boeren, waarin gewezen werd op het boerenbelang, dat coöperatie en particuliere fabriek naast elkaar blijven bestaan. Ook de coöperaties verstuurden circularis. Deze werden zaterdag op de post gedaan, doch ze bereikten de boeren in vele gevallen pas dinsdag of nog later. De boeren, die niet begrepen, wat er gaande was klampten de melkrijders

aan om inlichtingen met het gevolg bijvoorbeeld dat de laatste melk twee uur later in Surhuisterveen, aan de fabriek kwam dan normaal.

De verbijstering onder het personeel van de zuivelfabrieken in Oostermeer en Surhuisterveen is groot. We zijn verkwanseld, zo hebben we enige keren horen zeggen. Mensen, die twintig en dertig jaar in de fabriek hebben gestaan, werd maandag aangezegd, dat ze donderdag naar een andere fabriek moesten gaan, die veel verder weg lag. En wat zullen ze in die andere, fabrieken vinden? Een twintigtal arbeiders van Surhuisterveen moest zich vanmorgen melden in Gerkesklooster, terwijl elk van hen weet, dat er slechts voor enkelen plaats is. Wat zullen drie man van de melkontvangst in Surhuisterveen doen op de melkontvangst in Gerkesklooster, waar de gemechaniseerde ontvangst slechts een bezetting toelaat van twee man, die er al zijn? Mensen, die nog slechts een klein rukje van hun pensioentje af zijn, moeten zich nu aanpassen in een nieuwe omgeving.

Het personeel in Surhuisterveen moet de slag toch eigenlijk wel hebben zien aankomen. Nadat er enkele jaren geleden onderhandeld is met de Lijempf over een samengaan met dat concern lagen de kaarten duidelijk op tafel. De fabriek bood gister een verwaarloosde indruk, terwijl de verschillende installaties, die buiten de fabriek zijn opgesteld een improvisatorisch karakter hebben.

Geheel anders ziet het er uit in Oostermeer, waar de fabriek een propere indruk maakt. Hoewel Oostermeer slechts drie miljoen kg melk rechtstreeks van de boeren ontving, was er een personeelsbestand van 27 man. De fabriek was gespecialiseerd in de zeer arbeidsintensieve produktie van lunchkaasjes. De afzet van deze lunchkaasjes liep de laatste tijd niet meer zo vlot vanwege de Franse concurrentie met gesubsidieerde lunchkaasjes. Verschillende afzetgebieden zijn daardoor weggevallen. Toch zat de fabriek in Oostermeer nog ruim in de orders.

De kantoorjuffrouw in Oostermeer heeft het van de betrokkenen misschien nog het minst moeilijk. Zij gaat naar de zuivelfabriek in Opeinde en dat is voor haar dichterbij dan Oostermeer. Van de fabriek in Surhuisterveen woei gister de vlag halfstok. Het veertig man tellende personeel hoeft vandaag niet in de fabriek terug te komen. Gisteravond nam de juffrouw van het kantoor een paar planten mee naar huis. De ontluistering begon.

Wat anderen er van zeggen „Inzicht” over VZ. melk

Toch particulier!

In het oktobernummer van „Inzicht”, het maandblad van de N.V. Lijempf te Leeuwarden, wordt een artikel „Toch particulier” gewijd aan het sluiten van de zuivelfabrieken te Surhuisterveen, Oostermeer (Fr.) en Noordwijk (Gr.). Daarin staat onder meer:

„De week van 14 tot 19 september 1964 zal lang in onze herinnering blijven. Nadat ‘s maandagsochtends bekend werd, dat de drie zuivelfabrieken de deuren zouden sluiten, besloten binnen enkele dagen bijna vierhonderd veehouders voortaan de melk van hun bedrijf aan Lijempf-fabrieken toe te vertrouwen.

Wie enigermate op de hoogte is van de verschuivingen in de verhouding melkleverancier-zuivelfabriek, welke druppelsgewijs verband plegen te houden met de wisseling van eigenaren of pachters van veehoudersbedrijven, zal ongetwijfeld begrijpen dat door een zo explosieve overgang zeer bijzondere motieven aanwezig waren.

De drie genoemde fabrieken, tezamen circa 20 miljoen kg boerenmelk per jaar ontvangende, werden sedert een vijftigtal jaren beheerd door de N.V. *Vereenigde Zuivelfabrieken*, die daarnaast een fabriek bezit in Schoonrewoerd (Z.H.). Reeds in 1959 bleek de directie van die vennootschap tot de conclusie te zijn gekomen dat haar Fries-Groningse fabrieken onvoldoende rendement opleverden. N.V. Lijempf was toen geïnteresseerd in de overname van de exploitatie van die bedrijven en er werd overeenstemming bereikt omtrent de voorwaarden, waarbij ook aan de belangen van het personeel ruime aandacht werd besteed.

Door omstandigheden, die wij thans buiten beschouwing laten, is aan de destijds genomen besluiten nimmer uitvoering gegeven. Wij hebben zulks betreurd, omdat combinatie van de melkgebieden der drie genoemde fabrieken met die van de Lijempf-fabrieken te Doezum, Augustinusga, Brittil, Tolbert en Drachten aanzienlijke besparingen zou opleveren. Daarom hebben wij ook nadien nog enkele malen getracht het overleg in nieuwe banen te leiden, echter vergeefs.

Op 14 september j.l. bleek dat de directie der N.V. *Vereenigde Zuivelfabrieken* zich in diep geheim had verstaan met enkele naburige coöperatieve fabrieken. Het resultaat was een circulaire aan de melkleveranciers, waarin de sluiting per 17 september j.l. van de drie fabrieken werd aangekondigd en waarin de verwachting werd uitgesproken dat zij de melk met ingang van dezelfde datum zouden gaan leveren aan de coöperatieve fabrieken Marum, Ommelanden, Gerkesklooster, Twijzel, Bergum en Oneinde.

Dat deze mededeling onder de betrokken veehouders grote beroering verwekte, behoeft nauwelijks betoog. Een aantal meldde zich reeds bij het eerste gerucht als nieuwe leveranciers van Lijempffabrieken. Voor zoveel nodig hebben wij bekend gemaakt, dat onze fabrieken in staat en bereid waren de aangeboden melk onmiddellijk te ontvangen en dat onder deze omstandigheden een overgang van veehouders uit de particuliere naar coöperatieve bedrijven wenselijk noch noodzakelijk geacht kon worden.

De reactie was overweldigend: in totaal besloten bijna vierhonderd boeren, tezamen leverende circa tien miljoen kg melk per jaar en in bepaalde gevallen verenigd als complete melkriet-met-melkrijder, de melk van hun bedrijf voortaan aan ons toe te vertrouwen.

De ontvangstcapaciteit van onze fabrieken was hierop berekend, doch het spreekt vanzelf dat er in een paar dagen tijd heel wat georganiseerd en geïmproviseerd moest worden.

Toch is onze vreugde getemperd. In de eerste plaats omdat door het uitvallen van de fabrieken-Surhuisterveen, Noordwijk en Oostermeer en het wegvloeien van een deel van de door deze fabrieken ontvangen melk naar coöperatieve bedrijven de kwantitatieve betekenis van de particuliere zuivelindustrie in Friesland-Groningen is verminderd, zij het ook dat deze aan concurrentiekracht heeft gewonnen.

In de tweede plaats omdat deze gang van zaken aantoont hoe de relatie melkleverancier-zuivelfabriek veronachtzaamd kan worden. Aan de ene zijde een particuliere onderneming, welke met voorbijgang van andere mogelijkheden haar toegewijde leveranciers onverhoeds per post een besluit mededeelt, dat lijnrecht in tegenspraak is met de gedurende een halve eeuw gepredikte moraal. Aan de andere zijde het bestuur van een coöperatieve vereniging, dat zijn leden in een vaag geagendeerde spoedvergadering overrompelt met een besluit van onvoldoende overwogen consequenties. Reeds een paar dagen later moest ditzelfde bestuur schrijven: „Wij hadden gehoopt de koopsom in één jaar weg te kunnen werken. Wij zullen hier nu langer over moeten doen.” Men heeft aan beide zijden kennelijk door een verrassingstaktiek de vrije, verstandelijke keuze aan leverancierszijde willen ontgaan. Daarbij heeft men zich niet alleen schromelijk vergist in de beginselvastheid van de betrokkenen, maar ook de wervingskracht van het coöperatieve stelsel overschat. Eens te meer is gebleken dat veel boeren beducht zijn voor de dreiging van een coöperatieve alleenheerschappij.

In de derde plaats - en dat verontrust ons niet in de minste mate - omdat in deze roerige septemberdagen en ook wel daarvóór van coöperatieve zijde een zo grove propaganda werd gevoerd, dat wij de waardigheid van de zuivelindustrie in haar geheel aangetast en neergehaald achten. Wij beschikken over haastig gestencilde circulaire van teleurgestelde coöperatieve fabrieksdirecteuren, waarvan de inhoud bedoeld was om ons te kwetsen, doch die veeleer een schril licht werpen op de mentaliteit der schrijvers.

Zo werd onze vreugde aanzienlijk getemperd door de teleurstelling over menselijk tekortschieten. In de naaste toekomst wordt de gehele Nederlandse zuivelindustrie zowel van coöperatieve als van particuliere huize, voor een gigantische taak geplaatst: het vinden van een weg temidden van de onzekerheden en dreigingen der Euromarkt. Zou het geen aanbeveling verdienen, daarop in samenwerking het beleid te richten, liever dan op vliegen vangen in het zuidelijk Westerkwartier en oevering?”

Lijempf weer in de gunst – Coöperatie in de markt om aandelen? – Conflikten in coöperatie – Waarde Lijempf

De Veemarkt

Er is een levendige handel in aandelen-Lijempf, een zuivelonderneming, die in Friesland nog slechts één fabriek heeft, in Drachten, en die verder haar hoofdkantoor met centrale diensten in Leeuwarden heeft staan. De rest van de groep zit in Groningen met een condensfabriek in Brilt, in Overijssel met een melkpoederinrichting in Kampen en in Noord-Holland, waar een grote kaasfabriek in Ursem wordt geëxploiteerd.

Tien jaar geleden moest de Lijempf zijn politiek van weinig investeren bezuren. De onderneming betaalde weinig of geen dividend en de fabrieken verkeerden in een staat die niet benijdenswaardig was. In een forse operatie van zo'n vijf miljoen gulden werden in Friesland een reeks bedrijven afgestoten naar de CCF, namelijk die in Dokkum, Berlikum, Workum en Sloten, terwijl ook die in Kuinre en Steenwijkerwold in handen van de CCF overgingen. De aandelen van de Lijempf zakten naar een dieptepunt, waarbij ze nog slechts de helft van de nominale waarde hadden. Met de miljoenen, die het bedrijf verwierf door de verkoop zijn o.a. de resterende fabrieken heringericht, terwijl andere nog slechts als melkontvangstation dienst deden.

Op het ogenblik beschikt de Lijempf over fabrieken, die de concurrentie om de boerengunst aan kunnen. Ook de aandelen van de Lijempf zijn in de afgelopen tien jaar steeds hoger genoteerd, hoewel het dividend zeer bescheiden bleef. De laatste tijd schommelt de koers van het aandeel om de 200, hetgeen er op neerkomt, dat het gehele bedrijf getaxeerd zou moeten worden op elf miljoen gulden; het aandelenkapitaal bedraagt namelijk 6,5 miljoen gulden. De melkaanvoer bij de Lijempffabrieken bedroeg ruim 200 miljoen kg, terwijl de mogelijkheden tot vergroting van de aanvoer met name in het gebied om Zwolle, waar op coöperatief gebied een tamelijk chaotische toestand bestaat gunstig beoordeeld worden.

De wijze, waarop het aandeel op de Amsterdamse effectenbeurs verhandeld wordt geeft insiders de indruk, dat er iets gaande is. De aandelen gaan in pakketten in een richting. Waar ze dan terecht komen is uiteraard niet bekend. Veronderstellingen worden er wel gemaakt. Een veronderstelling is, dat grote aandeelhouders wat aan het stuivertje wisselen zijn om de koers omhoog te drijven, waardoor ze het bedrijf kunnen vrijwaren tegen een te goedkope overval. De andere veronderstelling is dat de „coöperatie” de aandelen opkoopt. Dit laatste is uiteraard een veronderstelling, want er kan ook een particuliere onderneming als kaper op de kust zijn.

De Lijempf ligt in het gebied van twee coöperatieve groeperingen, die bij de verwerving van de melk belang hebben. Deze groepen zijn de CCF en Domo-Bedum. Verder zou men ook kunnen denken aan Gelders-Overijsselse kondensfabriek en aan de Hollandse CMC, een van de meest expansieve zuivelcoöperaties in Nederland, die de drinkmelkvoorziening in de Randstad Holland voor een groot deel in handen heeft. De vier genoemde zuivelcoöperaties zouden alle in aanmerking komen voor deelneming in een groep, die het op de aandelen van de Lijempf voorzien heeft. Hoewel de Lijempffabriek in Ursem nog al een eind buiten het eigenlijke CMC-gebied ligt, zou deze organisatie vast mee doen aan de overval op de Lijempf als ze daar de kans toe krijgt. De

CCF is ook zeker van de partij. Bij dit Friese bedrijf is er wel enige noodzaak om de grondstoffenbasis te verbreden, nu de coöperatie in Gelderland- Overijssel gedreigd heeft geen melk meer naar Leeuwarden te sturen, omdat een deelgenoot van de CCF, de Novae, een fusie is aangegaan met een coöperatie in de Kop van Overijssel en de Novae bovendien de Flevopolder als melkwiningsgebied lijkt in te palmen. Uit deze redenering moet dus wel volgen, dat de Gelders-Overijsselse kondensfabriek in Deventer en eventueel de Comego moeten afvallen als gegadigden voor de Lijempf.

Als deelnemer in de groep kan echter niet gemist worden Domo-Bedum. De kondensfabriek in Bedum, die niet zo glorieus geëxploiteerd werd als de Groningers wel eens lieten voorkomen, is overgenomen door de Drentse Domo, hetgeen de Drentse boeren financieel niet zo erg goed bekomt.

Het is ook de diepere oorzaak van het conflict tussen Domo en Drents-Groninger zuivelbond. Het is zelfs zeer de vraag of de Drenten zich op het ogenblik in een nieuw avontuur zouden laten lokken door de Domo. Zoals bekend exploiteren de CCF en Domo-Bedum gezamenlijk de condensfabriek *De Ommelanden* bij Groningen. De coöperatieve zuivelfabrieken in Groningen hangen verder als los zand aan elkaar, waarbij de melkritten dusdanig in elkaar verstrengeld zijn, dat er eer van een negatieve binding sprake is. Overigens zijn er onder deze zelfstandige coöperaties een vijftal, toch ook fabrieken als die in Marum en Winschoten, die voor een actieve aanpak van hun melkaanvoer niet bang zijn en die ook in ander opzicht veel van zich doen spreken. De fabriek in Marum was kortgeleden nog betrokken bij de overname van de melk van de Boterkooper-fabrieken en bij de liquidatie van de zuivelfabriek in De Wilp.

De veronderstelling, dat de coöperatie op de aandelen van de Lijempf uit is, wordt in de hand gewerkt door gedachte, dat vorig jaar door de coöperatieve suikerfabrieken in Nederland een bod is gedaan op de aandelen van de Centrale Suiker-Maatschappij. Het aanbod is toen misgelopen. Het opkopen van Lijempfaandelen door de coöperatie zou echter niet gemakkelijk zijn, omdat op een gegeven moment toch wel ergens verantwoording afgelegd moet worden van het bezit van deze aandelen of van reserveringen daartoe, waarbij het geheim onmiddellijk zou uitlekken en de aandelen snel in koers zouden stijgen.

De Coöp. Centrale Raiffeisenbank in Utrecht zou de aandelen wel gemakkelijk kunnen opkopen, maar het zou zich in een wespennest steken gezien de controverse tussen CCF en Gelderland-Overijssel, terwijl deze bank in eigen kring ook op weerstanden zou stuiten. De Coöperatieve Zuivel-Bank in Leeuwarden zat aan het begin van het jaar ruim in de liquide middelen maar deze bank zal ook niet in de markt zijn zonder een duidelijke opdracht. De vraag blijft dus wie zo'n opdracht zou kunnen geven en dan komt men in de coöperatieve kring toch altijd weer bij een groep terecht, die een dergelijke transactie moeilijk lang geheim kan houden. Het een en ander in aanmerking nemende lijkt het niet waarschijnlijk, dat de coöperatie de Lijempf-aandelen opkoopt.

Blijft dus over de mogelijkheid, dat er een ander concern is, dat belangstelling heeft voor de Lijempf, een Amerikaans of Zwitsers concern.

Het standpunt van de niet-coöperateve boer en een belangrijk deel van zijn coöpererende collega's inzake de coöperatie en de particuliere industrie is, dat de aanwezigheid van beide wenselijk is. De feiten geven hun de laatste tijd helaas gelijk. Verschillende coöperaties blijken onmachtig hun problemen op te lossen, zoals bijvoorbeeld het geval is in Jubbega en Wijnje-terp. De melkprijs van deze fabrieken valt uit de toon en de boeren, die een eigen bedrijf beginnen, wachten zich wel lid te worden van dergelijke coöperaties.

De Lijempf-Drachten wint zo nog al wat melk in Wijnjeterp, dat zijn toch al kleine aanvoer sterk zag teruglopen. De coöperaties hebben onderling grensregelingen in acht te nemen, zodat de boeren gelukkig zijn wanneer er nog een particuliere fabriek in hun omgeving is, die daarmee niets te maken heeft.

Deze grensregelingen zijn ook de voornaamste oorzaak geweest, dat er boeren hij Warns en Koudum de nieuwe verenigingen de rug hebben toegekeerd, hetgeen de fabrieken in Workum en Koudum zestien boeren heeft gekost. De boeren uit Warns wilden niet bij Workum maar bij Hemelum of naar een particuliere fabriek en de boeren in Koudum voelden zich niet lekker bij Hemelum. Hier was het echter niet een kwestie van de melkprijs, maar een niet mee willen doen aan wat in het belang van de vereniging was. De manier, waarop men voorheen deze boeren voor de coöperatie trachtte te bewaren, heeft men gelukkig verlaten sedert dit bij de fabriek In Luinjeberd spaak liep. Van de ongeveer 80 boeren, die de fabriek in Uitwellingerga telde zijn er niet minder dan twintig uit de coöperatie gestapt nadat hun vereniging een fusie was aangegaan met Workum-Heeg. De meesten gingen naar de Hollandia-Nestlé-fabriek in Scharsterbrug en één trok naar Normandia in Sneek met het merkwaardige argument, dat hij dan de tbc-bewijzen wat meer bij de hand had. Het zat de boeren van Uitwellingerga vooral dwars, dat hun fabriek zonder meer door Workum-Heeg is overgenomen, terwijl ze zich gouden bergen voorstelden van de waarde van het gebouw dat midden in het watersportgebied staat en dat voor de recreatie nog wel iets had kunnen opbrengen.

Uit deze gang van zaken blijkt wel, dat de noodzakelijke concentratie in de zuivelindustrie niet zonder wrijvingen gepaard gaat. Nu het accent in de coöperatie geleidelijk meer komt te vallen op de grote bedrijven kan het niet uitblijven of de binding van de boer aan de coöperatie neemt af. Voor een sterke coöperatie is het echter ook niet langer nodig, dat de boeren collectief aangesloten zijn. Er komt wat meer speling. De binding wordt ook losser door een vertoning als die welke door de Gelders-Overijsselse zuivelcoöperaties wordt opgevoerd.

Omdat de Novac met een coöperatie in de Kop van Overijssel gefuseerd heeft, is men in Gelderland-Overijssel gepikeerd. Men voelt dit als prestigeverlies en dreigt nu met het stopzetten van de melkaanvoer uit Gelderland en Overijssel naar de CCF in Leeuwarden. Men zal die melk zelf wel verwerken, met andere woorden de leiding van de coöperatie in het oosten van Nederland is wel bereid er wat boerengeld tegen aan te gooien om het prestige wat op te poetsen, want de boeren hebben wel.

LC. 1968-08-23

Sluiting melkontvangs Augustinusga, zondag 1 september, melk naar Drachten. Werd 5 mln KG. melk ontvangen en werkte t á 8 man personeel.

LC. 1969-02-15

Drachten stopt met kaasmakerij – was nog maar 1000 ton per jr. (10 mln KG. Melk) In de kaas werkten 10 man personeel, die elders worden ingezet.

LC. 1969-09-24

Plannen om Leeuwarden te verlaten

LC. 1970-03-21

Aandelen Lijempf ongekend hoog pijl

1970

Nieuwsblad vh Noorden 1970-01-17

Nieuwsblad van het Noorden,
17 januari 1970, blz.9

HOGERE WAARDERING VOOR AANDELEN

Weer geruchten fusieplannen bij de Lijempf

Opnieuw gaan er geruchten rond eventuele fusieplannen bij de NV **Lijempf** te Leeuwarden. Voor het aandeel **Lijempf** bestaat de laatste dagen nl. een toenemende belangstelling, hetgeen deze week tot ruim 9 gulden hogere waardering leidde.

De aandelen worden sinds korte tijd in eensgevend geld, zo bericht het Financieel Dagblad, per nominaal 25 gulden verhandeld. In beurskringen verwacht men op zeer korte termijn een bod op de aandelen door de CMC. Dit bod moet op een niveau liggen van tegen de 270 procent op 67½ gulden. Bij een huidige koers van 62 gulden zit er dus niet zoveel ruimte meer tussen. Als men niet oppast, zo merkt het Financieel Dagblad verder op, zit de koers weldra boven het niveau dat de onderhandelaars in hun gedachten hebben.

De nieuwe geruchten over een fusie bij de **Lijempf** zijn ook op andere grond begrijpelijk. De voorzitter de heer W. A. de Jonge heeft in de op eind mei van het vorig jaar gehouden jaarvergadering gesteld dat **Lijempf** niet afkerig is van een fusie, maar dan alleen als gelijkwaardige partner. De onderhandelingspositie zal versterkt kunnen worden door de resultaten te verbeteren. In de tussentijdse mededelingen van medio-december j.l. wordt gezegd dat de resultaten, voorzover die thans bekend zijn, niet achterblijven bij die over 1968. Onvoorziene omstandigheden voorbehouden wordt verwacht dat opnieuw een dividend van 10 procent zal kunnen worden verwacht.

De voedingsmiddelenindustrie komt overigens sterk in beweging. Het Financieel Dagblad meent dat er in de komende jaren op dit gebied waarschijnlijk heel wat te gebeuren staat. Steeds meer ondernemingen zien zich genoodzaakt aansluiting bij grotere concerns te zoeken. Het buitenland zou toenemende belangstelling hebben voor Nederlandse ondernemingen in de levensmiddelenindustrie.

Lijempf stoot kaasfabriek in 'De Prinses' te Ursem af

NV Lijempf te Leeuwarden en de Coöperatieve vereniging „Noord-Holland” te Opmeer maken bekend, dat tussen hen overeenstemming is verkregen omtrent de overname door de „Noord-Holland” van alle uitstaande aandelen van nv „De Prinses” te Ursem.

Deze kaasfabriek, welke haar melkleveranciers telt in een groot deel van de provincie Noord-Holland, verwerkt met een personeel van ongeveer 90 man jaarlijks ruim 55 mln. kg. melk tot voornamelijk goudse kaas. De „Noord-Holland” is voornemens de exploitatie van de fabriek voort te zetten zodat in de positie van melkleveranciers en personeel geen wijziging optreedt.

De „Noord-Holland” ontvangt ca. 250 mln. kg. melk per jaar, welke grotendeels in vier productiebedrijven tot kaas, boter en poeder wordt verwerkt. Daarnaast bezit de „Noord-Holland” een melkinrichtingsbelang met een omzet van ca. 75 mln. kg. per jaar. („Melco” Heilo)

De Lijempf achtte, gelet op de beperkte beschikbaarheid van grondstof in het betrokken gebied, onvoldoende mogelijkheden aanwezig om de capaciteit van de fabriek verder aan te passen aan de steeds groeiende maatstaven. De bereikte overeenstemming bevordert de continuïteit van het bedrijf te Ursem. De Lijempf verwacht dat deze en andere maatregelen de rentabiliteit van haar concern ten goede zullen komen. De gevolgen van deze structuurwijziging t.a.v. Het concernvermogen zullen in het jaarverslag over 1969 worden verwerkt.

De „Noord-Holland” is van mening, dat de goed geoutilleerde kaasfabriek “De Prinses” in haar productieprogramma past, en dat voor wat de afzet betreft, de marktpositie van goede Noordhollandse kaas versterkt wordt. Aldus een gemeenschappelijk communiqué.

Lijempf draagt vijf fabrieken over aan Domo en CCF

(Van onze landbouwredacteur)

De Lijempf heeft overeenstemming bereikt met de zuivelcoöperaties in het Noorden over de overdracht van de noordelijke Lijempf-fabrieken, die een jaarlijkse melkaanvoer hebben van 80 tot 90 miljoen kg melk. Het hoofdkantoor in Leeuwarden en de melkpoederfabriek in Kampen zijn niet in deze transactie betrokken.

Personeel niet tijdig ingelicht; ruime voorkennis bij beleggers

De Domo in Beilen is het meeste bij deze overdracht van fabrieken betrokken, doordat deze in het gebied staan, dat ook door de Domo als melkwinninggebied wordt beschouwd. De overeenkomst, waarin behalve de Domo, ook de CCF in Leeuwarden en de CCF-Domo-onderneming "De Ommelanden" in Groningen zijn betrokken, betreft de overdracht van de fabrieken in Brittil, Tolbert, Doezum, Winsum en Drachten. In deze fabrieken is nog 180 man personeel aanwezig, waarvoor een regeling getroffen is.

Het is de bedoeling de Lijempf-fabrieken zo snel mogelijk te sluiten. De melk zal dan verwerkt worden in de fabrieken, die aangesloten zijn bij Domo en CCF. In Friesland zullen dat voornamelijk de zuivelfabrieken Olterterp. Opeinde en Gerkesklooster zijn.

De directie van de Lijempf was vanmorgen bijzonder ontstemd over het uitlekken van de transactie en weigerde daarover verdere mededelingen te doen. Mr. M. Rutgers, directeur van de Lijempf, nam het woord „canard” in de mond. Dit zou aan moeten slaan op het feit, dat de CCF in Leeuwarden niet direct bij de onderhandelingen betrokken is geweest. Het personeel van de Lijempf was vanmorgen nog niet ingelicht over de aanstaande gebeurtenissen. Wel staan er verschillende besprekingen op de agenda, doch het doel van die besprekingen is niet bekend gemaakt.

Omtrent de transacties, die de Lijempf nu uitvoert, heeft een ruime mate van voorkennis bestaan. Reeds voordat de kaasfabriek in Ursem vorige week werd afgestoten, deelden banken aan hun effectenklanten mee, dat de transacties van de Lijempf binnen veertien dagen rond zouden zijn.

Van deze voorkennis is in ruime mate gebruik gemaakt.

Onze beursmedewerker schreef daarover zaterdag reeds het volgende in de Leeuwarder Courant: „Een belangrijke uitschieter was ook het aandeel in de Lijempf, waar dagelijks zeer grote posten uit de markt genomen worden. De stij-

ging kreeg reliëf door het bericht van de verkoop van de kaasfabriek Prinses te Ursem aan de Noord-Holland, waardoor de Lijempf een flinke som geld binnen zal krijgen. De beurs ziet er het begin van het einde in, althans wat het zelfstandig bestaan van het bedrijf betreft en was bereid tot circa f 67 voor het aandeel te betalen. Op oude basis komt dat uit op bijna 270 procent tegen 230 procent een week eerder. Voor het aandeel betekent deze stijging een opmars naar nieuwe recordhoogte.”

Lijempf -fabrieken in het Noorden: 5 miljoen gulden ²

(Van onze landbouwwredacteur)

Volgens schattingen zal met de overdracht van vijf zuivelfabrieken van de Lijempf aan de Domo een bedrag van vijf miljoen gulden gemoeid zijn. Bij deze fabrieken is een aanvoer van 80 tot 90 miljoen kg melk, welke afkomstig is van ongeveer duizend veehouders in Groningen en voor een hoeveelheid van veertien miljoen kg melk ook uit Friesland. Deze duizend boeren zullen voortaan hun melk niet meer leveren aan een particuliere zuivelindustrie, doch rechtstreeks aan coöperaties of door coöperaties geëxploiteerde zuivelfabrieken in Groningen en Friesland.

De president-commissaris van de Lijempf, de heer W. A. de Jonge, deelde over de verkoop van de fabrieken mee, dat de opbrengst de bankschuld van de Lijempf, welke ongeveer vijf miljoen gulden bedraagt, wel dekt. De Lijempf ziet weinig perspectief in de directe verwerking van melk van veehouders, omdat men de grondstof ook wel van elders kan krijgen. De Lijempf houdt nu het meest rendabele deel van het bedrijf, de vervaardiging van speciaalprodukten, over. De heer De Jonge was van oordeel, dat de Lijempf nu sterk komt te staan.

De directeur van de Lijempf, mr. M. Rutgers, heeft gistermiddag het gehele personeel van de hoofdvestiging in Leeuwarden op de hoogte gebracht van de verkoop van de vijf Lijempf-fabrieken. Hij deelde het personeel mee, dat de fabrieken te Winsum en Briltel weliswaar ook worden verkocht, maar dienst zullen blijven doen als toeleveringsbedrijf voor de vestiging in Leeuwarden.

Voordat de werknemers in de kantine bijeenkwamen heerste er een sfeer van klemmende geheimzinnigheid. Alom was men van mening dat de directeur mededeling zou doen van de voorgenomen sluiting van het bedrijf te Leeuwarden. Het bericht over de verkoop van de vijf fabrieken kwam dan ook als een min of meer aangename melding. De heer Rutgers verzekerde, dat de vestiging in Leeuwarden "tot in lengte van dagen" zou blijven bestaan en dat van de fabrieken te Winsum en Briltel eveneens tot in lengte van dagen melkpoeder zou worden ontvangen. De directeur betreurde ten eerste, dat het nieuws over het afstoten van de fabrieken voortijdig bekend was geworden. Hij verzekerde dat de verkopen geschieden in het kader van de sanering van de onderneming.

Het personeel van de fabrieken in Briltel, Winsum, Tolbert, Doezum en Drachten wordt morgen volledig ingelicht over de gang van zaken. Het personeel van de bedrijven in Tolbert, Doezum en Drachten, dat 40 man omvat zal op de hoogte gebracht worden van het feit, dat de fabrieken reeds op korte termijn sluiten. De voorzitter van de Aneb, de heer Sake van der Ploeg, tilde er niet zo

² In het Jaarverslag over 1969 staat 3 mln. van Domo en 2,5 mln voor „De Prinses” - zie elders

zwaar aan, dat het personeel zo laat op de hoogte komt van de sluitingen en de overgang. Enige jaren geleden hebben de vakverenigingen in keiharde onderhandelingen reeds regelingen met de zuivelindustrie getroffen over de positie van het personeel in geval van fusies. Het personeel, dat moet afvloeien, heeft financiële waarborgen.

In de week voor het bekend worden van de voorgenomen transactie tussen Lijempf en Domo zijn er grote pakketten aandelen Lijempf van eigendom verwisseld. In die week is er drie tot vier ton op deze aandelen verdiend.

Brieven van Lijempf en Domo stichten verwarring

Misverstanden over sluiting zuivelfabrieken

(Van onze landbouwcorrespondent)

Brieven van de lijempf en de Domo hebben onder de leveranciers van de Lijempf in Friesland een grote verwarring gesticht omtrent hun positie per 29 maart als de Domo en de CCF (maar formeel alleen de Domo) de vijf fabrieken van de Lijempf in Friesland en Groningen overnemen. In de brieven wordt gesteld, dat alle boeren overgaan naar , fabrieken die bij de Domo in exploitatie zijn. De Lijempf-leveranciers in Friesland keken dan ook vreemd op, toen ze bezoek kregen van de Friese zuivelcoöperaties met de mededeling, dat ze voortaan ingevolge een overeenkomst van Domo en CCF met de Lijempf hun melk aan deze coöperaties kunnen leveren.

De Friese coöperaties zijn op het ogenblik bezig hun melkritten zo in te richten, dat ze ook de melk van honderden Lijempf-boeren in Friesland en Groningen kunnen meenemen. Groninger boeren, die meenden door de opheffing van de Lijempf de gelegenheid te krijgen hun melk naar Friesland te leveren, kregen, van de Friese directies te horen, dat dit ingevolge een overeenkomst met de Domo niet mogelijk is. Aan de Lijempt-boeren is namelijk niets meegedeeld omtrent de overeenkomst tussen Domo en CCF, die daarbij namens de Friese fabrieken in Gerkesklooster, Bergum-Twijzel, Opeinde, Olterterp-Oosterwolde, Donkerbroek en Wolvega optrad.

Toen de hoofddirecteur van de Domo, de heer K. de Boer, de inhoud van deze brieven gister op een persconferentie in Beilen ter sprake wilde brengen, hield de directeur van de Lijempf mr. M. Rutgers hem daarvan af. Wel werd uitvoerig mededeling gedaan over de regeling, die er voor de melk van de fabriek in Drachten is getroffen. Bij sluiting van de Drachtster fabriek zal dertien miljoen kg melk over de omliggende Friese coöperaties worden verdeeld voorzover de boeren althans niet de wijk nemen naar de fabriek te Veenwouden, die door de buiten coöperatief verband staande coöperatie in Winschoten wordt geëxploiteerd.

De melk van de fabrieken in Tolbert en Doezum zal naar Domo-fabrieken geleid worden. Briltal zal voorlopig nog open blijven, deelde de heer De Boer mee, en Winsum zal de eerstkomende jaren zeker nog open blijven.

Op een bijeenkomst met het personeel van enkele Lijempf-fabrieken die op korte termijn gesloten zullen worden, heeft de hoofddirecteur van de Domo gistermiddag gezegd, dat geen van de fabrieken zondag reeds dicht zei gaan. Hij heeft het personeel de verzekering gegeven dat Drachten, Winsum en Tolbert in ieder geval nog enige weken zullen doordraaien. De heer De Boer zei dit in antwoord

op een vraag van een personeelslid, dat naar voren bracht, dat de directies van de Friese fabrieken reeds op pad waren gegaan om de Lijempf-boeren over de gang van zaken zondag in te lichten.

Op de persconferentie hebben we de heer De Boer gistermorgen gevraagd, wat er nu met de melk gaat gebeuren in het gebied van de Fries-Groningse coöperatie- Gerkesklooster-Grijpskerk De heer De Boer antwoordde, dat er een „project-commissie” wordt ingesteld, die zich o.a. zal bezig houden met hetgeen er met die melk moet gebeuren en hoe de integratie met De Ommelanden moet verlopen.

Gezien de overeenkomst tussen Domo en CCF was de vraag echter overbodig, omdat deze overeenkomst de financiering van de overname van de Lijempf-fabrieken regelt. De financiering van deze overname geschiedt namelijk op basis van de hoeveelheid Lijempf-melk, die zich in het gebied van de desbetreffende coöperatie bevindt. Voor iedere kilo melk, die de Lijempf-boeren aan de Lijempf leverden, betalen de coöperaties per 29 maart 3,5 cent. Van dit bedrag wordt afgetrokken het bedrag, dat de vijf Lijempf-fabrieken bij verkoop opbrengen. Het bedrag moet weer verhoogd worden met de vrij hoge kosten, die uit de overname van het Lijempf-personeel uit de vijf fabrieken voor de coöperaties met zich brengen.

Van vakbondszijde werd de overneming van het personeel wat de financiële kant betreft een schoolvoorbeeld genoemd voor de regelingen voor het personeel bij fusies. Het bedrag, dat de Domo per 29 maart voor de vijf Lijempf-fabrieken en bijbehorende woningen betaalt, bedraagt rond drie miljoen gulden.

De heer De Boer repte op de persconferentie wel van de interne overeenkomst, die de Domo met de CCF heeft, doch er schijnt de directeur van de Lijempf, mr. Rutgers, veel aan gelegen te zijn, dat de naam van de CCF in het stuk niet voorkomt. Maandag deelde hij ons mee, het bericht in de Leeuwarder Courant over de verkoop van de vijf fabrieken aan Domo en CCF, als een “canard” te beschouwen. Formeel is dat juist, doch in feite heeft de CCF, die de onderhandelingen met de Lijempf reeds geruime tijd geleden begonnen is, de besprekingen naderhand aan de Domo als meest belanghebbende overgelaten.

Inmiddels weten de 1600 Lijempf-boeren nauwelijks waar ze aan toe zijn. Ze verkeren op grond van de brieven, die ze gekregen hebben, in de mening, dat ze aan de Domo „verkocht” zijn. In werkelijkheid bestaat er een overeenkomst tussen beide coöperatieve blokken over de verdeling van de melk, die na 29 maart aan de coöperaties geleverd wordt. De enige uitweg, die er practiech nog voop de Lijempf-boeren open staat als ze niet naar de coöperatie willen is de levering aan Veenwoude of Winschoten.

Melkrijder baas

Wanneer de melkrijder Wibren de Boer van Garijp zondag zijn melk in Drachten niet kwijt kan, omdat de fabriek gesloten is, gaat hij met zijn melkauto rechtstreeks van Drachten naar Veenwouden. De heer W. de Boer zei ons, dat hij van een groep boeren met 700 tot 800 koeien volmacht heeft gekregen om de melk daar te brengen, waar het hem goed dunkte. Als het moet rijdt hij naar de Hollandia-fabrieken in Bolsward. Scharsterbrug of Osingahuizen, de laatste bolwerken van de particuliere zuivelindustrie in het Noorden van het land.

Het betreft hier de melk van een aantal boeren, die enige jaren geleden de fusie van de coöperatie in Garijp met de fabriek in Bergum niet wilden meemaken, omdat ze iets tegen Bergum hebben. Een groep van 25 van deze boeren hebben in Garijp vergaderd in aanwezigheid van de directeur van Winschoten en Veenwouden, de heer R. Postma.

Zoals bekend staat de heer Postma op het punt de melkverwerking van de fabriek in Veenwouden de oudste zuivelfabriek in Friesland - te staken. Onderhandelingen om de fabriek aan de coöperatie te verkopen zijn enige tijd geleden op niets uitgelopen. Op het ogenblik wordt er in Veenwoude ruim tien miljoen kg melk geleverd, die na de stopzetting van de fabriek in Winschoten zal worden verwerkt, doch waarvan ook geregeld een deel is doorverkocht naar de CCF in Leeuwarden.

Optimistisch beeld.

Mr. Rutgers greep de gelegenheid van de druk bezochte persconferentie in Beilen aan om een optimistisch beeld van de Lijempf te schilderen. Hij sprak over het opvoeren van de winst van een miljoen naar twee miljoen gulden nu de Lijempf zich ontdaan heeft van zijn structurele problemen en de plannen - die nu niet doorgaan - om twee nieuwe fabrieken te bouwen voor de melk (85 miljoen kg) in Friesland en Groningen.

De heer Rutgers bestreed de mening dat de Lijempf driekwart verkocht is. Wel is er in Noord-Holland 56 (?) miljoen kg. melk afgestoten en in Friesland en Groningen 85 miljoen, doch er rest nu nog 75 miljoen in Kampen en Oldebroek. De activiteiten in Oldebroek, (melkontvangsstation), en Kampen (poeder en condens), waar de Lijempf geen problemen heeft, blijven bestaan naast die in Leeuwarden, waar geen boeremelk wordt aangevoerd. De overdracht van de fabrieken motiveerde mr. Rutgers mede met de opmerking, dat de door elkaar lopende melkritten van coöperatie en Lijempf een ongewenste toestand vormen in een tijd dat het inkomen van de boeren laag is.

De Lijempf heeft geen belang bij de melk van de boeren, maar heeft dat wel bij de produkten, die Briltel en Winsum zullen blijven leveren aan het bedrijf in Leeuwarden, aldus mr. Rutgers. De Lijempf heeft nu zijn structurele problemen kunnen oplossen, terwijl de verbetering van de liquiditeit voor de onderneming nieuwe mogelijkheden biedt. De mobiliteit van het Lijempf-beleid wordt daar-

door vergroot De Lijempf heeft nog veel ambities en zal nu verdere plannen uitwerken. De uitvoering zal nog wel een jaartje op zich laten wachten.

De Lijempf heeft wel eens last gehad van zijn image, aldus mr. Rutgers, dat bij een grote omzet de winst klein is. Dit komt omdat de Lijempf als zuivelonderneming met dure grondstoffen werkt. De omzet over het afgelopen jaar bedroeg ongeveer 140 miljoen gulden en dit zal na het afstoten van de bedrijven teruglopen naar zo'n 86 miljoen gulden. De winst kan echter stijgen van één naar twee miljoen gulden. De fabriek in Kampen heeft kortgeleden een uitbreiding ondergaan, waardoor de produktie van 27.000 tot wekelijks 39.000 kartons gecondenseerde melk is opgevoerd.

De heer K. de Boer, hoofddirecteur van de Domo, deelde mee, dat de Domo en de Lijempf een commerciële overeenkomst hebben afgesloten voor de levering van produkten aan de Lijempf. Over de inhoud van, deze overeenkomst wilde de heer De Boer geen mededeling doen.

In een communiqué deelt de Lijempf, nog mee, dat de waarderingsreserve welke het bedrijf heeft gevormd voor de vijf fabrieken grotendeels komt te vervallen. Het jaarverslag, dat in mei verschijnt, zal een toelichting op de gewijzigde vermogensopstelling in de balans bevatten,

De Veemarkt: Commentaar op gebeurtenis Lijempf

HET IS HET TRIESTE LOT van de Lijempf, dat alles wat er om deze onderneming gebeurt, met veel tamtam gepaard gaat. Er zijn in deze eeuw een reeks zuivelondernemingen in Friesland verdwenen zonder dat er een woord over in de krant is verschenen. In het jubileumboek (1948) van de VVZM, de organisatie van de particuliere zuivelindustrie, telde de vroegere directeur van Freia, de heer J. Anema te Veenwouden, voor het jaar 1908 37 particuliere zuivelfabrieken in Friesland. Op het viertal Hollandia-fabrieken na zijn ze verdwenen of staan ze op het punt om te verdwijnen. Wat er van de Lijempf in Friesland is overgebleven, is niet meer een zuivelindustrie in de oude zin van het woord.

De Lijempf werd in 1912 opgericht door de Groninger industrieel, de heer J. E. Scholtens. Begonnen werd in een voormalige skokartonfabriek aan de Potmarge in Leeuwarden, waar het bedrijf nu nog gevestigd is. De heer Scholtens wilde een moderne industriële onderneming opbouwen en dat lukte. De Lijempf werd een vooraanstaand bedrijf in de Nederlandse zuivelindustrie, dat zijn invloed buiten Friesland uitbreidde door het opkopen van kleine zelfstandige zuivelbedrijven. Het bedrijf nam vele initiatieven en wie voor en vlak na de oorlog in Leeuwarden over zuivel en muziek sprak had het over de Lijempf, over zijn directeur Cats en over de Lijempf-harmonie.

Die grote naam is de Lijempf mee noodlottig geworden, want het bedrijf wilde blijven opboksen tegen de melkprijzen van de talloze coöperaties, toen het geld broodnodig was om de fabrieken te moderniseren. Later is gebleken, dat die melkprijsstrijd niet zo nodig was geweest om de melk te behouden. Inmiddels begon zich in Friesland de Coöperatieve Condensfabriek Friesland CCF, te ontwikkelen. Eerst onder leiding van Hepkema, later onder Ritzema en in toeneemende mate onder Bouwes. De CCF werd de onderneming, die zes tot acht cent meer uit een liter melk haalde dan een ander.

Na een zeer ongelukkig proces over het vetgehalte van de aan de Lijempf geleverde boerenmelk, raakte de Lijempf in Friesland uit de running. Een reeks fabrieken (Steenwijkerwold, Kuinre, Sloten, Workum, Berlikunn en Dokkum plus die melkinrichting in Leeuwarden) moesten o.a. worden verkocht aan de CCF. De Lijempf raakte in een saneringsproces, dat deze week opnieuw een hoogtepunt beleefde. Weer is de liquiditeit van de Lijempf in het geding geweest.

De Lijempf heeft de ongunst der tijden altijd vooral op rekening geschoven van de belastingvoordelen van de coöperatie, maar daarbij heeft ook een rol gespeeld de grotere spreiding van de melkleveranciers van de particuliere industrie vergeleken met die van de coöperaties. Dit leidde tot hogere transportkosten van de melk van de boerderij naar de fabriek dan bij de coöperatie het geval was.

Deze week zijn de beslissingen gevallen omtrent de verkoop van de vijf laatste melkontvangende fabrieken van de Lijempf in Friesland en Groningen aan de coöperatie, vertegenwoordigend door de massieve Domo-blok en door de veel lossen om CCF en Frico gegroepeerde zuivelcoöperaties in Friesland.

De boeren tussen Leeuwarden en Delfzijl kunnen straks hun melk alleen nog maar kwijt aan één van de coöperaties, die hun gebied door grensregelingen afgepaald hebben. Slechts een zeer principieel anticoöperator kan zich straks nog op de particuliere vluchtheuvel Veenwouden redden als hij genegen is voorbij te zien aan het feit, dat het melkontvangststation Freia geëxploiteerd wordt door een boerencoöperatie uit Winschoten.

Strijd om Lijempf-melk in Friesland ontbrand

Groepen boeren willen leveren aan ontvangstation Veenwouden

De strijd om de melk, die voorheen geleverd werd aan de vijf Lijempf-fabrieken in Drachten, Tolbert, Doezum, Britil en Winsum is in volle gang. De fabrieken zijn overgegaan naar de Domo en dat heeft onrust veroorzaakt onder een aantal leveranciers aan deze fabrieken. Er zijn acties gaande onder de boeren te Garijp, in de omgeving van Ureterp en in de buurt van de stad Groningen, (Peizermaden) waar men contact heeft opgenomen met de directie van de Winschoten en de Asser coöperatie, die niet in het Domo-verband zijn opgenomen.

Een aantal boeren in Garijp met een tot twee miljoen kg melk en eveneens een groep bij Ureterp willen via het ontvangstation van Winschoten in Veenwouden zondag de melk aan dit station, de voormalige zuivelfabriek Freia, leveren. Drachten ontvangt namelijk zaterdag voor het laatst de melk. Zondag blijft de fabriek dicht. Het is de bedoeling, dat de vijftien miljoen kg melk van Drachten over de omliggende coöperatieve zuivelfabrieken verdeeld wordt. Dertien miljoen kg zou ten deel vallen aan de Friese coöperaties, waarvan het merendeel aan de zuivelindustrie ZOH in Oosterwolde-Olterterp.

Over de verdeling van de rest van de Lijempf-melk tussen de Domo, de Ommelanden en de Friese fabriek Gerkesklooster is nog geen overeenstemming bereikt. Aangenomen wordt, dat de aanvoer in Gerkesklooster met zes tot zeven miljoen kg zal toenemen als de andere vier voormalige Lijempf-fabrieken gesloten zijn.

De meeste moeilijkheden vloeien voort uit de verdeling van de melk tussen de Ommelanden en de Domo-fabriek in Marum, die in het verleden nog niet tot overeenstemming gekomen waren over een grensregeling. Marum is enkele maanden geleden in de Domo opgegaan. De Ommelanden is een coöperatie, waarin CCF en Domo op gelijke voet participeren, terwijl ook de oorspronkelijke coöperatie de Ommelanden er nog invloed in heeft. De afzet van de Ommelanden is in handen van de CCF en de melkprijs, die de leveranciers aan deze fabriek ontvingen, was afgestemd op die in Grijpskerk, welke fabriek een fusie is aangegaan met Gerkesklooster.

Grijpskerk was voorheen de prijsleider in Croningen, zoals Gerkesklooster een van de prijsleiders in Friesland is. Verondersteld wordt dat de Domo een eind wil maken aan het prijsverschillen van de melk in dit Domo-Ommelandengebied, wanneer te zijner tijd ook de fabrieken in Winsum en Britil gesloten zullen worden.

Veel mogelijkheden om met de melk buiten de grote coöperaties te ontsnappen hebben de voormalige Lijempfboueren niet. De Acmesa in Assen stelt in tegenstelling tot de Domo aan nieuwe leveranciers de eis, dat ze het ledenregister tekenen om ze het risico van de fabrieksexploitatie mee te laten dragen en juist dat willen deze boeren niet. De nabetaling van Winschoten is aanleiding geweest, dat enkele leveranciers van Veenwouden naar de coöperatie zijn overgegaan.

Melkoorlog om Lijempf melk tegen Winschotén?

Drachten nog niet dicht

De strijd om de Lijempf-melk in Friesland heeft er toe geleid, dat de Domo te elfder ure heeft besloten de voormalige Lijempf-fabriek in Drachten zondag nog niet te sluiten. Dit melkontvangstation blijft voor onbepaalde tijd nog melk ontvangen.

Eind vorige week bleek, dat er onder boeren en melkrijders van de Lijempf een groot ongenoegen bestond over de manier, waarop zij van een particuliere fabriek naar een coöperatieve waren overgegaan. Bovendien steunde de directeur van de Winschoter zuivelcoöperatie, de heer H. Postma, de pogingen om melkritten voor oud Lijempf-boeren te organiseren naar zijn melkontvangstation in Veenwouden. In Garijp dreigde zo 1,25 miljoen kg melk naar Veenwouden te gaan in plaats van naar Bergum en in de omgeving van Ureterp is sprake van een rit met drie miljoen kg melk, die bestemd was voor Olterterp-Oosterwolde.

Er zijn vorige week verschillende besprekingen geweest tussen de directie van de Domo en de voorzitter en de directeur van Winschoten. De Winschoter mensen zijn daarbij zwaar onder druk gezet. In Friese zuivelkringen is sprake van een melkoorlog, waarbij men de boeren in het gebied van de zuivelfabriek Winschoten die hun melk gaan leveren aan een Domo-fabriek een cent meer voor de melk wil garanderen dan Winschoten uitbetaalt. De Friese coöperaties in de Domo zouden deze actie gemeenschappelijk moeten financieren.

Deze actie lijkt, een grote eensgezindheid te demonstreren van de coöperatieve zuivelindustrie, doch inmiddels begint in dit kamp toch steeds meer de houding van de coöperatieve zuivelfabriek Opeinde te knagen. Deze fabriek wil namelijk niet mee doen aan het overnemen van lijempf-melk tegen de door de Domo en CCF afgesproken prijs. In het gebied van de zuivelcoöperatie Opeinde bevindt zich slechts een half miljoen kg melk, die aan de voormalige Lijempf fabriek Drachten wordt geleverd.

Coöperaties kopen melk Freia-Veenwouden

De oudste zuivelfabriek in Friesland, de particuliere fabriek Freia in Veenwouden, ontvangt van 25 april af geen melk meer. Deze mededeling van de heer H. Postma, directeur van de Winschoter, zuivelcoöperatie, eigenaresse van de Freia, sloeg gisteravond als een bom in op de leveranciersvergadering van Freia in hotel Popma te Veenwouden. De melk van Freia wordt verdeeld over een negental coöperaties in noordoostelijk Friesland. Na harde onderhandelingen is er tussen de coöperatie en de heer Postma overeenstemming bereikt.

De ongeveer negentig leveranciers in Veenwouden waren het lang niet eens met de gang van zaken. Men had eventueel wel met een lagere prijs genoeg genomen als men maar niet genoodzaakt werd de melk aan de coöperatie te moeten leveren. De heer Postma deed mee, dat de bedrijfsuitkomsten in Veenwouden reeds achterbleven.

Bericht van de sluiting van de fabriek hebben ook gekregen de Lijempfboueren in Garijp en Ureterp, die hun melk hadden toegezegd aan de fabriek in Veenwouden, toen de voormalige Lijempfbabriek in Drachten vorige week met sluiting werd bedreigd.

De melkaanvoer van Freia bedraagt ongeveer 12,5 miljoen kg. Vorig jaar na de sluiting van de coöperatie in Akkerwoude was er nog al wat melk overgekomen naar Veenwouden, hetgeen zich bij de sluiting van andere fabrieken dreigde te herhalen. In Veenwouden was nog maar een man of zeven personeel. Voorzover dit personeel niet mee overgaat naar de coöperaties blijft het in dienst van de Freia. Deze fabriek zal volgens de heer Postma ingericht worden als opslagplaats voor melkpoeder.

Voor het oudste deel van het bedrijf ziet de heer Postma mogelijkheden om het als zuivelmuseum in te richten.

LC. 1970-06-09

Staat de Lijempfbabriek Drachten te koop, is enkele weken geleden gesloten, staat in centrum van Drachten. Het terrein oppervlakte is 5600 m² groot

Concernwinst over 1969 vrijwel gelijk

Lijempf verwacht voor '70 bevredigend resultaat

De concernwinst na reserveringen van de Lijempf NV over vorig jaar wijkt slechts weinig af van die over 1968. Bedroeg de winst over laatstgenoemd jaar f 633.079,-- over 1969 was deze f 629.847,-- Daaruit wordt, zoals gemeld, een onveranderd dividend van 10 procent voorgesteld. Over de vooruitzichten voor het lopende jaar zegt Lijempf-directeur mr. M. Rutgers te verwachten dat de exploitatie bevredigende resultaten zal opleveren, ondanks o.m. de onduidelijke ontwikkelingen in de zuivelindustrie.

De geconsolideerde verlies- en winstrekening vermeldt dat de prijs van de melk en andere grondstoffen daalde van f 118.3 miljoen in 1968 tot f. 115 miljoen. De personeels- en overige kosten namen toe van f. 13,4 tot f 14 miljoen. Aan interest moest worden betaald f 524.000 (v.j. f 442,000). Na aftrek van afschrijvingen en toevoeging van dividend minderheidsdeelnemingen en saldo bijzondere baten en lasten beloopt het bedrijfsresultaat f 1,6 miljoen tegen f. 2,1 miljoen vorig jaar.

Het verslag memoreert de ingrijpende reorganisaties binnen het Lijempf concern, die in maart j.l. hun beslag kregen: de overdracht van de kaasfabriek „De Prinses” te Ursem en van vijf fabrieken in het Noorden aan Domo-Bedum. Daardoor daalde het aantal personeelsleden van de Lijempf van 500 tot circa 300. De uit deze overdracht resulterende betere rentabiliteit zal overigens in het lopende jaar nog slechts voor een deel tot uiting komen, aldus het verslag. De ruimere liquiditeit zal het wel mogelijk maken meer aandacht te besteden aan commerciële ontwikkelingen.

De totale melkontvangst van de Lijempf bedroeg vorig jaar nog 206.500 ton, nauwelijks minder dan in 1968. In het verwerkingsprogramma kwamen geen belangrijke wijzigingen voor. De orders in gesuikerde melk liepen verder terug, die in ongesuikerde gecondenseerde melk stegen, evenals de speciale poederprodukten. De staking van de kaasproductie leverde de verwachte besparingen op. De resultaten van de zuivelfabriek in Stompetoren, waarin de Lijempf met twee andere bedrijven samenwerkt, waren weer teleurstellend.

De geconsolideerde omzet was f 132,5 miljoen (f. 135,5 mln), waarvan 61 procent rechtstreeks werd geëxporteerd (v.j. 52 pct). De omzet van de deelneming Alaska Milk in Thailand is niet in de omzetbedragen begrepen. De grondstoffenprijzen liepen niet terug, zoals in 1968, waardoor het exportresultaat werd gedrukt. De kostprijs van ongesuikerde gecondenseerde melk kon door de hogere produktie in de fabriek te Kampen, worden teruggebracht. De exploitatie van de - inmiddels verkochte - fabriek „De Prinses” te Ursem leverde verlies op, terwijl

de omzet van de winst van de Belgische dochter daalden wegens de geringere exportmogelijkheden van de Belgische zuivel. De omzet van de dochteronderneming in Griekenland steeg weer.

Investerings

Er werd vorig jaar voor ongeveer f. 1.8 miljoen geïnvesteerd, terwijl nog voornamelijk voor het bedrijf in Kampen, voor f 1.3 miljoen investeringen besteld zijn. De afschrijvingen op de concernactiva bleven ongewijzigd f. 1.4 miljoen.

Verwacht wordt dat deze afschrijvingen in 1970 en volgende jaren tot ongeveer de helft zullen dalen. De onroerende goederen van de NV Lijempf zijn onbezwaard.

Het jaarverslag vermeldt verder o.m. dat de steeds grotere noodzaak om de afnemers krediet te verlenen en de financiering van de activiteiten in Thailand de liquiditeit van het concern ongunstig hebben beïnvloed. De in 1968 zeer sterk gereduceerde bankschuld nam vorig jaar weer toe van f. 0,9 miljoen tot f4,5 miljoen.

De toelichting op de balans vermeldt o.m. dat de verzekerde waarde van het gebouwencomplex te Leeuwarden eind vorig jaar onveranderd f. 6,9 miljoen bedroeg. De opbrengst van de dit jaar verkochte noordelijke fabrieken bedroeg f 3 miljoen en de opbrengst van „De Prinses” was f2,5 miljoen. Samen is dit f5,5 miljoen, waarvan f 125.000 is afgetrokken als voorziening van afwikkelingskosten. Aan de reserve, die op 1 januari 1969 f 3,8 miljoen bedroeg, is f. 625.000 toegevoegd uit de waardering op opbrengstwaarde van de in 1970 verkochte activa en f. 150.000 als dotatie uit de winstbestemming 1969.

LC 1970-08-15

De „negatieve” berichten over Lijempf gaan gewoon door in LC

Reeks ontslagen bij Lijempf Leeuwarden, noodzakelijk door het stopzetten van de – verliesgevende - afdeling gesuikerde condens. 15 vaste en 15 tijdelijke personeelsleden moeten uitzien naar ander werk in Kampen is nog wel werk voor 15 man. Sluiting Condens Leeuwarden komt door stopzetting condensfabriek Briltel. Een en ander gaat gepaard met veel strubbelingen met de vakbonden.

Er is erg veel onrust onder het personeel. De vakbonden – Sake vd Ploeg – bestrijdt de 15 man, „dit zijn er 40”, is zijn mening. Er wordt onderhandeld over het te reserveren bedrag voor afvloeiing personeel.

Winsum, ook overgenomen door Domo, blijft nog wel melkpoeder maken voor de Lijempf.

Er is echter een grote kans dat de Lijempf al zijn productie activiteiten in Kampen zal concentreren, in Leeuwarden blijven dan alleen de commerciële activiteiten over.

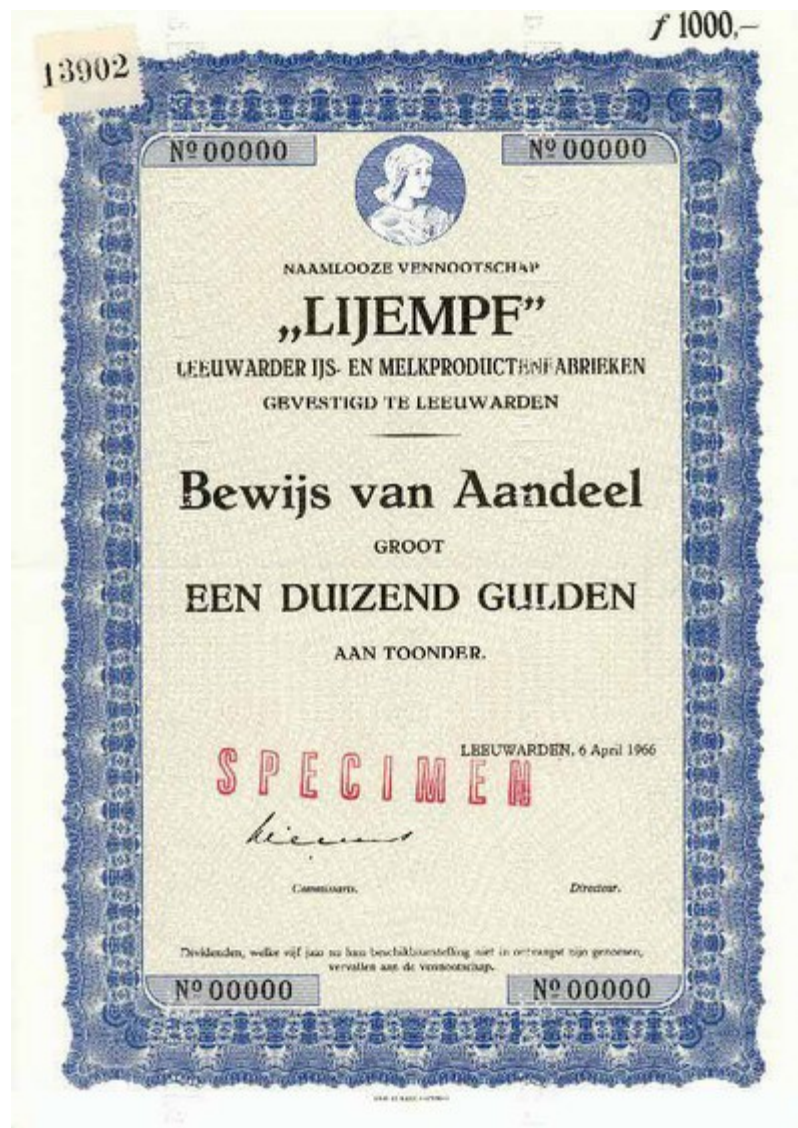
Begin 1973 (01-24) gaat Lijempf hierin verder door o.a. het bouwen van een poedertoren – hoge druk verstuiving - in Kampen

LC. 1970-11-19

Bericht dat de productie in Briltil morgen stopt!

LC. 1971-06-10

Het jaarverslag van 1970 meldt dat de Lijempf een zeer slecht jaar heeft gehad.....maar dat het nu veel beter gaat, wat ook klopte, het jaarverslag over 1971 (1972-05-18) spreekt weer over verbeteringen, maar ook over fusie gesprekken met nieuwe partners.

Lijempf werkt beter dan vorig jaar; wil in Leeuwarden blijven

Uitspraken op jaarvergadering:

Twee uitspraken op en kort na de jaarvergadering van de Lijempf NV, gisteren in het Leeuwarder Oranje-Hotel:

Directeur mr. M. Rutgers: „Bepaalde cijfers geven de idee dat het bedrijf dit jaar op weg is naar enig rendement; „de cijfers zijn gezonder dan vorig jaar” (toen, zoals gemeld, een verlies van bijna drie ton werd geleden);

President-commissaris W. A. de Jonge: „De dagen van de Lijempf in Leeuwarden zijn nog niet geteld”.

De heer De Jonge zei ook, in aansluiting op de uitspraken van mr. Rutgers over de betere gang van zaken, dat hij en zijn mede-commissarissen vertrouwen hadden in de toekomst van het bedrijf en dat er, op een positief resultaat gerekend kon worden. Zich tot de elf aanwezige aandeelhouders (vertegenwoordigende ruim f2,3 miljoen van de zes miljoen aan aandelen) richtend, sprak de heer De Jonge: „Als er een dividend in zit, krijgen jullie dat zeker.”

Aan het begin van de vergadering van gisteren las de president-commissaris de aandeelhouders een vrij uitvoerige verklaring voor over de situatie, waarin de Lijempf thans verkeert. Daarin zei hij o.m. dat deze onderneming zich gespecialiseerd heeft in produkten, die voor meer dan de helft afgezet worden in landen buiten de EEG. „Een omschakeling naar andere fabrikaten of naar andere markten is niet op korte termijn te realiseren. U zult kunnen billijken dat wij in deze onzekerheid een uitspraak over de toekomstige ontwikkeling achterwege laten.”

De heer De Jonge vervolgde: „De omslag in het export-klimaat heeft overigens een opschorting meegebracht van de contacten, die wij sedert het einde van het vorig jaar met anderen onderhielden over mogelijke samenvoeging van belangen. Pas wanneer de Brusselse kruitdamp (over de exportsubsidies Red) is opgeklaard kunnen wij in die richting verder werken. Wij blijven van mening dat uiteindelijk de positieve elementen in deze onderneming het beste tot gelding zullen komen door haar integratie met soortgelijke belangen. Want zowel in de condenssector als in de hoek van de Melkpoederprodukten is er een voortdurende industriële en commerciële schaalvergroting, die toenemende eisen stelt aan kapitaal en organisatie.

Inmiddels achten wij het niet opportuun in de opzet van de onderneming wijzigingen aan te brengen, die haar omzetwaarde aantasten of toekomstige ontwikkelingen blijvend verhinderden. Dat is verantwoord omdat een aanpassing van de verkoopprijzen in het lopende exploitatiejaar tot een verbetering van de rentabiliteit heeft geleid. Desalniettemin gaan wij door met het vereenvoudigen van de organisatie waar dit maar enigszins mogelijk is.”

Mr. Rutgers zette, in aansluiting hierop, uiteen dat de Lijempf vorig jaar te maken heeft gehad met de saneringen in maart en september (resp. het afstoten van fabrieken in Friesland, Groningen en Noordholland en de afzet van gesuikerde geconcentreerde melk) en met stijgende kosten, die niet direct konden worden doorberekend op de afzetmarkten. Verder verkeert de zuivelindustrie sinds enige maanden, ten gevolge van de Brusselse besluiten over de export-subsidies, in een „spannende tijd”, maar er lijkt bij de EEG-Commissie inmiddels weer meer begrip te zijn gegroeid voor de positie van fabrikanten van merken kleinprodukten.

Het optimisme bij mr. Rutgers was dan ook, zo verklaarde deze, groter dan toen hij zijn jaarverslag schreef. Eveneens was de Lijempf-directeur wat positiever gestemd over de toekomst, nu naar zijn zeggen bij de Nederlandse exporteurs van zuivelproducten meer bereidheid was gekomen om de concurrentie te beperken, waardoor de prijzen weer wat zouden kunnen stijgen.

Over de tegenslagen bij de vestiging van de Hollandse Blikmelk (Lijempf met CMC en Bergeyck) in Thailand merkte mr. Rutgers op, dat deze deels te wijten waren aan tekortkomingen in de eigen organisatie, deels door de hogere invoerheffingen in Thailand. Over de kansen van een dergelijk project in de Filipijnen, waarbij de Lijempf met Blikmelk betrokken is, toonde hij zich optimistisch. Over de samenwerking in de Hollandse Blikmelk zei mr. Rutgers: „We geloven dat we op korte termijn meer naar elkaar toegroeien.”

De discussie over de jaarstukken duurde niet lang. Een van de aandeelhouders vond het maar een schandaal dat hij en zijn collega's over 1970 geen dividend kregen en pleitte ervoor toch een dividend uit te keren. De opmerking van een mede-aandeelhouder dat het wettelijk niet toegestaan is bij verlies dividend uit te keren, wilde er bij hem nauwelijks in.

Commissaris J. W. M. J. Boost gaf, naar aanleiding van een andere vraag, over de samenwerking met anderen, een uiteenzetting over de lijnen die het bestuur naar de toekomst denkt te trekken. De heer Boost vermeldde o.m. dat er gesprekken geweest waren (en dat de contacten er nog zijn) met concerns in Canada, Zwitserland en Engeland - namen wilde hij niet geven - en dat de Lijempf ook de banden met de partners in de Hollandse Blikmelk wellicht zou aanhalen. Wanneer dat het geval zou zijn, zou er volgens de heer Boost een sterke combinatie zijn ontstaan.

Op de vraag wat er met de gebouwen van het bedrijf in Leeuwarden zou kunnen gebeuren, zet de heer De Jonge hier niet al te nadrukkelijk op in te willen gaan. „Op dit punt ben ik in het verleden (toen hij op een aandeelhoudersvergadering aankondigde de besprekingen hierover met de gemeente Leeuwarden snel te zullen afronden - red.) wel eens wat ondeugend geweest. Maar we peinen er niet over deze schone stad vaarwel te zeggen,” aldus de heer De Jonge. „Als ie-

mand die gebouwen wil overnemen, akkoord, maar dan zetten we elders in deze schone stad een nieuw optrekje neer. De Lijempf gaat niet weg uit Leeuwarden”.

Discussie was er verder nauwelijks over de jaarstukken, die zonder stemming werden aangenomen. Mr. G. Verburg werd bij acclamatie als commissaris herkozen. Bij de rondvraag deelden de commissarissen nog mee, dat men vorig jaar, toen in het bedrijf bekend werd dat de zaken minder goed gingen dan aanvankelijk was verwacht, het beter had geacht geen tussentijdse mededeling daarover te doen. Reden: men was in onderhandeling met anderen over samenwerking. Het Lijempf-bestuur zei tenslotte de Britse toetreding tot de EEG positief te beoordelen.

Leeuwarder Courant 1972-05-31

G van Leeuwen in directie Lijempf .

LEEUWARDEN - Verwacht wordt, dat de raad van commissarissen van de Lijempf op de vrijdag te houden aandeelhoudersvergadering zal mededelen dat de heer G. van Leeuwen als opvolger zal optreden van de aftredende directeur mr. M. Rutgers. De heer Van Leeuwen kwam per 1 januari in dienst van de Lijempf, nadat hij met vervroegd pensioen was gegaan bij de CMC-NMU. De heer Van Leeuwen is 64 jaar. Bij de Nederlandse Melk-Unie was hij hoofd van de afdeling melk- en zuivelregelingen.

LC. 1972-06-02

Opnieuw contact met gemeente

Lijempf nam afscheid directeur mr. Rutgers

LEEUWARDEN - In de aandeelhoudersvergadering van de N.V. Lijempf N.V is vanmorgen afscheid genomen van mr. M. Rutgers en is zijn opvolger, de heer G. van Leeuwen aan de aandeelhouders voorgesteld.

Toen de heer Rutgers zijn voorgenomen vertrek bekend maakte was dat voor de commissarissen een teleurstellende verrassing, zei president-commissaris, de heer Wim A. de Jonge. Ze meenden er op te kunnen rekenen, dat hij gezien zijn leeftijd nog enkele jaren bij de Lijempf zou blijven.

Ze hebben echter begrip voor zijn beweegredenen en in onderlinge overeenstemming is besloten, dat hij na de aandeelhoudersvergadering zijn functie zal neerleggen. Voor de vijftien jaren, die hij bij de Lijempf is geweest past een woord van hartelijke dank, aldus de heer De Jonge.

In de aandeelhoudersvergadering bracht een kleine aandeelhouder ongenoegen tot uiting over het passeren van het dividend, doch mr. J. R. Voute, die 70.000 van de 70.600 gedeponeerde aandelen (stukken van 25 gulden) vertegenwoordigde maakte geen enkel bezwaar.

Meegedeeld werd, dat er op het ogenblik geen fusieonderhandelingen gaande zijn, doch dat er wel contacten zijn. Commissaris A. Jiskoot deelde dit mee om beursspeculaties te voorkomen. De onbegrijpelijk hoge koers van het Lijempf-aandeel zal uiteindelijk een hinderpaal voor een fusie, kunnen zijn waardoor wij mogelijk een andere weg moeten gaan, die niet in het belang is van werknemers en aandeelhouders. (De heer Jiskoot noemde hierbij het woord liquidatie niet.) President-commissaris De Jonge deelde mee, dat er op korte termijn door de Lijempf contact zal worden opgenomen met de gemeente Leeuwarden over de verkoop van de terreinen, die de gemeente nodig heeft voor de stadsuitbreiding.

Leeuwarder Courant 1972-06-03

Hoge koers belemmert fusie

Lijempf in greep beursspeculatie

LEEUWARDEN - Op de aandeelhoudersvergadering van de Lijempt in het Oranjehotel te Leeuwarden is gister ruime aandacht besteed aan de overwaardering van het Lijempf-aandeel op de effectenbeurs in Amsterdam. Zowel een aandeelhouder-werknemer als een van de commissarissen vestigden er de aandacht op. Commissaris A. Jiskoot noemde de hoge notering van het aandeel zelfs een hinderpaal voor een mogelijk fusie.

Als achtergrond van de speculatie geldt de waarde van de terreinen (3 ha) in Leeuwarden, die tegen de binnenstad aanliggen. De helft van deze terreinen, het ongebouwde deel, heeft de gemeente te zijner tijd nodig voor het doortrekken van de Oostergoweg, die aan de oostzijde van de Schans komt te lopen, van de Van Harixmabrug naar de Zuidergrachtweg. Uit vragen van de Leeuwarder administrateur T.J. Bultsma bleek, dat deze zeer sceptisch staat tegenover de waarde van het stuk grond, dat bij onteigening slechte een waarde zou hebben van 30 tot 40 gulden per vierkante meter.

Bij de bespreking van het jaarverslag kwam mr. J. H. Voüte, die zei te spreken namens een grote groep trouwe aandeelhouders (Mr. Voüte deponeerde 70.000, van de 70.600 gedeponeerde aandelen van 25 gulden) met de mededeling dat deze groep nu wel spoedig aan zijn trekken wil komen. President-commissaris Wim A. de Jonge antwoordde hem, dat het bestuur de Lijempf zo onder wil brengen, dat de belangen van werknemers en aandeelhouders zo goed mogelijk worden behartigd.

Mr. Voöte herinnerde de heer De Jonge er aan, wat deze vier jaar geleden bij zijn eerste optreden gezegd had, namelijk dat de zaak voortvarend zou worden aangepakt, maar de zaak zit nog steeds in het slop. „Ik kan alleen vertellen, dat u volkomen gelijk hebt. We zitten nog in het slop en wij proberen er uit te komen”, aldus De Jonge.

Toen mr. Voöte informeerde hoe het met de onderhandelingen met de gemeente Leeuwarden stond, deelde mr. Rutgers, de afgaande directeur mee, dat de Lijempf in de krant had moeten lezen, dat er een voorbereidingbesluit voor een bestemmingsplan van de gemeente voor het gebied naast dat van de Lijempf aan de orde is. Bij onderzoek bleek ook een deel van het Lijempf-terrein bij de plannen van de gemeente betrokken te zijn.

De heer S. Hiemstra informeerde of de Lijempf wel een aantrekkelijke fusiepartner is, wanneer de beurs het bedrijf op achttien miljoen gulden waardeert, terwijl er nauwelijks rendement van het kapitaal is. Commissaris Jiskoot schreef de lange duur van de fusiebesprekingen toe aan het feit, dat de Lijempf als bedrijf ook in een andere onderneming moet passen. Hij voegde er aan toe, dat hij de beursprijs niet begreep. Hij beschouwde die beursprijs als de voornaamste hinderpaal bij het komen tot een fusie.

Op verdere vragen van de heer Hiemstra, werknemer van de Lijempf, deelde de heer Jiskoot mee, dat de Lijempf te klein is om een langdurige goede toekomst voor werknemers en aandeelhouders te verzekeren. De heer Hiemstra toonde zich verder sceptisch over de toekomstige rentabiliteit van de vestigingen in Kampen, waar met een onderbezetting in de condens wordt gewerkt, Bangkok en Manilla, waar de Lijempf deelneemt in bedrijven van de Hollandse Blikmelk. Voorts vroeg de heer Hiemstra of de Lijempf niet bezig is de boot te missen bij de onderhandelingen met de gemeente Leeuwarden. De gemeente loopt als een kat om de hete brij van de Lijempf heen en nu lijkt het af de gemeente dat hoekje Lijempf niet meer nodig heeft. De heer Hiemstra drong aan op nieuwe besprekingen met de gemeente. Als wij er echter van uit gaan, dat Leeuwarden ons nodig heeft, dan komen wij er naast te zitten zei hij.

Wij zullen op de kortste keren onderhoud met de gemeente aanvragen, antwoordde de heer De Jonge. De heer Hultsma herinnerde er aan, dat. Rapenburg en de bouwmaterialenvirma Van der Meulen een aardige bedrijfsbeëindigingvergoeding van de gemeente hebben ontvangen maar hij veronderstelde dat een weinig renderend bedrijf als de Lijempf daarvoor wel niet in aanmerking zal komen. Mr. Rutgers maakte daarover later de opmerking, dat de gemeente wel iets gelegen is aan een nieuwe vestiging van de Lijempf elders in de gemeente. Een van de aandeelhouders maakte naar aanleiding daarvan de opmerking, dat een vestiging van de Lijempf bij het bedrijf in Kampen eerder in de lijn ligt.

Ter vergadering werd afscheid genomen van mr. M. Rutgers, die aftreedt als directeur. De commissarissen hebben besloten de heer G. van Leeuwen voorlopig

te belasten met de directie. De heer Van leeuwen heeft de opdracht de mogelijkheden van het bedrijf nader te onderzoeken. Wanneer binnen afzienbare tijd niet blijkt, dat er voor de Lijempf samenwerking met anderen mogelijk is, dan zal in de definitief worden voorzien, aldus nr. G. Verburg, commissaris van de Lijempf.

Oud-directeur Cats van Lijempf overleden

LEEUWARDEN – Op 83 leeftijd is in Amsterdam overleden Ir. A. Cats, oud-directeur van de Lijempf N.V. Te Leeuwarden. Ir. Cats trad in 1915 als scheikundig Ingenieur in dienst van de Lijempf en werd chef van het laboratorium. Hij werd tevens belast met de technische afdeling. In 1925 werd hij adjunct-directeur en in 1928 volgde hij de heer Huttinga op als directeur. Dat te hij gebleven tot 1958.

Naast een grote scheikundige kennis had ir. Cats voortreffelijk organisatorische en commerciële gaven. Zijn bewegingen werden op de Zuivelbeurs in Leeuwarden nauwlettend gevolgd. Onder zijn leiding werd een sterke expansiepolitiek gevoerd die de Lijempf tot een voor die tijd groot bedrijf maakte. Ir. Cats werd ook een zeer invloedrijk figuur in het zuivelbedrijfsleven, die in vele commissies en besturen zitting had. Hij was o.a de stuwkracht achter de oprichting van de Hollandse Blikmelk N.V.

De Lijempf exploiteerde fabrieken in Groningen, Friesland, Noord-Holland, Gelderland en Overijssel. Ir. Cats was een van de eersten, die zag, dat de componenten van de melk wel eens waardevoller konden zijn dan aangenomen was en hij zette dan ook een modern research-laboratorium op, dat internationaal erkenning vond voor onderzoek inzake caseïne en melkwol.

In de oorlog – toen de familie Cats in het Heidenschap onderdook -moest de Lijempf verschillende fabrieken sluiten en na de oorlog zette een zware melkprijsstrijd in met de coöperatie, waarbij de modernisering van de Lijempf-fabrieken achterbleef, hetgeen in Friesland leidde tot de overdracht van een reeks fabrieken aan de coöperatie. Ir. Cats ontbrak na zijn pensionering bijna nooit op de aandeelhoudersvergaderingen van de Lijempf, welke vergaderingen hij met levendige interesse bleef volgen.

LC. 1973-04-13

Naaststaande advertentie in LC

LC. 1973-04-16

Lijempf voert besprekingen over mogelijke samenwerking. De notering van gewone aandelen is op de Amsterdamse effectenbeurs maandag stopgezet. Zo heeft de raad van commissarissen bekend gemaakt.

LC. 1973-04-17

Koper Lijempf morgenavond bekendgemaakt.

LC. 1973-04-18

Wassanen doet bod op Lijempf
Veevoederbedrijf – kunstkalvermelk en speciaalproducten - Wassanen uit Wormer heeft een omzet van 730 Mln.

LC. 1973-04-19 Onderstaand artikel

Wassanen koopt Lijempf voor 18 miljoen

LEEWARDEN — De Lijempf NV wordt overgenomen door het veevoeder en voedingsmiddelen concern Wassanen te Wormerveer. Het bedrijf zal een bod doen op alle aandelen van het bedrijf. Dit bod zal liggen tussen de 75 en 80 gulden per aandeel van f 25,— nominaal. De laatste beurskoers van Lijempf bedroeg f 58,50.

Wassanen betaalt voor het bedrijf, dat vestigingen heeft in Kampen en Oldebroek, een bedrag van ruim achtien miljoen gulden. Het bestuur van Lijempf heeft dinsdag bijna de gehele dag gesproken met de vakbonden. Daarbij is vast komen te staan, dat de fusie geen nadelige gevolgen heeft voor de 250 personeelsleden van Lijempf.

Einde Lijempf van J. E. Scholten;

Bedrijf heeft op dat moment nog vestigingen in Leeuwarden, Kampen en Oldebroek. Er werken nog 250 man personeel, waarvoor, zo is de bonden toegezegd, het geen nadelige gevolgen heeft.

N.V. LEEUWARDER IJS-
EN MELKPRODUCTEN-
FABRIEKEN
N.V. LIJEMPf
LEEWARDEN

**Informatieve
vergadering van
aandeelhouders**

te houden op donderdag 28 juni 1973 te 11.30 uur in het Oranje Hotel, Stationsweg 4 te Leeuwarden, ter bespreking van het bod van Koninklijke Wassanen N.V. op de aandelen van onze vennootschap.

Het bericht aan de houders van aandelen is vanaf maandag 18 juni a.s. verkrijgbaar bij een der kantoren van Amsterdam-Rotterdam Bank N.V. en Pierson, Heldring & Pierson te Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage, Wormerveer en Leeuwarden, voor zover aldaar gevestigd.

Aandeelhouders, die deze vergadering wensen bij te wonen, worden verzocht ingevolge artikel 15 der statuten de mantels hunner aandelen of de depotbewijzen der banken, waar de aandelen in bewaring zijn, uiterlijk op maandag 25 juni 1973 te deponeren bij de Amsterdam-Rotterdam Bank N.V., Rokin 43, ingang Nes 40, Amsterdam, of Leeuwarden en bij de heren Pierson, Heldring & Pierson, Herengracht 206-214, Amsterdam, tegen in ontvangstneming van een reçu.

De directie

Wessanen verwacht:

„Rentabiliteit Lijempf straks verbeterd"

WORMERVEER - Tot maandag 9 juli hebben aandeelhouders NV Lijempf gelegenheid gebruik te maken van het aanbod tot overneming door Koninklijke Wessanen NV. Voor telkens -15 aandelen Lijempf groot f 25 nominaal aankunnen worden verkregen nominaal f 1000 7 pct. achtergestelde in gewone aandelen converteerbare obligaties Wessanen. De uit te reiken 7 pct. converteerbare obligaties zullen rente dragen vanaf 1 juli 1973. Bovendien worden scrips uitgegeven in de coupures 1 en 5 x f. 68,88 nominaal, zo blijkt uit het omwisselingsbericht.

Advertentie LC. 1973-06-19

Ten aanzien van het aanbod geldt als voorwaarde dat het bod gestand wordt gedaan, indien tenminste 90 pct. van het thans geplaatste aandelenkapitaal Lijempf voor de sluitingsdatum wordt aangeboden, onverminderd overigens de bevoegdheid ook bij een geringer percentage het bod gestand te doen. Uiterlijk op 13 juli wordt bekendgemaakt of het aanbod gestand wordt ~aan. Officiële notering ter beurse van Amsterdam zal worden aangevraagd.

Wessanen is geïnteresseerd in Lijempf enerzijds vanwege verdere diversificatie, anderzijds vanwege raakvlakken met het assortiment van Lijempf. Wessanen heeft het volste vertrouwen binnen enkele jaren de rentabiliteit van Lijempf te kunnen opvoeren.

Bij gestand doen van het bod zal f 16 mln. van de opbrengst van een uit te geven 7 pct. achtergestelde in gewone aandelen converteerbare obligatielening

groot f 40 mln. worden gebruikt voor de overneming van Lijempf. Indien dit aanbod niet gestand wordt gedaan, zal de uitgifte worden teruggebracht tot f 24 mln. Op 27 juni staat de inschrijving op de f. 24 mln. achtergestelde convertible open. De koers van uitgifte die tenminste 100 pct. zal zijn, zal uiterlijk op 25 juni worden bekendgemaakt. De.....

LC. 1973-07-17

Lijempf onder nieuwe beheersmaatschappij Wessanen Lactosector

De raad van bestuur van Koninklijke Wessanen te Wormerveer deelt mee, dat na de recente overname van Lijempf (Leeuwarder IJs- en Melkproductenfabrieken) te Leeuwarden, een nieuwe beheersmaatschappij nl. Wessanen Lactosector BV zal worden opgericht, waaronder een aantal werkmaatschappijen zal ressorteren. Tot directeur van deze sector is benoemd de heer H. Bolt, voorheen lid van de directie van de beheersmaatschappij Wessanen Cacao-Oliesector BV, alsmede directeur van de werkmaatschappij Wessanen Cacao BV en Wessanen Oliefabrieken BV.

De directie van de op te richten respectievelijk reeds bestaande werkmaatschappijen van de Lactosector, de Lijempf BV, Lijempf Internationaal BV en Van Heel's Gecondenseerde Melkmaatschappij BV zal worden gevormd door: Lijempf BV i.o. Leeuwarden: algemeen directeur H. Bolt, commercieel directeur G. Wiessenberg, bedrijfsdirecteur G. Piekstra ing, Lijempf Internationaal BV i.o. Leeuwarden: directeur G. Wiessenberg. Van Heel's Gecondenseerde Melkmaatschappij BV Kampen: directeur G. Piekstra ing. De heer G. van Leeuwen, momenteel waarnemend directeur van NV Lijempf, zal als adviseur van de nieuwe directie werkzaam zijn.

Verhaal over vroegere Lijempf-fabriek - Sloten

Tweederde Sloter bevolking leeft van „De Fabriek”.

SLOTEN - De zuivelfabriek van Sloten is na de sluiting fabriek gebleven. Vermoedelijk werken er nu zelfs meer mensen dan toen men er nog melk verwerkte. In dat opzicht is Sloten er dus niet op achteruit gegaan toen de fabriek dichtging. In talrijke andere plaatsen is dat wel het geval geweest. De fabriek is jaren na de sluiting als zuivelbedrijf zelfs flink uitgebreid. Belendende percelen zijn erbij getrokken. Daardoor zit bijvoorbeeld de administratie nu in de voormalige Stadsherberg, waar eens de markante kastelein Harm de Jong de scepter zwaaide. Het pleit voor de huidige eigenaars van de fabriek dat de gelagkamer grotendeels in tact is gebleven. Het kantoorgebouw heeft ook nog iets van de openbare functie van vroeger behouden: op de bovenzaal heeft de heer Tjipke de Jong namelijk zijn informatie- en documentatiecentrum ingericht.

De zuivelfabriek werd omstreeks de eeuwwisseling gesticht als **NV Kaas- en Roomboterfabriek „Sloten”**. In 1933 nam de Leeuwarder IJs- en Melkproductenfabrieken (Lijempf) het bedrijf over. De exploitatie onder deze directie duurde tot 1955. In die jaren was de zuivelfabriek een bedrijvig punt in Sloten. Dat is het bedrijf nu ook, maar veel anders. De fabriek stond toen nog meer op het punt waar water- en wegverkeer Sloten binnenkwamen en verlieten. Men moest zelfs stoppen bij de fabriek. Het bedrijf veroorzaakte die onderbreking van de reis niet. Dat deed de tol, die op steenworpafstand van de fabriek stond. In die zuiveltijd werd de melk op drie manieren aangevoerd: per boot, per vrachtwagen en met paard en wagen. Dat gaf een wat apart aspect aan het gebeuren.

In 1955 deed de Lijempf de fabriek over aan de Coöperatieve Condensfabriek „Friesland”. Sloten was niet de enige fabriek, die toen door de Lijempf werd afgestoten: Alkmaar, Berlikum, Dokkum, twee in de stad Groningen, Hoorn, Kuinre, Sappemeer, Sint JansKlooster, Steenwijkerwold, Wolvega en Workum volgden hetzelfde voorbeeld.

„Sloten” kreeg een andere functie. De CCF maakte er een veevoederfabriek van. In 1958 startte dat project samen met de Domo in Beilen, de GelderseOverijsselse zuivelcoöperatie Coberco, de ZEV uit Breda en de Cebeco-Handelsraad. De ZEV stapte later uit deze combinatie en begon voor zichzelf een fabriek.

De vier overblijvenden beheren het bedrijf nog en hebben een bedrijfsdirecteur aangesteld: ing. Jetze Schat. De technische en commerciële zaken worden geregeld door de CCF en die voert ook de hoofdadministratie.

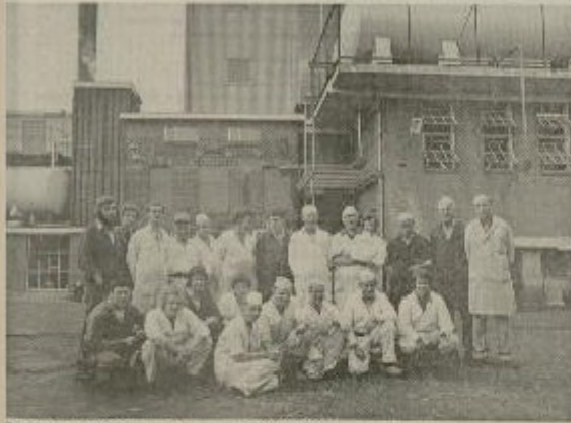
In het bedrijf werken 54 man in een drie-, twee- en éénploegensysteem. De veevoederfabriek is veruit het grootste bedrijf van de stad. De heer Schat stelt dat twee-derde van de *Sleattermer* bevolking direct of indirect leeft van het bedrijf. De meeste werknemers wonen ook in Sloten.

Sloten heeft dus een duidelijk belang bij de fabriek. Dat belang wordt nog steeds groter omdat het bedrijf zich geleidelijk nog wat uitbreidt. Dat komt echter niet zozeer tot uiting in het personeelsbestand, maar meer in de automatisering van de apparatuur. „Er zit nog steeds groei in”, zegt de heer Schat.

„Sloten” produceert voer voor jonge dieren: kalveren, lammeren, biggen en veulens. Men bootst in feite de moedermelk na. Ook produceert men voer voor mestkalveren. Boeren, stoeterij en en dierentuinen behoren tot de afnemers. De klanten zitten niet alleen in Nederland, maar ook in het buitenland, zelfs in alle delen van de wereld.

De Centrale Veevoederfabriek „Sloten”, zoals de officiële naam luidt, heeft ook nog een nevenvestiging in Deventer. Dat is een verpakkingsbedrijf. Die nevenvestiging had eigenlijk in Sloten moeten staan, maar daar bleek geen ruimte meer te zijn. Ware dat wel het geval geweest, dan had de fabriek aan een negentigtal mensen werk gegeven; meer dan tien procent van de totale bevolking van het stadje.

Tweederde Sloten bevolking leeft van „it fabryk”

De foto's van het Slotenpersoneel en de fabriek zijn afkomstig van de collectie van de Stadsbibliotheek van Sloten.

Slotenpersoneel - De medewerkers van de Centrale Veevoederfabriek „Sloten” zijn in de foto's afgebeeld. De fabriek is een van de grootste bedrijven van de stad. De medewerkers zijn in de foto's afgebeeld in de fabriek en in de omgeving.

De fabriek - De Centrale Veevoederfabriek „Sloten” is een van de grootste bedrijven van de stad. De fabriek is een van de grootste bedrijven van de stad. De fabriek is een van de grootste bedrijven van de stad.

De omgeving - De omgeving van de fabriek is een van de grootste gebieden van de stad. De omgeving is een van de grootste gebieden van de stad. De omgeving is een van de grootste gebieden van de stad.

De fabriek - De Centrale Veevoederfabriek „Sloten” is een van de grootste bedrijven van de stad. De fabriek is een van de grootste bedrijven van de stad. De fabriek is een van de grootste bedrijven van de stad.

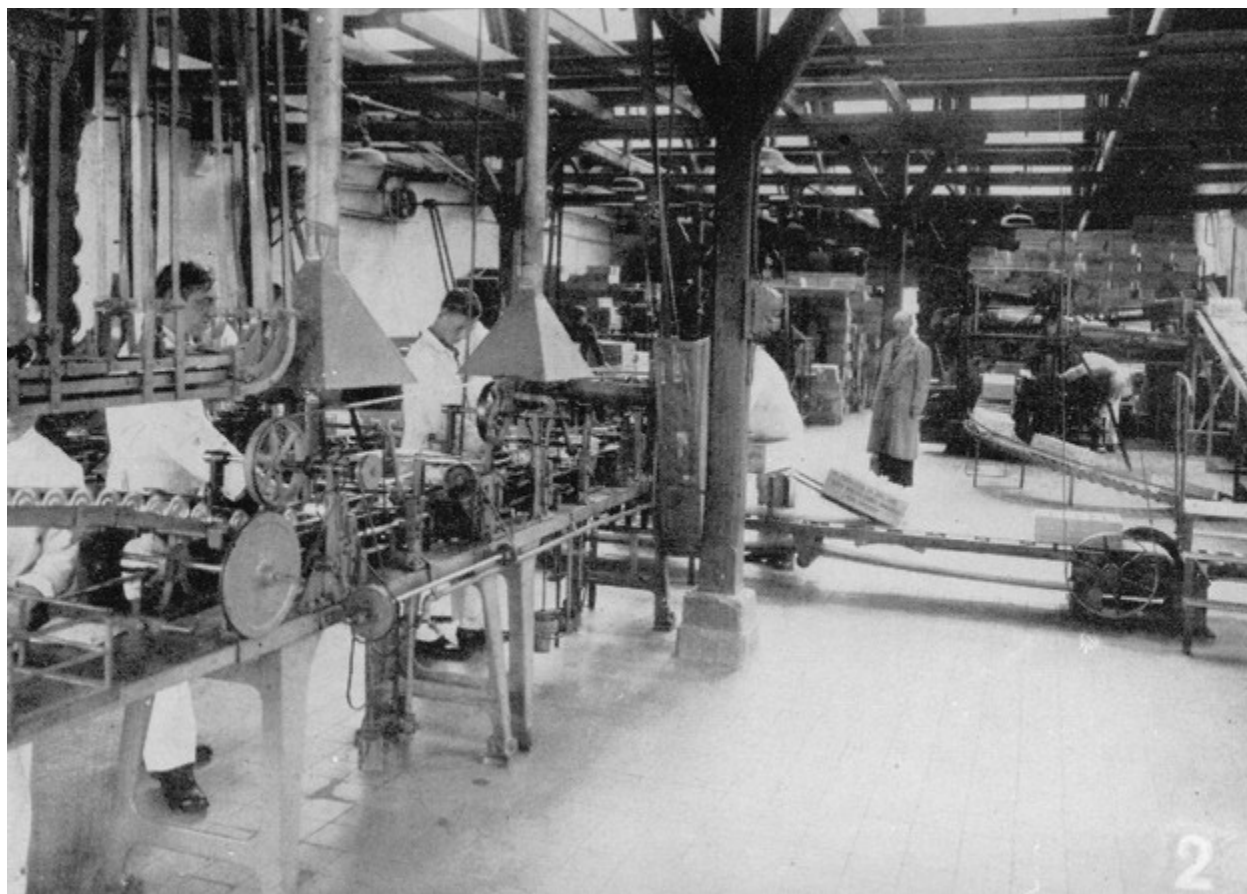
De omgeving - De omgeving van de fabriek is een van de grootste gebieden van de stad. De omgeving is een van de grootste gebieden van de stad. De omgeving is een van de grootste gebieden van de stad.

De fabriek - De Centrale Veevoederfabriek „Sloten” is een van de grootste bedrijven van de stad. De fabriek is een van de grootste bedrijven van de stad. De fabriek is een van de grootste bedrijven van de stad.

Af en toe komt er kritiek op de fabriek. De hoogbouw in het fraaie oude stadje geeft daar soms aanleiding toe. Het voortdurende geluid, dat de fabriek produceert, wil ook nog weleens een actievoerder wakker roepen en soms komt er stof uit het bedrijf. De heer Schat is zeer beslist als hij zegt:

De Sleattemers ha gjin hinder fan it fabryk. Miskien hie it bidriuw hjir fyftjirytweintich jier werom net komme moatten, mar dat is al bard en de lju binne hjir réalist genóch om dat to bi-.....

(Laatste stukje ontbreekt in Archief Leeuwarder Courant)

Straks terrein voor kantoren

Markant fabriekscomplex Lijempf gaat verdwijnen

LEEUWARDEN - Meer dan een eeuw geleden, in 1887, liet J. G. Kuipers aan de oever van de Potmarge een strocartonfabriek bouwen. Het was niet zomaar een fabriek, het was de „**Eerste Nederlandse Strocartonfabriek**”. Dit was het begin van een markant industrieel gebouwencomplex dat in de Friese hoofdstad bekend zou worden als „de Lijempf”. Menigeen moet, gevraagd naar de betekenis van deze afkorting, het antwoord schuldig blijven. Niet zelden wordt het woord, een afkorting van Leeuwarder ijs- en melkproductenfabriek, uitgesproken als ware het een ietwat vreemd eindigend zelfstandig naamwoord: Laaiempf.

De man die het woord voor het eerst noemde was de Groninger **Jan Evert Scholten**, die de strocartonfabriek in 1911 overnam. De resultaten die Kuipers met zijn zelf gestichte fabriek behaalde vielen tegen, vooral toen de Groninger concurrentie zich roerde. In 1882 werd de fabrieksnaam veranderd in Nieuwe Leeuwarder Stocartonfabriek en de directie kreeg een aanvulling: Kuipers en Co.

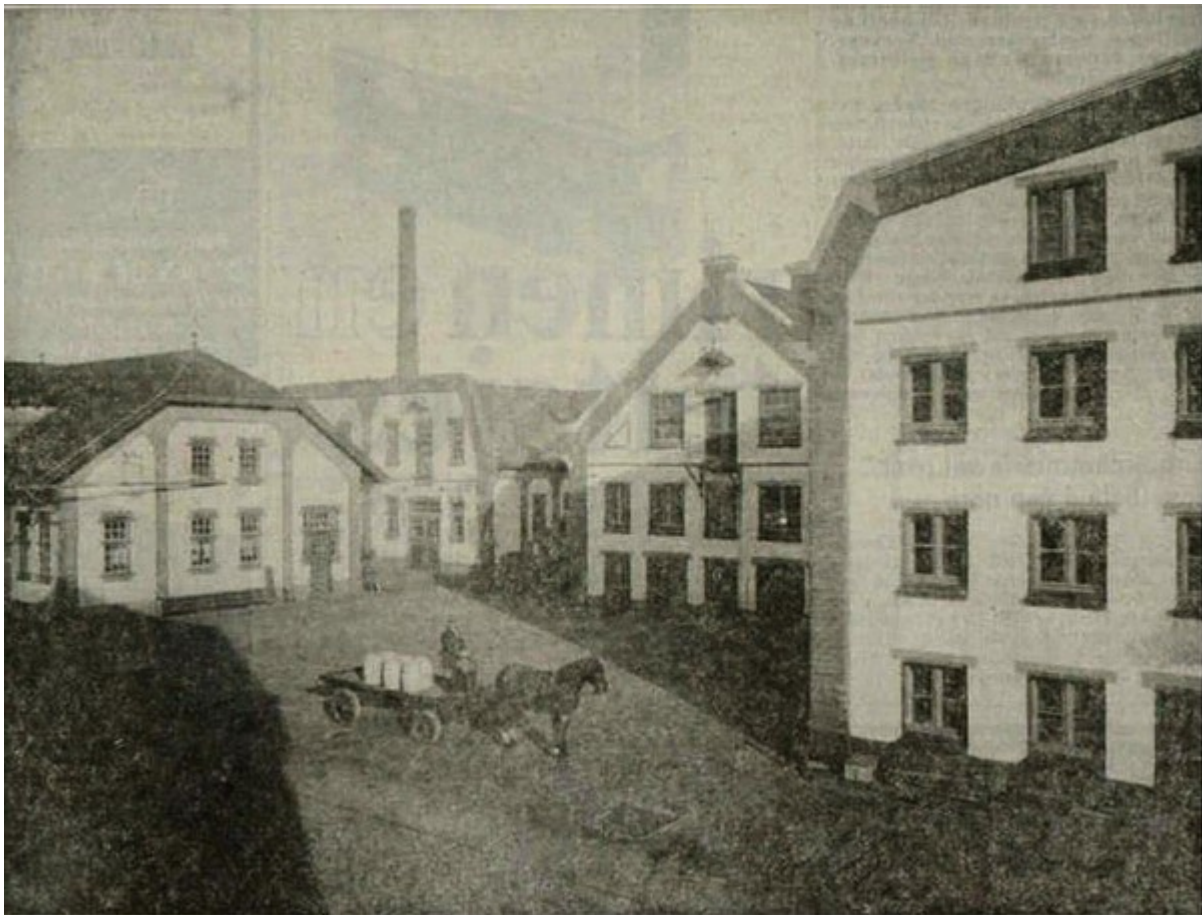
In 1910 ging de fabriek dicht. Een jaar later diende Scholten zich aan: hij wilde hier industriële melkprodukten gaan maken. Een jaar daarna begon de productie. Ruim driekwart eeuw heeft de Lijempf op deze plaats, op de noordelijke oever van de Potmarge, geproduceerd.

In het voorjaar van 1978 werd de productie overgebracht naar het westelijke industrieterrein, terwijl kankantoorruimte wordt betrokken aan de Sixmastraat. In Theorie is er en kans dat de Lijempf-kantoren weer terugkeren naar de oude stee. Het complex aan de Potmarge is immers door de gemeente aangekocht met de bedoeling om hier kantoren te gaan bouwen. In eerste aanleg dacht het college van b. en w. aan bouwruimte dichtbij het NS-station (en aanleunend tegen de binnenstad) vanwege de eisen die de Haagse heren hadden gesteld naar aanleiding van eventuele overplaatsing van diensten uit het Westen naar de

Friese hoofdstad. Het ministerie van Economische Zaken heeft de aankoop van het Lijempf-complex dan ook mogelijk gemaakt door aanzienlijke subsidies.

Bouwmassa

De vreugde over deze terrein-aanwinst op wat men „een godelijke plek” pleegt te noemen was groot. Blijkens de cijfers die de gemeente openbaar maakte dacht men hier gebouwen te kunnen realiseren met een vloeroppervlakte van 70.000 m². Dat is niet niks, in aanmerking genomen dat de kantoorkolos van de Postgiro bij de Verlaatsbrug een vloeroppervlakte van 8000 m² bezit. Op het toch vrij kleine Lijempf-terrein zouden zo'n negen kantoren met een omvang van het giro-hoofdgebouw kunnen worden gebouwd, zo werd aangenomen. Inmiddels heeft de Dienst Stadsontwikkeling aan b. en w. een herzien rapport toegezonden, waarin stellig een ander uitgangspunt wordt genoemd.

Het Lijempf-fabrieksterrein is niet zoveel veranderd, maar wel het transport. Paard en wagen zijn vervangen door snellere voertuigen. (foto gemeentearchief).

De behoefte aan rijkskantoren is vergeleken met enkele jaren geleden sterk afgenomen. Nog niet zo lang geleden verklaarde de toenmalige regering dat de PT-T-bonzen en honderden medewerkers zeker naar het Noorden zouden verhuizen. Inmiddels is opnieuw gebleken hoe weinig waarde aan de Haagse toezeg-

gingen moet worden gehecht. Maar Leeuwarden heeft dan toch zijn Lijempf-terrein dankzij de overheidshulp. Nu moet er een bebouwingsbeleid worden ontwikkeld. Bij de gemeente heeft zich inmiddels een aantal projektontwikkelaars gemeld, die graag willen investeren in kantoorgebouwen.

De Friese hoofdstad heeft weliswaar nog steeds behoefte aan kantoorgrond, maar meer bestemd voor kleinere ondernemingen tot zo'n honderd medewerkers. Vermoedelijk zal het terrein van de Lijempf te duur worden voor vestiging van dergelijke kantoren met een geringe omvang. IJswafels en Pasta Choca komen uit fabriek B~

(serie over voormalige zuivelfabrieken in Friesland)

IJswafels en Pasta Choca komen uit fabriek Berlikum.

(Van een onzer redacteurs)

Rond de honderd miljoen ijswafels en ijshorens verdwijnen jaarlijks uit de voormalige zuivelfabriek te Berlikum. De fabricage van wafels betekent nu een flink stuk werkgelegenheid voor dit dorp, waar in vroeger jaren de schoorsteen nog rookte voor de verwerking van melk. Maar behalve de wafelbakkerij is in het Berlikumer complex ook de fabricage van „Beregoed” Pasta Choca ondergebracht. Jaarlijks worden er hiervandaan zo'n honderdveertigduizend bekers „Beregoed” op de markt gebracht. Ruim dertig mensen hebben nu werk in deze vestiging van de Coöperatieve Condensfabriek „Friesland”.

De Berlikumer zuivelfabriek maakte sedert 1912 deel uit van de Lijempf-keten. Als zo danig werd hier de melk verwerkt van talloze boeren die zich niet hadden aangesloten bij één van de coöperaties. Altijd ging er een grote vloed melk naar dit bolwerk. In de laatste jaren voor de Tweede Wereldoorlog zat men bijvoorbeeld op een aanvoer van achttien miljoen kilogram. Het duurde echter tot 1966 Toen stopte in Berlikum de ontvangst van de melk van de vele boeren.

Rond die tijd waren er in de Berlikumer fabriek rond de 250 mensen aan het werk. Dat kwam echter ook voor een groot deel door de activiteiten van de CCF Immers, in 1955 verwierf de CCF het eigendom van de fabriek, samen met andere Lijempf-bolwerken. Vanaf dat moment begon de fabricage van speciale producten. In Berlikum heeft men zodoende bijvoorbeeld de produktie van koffiemelk gekend, maar vanaf het begin ook het maken van Pasta Choca. Bovendien werden hier i)smachinesgeassembleerd. Uiteindelijk richtten de activiteiten van de CCF-vestiging in Berlikum zich alleen nog maar op „Beregoed” en op het wafelbakken.

Het begin van de Berlikumer zuivelfabriek lag in 1889. Het was Jouke Swart, die besloot om in Berlikum een nieuwe grote zuivelfabriek te bouwen. De zuivelpionier Jouke Swart ontplooi hier nieuwe initiatieven op weg naar een fabrieksmatige zuivelbereiding.

De fabriek begon op 25 oktober 1889 te draaien. De toen groeiende Lijempften³ werd in 1912 eigenaar, toen de zaken een wat slechter aanzien kregen

Jouke Swart had evenwel al eerder van zich laten horen. Als „boer-nifelder” toonde hij meer dan gewone belangstelling voor verbetering van de zuivelbereiding. Het was dezelfde Jouke Swart, toen nog woonachtig in Klooster-Anjum, die in 1885 naar Denemarken toog om te kijken hoe men daar betere resultaten verkeeg bij de boterbereiding. Toen hij met zijn wijsheid terugkwam, kreeg hij meer boeren warm voor een andere zuivelbereiding. Samen met Wiebe Jans Anema en Arjen Baukes Roorda besloot hij in 1886 tot de inrichting van een klein zuivelbedrijfje in KloosterAnjum. Het was toentertijd een van de eerste initiatieven om enige verbetering aan te brengen in het zuivelproces. Drie jaar later

3 ?? was nog helemaal geen sprake van L.I.J.E.M.F. Wel van J. E. Scholten imperium in o.a. Groningen

zou het fabriekje echter te koop worden aangeboden en besloot Jouke Swart in Berlikum een grotere fabriek te stichten.

De roep om een betere zuivelbereiding werd vorige eeuw ingegeven door de knoeierijen met boter. De Friese boter raakte op de Londense botermarkt in diskrediet. Het leidde tot onvrede over het gedrag van de boterhandelaren. „*Het heeft onze aandacht inzonderheid trokken, dat de handelaren in boter, bij de verscheping vanaf de markten naar Harlingen, een zoo geringe mate van belangstelling toonden in hunne handelswaar: het is ons meermalen gebleken, dat een getal van 100 a 200 vaten boter boven op de schepen, ongedekt, op het heetst van den dag, aan de vrije zonnestralen stond blootgesteld*”. aldus luidt een van de conclusies uit een rapport uit 1887 over het botervervoer. Vele verwijten gingen in die tijd in de richting van de boterhandel. Tenslotte ging het er om dat de Friese boter een slechte naam kreeg en de boeren slecht betaald kregen,

Langzamerhand kwamen de boeren in de tachtiger jaren van de vorige eeuw echter tot het inzicht dat niet alleen de knoeiende boterkopers verwijt trof. Men zag ook in dat de eigen bereidingswijze beter kon. Het idee voor een meer bedrijfsmatige zuivelbereiding begon te rijpen. Coöperaties kwamen nog niet direct. Het was eerst het particuliere initiatief. Aardig feit is bijvoorbeeld dat in 1872 de firma Boeke en Huidekoper bekend maakte een bijzondere studie te hebben gemaakt van „de inrichting van boter- en kaasfabrieken, om de melk van 300 à 500 koeien tot zuivelproducten te verwerken. zooals dit in Denemarken algemeen geschiedt”. „De boerenstand moest voor verbeteringen meer over de grens te raden gaan wilde zij de zuivelbereiding te verbeteren.”

Toentertijd verschenen er meerdere artikelen in kranten en in tijdschriften over deze in Denemarken toegepaste „fabrieksmatige” zuivelbereiding. Pioniers openden de ogen en begonnen in Friesland deze methoden over te nemen. Jouke Swart uit Klooster-Anjum was een van die pioniers. Hij begon met een klein fabriekje in Klooster-Anjum en bouwde later de Berlikumer fabriek, midden tussen vele „coöperende” boeren.

(serie over voormalige zuivelfabrieken in Friesland)

Transportbedrijf in zuivelfabriek Augustinusga

(Van een onzer redacteuren)

De zuivelfabriek te Augustinusga is nooit gaan behoren tot de grotere ondernemingen. Het waren de kleine boeren uit de Woudstreek die naast het houden van wat varkens en kippen ook enkele koeien molken en de schamele melkproductie leverden aan de fabriek in Augustinusga. Tot aan de sluiting van dit zuivelbolwerk in 1968 bleef het één van de kleinere fabriekten. De levensvatbaarheid heeft daar uiteindelijk mede van afgehangen. Het kostencijfer werd uiteindelijk te groot.

Waar in vroeger jaren specialisten werkten aan de bereiding van boter en kaas, hebben nu specialisten in meubelvervoer hun onderkomen Nadat de melkontvangst in 1968 definitief werd gesloten, zorgde twee jaar later het transportbedrijf Lyeklama en Smids voor bedrijvigheid in het fabriekscomplex Het contrast is groot, maar voor Augustinusga betekende het een welkom stuk werkgelegenheid.

De vanaf 1968 leegstaande zuivelfabriek bood voor het transportbedrijf een goede oplossing voor de ruimtenood. De activiteiten van dit bedrijf in open overslag breidden zich namelijk uit, vandaar dat een keuze moest worden gemaakt. In latere jaren werd achter het zuivelbolwerk een grote loods gebouwd, waardoor opnieuw de opslagcapaciteit werd vergroot. Van hieruit rijden de twaalf vrachtwagens van Lycklama en Smids nu door Nederland en in mindere mate door West-Duitsland en België.

Het transportbedrijf uit Augustinusga legt zich met name toe op het meubelvervoer, zo legt directrice Renske Smid-van der Zwaag uit. Door het hele land brengt men vanuit Augustinusga meubels op de plaats van bestemming. Ook voor scholen vervoert men veel. Daarnaast verzorgt men luchtvrachtvervoer naar Schiphol. Bij het bedrijf zijn 25 personeelsleden in dienst.

Goed beschouwd is van de voormalige zuivelfabriek alleen nog de houten kolenbergplaats en de opslagplaats aan de rechterzijde van het complex nog als oorspronkelijk te onderscheiden „Frou” Smids heeft met name dat opslaggedeelte in oude staat willen houden „ik fûn dat dat âlde geveltsje en de blinen bewarre bleaun wurde moast”, verklaart ze. Het fabriekspand is voor het overige in een nieuw jasje gestoken. Letterlijk, want om het beslaande zuivelcomplex werden nieuwe muren opgetrokken. In de fabriek zijn drie jaar geleden voorts riante kantoorruimten gemaakt.

Het begin van de zuivelfabriek in Augustinusga lag in 1899. Voor het merendeel kleine veehouders besloten in dat jaar tot oprichting van de coöperatieve zuivelfabriek „De Goede Verwachting”.

Aanvankelijk gingen de gedachten uit naar een handkrachtfabriek, maar al gauw besloot men tot het bouwen van een stoomzuivelfabriek. Het initiatief tot oprichting van een coöperatie zou echter hier geen klinkend succes worden in Augustinusga. De coöpererende boeren besloten in 1907 zelfs tot verkoop van de fabriek aan de directeur, de heer C. Bijsterveld.

Uiteindelijk werd de zuivel fabriek te Augustinusga een onderdeel van het Lijempf-concern. Dat vloeide voort uit de verkoop van de fabriek door Bijsterveld aan de Groninger industrieel J. E. Scholten in 1912. In datzelfde jaar werd de NV Lijempf (Leeuwarder IJs- en Melkproduktenfabriek) opgericht. In Augustinusga werd van de melk die werd verkregen van boeren uit de verre omtrek voornamelijk boter en kaas gemaakt.

Een man die lange tijd heeft gewerkt in deze Lijempf-fabriek is Pieter Koopmans uit Augustinusga. Hij heeft op alle plaatsen in de fabriek gewerkt en weet onder andere te vertellen dat vlak voor de Tweede Wereldoorlog vanuit Augustinusga consumptiemelk werd geleverd aan „De Sierkan” in Den Haag.

Ook weet hij te melden dat het het Lijempf-concern was, dat in het tijdvak 1914-1918 voor de aanleg van de vaart tussen Augustinusga en het Prinses Margrietkanaal zorgde.

In het kantoor van het transportbedrijf hangt als herinnering aan de zuivelactiviteiten in Augustinusga nog een oude routekaart. Met 120 gekleurde speldeknooppn staan op deze kaart de melkritten aangegeven. Tot in Kollemerpomp en Witveen zaten leveranciers voor de fabriek in Augustinusga. Het is echter een historisch stuk geworden, nadat de verwerking van melk hier is stopgezet.

Verhaal over vroegere Lijempf-fabriek - Wolvega

(serie over voormalige zuivelfabrieken in Friesland)

Na Rivella nu opslag in fabriek Wolvega

(Van één onzer redacteurs)

Duizenden flessen Rivella en E 10 kwamen jarenlang uit de voormalige Lijempf-fabriek in Wolvega. Hier stonden moderne machines te bottelen, andere de flessen te etiketteren en waren er bovendien veel mensen die werk vonden in dit complex. Lange tijd leek het er op dat de victorie in Wolvega begon en dat Rivella en E 10 ons land zouden veroveren. Het liep echter wat anders. Het grote succes bleef uit en uiteindelijk werd zelfs besloten om de produktie uit Wolvega weg te halen.

Lange tijd werkten in de voormalige Lijempf-fabriek tegen de 75 mensen. Zij kregen in 1978 echter een andere baan aangeboden, toen besloten werd om de produktie van Rivella en E 10 over te hevelen naar Leeuwarden. Vanaf 1957 had de Coöperatieve Condens Fabriek „Friesland” (CCF) in de oude Lijempf-vestiging de frisdrankenproduktie ondergebracht. Twee jaar daarvoor had de CCF het gebouw overgenomen door de koop van een deel van de Lijempf -keten.

Het was een Zwitserse arts die Rivella ontdekte en daarbij wei als grondstof gebruikte. In licentie begon de CCF in 1957 met de produktie in Wolvega. Het bleek bovenal een welkom middel om het grote overschot aan wei te kunnen aanwenden. Bovendien kreeg deze drank de wind in de zeilen, door de hausse in de frisdrankenindustrie.

De werkgelegenheid in Wolvega kreeg in 1978 een flinke klap, toen besloten werd tot sluiting van de in de volksmond bekend staande Rivella-fabriek. Het werd echter steeds moeilijker om een goede exploitatie te krijgen. De concurrentie in de frisdrankenindustrie werd steeds heviger en dat betekende een zware druk op de Rivella-lijn in Wolvega. Met E 10 en Rivella gingen de werknemers dan ook naar het CCF-hoofdbedrijf in Leeuwarden.

Bloeiend was het bedrijf aan de Oppers in Wolvega, toen er bijvoorbeeld nog melk werd verwerkt. Als Lijempf-fabriek bijvoorbeeld. Overigens was het al in het Jaar 1930 voordat deze zuivelfabriek werd opgenomen in het Lijempf-concern van de Groninger industrieel Scholten.

Daarvoor functioneerde deze particuliere fabriek onder de naam Stoomzuivelfabriek „Frieslandia”. Eigenaresse was de weduwe Maria Catharina Legrand uit Ginneken, die de onderneming van haar man Jan van Giffen steeds had voortgezet.

De fabriek in de tijd, toen er nog melk werd verwerkt.

Het complex dient nu als opslag en veem.

„Frieslandia” en later ook Lijempf bevonden zich in deze streken overigens in een bijzondere concurrentiepositie met op verschillende plaatsen coöperatieve zuivelfabrieken. Even verderop in Wolvega stond bijvoorbeeld al een coöperatieve fabriek, maar ook in Steggerda en bijvoorbeeld Langelille. Desondanks werd in deze zuivelfabriek aan De Oppers de melk van vele boeren verwerkt tot boter en kaas.

De oorlogsjaren brachten ook de Lijempf-fabrieken veel overlast. Op gezag van de Duitse bezetter moest de fabriek omwille van de brandstofbesparing zelfs in '44 en '45 dicht. Evenals trouwens vele andere zuivelfabrieken kon hier geen melk meer worden verwerkt, al dient gezegd dat de melkaanvoer in die jaren maar slechts gering was. Het duurde overigens tot 1946 voordat weer melk werd verwerkt.

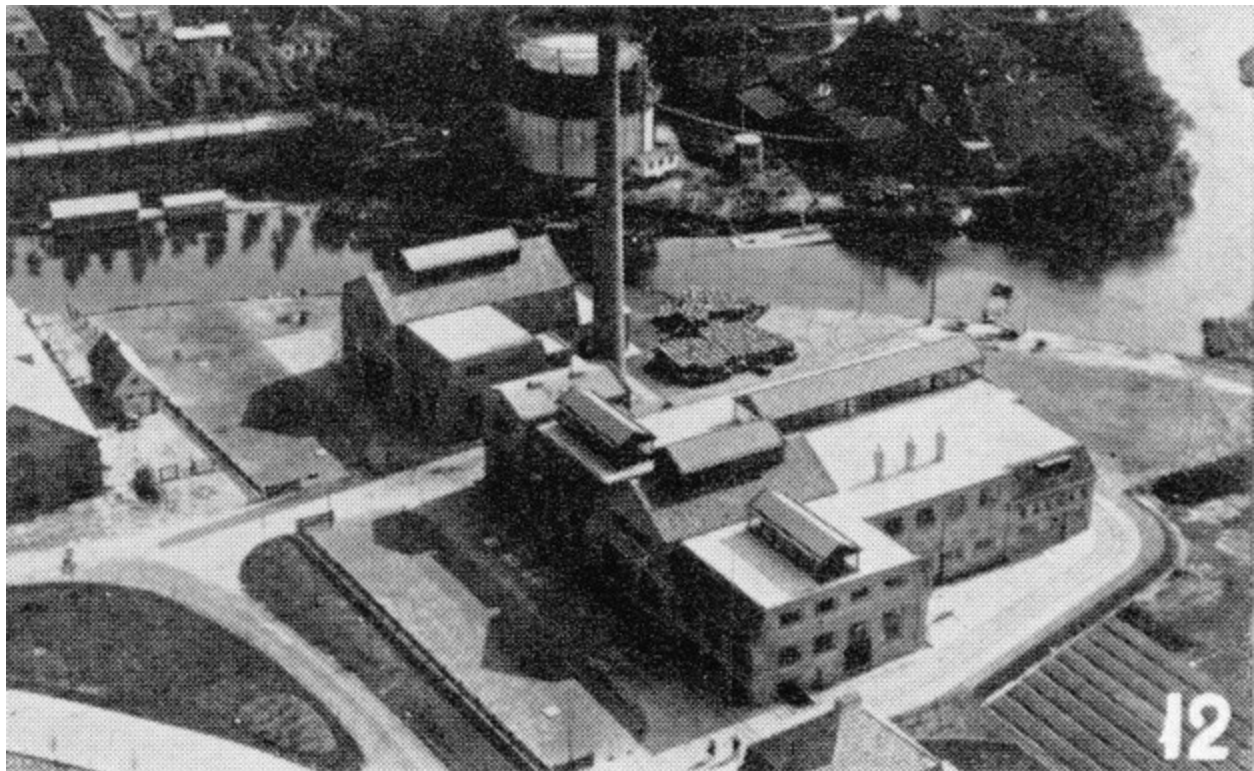
Na de overname van deze Lijempf-fabriek in 1955 door het CCF-concern, werd hier in 1957 de bottelarij van Rivella gevestigd. Nadat deze frisdrankenproductie in 1979 definitief stopte, is er echter geen nieuwe bedrijvigheid meer terug gekomen. Het complex dient nu nog slechts als opslag en veem. Met name lege kratten vinden in dit pand nog een onderkomen. Veel toekomstmuziek zit er dan ook niet in dit CCF-pand. Men denkt eerder aan verkoop van het voormalige zuivelcomplex dan aan de vestiging van een nieuwe productie-lijn.

(serie over voormalige zuivelfabrieken in Friesland)

Draadnagels uit Lijempf-fabriek te Dokkum

(Van een onzer redacteuren)

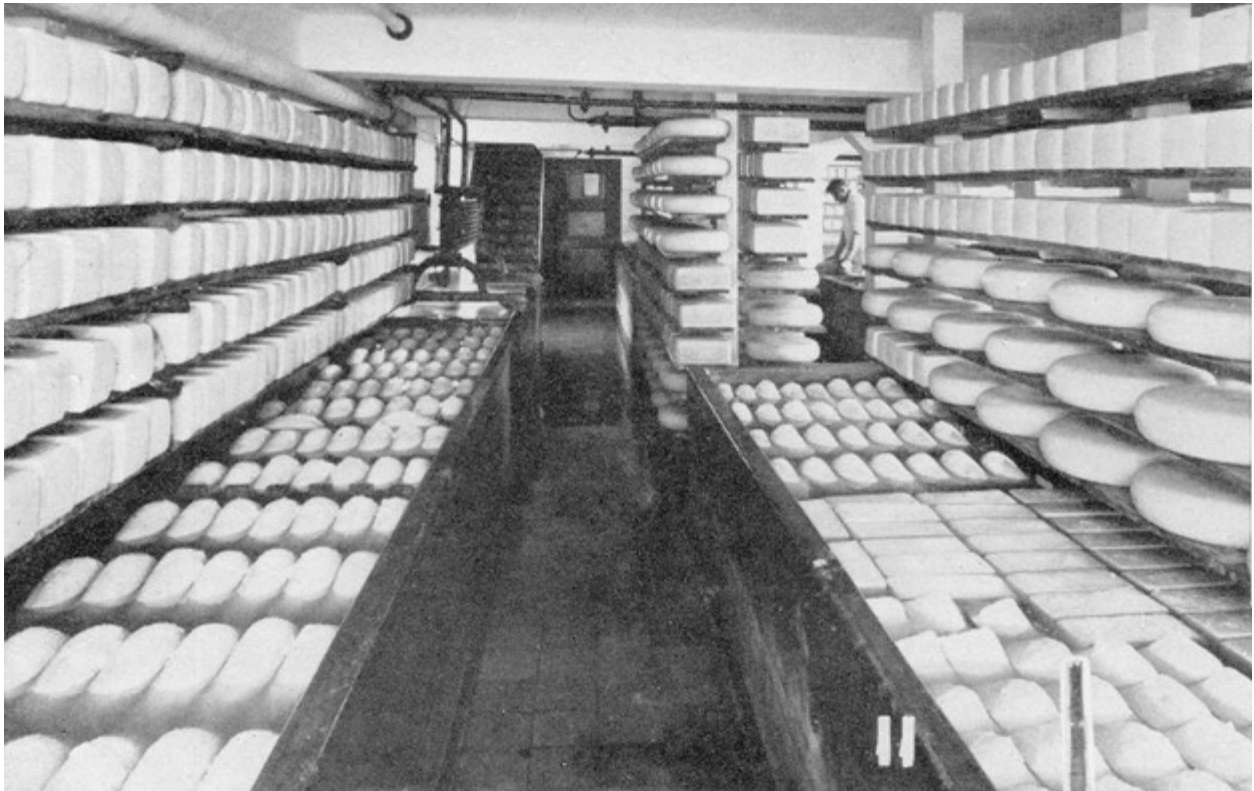
Een schril contrast in de tijd is te vinden op de plaats van de voormalige Lijempf zuivelfabriek in Dokkum. Hier is zuivelhistorie geschreven, toen er miljoenen kilogrammen melk werden verwerkt tot boter en kaas. Er heerste bedrijvigheid in deze zuivelfabriek en daar leek nimmer een einde aan te zullen komen. Onverwacht volgde evenwel sluiting van de Lijempffabriek, toen deze samen met andere door de Coöperatieve Condensfabriek „Friesland” (CCF) werd overgenomen in 1955.

Op de plaats waar vroeger duizenden kazen en kilo's boter uit de fabriek kwamen, kwam echter al gauw nieuwe bedrijvigheid. In 1956 kocht namelijk de Noord-Nederlandse Draadindustrie te Dokkum het pand van de CCF en vestigde hier de produktie van wapeningsstaal voor de betonbouw en de fabricage van draadnagels. Vanaf dat moment verdwenen uit de voormalige Lijempf-fabriek nog slechts vele tonnen staal naar afnemers in binnen- en buitenland.

Bij de Noord-Nederlandse Draadindustrie werken nu tegen de vijftig mensen. Daaronder valt ook het bestand van de onderneming Hacyuebord Staal en Machines te Drachten. Dit onderdeel legt zich toe op de handel in draai- en frees-

machines en staal voor constructiedoeleinden. In Dokkum is de hoofdzetel gevestigd en hier verwerkt men jaarlijks zo'n negen miljoen kilogram staal voor draadnagels en bewapening.

Ook van oorsprong is het een Dokkumer onderneming in 1865 werd het bedrijf als ijzerwarenhandel begonnen door de firmanten Hacquebord Sprienstra. In 1928 kwam daarde Leeuwarder Draadindustrie bij en in 1952 volgde een definitieve samentrekking tot NoordNederlandse Draadindustrie. Alle activiteiten werden in Dokkum ondergebracht. In die concentratiegedachte paste in 1956 echter ook een andere huisvesting. Het oog viel toen op de al leegstaande Lijempfzuivelfabriek.

Van de oorspronkelijke fabriek is nu echter weinig meer over. Inmiddels is door verbouwingen de beschikbare ruimte verdrievoudigd, maar van het oorspronkelijke uiterlijk is maar weinig meer te zien. De reeks verbouwingen begon al in 1960. nadat eerder veel hak- en breekwerk was verricht in het oude zuivelcomplex zelf. Nu heeft men de beschikking over ruim achtduizend vierkante meter, maar slechts enkele klompen beton herinneren aan het zuivelverleden.

Duidelijk is dat de bijna 120 jaar oude Dokkumer onderneming op de plaats van de voormalige zuivelfabriek haar vleugels heeft uitgeslagen. Bovendien staat het bedrijf sedert enkele jaren weer op eigen benen, na een uitstapje binnen de Nederlandse Bouwmaatschappij (NBM).

Nu is in het voormalige zuivelcomplex de Noord-Nederlandse Draadindustrie gevestigd.

De Lijempf-fabriek te Dokkum op een foto uit 1952.

Algemeen directeur Wim Hacquebord verklaart voorts dat de afzet van draadnagels en wapeningsstaal in eigen land het belangrijkste is. Toch is de export naar onder andere Groot Brittannië, West-Duitsland, België en het Caraïbisch gebied niet onaanzienlijk. Een kwart van de productie verdwijnt over de grenzen, legt de heer Hacquebord uit.

Het begin van de Lijempf zuivelfabriek in Dokkum ligt eigenlijk in 1927. In maart van dat jaar werd de nieuwe fabriek officieel geopend. Het was een voortvloeisel van het besluit van Lijempf om de oude fabrieken te **Metslawier** en **Anjum** te sluiten. Daarnaast had men in Dokkum in 1925 de particuliere fabriek van de familie **Helder** overgenomen. De melkstroom van deze drie fabrieken wilde men onderbreken in een nieuw te bouwen fabriek te Dokkum.

Aldus geschiedde en in het aanvangsjaar werd hier al acht miljoen kilogram melk verwerkt. Tien jaar later bedroeg de melkvloed al veertien miljoen kilogram en werkten hier een kleine honderd personeelsleden.

Overigens vermeldt de historie van deze Lijempf-fabriek niet alleen de verwerking van melk. Behalve dat de fabriek aan het einde van de Tweede Wereldoorlog in gebruik was als centrale keuken, maakte men hier tijdens de laatste oorlogsjaren ook een theesurrogaat. Dit produkt werd gemaakt van braambesbladeren.

Uiteindelijk is na de oorlog in de Lijempf-fabriek de melkverwerking weer op gang gekomen. Het duurde echter maar tot 1955. Toen nam de CCF het complex over en geraakte men hier een jaar later met de komst van de Noord-Nederlandse Draadindustrie van de melk in de draadnagels.

(serie over voormalige zuivelfabrieken in Friesland)

Zuivelfabriek Kuinre rijp voor de sloop

(Van één onzer redacteuren)

De voormalige zuivelfabriek in Kuinre geldt nu als een „doorn in het oog” van de plaatselijke bevolking. Het al jaren leegstaande complex is in een vervallen toestand geraakt. Geen ruit is nog heel en vele deuren zijn al vernield. De aanblik van het complex is troosteloos. Van verre ziet men al de desolate toestand van het gebouw. De tand des tijds heeft al vele jaren geknaagd en van het gebouw is dan ook weinig goeds meer over.

Duidelijk is dat de oude zuivelfabriek nog slechts wacht op sloop. De tekenen van verval wijzen overduidelijk in die richting. Bovendien is het gebouw een gevaar voor de jeugd. De bouwval trekt namelijk de jongeren naar zich toe, en in Kuinre vreest men dat er gewonden zullen vallen. Het liefst heeft men dan ook dat de voormalige zuivelfabriek voor de jeugd wordt gesloten.

De Lijempf-zuivelfabriek te Kuinre rond 1950. Nu is er nog slechts een bouwval over, wachtend op sloop.

Het lijkt er echter op dat zeer binnenkort begonnen zal worden met de sloop van het bouwvallige pand. Na langdurige en moeizame onderhandelingen zijn het gemeentebestuur van IJsselham en eigenaresse mevrouw Heuver-Smid uit Swifterbant het grotendeels eens geworden over verkoop en afbraak.

De gemeente IJsselham zal dan de beschikking krijgen over het terrein, waarop het bouwvallige fabriekspand staat. Dat past in het daar geldende bestemmingsplan en het is de bedoeling dat op deze plaats in de toekomst woningen zullen worden gebouwd. Kuinre kan zo weer wat uitbreiden en tevens is een hinderlijk obstakel uit het dorpsgezicht van deze voormalige haven- en vissersplaats weggenomen.

Het verval van de zuivelfabriek in Kuinre begon eigenlijk na de sluiting. Officieel sloten de deuren op achttien januari 1960. Het besluit hing overigens toen al langer in de lucht. In de fabriek was niet meer geïnvesteerd, nadat de Coöperatieve Condensfabriek „Friesland” (CCF) het zuivelbolwerk in Kuinre tesamen met andere zuivelfabrieken van het Lijempf-concern had overgenomen in 1955. Toen al begon er ook een uittocht van boeren. Een groot deel van de boeren besloot de melk naar onder andere de Nestlé-fabrieken te leveren.

Het doek viel over de zuivelfabriek in Kuinre. De dertig mensen personeel kregen elders werk. In het dorp bleef een leegte achter, totdat de aardappelhandelaar Heuver perspectieven zag in dit onderkomen. Hij zorgde er voor bedrijvigheid door er een patattabriek in te vestigen. De toen leegstaande fabriek werd rond het jaar 1965 gekocht en vanaf dat moment kwam in plaats van boter en kaas voorgebakken patat uit dit bolwerk. Daarnaast dreef men hier een handel in snacks.

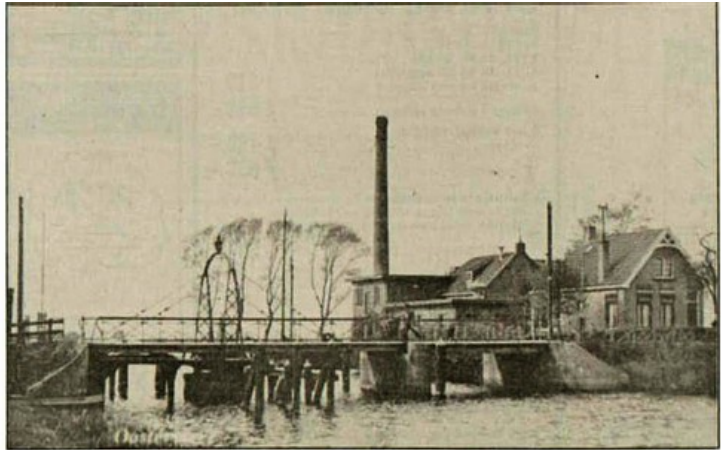
De activiteiten in de voormalige zuivelfabriek van Kuinre werden in 1974 gestopt. De bedoeling was dat het pand zou worden opgeknapt, maar zover is het nooit gekomen. Volgens de heer Heuver zorgde de plaatselijke jeugd in zeer korte tijd voor een enorme puinhoop. Het pand raakte afgetakeld en Heuver zag er op het laatst geen brood meer in. De plannen om er nog weer nieuwe activiteiten te beginnen, liet hij voor wat ze waren. Nu de gemeente IJsselham het complex zal aankopen rest nog slechts sloop van het complex, waar in vroeger jaren vele boeren hun melk tot boter en kaas lieten verwerken.

Inleidende tekst gebruikt voor [inleiding deze „Knipselmap”](#)

Directeurswoning over van fabriek Oostermeer.

De voormalige zuivelfabriek te Oostermeer vormt de afsluiting van deze „rige” door Friesland. In deze in 1905 door de ondernemer Buning gestichte fabriek is tot september 1964 de melk van boeren uit de omtrek verwerkt. Het bleef overigens een relatief kleine onderneming. Ook toen dit complex rond 1920 werd gekocht door de NV Verenigde Zuivelfabrieken van de familie Boterkoper. Deze vennootschap had ook in Surhuisterveen en Nijeholtpade zuivelfabrieken.

Tegen het einde van het bestaan van de fabriek in Oostermeer werkten er nog veertien mensen en werd er slechts een paar miljoen kilogram melk verwerkt, zo weet oud-machinist Minne Huizinga uit Oostermeer. Succes had „Oostermeer” overigens met de produktie van zogenaamde lunchkaasjes. Het voorkwam echter niet, dat de familie Boterkoper in 1964 afstand deed van de fabriek. De boeren leverden daarna hun melk aan de coöperaties in Twijzel en Bergum.

De zuivelfabriek te Oostermeer uit vroeger dagen.

Alleen de achter de bomen verscholen directeurswoning is nog over. Het karakteristieke bruggetje en het eigenlijke fabriekspand zijn uit het dorpsbeeld verdwenen.

Van de voormalige zuivelfabriek is alleen nog de zogenaamde directeurswoning over. Deze is nu in gebruik als recreatiewoning bij de familie Harmsen uit Rheden. Het fabriekspand is lange tijd een onderkomen geweest voor het jachtbepijperingsbedrijf van de gebroeders Klaas en Harm Land uit Oostermeer. Zij hebben nog enkele jaren gewerkt in de oude zuivelfabriek, maar op een gegeven moment werd het raadzamer om het complex maar af te breken. Vlakbij kwam voor het bedrijf van de beide broers een nieuw onderkomen. Een en ander is gebeurd in 1977. „It gebou wie op it lêst in grutte punheap”, is de verklaring van Klaas Land. In hun nieuwe pand zijn de activiteiten trouwens verlegd. De broers schakelden over op het maken van meubels.

En hoe ging het verder!

LC. 1993-04-15

Helft aandelen Lijempf in handen Nutricia

LC. 1993-06-09

Lijempf volledig in handen Nutricia

LC. 1997-03-26

Lijempf Leeuwarden in handen Manager Jeroen Quay
Nutricia wilde personeelsbestand terugbrengen van
50 naar 24!

Overname ging per 1 juni in, krijgt de naam Lypack mee.
Is een verpakkingsbedrijf, Nutricia blijft nog 3 jaar klant

LC. 1998-09-16

Fries Meisje na omzwervingen
nu in Eindhoven

Fries Meisje na omzwervingen nu in Eindhoven

Ooit was zij de bloem der Friese natie. Fries Meisje, een stralende glimlach, gouden oorijzer met riante veren en bloedkoralen, stond voor de producten van de Leeuwarder IJs- en Melkproducten Fabrik, de Lijempf dus. Sinds de Lijempf langzaam maar zeker ophield te bestaan is het Fries Meisje uitgezworven.

Ze ging eerst met de baas mee naar Van Heel in Kampen. Toen die fabriek werd overgenomen door Wessanen, verhuisde het Fries Meisje ook mee. Wessanen stootte vervolgens Van Heel af aan Nutricia in Zoetermeer. Dat bedrijf verkocht de merknaam Fries Meisje aan DMV in het zuiden des lands. DMV bestaat ook al niet meer. Die zuivelfabriek ging op in Campina-Melkunie.

In de fabriek van dat concern in Eindhoven wordt nog steeds koffiemelk geproduceerd onder de naam Fries Meisje. Ze is af en toe nog wel te zien in Leeuwarden. Supermarkten in de Friese hoofdstad verkopen namelijk het blikje koffiemelk, als was ze nooit weggeweest.

Nieuwsblad van het Noorden,
05 juli 1997, blz.21

Economisch kort

LEEWARDEN – De voormalig logistiek manager bij Nutricia Lijempf, een verpakkingsfabriek in Leeuwarden, koopt deze fabriek van Nutricia. Vrijwel alle werknemers gaan over naar de nieuwe eigenaar, illen afbouwen.

Lypack maakt blikken en zakken en mixt en verpakt mengsels voor softijs- en melkshake-apparaten. Er werken 42 mensen. Nutricia blijft als klant verbonden aan de voormalige dochter. Het zelfstandige bedrijf kan nu ook extern klanten werven.

LC 1999-01-19

Acht man ontslagen bij Lypack

Leeuwarder Courant 1999-01-19

Acht man weg bij Lypack

LEEWARDEN - Bij Lypack in Leeuwarden, de voormalige Lijempf, zijn vanmorgen acht man op staande voet ontslagen. De ingreep was, aldus de directie nodig, vanwege de teruglopende omzet. Lypack verpakt melkpoeder en babyvoeding voor derden, met name voor Numico in Zoetermeer. Door de crisis in Azië en in Rusland heeft het bedrijf een flinke klap gekregen. De slechte zomer zorgde bovendien voor aanzienlijk minder afzet van Frisiana, de ijsmix van het bedrijf. Bij Lypack blijven 31 man in dienst. Directeur Jeroen de Quay vindt dat het bedrijf 'wel degelijk toekomst heeft'.

Leeuwarder Courant 1999-10-19

Lypack voor deel in andere handen

LEEWARDEN - Melkpoederbedrijf Lypack in Leeuwarden is voor een deel in andere handen overgegaan. *Hyproca Holding* in Veghel heeft een minderheid van de aandelen overgenomen. Lypack verpakt baby-, kindervoeding en melkpoeder voor derden en is ook producent van die voedingsmiddelen onder huismerken.

De statutair directeur van de nieuwe partner, Ids Jorna - afkomstig uit Wytgaard - heeft de leiding gekregen. Jeroen de Quay, die een paar jaar geleden het bedrijf kocht, is commercieel directeur geworden. Lypack heeft moeilijke jaren achter de rug. Jorna denkt dat ook dit jaar nog met verlies wordt afgesloten, hoewel hij voor de laatste maanden weer winst verwacht. Volgend jaar lijkt het nog beter te gaan.

Lypack was voor de afzet een groot deel afhankelijk van Azië en Rusland. Toen daar de crisis uitbrak kwam het Leeuwarder bedrijf in de problemen. Begin dit jaar leidde dat tot een reorganisatie.

Onder Jorna heeft het bedrijf de bakens verzet en een steviger basis gekregen. Hyproca beschikt onder andere over een *zuivelfabriek in Ommen*, een tarwe-eiwitfabriek in Assen en een verpakingsbedrijf in Emmen. Jorna: „Fral troch de relaasje mei Ommen sjogge wy wer perspektyf yn Lypack”. De melkpoeder van Ommen gaat voor een deel naar Leeuwarden. „Wy tinke dat der plak is foar us tusken de grutmachten yn 'e suvel. Wy dogge dingen dy't in oar lizze lit of net oanta komt. Lytse charges, dy't foar harren net ynteressant binne, en opereare yn merksegmenten wer't hja al ófskie fan nommen ha. Hoe grutter de wein, hoe mear der óffalle kin”, aldus Jorna.

De productie is doelmatiger opgezet. Er werken 28 man in vaste dienst, begin dit jaar stonden er nog 31 mensen op de loonlijst. „Wy begjinne hoppe dat de ófset te sprieden oer in grutter gebiet, mar fierwei it measte giet uteinlik noch nei bûten de Europeeske Uny”.

Hyproca Holding heeft vier aandeelhouders. Jorna zit er in met zijn eigen beheermaatschappij Manids (Management troch lds) plus de Friese Participatie Maatschappij, Participatie Maatschappij Heerenveen en Lumeer Invest BV. De laatste twee zijn van Bart van der Meer in Heerenveen.

LC. 2004-06-09

Numico – opvolger van Nutricia – verkoopt Lijempf Kampen aan handelshuis Frésena-Salland in Raalte.

Er werkten in 2004 nog 73 personen, omzet is 30 Mln. Euro

Leeuwarder courant 2004-06-09

Lijempf in handen van Frésena

ZOETERMEER - Het voedingsconcern Numico heeft dochteronderneming **Lijempf** in Kampen verkocht aan het handelshuis Frésena-Salland in Raalte. Frésena is gespecialiseerd in de im- en export van melkpoeders. Nutricia **Lijempf** produceert voornamelijk melkpoederproducten voor derden. De naam stamt af van de Leeuwarder IJs- en Melkpoederfabriek. Ooit was deze gevestigd op de plaats waar nu de Leeuwarder Courant zijn huisvesting heeft. Nutricia **Lijempf** heeft 73 mensen in dienst, die allen meegaan naar Frésena. De jaarlijkse omzet is €30 miljoen. Nutricia concentreert zich verder op babyvoeding en klinische voeding. Daarmee wil Nutricia een snelgroeiende onderneming worden in gespecialiseerde voeding met hoge marges.

LC 2005-04-20

Na twee goede jaren weer kommer en kwel bij Lypack

Leeuwarder Courant 2005-04-20

Na twee goede jaren weer kommer en kwel bij Lypack

De dure euro, hoge loonkosten en verplaatsing van werkzaamheden naar het Verre Oosten kosten bij Lypack zeventien banen. Het eerste kwartaal is het Leeuwarder bedrijf, inpakker van baby en kindervoeding, diep in de rode cijfers gedoken door het verlies van 40 procent van de orderportefeuille.

Door Nico Hylkema

LEEWARDEN - Directeur Thom Sijs is duidelijk verlegen met de slechte ontwikkelingen bij Lypack. Net was het bedrijf twee jaar uit de zwaar rode cijfers en nu moet bijna de helft van het 42 man sterke personeelsbestand het veld ruimen om het bedrijf overeind te houden. „We kunnen niet anders”, aldus Sijs.

De vakbonden kunnen evenmin veel doen. Harry Vellenga van FNV Bondgenoten vindt het een treurige aangelegenheid. „Het bedrijf was veel te afhankelijk van enkele opdrachtgevers”, aldus de FNV’er. Een sociaal plan is er niet. Voor de ontslagen werknemers rest slechts de WW.

Sijs wijt de slechte situatie vooral aan de slechte verhouding euro-dollar.

„Wij doen loonverpakkingswerk voor alle grote A-merken. Je ziet nu dat die het verpakken aan goedkopere landen uitbesteden.”

Vellenga wijt de teloorgang van de werkgelegenheid vooral aan het verlies van de opdrachten van Mead Johnson in Nijmegen. Een dochterbedrijf van een grote Amerikaanse onderneming in baby- en kindervoeding. Het Nijmeegse bedrijf is gespecialiseerd in medische babyvoeding.

Lypack is voor het bedrijf een goede partner en blijft dat aldus de directie. Maar, zo wordt er bij verteld, de volumes verschillen wel. En als de economie slecht draait, dan krijgen de loonverpakkers het eerst de klappen.

Numico, producent van Nutricia babyvoeding, was tot 2000 een vaste opdrachtgever en besteedt nadien op onregelmatige basis verpakkingswerk uit. Sijs blikt intussen hoopvol vooruit. „Dit jaar schieten wij weer in de rode cijfers, maar voor de komende jaren denk ik dat het wel weer goed komt.”

Vellenga: „Het is zuur voor de nu ontslagen werknemers. Er zitten mensen bij die er al tientallen jaren werken, die hebben de hele teloorgang van het oude Lijempf mee gemaakt. Maar wij kunnen alleen vragen stellen bij de snelheid waarmee alles moet gebeuren. En maar hopen dat het bedrijf overeind blijft.”

LC 2007-08-27

Op dat moment wordt er weer rechtstreeks boerenmelk ontvangen!

Leeuwarder courant 2007-08-27

Lijempf actief in melkmarkt

KAMPEN - Zuivelfabriek Lijempf in Kampen gaat boerderijmelk inkopen. Tot nu toe kocht Lijempf melkpoeder voor de productie van babyvoeding en levensmiddelen ingrediënten in bij collega-zuivelondernemingen. Nu de markt krap wordt wil Lijempf zelf melk aankopen. Het bedrijf met wortels in Leeuwarden (Leeuwarder ijs en melkpoeder fabriek) wil een jaarlijks rechtstreekse aanvoer van 120 miljoen liter melk. Een deel denkt het bedrijf aan te kopen van de nieuw coöperatie Noorderland. Daarnaast kan Lijempf nog tweehonderd veehouders als leverancier gebruiken. Lijempf wil marktconforme prijzen betalen.

Leeuwarder Courant-2007-11-29

Lijempf-historie in driehonderd dozen

Voor wie wil weten hoe het de Friese zuivelindustrie is vergaan, vormt Tresoar een rijke bron. Van de archieven van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij van Kaas- en Roomboterfabrieken te Sneek met zes fabrieken in de provincie tot die van de Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken met een kleine negentig vestigingen. Vandaag wordt hieraan de inventaris toegevoegd van de archieven van de Lijempf, ooit een van de grootste melkverwerkende industrieën in Nederland.

De naam leeft nog voort in de enig overgebleven vestiging in Kampen, die net als de voetbalclub Feyenoord de ij door een y heeft vervangen en Lyempf heet. Sjoerd de Haan van Tresoar heeft vanmorgen een gebonden exemplaar van de inventaris overhandigd aan directeur-eigenaar Siep van der Valk. Voor het zover was, heeft hij een kleine driehonderd archiefdozen moeten doorspitten.

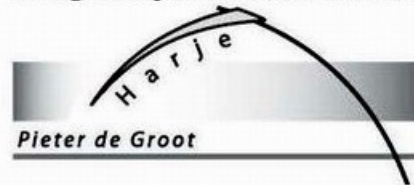
De NV Leeuwarder Ijs- en Melkpoederfabrieken werd 95 jaar geleden, op 29 november 1912, opgericht door de Groninger industrieel Jan Evert Scholten (1849-1918). Hij was al eigenaar van een aantal zuivelfabrieken in Friesland en Groningen, waarvan hij aanvankelijk coöperaties had willen maken. Maar de Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken achtte zijn motieven in strijd met de coöperatieve doelstellingen.

Scholten kocht toen aan Achter de Hoven in Leeuwarden de gebouwen en terreinen aan van de opgeheven strokartonfabriek. Hier, tussen de spoorlijn naar Groningen en de Potmarge, stamp- te hij een nieuw complex uit de grond waar naast het hoofdkantoor onder andere een kaaspakhuis, een boterkelder en een ijsfabriek verrees. Later kwam er nog een melkinrichting bij voor de distributie van consumptiemelk en zuivelproducten.

Als particuliere onderneming moest de Lijempf - de m van melkpoeder werd in 1922 vervangen door de m van melkproducten - opboksen tegen de coöperatieve fabrieken die in de meerderheid waren. De directie beseftte dat ze zich alleen te midden van dit coöperatieve geweld kon handhaven als ze nieuwe pro-

ducten kon aanbieden (zoals chocolademelk en yoghurt) en naar specialisatie streefde: de ene fabriek produceerde boter en kaas, een andere uitsluitend gecondenseerde melk, enzovoort.

In 1937, toen de Lijempf vijftientig jaar bestond, waren er dertien vestigingen, waarvan die te Kuinre de eerste was buiten het oorspronkelijke Friese en Groninger werkgebied. Later zouden er nog zes bijkomen, onder andere in

Kampen. De Lijempffabrieken verwerkten intussen meer dan 120 miljoen kilo melk. Een groot deel van de producten was bestemd voor de export: „t Friesche Meisje gaat over de grenzen / als het symbool van wat fijn is en goed” klonk het in 1937 in een liedje van de revue bij het zilveren jubileum.

Na de oorlog zijn er geen feestelijke jubilea meer gevierd. Na een korte opbloei na de oorlog - met kinder- en babyvoeding en ijsmix als nieuwe producten - raakte de eens modern geoutilleerde onderneming in de versukkeling. Dat was te wijten aan aandeelhouders die alleen aan hun eigen gewin dachten en niet wensten te investeren, en aan een zwak management, dat zich dit liet aanleunen.

Coöperaties als Condens, Domo en Melco kochten vervolgens een voor een de particuliere fabrieken op om ze al snel aan hun oorspronkelijke bestemming te onttrekken. Van de negentien fabrieken met zo'n tweeduizend man personeel, was op het laatst alleen die in Kampen met driehonderd man over.

In 1975 is in Leeuwarden het complex aan de Potmarge afgebroken. Het Leeuwarder Courant-gebouw staat nu op deze plek. Er restte slechts een verpakingsafdeling, die ten slotte werd zelfstandig en nu onder de naam Lypack door het leven gaat. In de eerste lettergreep schuilt een laatste herinnering aan oude glorie.

Reaksjes: harje@leeuwardercourant.nl

Anoniem melkpoeder van Lypack

LEEWARDEN. In Azië, Europa, het Midden Oosten Oosten en Zuid-Amerika worden baby's en peuters groot met voedsel uit Leeuwarden. Maar de naam van de fabrikant blijft hen vreemd Lypack produceert in opdracht van huis-en A-merken.

De melkpoeder, de vitamines, de mineralen, maar bijvoorbeeld ook de glucosestroop, komen in poedervorm binnen en verlaten die ook weer als droge mix. In een verhouding die de klant wenst, meestal in blik, en in toenemende mate in folie.

„We produceren voor een relatief kwetsbare groep”, verklaart fabrieksdirecteur Gerrit Bijlsma de strenge hygiëne-eisen in zijn bedrijf. De meeste productiemedewerkers dragen mondkappen, haarnetjes, overschoenen en laboratoriumjassen. Met ontsmette handen draaien ze afhankelijk van de drukte een-, twee of drieploegendiensten. Voor de uitzendkrachten geldt hetzelfde regime.

De fabriek op industrieterrein Leeuwarden-West.

**Wat
doen
ze hier**

Zakken of blikken die op de grond vallen, worden terstond afgevoerd, ook als ze ogenschijnlijk ongeschonden zijn. Schoonmaken gebeurt zonder natte doeken, maar met borstels die soms al na eenmalig gebruik terug gaan naar de desinfectie. Stofzuigers met speciale filters voorkomen dat het kleinste partikeltje opnieuw in de fabriek belandt. En de verpakte mixen gaan door de x-ray. Het zou een ramp zijn als bijvoorbeeld ijzervijlsel onopgemerkt bleef. „Gelukkig hebben we nog nooit vreemde delen aangetroffen”, zegt Bijlsma. Klanten en keuringsinstanties reizen regelmatig af naar Leeuwarden voor een 'audit'. Fouten met voedsel kan niemand zich veroorloven, laat staan een schandaal zoals met het dodelijke melamine in China.

Heeft Lypack daar eigenlijk uitwijkende klanten aan overgehouden? „Toen het net speelde, kregen we uit Azië veel paniekverzoeken. Onze commerciële man werd platgebeld. Of we direct tonnen en tonnen wilden maken.”

Ten eerste is de fabriek daar niet op geoutilleerd, en ten tweede gaat Bijlsma niet zomaar met iedereen in zee. „Je wilt niet verder met een bedrijf dat verdacht is. dus ik heb orders afgehouden.” Momenteel lopen er niet een paar potentiële klanten nog gesprekken. Liever koerst Bijlsma op klanten met gevestigde namen.

Groei is een duidelijk streven, maar geleidelijk. Alleen dan kan de kwaliteit gewaarborgd blijven, stelt Bijlsma. Sinds de reorganisatie in 2005 werkt Lypack fanatiek aan verbetering van de kwaliteit, optimalisering van de mix tussen productie- en loonverpakkingsorders, en een efficiënter productieproces.

Juist vorige week is de nieuwe lepeltjesdoseerrobot in gebruik genomen, een machine die het handmatig toevoegen van de maatschepjes overbodig maakt. Na enkele moeizame jaren ligt winst weer in het verschiet, aldus Bijlsma.

Laatste restje Lijempf Grieks – naam nu Lyempf

KAMPEN. De zuivelonderneming Lyempf in Kampen komt in Griekse handen. De Kamper producent van melkpoederproducten voornamelijk voor kindervoeding was de laatste echte zuivelfabriek die rest van het oude Leeuwarder imperium Lijempf.

In 1975 verdween het grotendeels uit Leeuwarden, waar alleen de verpakkingsafdeling Lypack overbleef als zelfstandige onderneming. Het zuiveldeel ging verder in Kampen, waar de ij uit Lijempf verdween om plaats te maken voor de y. Eigenaar werd Siep van der Valk.

In de jaren zeventig investeerde Van der Valk in een nieuwe poedertoren, een investering die achteraf slecht uitpakte door problemen met de inwerkingstelling. Daardoor leek de zuivelfabriek in de problemen te komen. De laatste jaren ging het weer wat beter, maar de forse kapitaalinjectie die nodig was om te overleven, vroeg om een kapitaalkrachtige nieuwe deelnemer. Die kwam in de vorm van de Griekse *Gramen Shipping and Trading*.

Het is de bedoeling dat de fabriek zich nu alleen nog maar toelegt op kindervoeding. Volgens Van der Valk komt er door de overname flink wat geld beschikbaar voor Lyempf. De eerste anderhalf jaar, zo is het plan, wordt er € 2 miljoen geïnvesteerd in de fabriek. De verwachting is, dat dit bedrag nog flink zal toenemen. Van der Valk houdt een minderheidsbelang in Lyempf, maar treedt terug als directeur.

Lijempf stond voor Leeuwarder IJs- en Melkproductenfabriek die gevestigd was op het terrein langs de Potmarge waar nu deze krant zijn onderkomen heeft.

Lyempf keert even geen melkgeld uit

KAMPEN - Zuivelonderneming Lyempf in Kampen kan tijdelijk geen melkgeld betalen aan zijn melkleveranciers. De fabriek verkeert in financiële problemen na de overname door het Griekse *Gramen Shipping and Trading*. De startpositie van de Lyempf blijkt slechter dan verwacht. Gramen zou enkele miljoenen in Lyempf stoppen om zich te specialiseren in kindervoeding. Dat geld is er wel gekomen, maar bleek onvoldoende om het melkgeld uit te keren aan boeren.

De uitbetalingstermijn is nu verlengd met dertig dagen. Volgens directeur Tom Habets is het voortbestaan van het van oorsprong Leeuwarder bedrijf niet in gevaar. Lyempf verkeerde voor de overname in een slechte financiële positie door problemen met een nieuwe droogtoren. Toen men die enigszins te boven was, zocht het bedrijf een kapitaalinjectie om zich te specialiseren. Die werd gevonden in Grainen. De meeste leveranciers zijn akkoord gegaan met het uitstel van betaling. Met enkelen wordt nog gesproken.

Bijna helft zuivelfabrieken dicht door melamine-schandaal Ingreep China stuwt melkprijs op

Korte metten met melamine-schandaal Melamine verhoogt eiwitgehalte melk Toenemende vraag naar kindervoeding

PEKING - De harde ingreep van de Chinese overheid in de zuivelsector, zal leiden tot een stijging van de wereldmarktprijzen voor melkproducten.

De mate waarin is nog volstrekt onduidelijk. Het Productschap voor Zuivel waagt zich niet aan concrete voorspellingen.

De Chinese overheid maakte afgelopen weekeinde bekend dat bijna de helft van 1176 zuivelbedrijven de productie moet staken. Ze krijgen geen vergunning zolang ze productieomstandigheden niet aanpassen. De 'blijvers' komen onder strenge controle te staan. Productie zonder vergunning wordt streng bestraft, zo laten de Chinese autoriteiten weten.

De Chinese melkveehouderij produceert 35 miljard kilo melk, ruim drie keer zo veel als de Nederlandse melkplas. „Als de helft van de fabrieken sluit, moet dat ongetwijfeld gevolgen hebben voor de melkaanvoer en daardoor waarschijnlijk ook voor de mondiale zuivelprijzen”, verklaart woordvoerder Dick Molleman.

De ingrijpende maatregelen zijn een direct gevolg van de melamine-schandalen in China in de afgelopen jaren. In 2008 werd bekend dat grote partijen babymelkpoeder in China waren besmet met melamine. In 2008 stierven zeker zes baby's hierdoor en meer dan 300.000 kinderen werden ziek. Melamine, een kunststof, werd door sommige zuivelbedrijven gebruikt om het eiwitgehalte kunstmatig te verhogen. Door het aan te lengen met water, is de melkproductie goedkoop uit te breiden. Nog steeds duiken in China partijen melkpoeder op die vervuild zijn met verboden stoffen.

Ook FrieslandCampina voorziet een toenemende vraag naar kindervoeding naar China vanuit Europa, Oceanië en Amerika. De Nederlandse zuivelcoöperatie, die een verkoopkantoor heeft in Shanghai, zag vorig jaar ook al de vraag naar kindervoeding en zuivelingrediënten aantrekken.

LEEUWARDER COURANT

04 april 2011, pag. 1

Chinezen kopen Lypack

LEEWARDEN – Het Leeuwarder zuivelbedrijf Lypack krijgt een Chinese mede-eigenaar: Ausnutria Dairy in Hongkong.

Het moederbedrijf van Lypack, **Hyproca** Dairy Group, is voor 51 procent in handen gekomen van dit beursgenoteerde bedrijf in Hongkong. Lypack in Leeuwarden (47 werknemers) maakt kinder- en zuigelingenvoeding op basis van melkpoeder. Het zusterbedrijf in Ommen produceert roomboter en melkpoeder op basis van (biologische) geitenmelk. **Hyproca**-directeur Ids Jorna spreekt niet van een overname, maar van een alliantie. Het is voor het eerst dat een Chinees bedrijf investeert in de Nederlandse zuivel. Ausnutria zal profiteren van de aantrekkelijke vraag naar buitenlandse kindervoeding, omdat Chinezen door het melamine-schandaal weinig vertrouwen hebben in deze producten uit eigen land.

> pagina 2

De verwachte zuiveltekorten in China, zijn voor Chinese zuivelondernemingen aanleiding om samenwerkingsverbanden te sluiten met buitenlandse bedrijven. In dat licht moet ook de alliantie gezien worden die *Ausnutria Dairy* uit Hongkong heeft gesloten met het Nederlandse *Hyproca*, met zusbedrijf *Lypack* in Leeuwarden. Deze bedrijven gaan de levering van melkpoeder en kinder- en zuigelingenvoeding naar China flink opvoeren.

Leeuwarder Courant 2011-04-06

Griekse eigenaar trekt stekker uit Lyempf

KAMPEN - De Griekse eigenaar *Gramen Shipping* van melkfabriek Lyempf in Kampen heeft faillissement aangevraagd. Er zijn grote geldproblemen.

Boeren krijgen al enige tijd geen geld, recente energierekeningen zijn niet betaald en sinds vorige week ligt de productie stil. De 95 werknemers hebben loonachterstand. Directeur Robert-Jan Bannink hoopt na het faillissement op een doorstart. Er zouden al kandidaat-kopers zijn. De Kamper producent van melkpoederproducten heeft een relatie met Friesland. Lijempf stond voor Leeuwarder IJs- en Melkproductenfabriek die gevestigd was op het terrein langs de Potmarke waar nu deze krant zijn onderkomen heeft.

In 1975 vertrok het imperium grotendeels uit Leeuwarden. Alleen verpakkingsafdeling *Lypack* bleef. Dit bedrijf haalde deze week het nieuws door Chinese participatie. Mei vorig jaar kwam 'Kampen' in Griekse handen.

Leeuwarder Courant 2011-04-12

Boeren eisen 10 mln. van Lyempf

KAMPEN - Melkveehouders van de failliete zuivelfabriek Lyempf in Kampen hebben nog circa € 10 miljoen tegoed.

Het gaat om het melkgeld over de afgelopen twee tot drie maanden, verklaart secretaris Jelle Koopmans van Flevomelk. Deze melkleveranciersvereniging van zestig boeren lijdt de grootste strop. Ze leverden alle melk aan Lyempf.

De andere leveranciersvereniging Noorderland Melk (160 leden, van wie circa 25 in Friesland) heeft de risico's beter gespreid. Ongeveer een vijfde van de melkplas werd verwerkt in Kampen. De boeren kunnen waarschijnlijk naar hun geld fluiten, omdat banken en de fiscus als schuldeisers op de eerste plaats komen.

Het faillissement is het gevolg van wanbeleid van de Griekse eigenaar John Karageorgis.

12 april 2011 , pag. 1

Failliet Lyempf dupeert boeren

LEEWARDEN – Melkveehouders die leverden aan de failliete zuivelfabriek **Lyempf** in Kampen, gaan voor circa €10 miljoen het schip in. Het gaat om niet uitbetaald melkgeld van de afgelopen drie maanden. FrieslandCampina zou in de race zijn om **Lyempf** over te nemen.

> pagina 2

Curator Dignus Meulenberg heeft de 95 medewerkers ontslag aangezegd. Er is voldoende belangstelling voor een overname van Lyempf dat melkpoeder- en babyvoedingsproducten maakt. Onder meer de zuivelcoöperaties Friesland-Campina en Nutricia / Danone zouden in de race zijn. Lyempf begon in 1900 ⁴ als Leeuwarder IJs en Melkproductenfabriek.

Leeuwarder Courant 2011-04-05

De Chinese hunkeren naar zuivel

Chinese bedrijven zoeken naarstig naar partners op de Europese zuivelmarkt. Ze willen de aanvoer veiligstellen

==== Chinese zuivelaars hebben veel geld in kas ====

AAN DIRK VAN DER MEULEN

Een bijzonder moment eind vorige week in de Nederlandse zuivelhistorie: voor het eerst participeert een Chinees concern in een Nederlandse zuivelbedrijf. Austnutria Dairy uit Hongkong (om zet circa € 70 miljoen) neemt voor € 10,4 miljoen een belang van 51 procent in Hyproca, producent van roomboter en Melkpoeder. En via zusterbedrijf Lypack in Leeuwarden ook fabrikant van zuigelingen- en kindervoeding.

Bij deze Europese investering zal het niet blijven, voorspelt zuivelanalist Mark Voorbergen van de Rabobank. Chinezen proberen al langer om minder afhankelijk te worden van zuivelimporten uit Australië en Nieuw-Zeeland. Zo hebben Chinese bedrijven al allianties gesloten met een zuivelbedrijf in Frankrijk en in Amerika. „Men wil niet alleen het aantal partners uitbreiden, maar ook meer structuur aanbrengen door participaties en strategische allianties. Aan kapitaal geen gebrek, zegt Voorbergen. „Chinese zuivelaars zijn behoorlijk *cash rich*. Een Chinese onderneming was geruime tijd serieus in beeld voor de overname van de Franse toetjesmaker Yoplait. Dan moet je toch heel wat geld op het kleed kunnen leggen.” Tekenend voor de groei is ook dat in mondiale top-20 van zuivelconcerns vorig jaar ineens twee Chinese bedrijven opdoken: Mengniu en Yili op de plekken 16 en 17 met een omzet van circa € 2,6 miljard.

China moet veel zuivel importeren door het melamine-schandaal. Frauduleuze handelaren krikten het eiwitgehalte van melk kunstmatig op door melamine, een kunststof, aan melk toe te voegen. Door het vervolgens aan te lengen met water kon de melkproductie 'goedkoop' opgevoerd worden. Zes kinderen vonden de dood en 300.000 kinderen werden ziek. Doordat Chinese inspecteurs nog steeds melkpoeder aantreffen met melamine, is het vertrouwen van Chinezen in de eigen zuivelsector tot een dieptepunt gedaald.

De vraag naar buitenlandse zuivel is des te groter geworden. „Het melamine-schandaal maakte van China vorig jaar de grootste zuivelimporteur ter wereld.” Ook dit en komende jaren zal het die status behouden, voorziet de Rabo-analist.

De Chinese overheid besloot dit weekeinde immers om bijna de helft van de zuivelfabrieken te sluiten om voor eens en altijd korte metten te maken met de melamine-fraudeurs. Bovendien stijgt de zuivelconsumptie van de Chinezen fors: jaarlijks met naar schatting 7 procent.

4 1912 ! (ZHN.)

Dat heeft te maken met de toegenomen welvaart en de westerse leefstijl in de grote kuststeden. „Vrouwen vinden het na drie maanden borstvoeding welletjes. Ze gaan weer aan het werk en stappen over op zuigelingenvoeding. Bij die westerse leefwijze past ook een plak kaas bij de cheeseburger, het drinken van cappuccino en het likken aan een ijsje”, weet Voorbergen. Ook de Chinese overheid steunt de zuivelconsumptie. Zo heeft het grootschalige schoolmelkprogramma's opgezet in het kader van de volksgezondheid.

De ontwikkelingen in liet 1,4 miljard inwoners tellende land stemmen de melkveehouders optimistisch. De grote vraag uit China legt een stevige prijsbodem in de markt. „Dit jaar kan al niet fout meer gaan, lijkt me”, zegt Voorbergen.

FrieslandCampina handhaafde gisteren zijn melkprijs voor de leden-melkveehouders op 36 cent per kilo. De zuivelcoöperatie stelt dat de vooruitzichten voor de middellange termijn goed zijn.

Leeuwarder Courant 2011-04-22

Chinees bedrijf nu eigenaar van beide zuivelfabrieken

Lyempf en Lypack herenigd

*Lyempf en Lypack komen voort uit Lijempf
Chinezen in keten melk tot kindervoeding
Doorstart Lyempf met 55 medewerkers*

22 april 2011, pag. 1

Lyempf in Chineese handen

KAMPEN – Het failliete zuivelbedrijf **Lyempf** komt in handen van Hyproca, voor 51 procent in handen van een Chinees bedrijf. Door de overname worden **Lyempf** en **Lypack** in Leeuwarden weer met elkaar herenigd.

> pagina 2

KAMPEN - Het failliete zuivelbedrijf Lyempf in Kampen wordt overgenomen door Hyproca in Ommen.

Saillant detail is dat Lyempf daarmee weer verbonden wordt met Lypack in Leeuwarden, een onderdeel van Hyproco. Beide bedrijven komen voort uit het in 1912 in Leeuwarden opgerichte Lijempf: de Leeuwarder IJs en Melk Producten Fabriek.

In 1997 scheidden de wegen: Lypack werd verzelfstandigd en moederconcern Nutricia ging alleen verder met Lyempf.

Saillant is ook dat de Chinezen hun positie op de Nederlandse zuivelmarkt verder versterken. Begin deze maand werd bekend dat Hyproca voor 51 procent in handen is gekomen van *Ausnutria Dairy*, een beursgenoteerde onderneming in Hongkong.

Chinese ondernemers azen vooral op kinder- en babyvoeding. China kampt in dit voedingssegment met grote tekorten vanwege de melamine-affaire met giftige babymelk. In reactie daarop sloot de Chinese overheid honderden zuivelfabrieken.

Hyproca heeft Lyempf overgenomen om de volledige keten van melk tot kinder- en babyvoeding in handen te krijgen. Lyempf in Kampen maakt van melk, melkpoeders voor babyvoeding en halffabricaten voor kindervoeding. Lypack in Leeuwarden maakt hiervan kant- en klaar verpakte producten.

Lyempf raakte in de problemen door financieel wanbeleid van de Griekse eigenaar Gramen Shipping. De belangstelling voor een overname was groot. Elf kandidaten meldden zich, waarna vier bedrijven een serieus bod indienden bij de curator.

Van de ruim negentig werknemers, neemt Hyproca minimaal 55 werknemers in dienst. De fabriek in Kampen kan jaarlijks 50 miljoen kilo melk verwerken.

Leeuwarder Courant 2012-03-17 ⁵

Eeuwfeest met Chinees tintje

Zuivelonderneming Lypack bestaat dit jaar honderd jaar. Nu het in handen is van Chinezen, lijkt de continuïteit weer voor geruime tijd gewaarborgd

'Met Chinese mede-eigenaar hebben we de perfecte match'

DIRK VAN DER MEULEN

ongekende groei en diepe dalen. Lypack in Leeuwarden, honderd jaar geleden opgericht als Lijempf, de Leeuwarder IJs en Melkproductenfabriek, heeft het allemaal meegemaakt. Grondlegger was de Groninger industrieel Jan Evert Scholten. Op de locatie waar nu de Leeuwarder Courant gedrukt wordt, liet hij een strokartonfabriek ombouwen tot een melkverwerkende onderneming, waar naast allerlei zuivelproducten ook ijs gemaakt werd voor de koeling van deze producten. Een aantal decennia van stormachtige groei volgde. In 1952 was Lijempf een zuivelconcern met negentien fabrieken en circa tweeduizend werknemers. Onder meer de huidige zuivelfabriek van *Nutreco* in Sloten behoorde tot de Lijempf-familie.

Nadien volgt het verval. De elkaar rap opvolgende reorganisaties tonen aan dat Lijempf moeilijk kan concurreren met de zuivelcoöperaties.

Wessanen neemt het Leeuwarder zuivelbedrijf in 1973 over en verplaatst het vijf jaar later naar de huidige locatie aan de Archimedesweg. Lijempf is dan geen melkverwerker meer, maar een producent en verpakker van babyvoeding en ijsmixpoeders. In 1993 komt de zuivelonderneming in handen van Nutricia die de ij verandert in y.

In 2000 krijgt het Leeuwarder bedrijf dan eindelijk een Fries tintje. Het komt in handen van de *Hyproca Dairy Group*, een zuivelonderneming die mede eigendom is van de in Wytgaard geboren en getogen Ids Jorna. Een andere aandeelhouder is PMH Investments van Bart en Durk van der Meer. Bart van der Meer is voormalig directeur van de Rabobank Heerenveen.

⁵ (foto <http://www.dekrantvantoen.nl/img.do?id=LC-20120317-NO01002005&h=lijempf,0,DVHN,NVHN,LC&s=0.45>)

Hyproca is sinds 1996 actief op de Nederlandse markt door de aankoop van de voormalige zuivelfabriek van Cono in Ommen. Tegenwoordig verwerkt het bedrijf aangekochte melk - gangbaar en biologisch en van zowel koe als geit - tot roomboter, melkpoeders en ingrediënten voor kindervoeding.

Dat gebeurt naast Ommen ook in de in april vorig jaar overgenomen fabriek Lyempf in Kampen. Een deel van deze poeders en halffabrikaten gaat naar *Lypack* die er babyvoeding van maakt en dit verpakt in blik en sachets.

Toen Hyproca Lypack overnam telde het bedrijf amper veertig werknemers. Inmiddels staan er weer 95 medewerkers op de loonlijst en zijn er circa 15 uitzendkrachten werkzaam. „Vanaf 2007 groeit Lypack jaarlijks met 30 procent”, zeggen Jorna en locatiedirecteur Gerrit Bijlsma. Lypack profiteert volop van de groeiende vraag naar babyvoeding buiten Europa. Vooral China is een grote afnemer, sinds de Chinees door het melamine schandaal (besmette babyvoeding) in 2008 geen enkel vertrouwen meer heeft in de eigen zuivelindustrie.

Een bezoek aan het land over de verkoop van babyvoeding op basis van geitenmelk, bracht *Hyproca* in contact met Ausnutria, een aan de beurs van Hongkong genoteerde onderneming die voorheen vooral zuivel uit Australië importeerde. Niet veel later was sprake van de perfecte match, zegt Jorna. „Net als veel Chinese bedrijven, zocht ook *Ausnutria* naar nieuwe partners om de toenemende voedselbehoefte van het land veilig te stellen. Wij wilden zelf ook meer actief zijn in China, maar zijn eigenlijk meer producent dan verkoper. Dat kunnen we nu aan hen overlaten. *Ausnutria* heeft een groot netwerk in China.”

Spraakmakend was de deal doordat Ausnutria voor € 10,4 miljoen een meerderheidsbelang verwierf van 51 procent. Staan we aan de vooravond van een Europese overnamegolf, zo vroegen velen zich af. „Het klopt”, zegt Jorna, „dat Hyproca deels in Chinese handen is. „Maar”, zo voegt hij eraan toe, „met de dagelijkse leiding zullen ze zich niet bemoeien. Daar zijn duidelijke afspraken over gemaakt.”

Duidelijk is wel dat de productie voor China opgevoerd wordt. Lypack zal ervan profiteren. „Ook de komende jaren mikken we op groei met dubbele cijfers”, zegt Bijlsma. Dit jaar nog valt het besluit om de productiecapaciteit uit te breiden.

Door alle drukte met de nieuwe Chinese eigenaar, is er nog geen plan voor een eeuwfeest. „Maar dat feest komt er, met of zonder Chinese delegatie”, zegt Jorna.

Leeuwarder Courant 2013-06-22

Ausnutria Hyproca (Lypack Leeuwarden en Lyempf Kampen)
nu volledig in Chinese handen

Ausnutria Hyproca

De Nederlandse fabrieken van zuivelconcern Ausnutria Hyproca in Leeuwarden (Lypack), Kampen (Lyempf) en Ommen zijn sinds kort volledig in Chinese handen. Bart van der Meer (67) ruilde zijn aandelen in de dochterbedrijven om voor een participatie van 18 procent in de beursgenoteerde holding. Die is gevestigd in Hongkong. Van der Meer leidt als ceo de 'board', het zevenkoppige bestuur waarin zowel directeuren als toe-

zichthouders zitten. Hij is één week per maand in Hongkong.

Ausnutria Hyproca maakt flesvoeding op basis van koeien- en geitenmelk. De eigen merken zijn Kabrita, Neolac en Super Allnutra. Veelal wordt er ook geproduceerd voor supermarkten die hun eigen huismerk op de verpakking laten zetten. Het bedrijf exporteert naar veertig landen en draaide vorig jaar een omzet van circa €150 miljoen.

Dagblad vh Noorden 2014-01-25

Bart van der Meer Van Rabobank naar Chinese zuivel Topman van Chinese zuivelbedrijf Ausnutria Hyproca

INTERVIEW - 'Als je wat wilt voorstellen, dan moet je in nichemarkten opereren'

Door Aan Dirk van der Meulen

HEERENVEEN. Als topman van het Chinees zuivelbedrijf *Ausnutria Hyproca* staat Bart van der Meer (67) uit Delfstrahuizen aan de vooravond van de grootste investering in zijn loopbaan. Ergens in maart. Dan gaat op het IBF in Heerenveen de eerste paal de grond in voor de ultramoderne fabriek van *Ausnutria Hyproca*, een fabrikant van kinder- en zuigelingenvoeding op basis van zuivel. Wie de klus moet klaren is nog niet duidelijk, de aanbesteding loopt nog.

Kaasfabrikant *A-ware* en zuivelingrediëntenproducent *Fonterra*, die er momenteel nieuwbouw plegen, krijgen er een branchegenoot bij. Een Chinese buurman, want *Ausnutria Hyproca* kent merendeels Chinese aandeelhouders.

Aan de basis van deze investering van uiteindelijk 150 miljoen euro staat Bart van der Meer. Hij bouwde de afgelopen jaren *Hyproca* uit tot een hoogwaardig zuivelbedrijf in de zuigelingen- en kindervoeding. Via *Ausnutria* heeft het gefuseerde bedrijf, waaraan Van der Meer sinds bijna een jaar ook leiding geeft, een prima toegang tot deze onmetelijke groeiemarkt.

Het is aan zijn eigenzinnigheid te danken dat de oud-bankier Van der Meer in de zuivel belandde. Als directeur van de Rabobanken in Grou en Heerenveen koos hij voor schaalvergroting toen dat nog een heel vies woord was op het hoofdkantoor in Utrecht.

Hij initieerde een fusie tussen de Rabo's van Grou en Heerenveen. In 1988 riep hij op om te fuseren met de Friesland Bank.

Die autonome koers leidde nadien nog tot botsingen, waarop Van der Meer en Rabobank in 1994 afscheid van elkaar namen. Met eigen en familiekapitaal zette Van der Meer een investerings-

maatschappij op: de *Participatie Maatschappij Heerenveen (PMH Investments)*. Hij nam een aandeel in *Hyproca*, een bedrijf dat op basis van tarwegluten voercomponenten maakte voor kalveren. Om de componenten zelf te drogen, nam *Hyproca* in 1997 zuivelfabriek *Vechtstreek* met zijn droogtorens in Ommen over. Voor de voormalige eigenaar *Cono* bleef men boter produceren.

„Zodoende kwam ik in de zuivel terecht”, verklaart Van der Meer. “En als je te midden van de grote zuivelcoöperaties wat wilt voorstellen, dan moet je in nichemarkten opereren.”

Gekozen werd voor kinder- en zuigelingenvoeding op basis van koe- en (biologische) geitenmelk. In de loop der jaren kreeg *Hyproca* de hele verwerkingsketen in handen door de overname in 2001 van *Lypack* (mengerij en verpakking) in Leeuwarden en van *Lyempf* (melkpoeders, half-fabrikaten) in Kampen in 2011.

Eigen merken zijn onder meer *Hyproca Neolac* en *Cabrita* (geit).

In 2011 zocht *Hyproca* contact met *Ausnutria*, een Chinees bedrijf dat kindervoeding importeerde uit Australië. Of ze ook belang hadden bij geitenmelkpoeder? Dat bleek een schot in de roos, want geitenmelk is in China nog meer in trek dan koemelk vanwege het grote aantal Chinezen dat kampt met koemelkallergie en lactose-intolerantie.

Ausnutria opperde een structurele samenwerking. „En dat wilden wij ook graag, want het bedrijf heeft in China een goede logistiek en een groot netwerk. Door de samenwerking kregen de Chinezen een aandeel van 51 procent in . Binnenkort volgt een aandelenruil waarbij de Chinezen een aandeel van 82 procent in *Ausnutria Hyproca* verwerven en *Hyproca* 18 procent.”

Het bedrijf profiteert volop van de wereldwijde vraag naar kinder- en zuigelingenvoeding. China neemt ongeveer een derde af. Grote afnemers bevinden zich ook in Oost-Europa, het Midden-Oosten en Indonesië. De omzet steeg van zo'n 100 miljoen euro in 2011 naar circa 170 miljoen euro in 2013. Voor dit jaar mikt Van der Meer op 250 miljoen euro. De verkoop zou nog veel hoger kunnen liggen. „Maar wij kunnen nu niet meer produceren.”

De nieuwbouw in Heerenveen, waar circa 150 mensen aan de slag kunnen, moet een einde maken aan dit luxeprobleem. In de eerste fase staat de bouw gepland van een mengerij, een verpakkingsafdeling, kantoren en een opslagloods. Daarna volgt de bouw van droogtorens voor de verwerking van melk.

Als topman van een Chinees bedrijf is Van der Meer geregeld in China. Per maand ongeveer een week. Hij geniet met volle teugen van de 'fabelachtige dynamiek' in het land. Toch richt hij niet al zijn pijlen op China. „Dan zijn we te kwetsbaar. Voor hetzelfde geld sluiten ze morgen de grenzen.”

Investeerder

Via PMH Investments is Bart van der Meer niet alleen betrokken bij Ausnutria Hyproca. Hij heeft, samen met zijn zoon Durk, belangen in nog zeventien bedrijven. Daartoe behoren ook kabelbedrijf Verkleij in Drachten en boilerproducent De Jong in Gorredijk. Ook zoon Rutger is betrokken bij PMH Investments.

Onderstaand; [www. Lyempf .nl](http://www.Lyempf.nl) *Geschiedenis*

- 1912 LIJEMPF (Leeuwarder IJs en Melk Producten Fabriek) wordt in Leeuwarden opgericht uit een groep van diverse fabrieken
- 1914 Eerste productie van melkpoeder
- 1938 Eerste productie van poedervormige babyvoeding bij LIJEMPF
- 1973 LIJEMPF wordt onderdeel van Wessanen
- 1985 Oplevering van de proeffabriek van LIJEMPF; een complete kleinschalige kopie van een industriële droger
- 1989 Focus op productie en export van babyvoeding onder de merknaam Bebelac en naamsverandering in LYEMPF B.V.
- 1993 LYEMPF wordt door Nutricia (het huidige Koninklijke Numico) overgenomen van Wessanen
- 1998 Focus op productie van hoogwaardige poedervormige ingrediënten voor de internationale levensmiddelenindustrie
- 2004 LYEMPF wordt door Alsi Beheer (Raalte) overgenomen van Koninklijke Numico.

Lijempf Leeuwarden (onbekende bron)

De gebouwen van de strokartonfabriek werden na aanpassingen en nieuwbouw in 1912 in gebruik genomen door de Leeuwarder IJs- En Melk Producten Fabriek, de Lijempf, dat uitgroeide tot een architectonisch zeer verzorgd bedrijfscomplex. De zuivelverwerkende fabriek werd in 1978 verplaatst en alle gebouwen gesloopt. Lange tijd heeft het terrein braak gelegen totdat de Friese Pers er in 1993 ging bouwen. Dit nieuwe gebouw kwam op enige afstand van de oude waterloop te liggen. Het grootschalige bouwwerk kwam elegant in de keurig geschoren en geknipte tuin, een groene context die volstrekt anders van karakter is dan het spontane Potmarge-groen. Het op Achter de Hoven gerichte chemische bedrijf Casolith, later Atoglas, betrachtte dat erbarmen en zorg met de fascinerende groene zone niet. Met zijn achterkant pal op de Potmarge kan dit bedrijf thans als grootste dissonant van het hele gebied worden beschouwd.

Site oude Friese nummerborden

B-7751

N.V. Lijempf, Leeuwarden (Potmarge 5). Afgegeven: 03-6-1924

De autogarage van de Lijempf in Berlikum. Het kenteken van de meest linkse auto is onleesbaar, daarnaast vlnr.: B-7751, B-5221, B-8979 en B-7752 (foto: 1654. Bron: Tresoar, Lijempf-archief)

Lijempf-fabrieken. Links de B-7751, de andere kentekens zijn niet leesbaar. Rechts staat vermoedelijk de B-5221.

(foto: 1657. Bron: Tresoar, Lijempf-archief)

B-16355

N.V. Kaas- en Roomboterfabriek 'Tjebbes & Co', Workum. Afgegeven: 12-06-1931 (Overgeschreven 9 april 1940)

N.V. Lijempf, Leeuwarden (Potmarge 5). Afgegeven: 9-4-1940 (Overgeschreven)
De molkauto fan de Lijempf te Warkum likernôch 1935. Lofts sit Fokke van der Weide en rjochts Meije Siemonsma. De foto is nommen tusken Skraard en Eksmoarre by de pleats fan U. Bosma. De auto is fan it merk Willys.
(foto: 359. Bron: fotokolleksje: Willem G. Twijnstra)

B-16355

N.V. Kaas- en Roomboterfabriek 'Tjebbes & Co', Workum. Afgegeven: 12-06-1931 (Overgeschreven 9 april 1940)

N.V. Lijempf, Leeuwarden (Potmarge 5). Afgegeven: 9-4-1940 (Overgeschreven)
Deze foto van de vrachtwagen van de melkfabriek van de Lyempf in Sloten is genomen direct na de oorlog. De vrachtwagen werd gebruikt om de melkbussen vanuit richting Tjerkgaast op te halen. De foto is genomen bij de fabriek (rechts is nog net een weiton te zien). De chauffeur was toen Evert van Dijk en op de motorkap zitten twee pakesizzers: links Dicky Uitenbosch en rechts Tiete van Dijk (mijn vrouw).
(foto: 1031. Bron: G. v.d. Brink, Joure)

Ursem

Bron: home.hetnet.nl/...hoekje/nedleven.htm

Haringhuizen.

In het voorjaar van 1946 kwam er een grote verandering in het leven van ons gezin. Op een mooie dag in het voorjaar reed ik met mijn moeder, broertje en zus in een rammelende vrachtwagen over de Afsluitdijk richting Noord-Holland. Mijn vader was daar al zes weken. Achter op de wagen stond al ons huisraad. We verhuisden naar het kleine dorpje Haringhuizen, dicht bij Schagen. In dat gehuchtje stond een kleine kaas- en boterfabriek. Mijn vader was daar naar toegestuurd om het fabriekje weer op gang te brengen. In de laatste jaren van de oorlog had het stilgestaan. Er kwam geld uit Amerika, als het voor een bepaalde datum weer draaide. Het fabriekje heette Crema. Dat woord was bij ons thuis natuurlijk al heel vaak gezegd. Vlak voordat we het dorpje binnenreden liep er een oude man met een witte baard. Freek, mijn broertje van bijna drie jaar wees naar de man en riep: "Crema!"

Haringhuizen was, en is, maar een heel klein dorp. Aan het ene eind stond een mooi oud kerkje en aan de andere kant een vervallen oud zuivelfabriekje. De muren waren voor de oorlog witgeverfd, maar nu helemaal afgebladderd. Daartussen stonden ongeveer dertig huisjes, een paar boerderijen en in het midden was een oud café.

Een ander huis

Naast de fabriek stond een groter huis, dat voor ons werd opgeknapt. In het najaar was het klaar. Het was groter, maar ook kouder en vochtiger. Alleen in de kamer stond een kachel. In de keuken en de slaapkamertjes boven was het erg koud. De slaapkamers waren eigenlijk alleen maar hokjes met wanden van latten en board. Alles was nog duur, ook bouw materiaal. De wanden in de keuken waren witgeverfd. De schilder kwam ze op een heel vindingrijke manier wat opvrolijken; hij doopte een doek in geel verfwater, maakte er een prop van en dan

rolde hij die vochtige prop over de muur, waardoor er allemaal gele figuurtjes op de wand werden afgedrukt.

Rond ons huis

Achter en naast het huis was een sloot, die erg stonk. Het afvalwater van de fabriek kwam er door een buis in uit. In de zomer dreven er grote bruine en groene bacteriekoeken op het water. In de buurt van de buis kropen grijze rattenstaartlarven van zweefvliegen. Door dat rattenstaartje haalden ze adem aan het wateroppervlak. Mijn moeder vond ze erg vies. Ze kropen door de buis tot in de boterkelder in de fabriek, waarschijnlijk om daar te verpoppen in vliegen.

Tussen ons huis en de fabriek was een hoge houten stelling, met daarop heel grote vaten van teakhout. Je kunt ze zien op de foto. Daarin kwam de wei. Wei is het gele water dat er overblijft van de melk, als er kaas van is gemaakt. In wei zit nog de suiker en een heel klein beetje vet. Boeren kregen vaak melkbussen met wei, om dat aan de varkens te geven. De rest van de wei ging naar een fabriek die er melksuiker uit haalde. Melksuiker zit vaak in medicijnen.

Tegen de fabriek aan stond het ketelhuis, met een dak van ijzeren golfplaat. 's Winters kon je je daar heerlijk opwarmen, maar in de zomer was het er niet uit te houden van de warmte. Er stond een grote stoomketel, die gestookt werd met steenkool. Stoker Arie van Wijk stond altijd luid te zingen. De stokers gooiden steeds steenkool uit een kruiwagen op het vuur. De ketel leverde stoom voor de fabriek. In de fabriek stonden een paar lange kaasbakken met een dubbele wand. In die dubbele wand werd stoom geblazen om de melk, 5000 liter, op de juiste temperatuur te brengen. Als er warm water nodig was legde men een stoomslang in een melkbus of een emmer vol water en blies gloeiend hete stoom in het water. Dat gaf een vreselijk kabaal, net als bij een espressomachine, maar dan 100x sterker. In een paar minuten kookte het water dan.

Rond de fabriek kon je heerlijk spelen. Er waren bergen steenkool en sintels, dat is aan elkaar gesmolten steenkoolas. Sintels zijn erg schadelijk voor het mi-

lieu, maar daar dacht men toen nog niet aan. Er waren veldjes die helemaal bedekt waren met het plantje hondsdrif. Je kon bij die prachtige bloemetjes de mooiste hommels zien. Vooral de zwarte steenhommels, met hun oranje achterlijf vond ik mooi. Natuurlijk leerde ik pas later de namen van planten en dieren.

Afgebroken.

Ons huis staat er niet meer. Er staat een ander huis. Het fabriekje is ook al lang geleden afgebroken. Het is later nog een conservenfabriekje geweest. Nu zijn ze bezig op deze plek mooie dure vrijstaande huizen te bouwen. Het hele dorpje is veranderd. Er zijn nog maar een paar huizen van vroeger te herkennen, de meeste zijn helemaal nieuw.

Toch heeft het dorp nog hetzelfde karakter. Er is geen nieuwbouwwijk aangeplakt. Rondom zijn nog altijd de weilanden zoals vroeger. Alleen aan de kant van Schagen, langs de weg waar die oude man "Crema" in 1946 liep, ligt tussen de bomen een crematorium. Is dat geen rare toevalligheid?

Hoe beviel het?

Mijn moeder was heel erg tevreden in Noord-Holland. Ze stond vaak te zingen bij het aanrecht. Soms zong ik met haar mee: "In 't groene dal, in 't stille dal, waar kleine bloempjes bloeien..." Mijn moeder vond het heerlijk dat ze uit de keuken de duinen kon zien in de verte. Ze wilde er dolgraag heen en... we zijn er ook één keer heen geweest op de fiets. Langs de sloot achter ons huis kon je heel veel lammetjes zien rennen, daar hadden we veel plezier van.

Mijn vader had het moeilijker, natuurlijk viel het niet mee om de fabriek weer goed te laten draaien, maar mijn moeder was ook altijd veel optimistischer dan mijn vader.

Mijn zus Enny, kon niet meekomen op haar nieuwe school. In Dokkum was ze in de oorlog weinig op school geweest. Ze moest blijven zitten, maar dat wilde ze niet. Daarom ging ze van de ULO naar een andere school, de Huishoudschool. Ze heeft daar later veel spijt van gehad.

Mijn kleine broertje sloot al gauw vriendschap met de melkautochauffeur Kos. We schrokken vreselijk toen we een paar jaar later hoorden, dat Kos met de auto onder de trein was gereden.

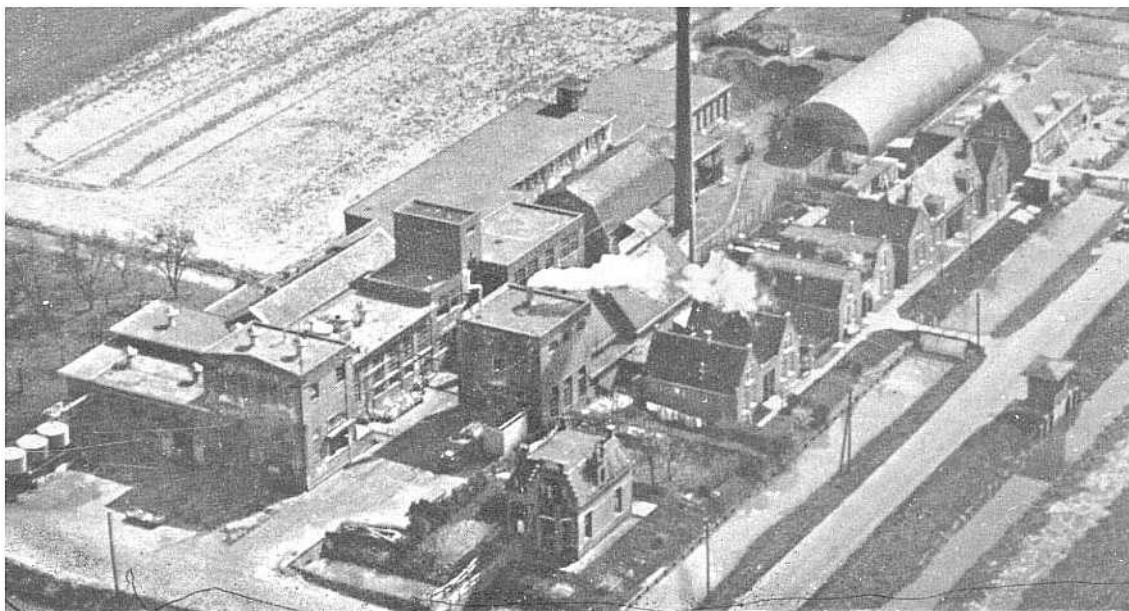
Op de bon

Veel dingen die je wilde kopen waren nog "op de bon". Dat betekent, dat je ze alleen kon kopen als je er ook distributiebonnen bij inleverde. Die bonnen kreeg elk gezin van de gemeente. Een vast aantal per persoon. Door die bonnen, werd er gezorgd, dat rijke mensen niet alles voor de neus van de armen konden wegkopen.

Mijn vader had uitgevonden dat je stiekum in de fabriek meer boter kon maken dan er aan het rijk werd opgegeven. Die geheime boter lag bij ons in de kelder

en als er weer genoeg gemaakt was, kwamen de arbeiders van de fabriek bij ons langs, om gratis een extra pondje roomboter te halen zonder bon.

En toen was het plotseling tijd om weer te verhuizen. Het bedrijf waar mijn vader bij werkte, (LIJEMPF, Leeuwarder ijs- en melkproducten fabrieken) had de Marshall-subsidies geïnd en sloot daarna meteen drie van de vier fabrieken in Noord-Holland; de Crema, een fabriek in Hoorn, en een in Alkmaar. Alle melk ging voortaan naar de fabriek, De Prinses. Die stond in De Schermer bij het dorp Ursem. Mijn vader werd naar die fabriek overgeplaatst. Hij werd daar assistent-directeur. Dat betekende dat hij de hele fabriek draaiende moest houden, want de directeur bemoeide zich alleen met de verkoop van de kaas.

De fabriek

We kwamen te wonen midden in een vlakke polder, op een buurtje van acht arbeiderswoningen. Daar woonden chauffeurs, kaasmakers, botermakers enz. Op het kruispunt, vlakbij stond de deftige woning van de directeur. Het waaide er vaak heel hard, want je er stonden vrijwel geen bomen. Twaalf kilometer verder kon je de stad Alkmaar zien liggen. De wegen zijn er nog altijd kaarsrecht.

In de voorkant van de fabriek was de melkontvangst, waar twee keer per dag de melk op auto's werd aangevoerd in melkbussen van 40l. Hier was het lawaai nog erger. Melkbussen werden omgekiept en de melk van elke boer apart, in hangende bakken, gewogen. De bussen van een boer hadden allemaal hetzelfde nummer. Soms werd er van elke boer een klein flesje melk apart gehouden, voor de kwaliteitscontrole. De lege bussen gingen op hun kop, luid rammelend over een ijzeren lopende band de bussenspoelmachine in, waar ze met koud wa-

ter en gloeiende stoom van 120° C werden schoongemaakt. Daarna rammelden ze weer terug naar de vrachtauto's.

In de botermakerij stonden gonzende centrifuges, die een deel van de room uit de melk haalden en platte pasteurs die de melk heet maakten om het beter houdbaar te maken.

In de hoek draaide een grote karn van teakhout, waar buurman Brouwer elke dag aangezuurde room in liet lopen en waar een paar uur later grote klompen boter uitkwamen, nadat de karnemelk was afgetapt.

Boven was koelafdeling, waar de melk, na het pasteuriseren, werd afgekoeld. Een dunne film melk liep daar van een soort reuzengrote geribbelde wasborden naar beneden. Binnen in die "wasborden" stroomde koud water.

In de melkopslag stonden heel grote tanks, waar je alleen in kon kijken als je een stalen laddertje op ging en een rond luikje omhoog klapte.

Daarachter was de kaasmakerij, met de lange kaasbakken en de persen. 's Avonds haalden we kaasrandjes, reepjes verse kaas, die tussen de kaasvorm en het deksel was doorgeperst. Twee mannen haalden elke avond de nieuwe kazen uit de doeken, sneden het randje er af en kiepten de kaas omgekeerd weer in het vat.

Daarachter waren de stenen pekelpakken, waarin de kaas een aantal dagen ronddobberde. En daar weer achter de pakhuizen, waar de kazen op lange planken lagen te rijpen.

Spelen

Voor kinderen was het wel fijn om bij zo'n fabriek te wonen. Je kon er heerlijk spelen en vuil worden. Achteraan, naast de "blikken tent", lagen bergen steenkool en daarnaast een grote berg oud roestig ijzer. Daar waren zelfs een paar oude kaasbakken bij. We groeven een gang onder het ijzer door en kwamen zo onder de kaasbak, een prachtig hol. Onder de kaasbak, die met een einde in de sloot lag, rook het niet al te fris. De sloten voor de huizen en aan de andere kant van de fabriek waren heel erg vies. Ze stonken verschrikkelijk, het water

was zwart en er dreven grote bacteriekoeken op. Aan waterzuivering dacht men toen nog niet. De ramen deed je in de zomer, als de wind naar de huizen blies, niet open. Er waren daar, net als in Haringhuizen, meer ongezonde dingen, zoals de sintels, dat is afval van de verbrande steenkool, dikke riemen centrifugeslib, waar alle rommel uit de melk in zat, die lagen te rotten.

Het huisvuil van de huizen werd elke week opgehaald door een arbeider van de fabriek. Die stortte het op een grote hoop op het landje achter de fabriek. Een paar maal per jaar werd die hoop in brand gestoken. Eens in de paar dagen werden de rookkanalen van de stoomketels met stoom doorgeblazen. Er stegen dan pikzwarte rookwolken uit de schoorsteen op en als je onder die rook stond, dan dwarrelden er overal zwarte roetvlokjes om je heen omlaag. Alle vrouwen renden dan naar buiten om de was van de lijn te halen. Aan de voet van de fabrieksschoorsteen stonden grote mandflessen met 30 liter zwavelzuur, salpeterzuur, natronloog en chloorbleekloog. Voor al die dingen zouden nu boetes worden uitgedeeld, maar toen vond men dat niet zo belangrijk. De industrie moest draaien, om ons arme land wat rijker te maken.

Industrieel verleden

Via internet

In het dorp Douzum werd in 1909 een particuliere stoomzuivelfabriek opgericht. De fabriek werd later overgenomen door de LIJEMPF, de Leeuwarder IJs- en MelkProductenFabriek.

Dit Friese concern had meerdere vestigingen, onder andere in Brilt. De fabriek beëindigde haar productie in 1977. Een deel is nog in tact gebleven. Op de ansichtkaart uit 1940 is de fabriek nog in volle glorie te zien, met het melk- ontvangststation, het ketelhuis en de indrukwekkende schoorsteen

zondag, 21 januari 2007

Vroeger heeft aan het Hoendiep in Brilt de fabriek van de Lijempf gestaan. Deze fabriek moest plaatsmaken voor een nieuwbouwwijk.

Volgens G.H. Lichtering werd er in 1891 in Brilt een stoomzuivelfabriek gesticht. Het is niet helemaal duidelijk wat hiermee gebeurd is. Voor 1914 stond er een condensfabriek van Schortinghuis, later werd het margarinefabriek De Noordstar. Hier werd margarine van het merk Zwaluw gemaakt. In 1914 werd deze fabriek overgenomen door de Leeuwarder IJs en Melkproduktenfabriek (Lijempf). De Lijempf werd in 1910 opgericht door J.E. Scholten, en had verschillende fabrieken in het noorden van het land.

In 1970 nam de DOMO de zaak over. De fabriek werd verkocht aan groothandel Kaasunie Andringa, die kaas met de naam Uniekaas in de handel bracht. In 1984 werd het bedrijf verkocht aan K.H. de Jong's Exporthandel uit Hoorn. In verband met de uitbreiding van het dorp Zuidhorn is de fabriek gesloopt. De directeurswoning staat er nog wel. Een van de straten in het uitbreidingsplan draagt de naam Noordstar, naar de margarinefabriek die er ooit gestaan heeft.

Bijlage I

Van Lijempf tot Lypack

Bron: <http://www.archieven.nl/db/0/toegang/36/111/>

Op 29 november 1912 werd een bedrijf opgericht dat zich in eerst in de Noord-Nederlandse en later in de landelijke, ja zelfs in de mondiale zuivelindustrie een tamelijk prominente plaats zou weten te verwerven: de Naamloze Vennootschap Leeuwarder IJs- en Melkpoederfabrieken, kortweg de Lijempf. In 1922 werd de naam veranderd in Leeuwarder IJs- en Melkproductenfabrieken.

Om de liefhebber van zevenmijlspassen te gerieven volgt om te beginnen in kort bestek een beeld van de ontwikkelingen die het concern in de volgende decennia doormaakte: in 1952, toen het zijn 40-jarig bestaan herdacht, werkten 19 fabrieken in Lijempf-verband.⁶ Vanzelfsprekend steeg ook het aantal werknemers. In 1919 waren nog geen 500 mensen bij de vennootschap in dienst, in 1952 ruim 2000. Vrij snel na 1952 raakte de Lijempf verzeild in een schier onstuitbaar aftakelingsproces, waarbij de ene reorganisatie op de andere volgde. Ook toen de vennootschap zijn zelfstandigheid had moeten prijsgeven gingen die onverminderd door. Op den duur bleef in Leeuwarden alleen een verpakkingsbedrijf over, dat in 1995 door de eigenaar van de hand werd gedaan en later onder een andere naam voortgezet. En daarmee was de naam Lijempf verdwenen. Uit Fryslân, maar niet uit Nederland. In Kampen bestaat tot op de huidige dag een zuivelbedrijf – eens onderdeel van het Leeuwarder Lijempfconcern- dat de oude naam nog voert.

In het vervolg van deze beschouwing zal de aandacht van de op meer details gespitste lezer hoofdzakelijk worden gevraagd voor de opkomst, de bloei en het verval van de vennootschap die vanuit het hoofdkantoor in de Friese hoofdstad bestuurd werd. Hoofdzakelijk, want het derde hoofdstuk is helemaal gewijd aan het bedrijf in Kampen, dat druk bezig is zijn koers voor de toekomst te bepalen.

Aan de wieg van de Lijempf stond de Groninger industrieel **Jan Evert Scholten** (1849-1918), die in Friesland en Groningen een aantal zuivelfabrieken bezat. Scholten had aanvankelijk met het plan rondgelopen zijn Friese fabrieken op coöperatieve leest te schoeien en ze onder te brengen bij de Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken in Friesland. Hem was duidelijk te verstaan gegeven dat hij daar niet welkom was omdat zijn motieven niet zouden stroken met de doelstellingen van de coöperatieve beweging.⁷ En dus koos hij voor zijn bedrijven een andere weg. In 1911 kocht hij de gebouwen en terreinen van de opgeheven Leeuwarder Strokartonfabriek⁸ aan. Vervolgens werd een jaar later de Lijempf opgericht. Scholten en een aantal medeoprichters brachten

6 Ik vond het niet zinvol alle fabrieken op te sommen die door de oprichters van de vennootschap werden ingebracht. De lezer vindt een volledig overzicht in het gedenkboekje dat in 1937 verscheen. Huttinga, J.F, NV Lijempf 1912-1937 (z.pl. 1937) 7-8. Ik vestig er nu reeds de aandacht op dat ik in deze inleiding evenmin plaats inruim voor beschouwingen over alle fabrieken die in de loop van de jaren door de Lijempf werden aangekocht of van de hand gedaan. Ik volsta met de onderzoeker te verwijzen naar de uitvoerige inhoudsopgave bij de inventaris. In de tekst van deze inleiding zal slechts een enkele fabriek worden genoemd.

7 Wiersma, J.P. en K. Tjepkema, *Erfen wereld* (Drachten 1959) 175.

8 Schroor, Meindert, *Achter de Hoven 116bis. De geschiedenis van Casolith-Altuglas (1920-2006)* (Leeuwarden 2006) 11-12. Zie voor een korte levensbeschrijving van Scholten: Huttinga, *NV Lijempf*, 4

in de nieuwe vennootschap 8 zuivelfabrieken in, die, behoudens één uitzondering, in de provincies Friesland en Groningen gevestigd waren.⁹

Leeuwarden kreeg in de organisatie van de vennootschap een bijzondere en prominente plaats toebedeeld. Op het terrein van de voormalige strokartonfabriek¹⁰ werd een imposant gebouwencomplex uit de grond gestampt.¹¹ Daarin vestigde het bedrijf zijn hoofdkantoor met wat men vandaag de dag zou noemen ondersteunende diensten: een smederij, een timmerwerkplaats, een blikassemblagefabriek, in- en verkoopafdelingen en een laboratorium.¹² Voor de opslag van de elders vervaardigde producten bouwde men er tevens een kaaspakhuis met een boterkelder. Er werd nadrukkelijk voor gekozen in Leeuwarden geen zuivelfabriek te bouwen en die is er ook nooit gekomen. In latere jaren werd op het fabrieksterrein weliswaar een melkinrichting gebouwd, maar die kon niet tot de zuivelfabrieken gerekend worden. Ik kom er nog op terug. Tenslotte verrees op het fabrieksterrein een ijsfabriek. Die produceerde geen consumptie-ijs, dat bestond in die dagen nog niet eens, maar ijs voor koelingdoeleinden. Aanvankelijk was dat alleen bestemd voor de tot het concern behorende fabrieken. Maar al snel werden grote hoeveelheden aan derden verkocht. De gemeente Leeuwarden en de Spoorwegen waren belangrijke afnemers.

Het bedrijf van de door de coöperatieve zuivelindustrie geweerde Scholten was een particuliere onderneming en behoorde als zodanig nadrukkelijk tot een minderheid, zeker in Friesland. De eerste zuivelfabrieken daar mogen dan tot stand zijn gekomen door de inspanningen van ondernemende particulieren¹³, ze zijn binnen de kortste keren door de coöperaties overvleugeld. Al in 1896 waren er meer coöperatieve dan particuliere zuivelfabrieken gevestigd.¹⁴ Toen de Lijempf met zijn activiteiten begon telde Friesland inmiddels tientallen zuivelfabrieken, waarvan verreweg de meeste in handen waren van coöperaties.¹⁵

De directie van de Lijempf – die niets van de coöperaties moest hebben, hun doen en laten met argusogen volgde en wanneer het zo uitkwam zelfs voor hun praktijken waarschuwde¹⁶ – realiseerde zich terdege dat haar bedrijven zich alleen een plaats op de markt konden verwerven en die vervolgens ook behouden als ze zich wisten te onderscheiden; als er, met andere woorden,

9 Deze uitzondering was de zuivelfabriek in Den Burg op Texel. Al tijdens de oprichtingsvergadering werd besloten dat die van de hand zou worden gedaan omdat hij niet paste in het concern dat de oprichters voor ogen stond. Huttinga, *N.V. Lijempf*, 8.

10. De Lijempf was gevestigd aan Achter de Hoven, ongeveer op de plaats waar nu het gebouw van de Leeuwarder Courant staat.

11 Zie voor de financiële aspecten van de sloop van de strokartonfabriek en de nieuwbouw vooral inv. nr. 535

12 Voor het bouwen van de verschillende bedrijfsonderdelen hadden burgemeester en wethouders van Leeuwarden al in 1911 toestemming gegeven. Zie inv. nr.588.

13 Bakker, M.S.C., *Boterbereiding in de late negentiende eeuw* (Zutphen 1991), 50-52.

14 Roosenschoon, C.F., *Bakens in de tijdstroom. Een kenschets van de Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken in Friesland bij het 75-jarig bestaan* (z.pl. 1972) 11. De eerste particuliere zuivelfabriek in Friesland was 'Freia' in Veenwouden, die in 1879 met de productie begon. In 1886 ging in Warga de eerste coöperatieve fabriek van start.

15 Daarvan zijn er door de jaren heen veel meer dan 100 geweest. Zie voor een overzicht: Haan, S. de, *Inventaris van de archieven van de Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken in Friesland* (Leeuwarden 1996) 30-33.

16 Zo richtte de directie zich omstreeks 1920 –het exacte jaar heb ik niet kunnen vaststellen– met een circulaire tot haar melkleveranciers. Daarin werd er met zo veel woorden, en op tamelijk losse gronden, voor gewaarschuwd dat coöperatieve zuivelfabrieken zich bij het werven van klanten soms van onoorbare praktijken bedienden. Inv. nr. 2155. Hierbij moet men in het oog houden, dat de strijd tussen particuliere en coöperatieve zuivelfabrieken een landelijk fenomeen was, dat zijn oorsprong vond in de principiële verschillen tussen beide bedrijfsvormen. Croesen, V.R.IJ., *Geschiedenis van de ontwikkeling van de Nederlandsche zuivelbereiding in het laatst van de negentiende en het begin van de twintigste eeuw* ('s-Gravenhage 1932) 93-94.

meer uit de fabrieken kwam dan alleen de traditionele boter en kaas. Zo begon in 1914 het bedrijf in Drachten als eerste in Nederland met de fabricage van verstuivingpoeder.¹⁷ In andere fabrieken werd een begin gemaakt met de productie van chocolademelk en yoghurt.

Toen in de jaren voor de Tweede Wereldoorlog de prijs van ondermelk¹⁸ scherp daalde werd er bij de Lijempf textielcaseïne¹⁹ uit gefabriceerd. Naar dat product was veel vraag ontstaan toen men er in het buitenland in geslaagd was het als grondstof voor melkwol te gebruiken. In 1938 nam de Lijempf bijna de helft van de Nederlandse caseïneproductie voor zijn rekening.²⁰

Naast het fabriceren van nieuwe producten stond bij de Lijempf van meet af aan specialisatie hoog in het vaandel. In de praktijk betekende dit dat niet in alle fabrieken dezelfde producten werden gemaakt. In sommige produceerde men vooral boter en kaas terwijl men zich in andere hoofdzakelijk toedeed op de fabricage van bij voorbeeld gecondenseerde melk of andere producten. Dankzij de efficiënte bedrijfsorganisatie konden die fabrieken zich bijna uitsluitend op de productie richten. De organisatorische en technische ondersteuning, de voor de productie noodzakelijke research mitsgaders de verkoop van de eindproducten kwamen grotendeels voor rekening van het hoofdkantoor en de andere bedrijfsonderdelen in Leeuwarden.

De eerste 8 zuivelfabrieken waren:

Anjum.	ingebracht voor f.	29.100,--
Augustinusga.	ingebracht voor f.	14.000,--
Drachten.	ingebracht voor f.	17.000,--
Leeuwarden.	ingebracht voor f.	125.000,--
Oenkerk.	ingebracht voor f.	8.000,--
Suameer.	ingebracht voor f.	15.000,--
Doezum. (Gr.)	ingebracht voor f.	20.000,--
Den Burg. (N-H)	ingebracht voor f.	6.000,--

De directie zag er scherp op toe dat de ondernemingen die deel uitmaakten van het concern rendabel waren. Leden ze verlies of werden ze te klein bevonden dan werd niet geschroomd om ze te sluiten of met andere vestigingen samen te voegen. In deze beschouwing kan geen plaats worden ingeruimd voor een complete bedrijfsgenealogie maar enkele voorbeelden van sluiting of concentratie mogen niet ontbreken. Vrijwel direct na de oprichting van de vennootschap verdwenen de fabrieken in **Den Burg** en **Oenkerk** van het toneel: ze pasten niet in de toekomstvisie van de bedrijfsleiding. In 1931 werd het bedrijf in Suameer gesloten. De melkontvangst werd overgenomen door de vestiging in Drachten. Of het personeel mee verhuisde of simpelweg aan de dijk werd gezet is mij bij oppervlakkige bestudering van de beschikbare bronnen niet duidelijk geworden. Ondanks sluitingen en fusies vertoonde het totale aantal fabrieken dat onder de paraplu van de Lijempf opereerde een gestage groei. Toen de vennootschap in 1937 zijn 25-jarig bestaan vierde zwaaide de directie de scepter over 13 vestigingen. De fabrieken die werden aangekocht blijven hier grotendeels buiten beschouwing. Ik maak een uitzondering voor de zuivelfabriek in **Kuinre**, die in 1935 werd verworven. Daarmee was de Lijempf voor de eerste keer in zijn bestaan buiten de grenzen van zijn oorspronkelijke Friese en Groninger werkgebied getreden

17 Bij het verstuivingsprocédé wordt de melk na pasteurisatie ingedikt en daarna verstoven in een toren waar warme melk wordt ingeblazen. 'Van boer tot klant'. In: *Inzicht. Maandblad voor de vrije boer* (november 1952) 182.

18 Dat is melk waarvan de room is afgetapt. Men spreekt dan ook wel van tapte melk.

19 Caseïne, ook wel kaasstof genoemd, is het belangrijkste eiwit in koemelk en tevens het meest gebruikte eiwit in de voedselindustrie. De stof wordt gewonnen door de melk aan te zuren.

20 'Van 1912 naar 1952. Hoe de N.V. Lijempf tot ontwikkeling kwam'. In: *Inzicht. Maandblad voor de vrije boer* (november 1952) 171.

De hoeveelheid melk die door de Lijempffabrieken jaarlijks werd verwerkt was tegen die tijd opgelopen tot meer dan 120.000.000 kilo per jaar.²¹ Dit betekende dat het concern afhankelijk was van de medewerking van een groot aantal boeren, die in de bedrijfsterminologie veelal ‘melkleveranciers’ of eenvoudigweg ‘leveranciers’ werden genoemd. De directie hechtte veel waarde aan het onderhouden van goede betrekkingen met deze mensen maar realiseerde zich ook, dat dit een zwaardere opgave werd naarmate het werkgebied zich uitbreidde en het aantal leveranciers toenam. Ze probeerde er wat aan te doen. In 1940 verscheen de eerste editie van het *Lijempff-Jaarboekje*.²² Uit het voorwoord wordt duidelijk dat de directie bevreesd was voor het verwateren van de contacten. Door de uitgave van jaarboekjes hoopte zij de banden wat nauwer aan te halen.²³ De artikelen die er in verschenen moesten ertoe bijdragen ‘de ontwikkeling van de lezers op te voeren’ en dit voerde tot de consequentie dat er soms pittige onderwerpen werden behandeld. En dus kwam de redactie in 1947 met een wat paternalistisch aandoend advies: ‘Wij zijn er ons ten volle van bewust, dat er veehouders zijn die een artikel bij de eerste lezing te moeilijk vinden; wij geven U in overweging deze artikelen niet ter zijde te leggen, maar een uurtje uit te trekken om het gelezene nogmaals te bestuderen’.²⁴

De jaarboekjes zouden - met een onderbreking in het laatste oorlogsjaar- tot 1947 blijven verschijnen. Toen gaf de directie gehoor aan de stemmen die vonden dat met het publiceren van een boekje per jaar niet kon worden volstaan. En zo kwam de eerste aflevering van de pers van het bedrijfsorgaan *Inzicht. Maandblad voor de vrije boer*. Dit moest de rol overnemen die voorheen door de jaarboekjes was vervuld.²⁵ Ten behoeve van de serviceverlening aan de melkleveranciers werd in 1946 een landbouwkundige afdeling in het leven geroepen. De adviezen die deze afdeling aan de melkleveranciers verstrekke waren gratis.²⁶

De Lijempffproducten werden al in een vroeg stadium niet uitsluitend in Nederland aan de man gebracht. Aanvankelijk richtte het bedrijf zich vooral op de Engeland, van oudsher een belangrijk afzetgebied voor Nederlandse zuivelproducten in het algemeen en de Friese in het bijzonder.²⁷ Al in 1914 werd een verkoopkantoor in Londen opgericht, dat later werd verzelfstandigd en Lijempff London ging heten.²⁸ De handel met het buitenland bleef echter niet beperkt tot het Verenigd Koninkrijk. Al omstreeks 1925 had het bedrijf in meerdere landen binnen en buiten Europa agenten in dienst.²⁹ Kort na 1926 werd hoofdzakelijk ten behoeve van de buitenlandse relaties een in het Nederlands, Frans, Duits en Engels gestelde brochure uitgegeven. Daarin stelde de directie niet ten onrechte ten aanzien van het door haar geleide bedrijf vast: ‘Op alle markten genieten haar producten een uitstekende reputatie en hebben zich, met behulp van een goed georganiseerde kring van buitenlandsche vertegenwoordigers, een blijvende plaats verworven’.³⁰ Deze woorden werden neergeschreven toen de activiteiten die de vennootschap in het buitenland ontplooi- de nog

21 Huttinga, *NV Lijempff*, 45..

22 Inv. nr. 2116.

23 ‘Aan onze melkleveranciers’. In: *Lijempff-Jaarboekje* (1940) 3.

24 *Lijempff-Jaarboekje* (1947), 8-9

25 Onder ‘vrije boeren’ moeten in dit verband worden verstaan boeren die hadden verkozen hun melk aan een particuliere fabriek te leveren en zich niet bij een coöperatie aan te sluiten.

26 ‘Van 1912 naar 1952, 174.

27 Croesen, *Geschiedenis*, 166..

28 Zie vooral de inv. nrs. 1861-1866.

29 Zie voor een overzicht de brochure *N.V. ‘Lijempff’* (z.pl. z.j.) 13-14

30 *N.V. ‘Lijempff’* (z.pl. z.j.) 4.

maar amper aan de kinderschoenen waren ontgroeid. Vooral in de jaren na de Tweede Wereldoorlog zou de afzet van Lijempfproducten in soms verre buitenlandse landen een grote vlucht nemen. Maar laat ik niet te veel op de gebeurtenissen vooruitlopen.

Al met al had de Lijempf in een tijdsbestek van een kleine 15 jaar -in weerwil van een moeilijke periode in de jaren van de Eerste Wereldoorlog³¹ - de wind behoorlijk in de zeilen gekregen. Maar de problemen bleven niet uit. Vanaf 1926 begonnen de prijzen van boter, tarwe en maïs op de wereldmarkt snel te dalen. Het waren de voortekenen van de economische wereldcrisis, die in 1929 losbrak.

De gevolgen werden aan het einde van 1930 in hun volle omvang voor de Nederlandse melkveehouderij en zuivelbereiding voelbaar.³² De handel in landbouw- en zuivelproducten stortte grotendeels in omdat de ene regering na de andere in protectionisme vluchtte. Engeland trof extra maatregelen om de zuivelproducten uit zijn koloniën te beschermen. In 1931 besloot de Britse regering het Pond Sterling te devalueren. Het kabinet in Den Haag daarentegen weigerde halsstarrig de Gouden Standaard los te laten. De consequenties voor de Nederlandse zuivelindustrie logen er niet om: de door haar geproduceerde boter en kaas werden op de internationale markten uitgesproken duur en bij gevolg vertoonden de verkoopcijfers een dramatische daling.³³

De Lijempf bleef bij dit alles bepaald niet buiten schot. Toen de directie in 1952 –ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan van het concern- een korte terugblik formuleerde maakte ze vooral gewag van betalingsmoeilijkheden met Duitsland en het teloor gaan van de zo zorgvuldig opgebouwde afzetmogelijkheden in Engeland.³⁴ In een poging de verkoop enigszins op peil te houden richtte het bedrijf zich nu intensiever op de binnenlandse markt en dat bleef niet zonder resultaat.³⁵ In 1928 werd bovendien een begin gemaakt met de handel in zuivelproducten die niet door de eigen fabrieken waren vervaardigd. Met de oprichting van het Lijempf Exportbureau probeerde het concern zich een plaats te veroveren in de commissiehandel in zuivelproducten.³⁶ Na het midden van de jaren '30 kroop de zuivelindustrie langzaam weer uit het dal en daar profiteerde de Lijempf van. Bij de viering van het 25-jarig bestaan in 1937 was er weer ruimte voor een gematigd optimisme.³⁷ Dat klonk ook door in *'t Lied van de Lijempf*, dat tijdens de jubileumrevue werd aangeheven:

31 De regering bepaalde de maximumprijzen voor boter en kaas en stelde paal en perk aan de uitvoer van deze producten. Roosenschoon, C.F., *Een wandeltocht door 75 jaar zuivelgeschiedenis* (z.pl. 1975) 25. De regering riep een commissie in het leven die zich moest belasten met de verdeling van de consumptiemelk voor binnenlands gebruik en met de regeling van de uitvoer van de schaarse hoeveelheden melk en melkproducten die niet onder het door de regering afgekondigde verbod vielen. Lijempfdirecteur Huttinga was vanaf het begin penningmeester van deze 'Vereeniging van Fabrieken van Melkproducten'. Zie hierover: Wagenaar Hummelinck, M.G., *Ter herinnering aan de Vereeniging van Fabrieken van Melkproducten* (z.pl. 1924) 130. Bovendien moesten de zuivelfabrieken, zoals alle bedrijven, een deel van hun winst aan de staat afstaan, toen die begon met het heffen van de zgn. Oorlogswinstbelasting. Huttinga, *NV Lijempf*, 25.

32 Vijf-en-Twintig jaar Zuivelgeschiedenis. Gedenkschrift van de Vereeniging voor Zuivelindustrie en Melkhygiëne (z. pl. 1933) 41.

33 Roosenschoon, *Een wandeltocht*, 49-53. Hoe het wel moest bewees de Deense regering, die het Engelse voorbeeld vrijwel onmiddellijk volgde en overging tot devaluatie van de Kroon. Het gevolg was dat de Deense landbouw- en zuivelproducten op de internationale markten niet te duur werden en de export niet noemenswaardig stagneerde.

34 'De Balans', 168.

35 Huttinga, *NV Lijempf*, 41-42.

36 Inv. nr. 172.

*Zoo werd door werkkraft en organisatie Wetenschap, handelsgeest en fantasie, 't Oude product een moderne creatie 't Zuivelbereiden een landsindustrie. En 't Friesche Meisje gaat over de grenzen, Als het symbool van wat fijn is en goed, In alle landen bewijst het de mensen Wat hier de Lijempf in Nederland doet.*³⁸

Maar de optimistische klanken verstomden snel. In 1940 werd Nederland door de Duitsers bezet en terstond brak voor de Lijempf een moeilijke tijd aan omdat de export naar het buitenland in het algemeen grotendeels en die naar Engeland helemaal werd lamgelegd. De producten moesten nu weer, net zoals dat in de crisisjaren het geval was geweest, hoofdzakelijk binnen de landsgrenzen worden afgezet.³⁹ Maar dat was bij lange na niet alles. In de bezettingsjaren werd de Nederlandse zuivelindustrie, om met Roosenschoon te spreken, bedolven onder 'een hagelbui van regelingen', waarvan hij vervolgens een beknopt maar treffend overzicht geeft.⁴⁰ Het waren stuk voor stuk maatregelen die het zuivelleven er niet makkelijker op maakten zoals ook de Lijempf tot zijn schade en schande zou ervaren. Met welke moeilijkheden de vennootschap zoal te maken kreeg komt zo meteen aan de orde.

Het mag opvallend genoemd worden dat het bedrijf –ondanks alle moeilijkheden die de bezettingsjaren met zich sleepten - er toch nog in slaagde uit te breiden. In 1941 werd een samenwerkingsverband aangegaan met het bedrijf 'Crema' in **Haringhuizen** en daarmee betrad het concern voor de eerste keer in zijn bestaan de Noord-Hollandse bodem. De aanleiding vloeide overigens rechtstreeks voort uit de tijdsomstandigheden: er was een verbod op het vervoeren van melk over de Afsluitdijk afgekondigd. In 1943 volgde een belangrijke overname: Lijempf kwam in het bezit van alle aandelen van **Van Heels Holding Company in Amsterdam**. Een onderdeel van deze holding was Van Heels Gecondenseerde Melkmaatschappij. Deze naam bleef bestaan maar de door de maatschappij beheerde zuivelfabrieken in **Kampen** en **Oldebroek** gingen feitelijk deel uitmaken van de Lijempf.

Het concern mocht er dan in slagen af een toe een fabriek over te nemen, daar stond tegenover dat andere de poorten moesten sluiten, 'al dan niet op aandringen van profiteurs en collaborators' herinnerde de directie zich in 1952.⁴¹ En daarmee zijn we bij de bezettingsperikelen aangeland. Daarvan kan ik er in het bestek van deze inleiding vanzelfsprekend slechts enkele memoreren. In het in 1946 verschenen jaarboekje schreef de directeur dat verschillende fabrieken waren stilgelegd 'zoogenaamd noodzakelijk wegens kolenbesparing, doch in feite niets anders beoogende dan wegvoering van onze mensen en machines naar Duitsland'.⁴² Naarmate de oorlog lan-

37 Niet onvermeld mag blijven dat tijdens de jubileumreceptie de voorzitter van de afdeling Leeuwarden van de Maatschappij voor Nijverheid en Handel zei wel eens bang te zijn geweest dat de hoofdzetel van het bedrijf naar Groningen zou worden verplaatst. De president-commissaris stelde hem gerust. De gedachte daaraan was nog nooit bij de directie opgekomen. 'De Lijempf is Friesch en blijft Friesch'. Deze mededeling werd met applaus ontvangen. Aldus de Leeuwarder Courant van 3 november 1937.

38 Inv. nr. 1453. De teksten voor deze revue waren van de hand van niemand minder dan Jacques van Tol.

39 Er konden natuurlijk nog wel zaken gedaan worden met landen die Duitsland wel gezind waren. Zo ging de export van caseïne naar Italië onverminderd door.

40 Roosenschoon, *Een wandeltocht*, 65-66.

41 'De Balans', 168.

42 'Aan onze melkleveranciers'. In: *Lijempf-jaarboekje* (1946) 8-9. Het is opvallend dat in dit stuk bij het wedervaren van het bedrijf gedurende de bezettingsjaren uitvoerig wordt stilgestaan en dat aan de lotgevallen van de medewerkers niet meer dan een zijdelingse opmerking wordt gewijd.

ger duurde trad een steeds grotere stagnatie in de melkaanvoer op. Boeren leverden in veel gevallen melk rechtstreeks aan particulieren. Een omvangrijk deel van de productie moest aan de Duitse Wehrmacht worden afgestaan, die bovendien beslag legde op een deel van de vervoermiddelen.⁴³ Een deel van de machines en werktuigen viel ten prooi aan Duitse roofzucht.⁴⁴

Om de fabrieken zo goed en zo kwaad als dat ging draaiende te houden zag het concern zich genoodzaakt zijn aandacht te richten op de fabricage van allerlei nieuwe producten, zoals daar waren: kunsthoning, karamel en kunsteiwit. Ten behoeve van het vervaardigen en verkopen van het laatstgenoemde product werd in nauwe samenwerking met de in Stuttgart gevestigde Miliei-GmbH een speciaal bedrijf in het leven geroepen: de NV Milijempf, die Den Haag als statutaire vestigingsplaats kreeg.⁴⁵

Behalve voor het bedrijf waren de bezettingsjaren ook voor het personeel verre van gemakkelijk. Het kreeg te maken met gedwongen tewerkstelling in Duitsland. Wie zich daar niet voor wilde lenen moest onderduiken.⁴⁶ De salarissen van de medewerkers die ten gevolge van de oorlogsomstandigheden niet op hun werk konden verschijnen werden doorbetaald. De directeur, ir. Cats, telg uit een Joods geslacht, werd door de bezetters gedwongen zijn functie neer te leggen. Korte tijd later dook hij onder.⁴⁷ Hij overleefde de bezettingsjaren en kon in 1945 de leiding van het concern weer op zich nemen. Al met al werd, vooral in de twee laatste jaren van de bezetting, het in stand houden van een normale bedrijfsvoering steeds moeilijker, zij het niet helemaal onmogelijk. Toen in 1945 de bevrijding kwam kon de directie opgelucht vaststellen, dat ze in weerwil van alle problemen het concern betrekkelijk ongeschonden door de donkere jaren had geloodst.

Ik mag de aantekeningen over de lotgevallen van het bedrijf in bezettingstijd niet afsluiten zonder gewag te maken van het feit dat in de Hongerwinter voedselpakketten naar relaties in het westen van Nederland werden gestuurd en aan dat aan de bedrijfspoorst geregeld zuivelproducten werden uitgedeeld aan mensen die op ‘hongertocht’ waren. Toen de toeloop te groot werd moesten deze verstrekkingen noodgedwongen worden ingeperkt.

Na de Duitse capitulatie moest de draad van de productie weer worden opgevat. Daarbij was het van eminent belang dat de melktoevoer naar de fabrieken zo snel als maar enigszins mogelijk was op gang kwam. Op 17 april 1945, dat wil zeggen: twee dagen na de bevrijding van de provincie, kregen de Friese melkleveranciers een circulaire in huis met de mededeling dat ze met de rechtstreekse melkverkoop aan particulieren moesten stoppen.⁴⁸ De meeste fabrieken die in de bezet-

43 Zie voor het afstaan van vervoermiddelen aan het Duitse leger de inv. nrs. 764 en 765.

44 Inv. nr. 705.

45 Milijempf NV bleef na de oorlog, althans in naam, nog een paar jaar voortbestaan. Pas in 1952 werd het aandelenbezit geliquideerd en de vennootschap ontbonden. De afkorting GmbH staat voor ‘Gesellschaft mit beschränkter Haftung’, in het Nederlands: vennootschap met beperkte aansprakelijkheid. Deze bedrijfsvorm is in Nederland onbekend.

46 Inv. nrs. 307 en 308.

47 Na het ontslag van Cats en zijn daarop volgende onderduik bleef het bedrijf contact met hem onderhouden. De Duitsers, die in de door hem verlaten woning klaarblijkelijk huiszoeking hadden gedaan, lieten er geen misverstand over bestaan dat zulks niet de bedoeling was: ‘Aus dem bei dem geflüchteten Juden Cats vorgefundenen Briefwechsel habe ich ersehen, dass Cats noch am 7.10 Post von ihrer Firma erhalten hat. Ich ersuche Sie, jegliche Beziehungen zu Cats abzubrechen’. In inv. nr. 147.

48 Inv. nr. 776.

tingsjaren de productie hadden moeten staken, werden geleidelijk aan weer in gebruik gesteld. Bij de zuivelfabriek op het **Kampereiland** lukte dat niet omdat de gemeente Kampen op grond van nogal formalistisch aandoende argumenten dwars ging liggen.⁴⁹ Langzaam maar zeker wist het bedrijf de moeilijkheden van de eerste naoorlogse jaren te overwinnen en kon er weer aan expansie worden gedacht. Daarbij wist het vooral zijn positie in Noord-Holland aanzienlijk te versterken. Opvallend was in dit verband het besluit om een samenwerkingsverband aan te gaan met de in **Stompvoren** gevestigde zuivelfabriek 'De Eendracht', die deel uitmaakte van een coöperatieve vereniging. De oude afkeer van de coöperaties was klaarblijkelijk danig bekoeld! Sterker: met het zetten van deze stap schreef de Leeuwarder onderneming zuivelgeschiedenis. Een samenwerkingscontract tussen een particuliere en een coöperatieve zuivelfabriek was een novum.⁵⁰

Onder de bedrijven die de Lijempf in Noord-Holland verwierf bevonden zich een tweetal melkinrichtingen. Het is hier de plaats om aan die onderdelen van het bedrijf een enkel woord te wijden. Een melkinrichting, ik vestigde daar hierboven al de aandacht op, is geen zuivelfabriek. Wat het wel is vermeldde ik daarbij niet. Welnu, het is een onderneming die zich bezig houdt met de distributie van consumptiemelk en zuivelproducten. Al voor de oorlog bezat de Lijempf een dergelijke inrichting in Leeuwarden en daar werden op den duur die in **Groningen**, **Sappemeer**, **Hoorn** en **Alkmaar** aan toegevoegd. In de meeste van deze plaatsen was een belangrijk deel van de consumptiemelkvoorziening in handen van de Lijempf. Bovendien was ook aan sommige zuivelfabrieken een melkinrichting verbonden. De consumptiemelk en de melkproducten werden zowel door de zelfstandige melkhandel aan de man gebracht als door venters die in dienst waren van het bedrijf.⁵¹

In 1947 werd begonnen met de fabricage en verkoop van producten die de naam van het bedrijf over de hele wereld zouden vestigen: kindervoeding, babyvoeding ten behoeve van consumptie in de tropen en ijsmix.⁵² De verkoop naar het buitenland nam nu grote vormen aan. Ter illustratie een beknopt overzicht van het boekjaar 1951:

Boter: naar 21 buitenlandse markten

Kaas: naar 28 buitenlandse markten

Gecondenseerde melk: naar 39 buitenlandse markten

Melkpoeder: naar 18 buitenlandse markten⁵³

Ten behoeve van de afzet werd een indrukwekkend nationaal en internationaal netwerk van agentschappen opgebouwd.⁵⁴ En daar bleef het niet bij. Het concern verkreeg een meerderheidsbelang in een aantal buitenlandse bedrijven die zich op dezelfde markt richtten. In dit verband moet de naam genoemd worden van het bedrijf Bebelac in Athene⁵⁵, waarmee de samenwerking soms overigens verre van vlekkeloos verliep. In het bijzonder op financieel gebied waren er de nodige strubbelingen.⁵⁶

49 Zie inv. nr. 1684 en de uitvoerige annotatie daarbij.

50 Inv. nrs. 475 en 476.

51 'Van boer tot klant', 183. Zie voor de praktijk van consumptiemelk- en zuivelproductenvoorziening in de Friese hoofdstad inv. nr. 1031.

52 Ijsmix was een poeder dat, vermengd met water en vervolgens ingevroren, in roomijs werd omgezet. Dit product, dat van de Amerikanen was afgekeken, werd door de Lijempf in Nederland geïntroduceerd.

53 Blink, G.J., 'Melk en zuivel als bestaansbron'. In: *Inzicht. Maandblad voor de vrije boer* (november 1952) 189.

54 Zie de inv. nrs. 908-1024.

55 Van dit bedrijf had de Lijempf 70% van de aandelen in handen.

56 Zie vooral inv. nrs. 1536-1548.

Door alle nationale en internationale activiteiten, waarvan er op deze plaats slechts enkele aan de vergetelheid konden worden ontrukkt, ontwikkelde de Lijempf zich in het begin van de 50'er jaren van de 20ste eeuw in een vrij hoog tempo tot een van de grootste particuliere zuivelondernemingen van Nederland. Desondanks werd in 1952 het 40-jarig bestaan van het concern op zeer bescheiden wijze gevierd. Deze keer geen revue met hooggestemde gezangen. Het bleef bij een jubileumnummer van het maandblad *Inzicht*. Daarin publiceerde de Leeuwarder burgemeester Van der Meulen een korte beschouwing waarin hij de vennootschap een zonnige toekomst wenste.⁵⁷ Echter: in de balans die de directie bij die gelegenheid in dezelfde periodiek opmaakte mocht dan niet verzuimd worden de zegeningen te tellen, de ondertoon was onmiskenbaar somber: 'Noch de aard van dit jubileum, noch de tijdsomstandigheden' gaven aanleiding tot het vieren van 'grote feesten en festijnen'.⁵⁸ Wilde de bedrijfsleiding met deze constatering wellicht duidelijk maken dat er voor de onderneming moeizame tijden in het verschiet lagen? Het zou best kunnen, want om en nabij deze van alle uitbundigheid gespeende jubileumviering was het hoogtepunt bereikt. Niet lang daarna begon een nauwelijks te stuiten verval en men kan zich amper voorstellen dat de directie dat niet heeft voorzien.

Voor deze neergang kunnen verschillende redenen worden aangevoerd. In de eerste plaats was het bedrijf niet bij machte de explosieve groei van de coöperatieve zuivelbedrijven het hoofd te bieden. Maar er waren ook interne factoren. De bedrijfsleiding kreeg te maken met speculerende aandeelhouders die alleen hun eigen belang zorgvuldig in het oog hielden en haar beletten noodzakelijke investeringen te doen. Het was toen wel beschouwd nog niet eens zo lang geleden dat in de eerste editie van het *Lijempffaarboekje* een artikel was verschenen, waarin, nadat eerst over de prestaties en de idealen van de particuliere zuivelindustrie uitbundig de loftrumpet was gestoken, de Lijempf zelve als volgt werd gekenschetst:

De Lijempf heeft zeer modern ingerichte bedrijven, welke met de nieuwste machinerieën en volgens de laatste bevindingen zijn geoutilleerd. Dit is van veel belang, omdat in zulke bedrijven het werk vlotter kan verlopen en men tot betere prestaties komt. Ook de invloed op de kwaliteit der producten is een zeer gunstige, wanneer, zooals in de Lijempf-fabrieken het geval is, de mogelijkheden door moderne uitrusting gegeven, ten volle worden benut'.⁵⁹

Door het vooral op eigenbaat gerichte gedrag van de aandeelhouders bleven de fabrieken te klein en de 'nieuwste machinerieën' van weleer raakten hopeloos verouderd. Het gevolg was dat de Lijempf zijn sterke positie rap verloor. En dus moesten er maatregelen genomen worden. In het citaat dat ik boven deze beschouwing plaatste maakt de directie gewag van 'hervorming indien noodzakelijk'. Die woorden werden in 1952 neergeschreven. Welnu, de hervormingen die spoedig daarna moesten worden doorgevoerd om te redden wat er nog te redden was waren bittere noodzaak en ze logen er niet om. Al in 1955 werd een grootscheepse reorganisatie op touw gezet. Een aanzienlijk aantal bedrijven werd van de hand gedaan. De kopers waren stuk voor stuk coöperaties: de Condensfabriek in Leeuwarden, de DOMO in Beilen en de Melco in Alkmaar.⁶⁰

57 Meulen, A.A.M van der, 'Leeuwarden en de Lijempf'. In: *Inzicht. Maandblad voor de vrije boer* (november 1952) 166.

58 'De Balans', 167.

59 'Groei en betekenis van de Particuliere Zuivelindustrie'. In: *Lijempf-jaarboekje* (1940) 95-96.

60 Zie de inv. nrs. 344-351.

Bijna alle verkochte fabrieken werden vrij snel daarna door de nieuwe eigenaren aan hun oorspronkelijke bestemming onttrokken. Ze werden voor andere doeleinden ingericht en soms afgebroken. In 1956 werden de werkzaamheden van de kantoorafdeling in Kampen overgenomen door die in Leeuwarden, waar nog wel een nieuw hoofdkantoor werd gebouwd. In sterk gereduceerde vorm probeerde het concern er vervolgens het beste van te maken. Dat lukte, zij het maar zeer ten dele. Er kon weliswaar op bescheiden schaal worden geïnvesteerd en de verkoop van zuivelproducten in poedervorm groeide gestaag. Maar de financiële positie van het bedrijf bleef zorgelijk. Dat bleek duidelijk in 1962. Aan het 50-jarig bestaan van het concern –toch een mijlpaal, zou men denken- werd in het geheel geen aandacht besteed omdat aan de aandeelhouders al enkele jaren geen dividend was uitgekeerd.

Verdere maatregelen konden niet uitblijven. In 1970 werd een reorganisatie doorgevoerd waarbij de contacten met de melkleveranciers in Friesland en Groningen werden beëindigd. In een brief aan de NV Plattelands Post in Den Haag repte directeur Rutgers in dit verband van ‘een maatregel op weg naar een rendementsverbetering waarbij de melkverwerking, laat staan de melkontvangst, geen primaire rol meer speelt’.⁶¹ De inkrimping van de vennootschap ging intussen onverminderd door. In 1970 werden de fabrieken in **Winsum, Brilt, Doezum, Tolbert en Drachten** overgedragen aan de DOMO in **Beilen**. In hetzelfde jaar werden de aandelen in NV ‘De Prinses’ te **Ursem** verkocht aan de coöperatieve vereniging ‘Noord-Holland’.⁶² Op den duur was Van Heels Gecondenseerde Melkmaatschappij in **Kampen** het enige bedrijf dat nog deel uitmaakte van een concern dat in zijn bloeitijd uit 19 fabrieken had bestaan en waar meer dan 2000 mensen emplooi vonden. Daarvan waren er een schamele 300 overgebleven.

De bedrijfsleiding kwam tot het inzicht dat er voor een zelfstandige Lijempf geen plaats meer was en ging naarstig op zoek naar fusiepartners. In juli **1973** werd de NV Lijempf overgenomen door de Koninklijke **Wessanen NV in Wormerveer** en onder de naam Lijempf BV als werkmaatschappij ondergebracht in de Wessanen Lactosector BV. De vestiging in **Kampen** kreeg dezelfde status. De nieuwe eigenaar besloot flink in het bedrijf te investeren. Maar investeren betekende ook: reorganiseren. De gevolgen voor Leeuwarden logen er niet om. De hele productieafdeling werd in Kampen geconcentreerd. In **Leeuwarden** verrees in 1978 een nieuw bedrijf, waar de in Kampen vervaardigde producten werden verpakt en dat bovendien verpakkingswerkzaamheden ten behoeve van derden verrichte. De vestiging in Leeuwarden voerde aanvankelijk nog wel haar eigen administratie. Maar in het kader van de door Wessanen gewenste integratie van de ondernemingen in Kampen en Leeuwarden kwam ook daar een einde aan. In 1987 werden de administraties samengevoegd.⁶³ De vestigingsplaats werd Kampen.

*In 1989 werd de naam van het bedrijf veranderd in Lyempf BV. Zo resteerde, 75 jaar na de oprichting, van de trotse schepping van Jan Evert Scholten en de zijnen alleen nog een verpakkingsbedrijf. In 1993 werd Lyempf BV overgenomen door **Nutricia**, het huidige Koninklijke **Numico**. En dat concern besloot in 1995 de Leeuwarder afdeling van de hand te doen. Dat betekende overigens niet dat ze werd opgeheven. De verpakkingswerkzaamheden werden voortgezet door een zelfstandige onderneming die in 1997 een andere naam kreeg: **Lypack**.⁶⁴ De twee eerste letters van de nieuwe bedrijfsnaam herinneren onmiskenbaar nog aan de Lijempf van weleer.*

⁶¹ Brief van 16 april 1970. In inv. nr. 1432.

⁶² Inv. nr. 355.

⁶³ Inv. nr. 224

⁶⁴ Vriendelijke mededeling van de heer Johan van Dijk van Lyempf BV in Kampen.

Het Personeel

Tot dusverre zijn de personeelsleden die bij het concern in dienst zijn geweest slechts in zeer algemene termen aan de orde geweest. Ik volstond met het noemen van een paar getallen en met een enkele opmerking over hun lotgevallen ten tijde van de Duitse bezetting. Ik zou onbillijk zijn als ik het daarbij liet. In dit hoofdstuk komen ze wat uitgebreider aan bod, zij het dat ik alles behalve naar volledigheid streef. Zo blijven zaken als salariëring en arbeidsomstandigheden hier nadrukkelijk buiten beschouwing.

Zeker is dat de bedrijfsleiding van meet af aan heeft begrepen dat ze voor het opbouwen van het concern dat haar voor ogen stond niet buiten haar medewerkers kon en ze was hen erkentelijk voor hun inzet. Aan het slot van het eerste jaarverslag dat aan de commissarissen werd uitgebracht werd die dank aldus onder woorden gebracht:

*Bij het eindigen van ons verslag rest ons nog een aangename taak, n.l. het geheele personeel, zoowel van de buitenfabrieken als van de Centrale te Leeuwarden hartelijk dank te zeggen voor hare vele en goede arbeid en prettige samenwerking. Allen hebben naar verhouding hunner krachten medegewerkt om in het eerste jaar zooveel tot stand te brengen als is geschied’.*⁶⁵

Toen in 1952 het 40-jarig bestaan van het concern werd herdacht betuigde de directie opnieuw haar dank ‘aan de vele medewerkers [-] die steeds het hunne (hadden) bijgedragen tot het welslagen van onze pogingen’.⁶⁶ Personeelsleden die een jubileum te vieren hadden kregen van directie-wege een diploma uitgereikt. Of bij dergelijke gelegenheden ook gratificaties werden uitgekeerd vermelden de door mij geraadpleegde bronnen niet.

Het is opvallend dat aan het personeel al vroeg de gelegenheid werd geboden zich te ontspannen. Al in 1918 werd de Lijempf muziekvereniging opgericht, in 1929 gevolgd door de toneelvereniging. Beide wisten zich een behoorlijke reputatie te verwerven. In latere jaren konden de werknemers nog deelnemen aan activiteiten van een personeelsvereniging, een sportvereniging, een zangvereniging en een autohobbyclub. Van alle hier genoemde ontspanningsverenigingen zijn de archieven bewaard gebleven, zij het meestal in fragmentarische vorm. Ze zijn beschreven in de op deze inleiding volgende inventaris.

Als men personeelsleden bij een onderneming betrokken wil houden is het zaak dat ze op de hoogte gehouden worden van haar reilen en zeilen. Hoe de bedrijfsleiding aanvankelijk met de medewerkers communiceerde kan bij gebrek aan bronnen niet meer worden nagegaan. Het kan natuurlijk zijn dat vooral in het begin veel boodschappen eenvoudigweg mondeling werden doorgegeven. In 1942 werd een begin gemaakt met het verspreiden van schriftelijke mededelingen, waarvan een aanzienlijke hoeveelheid bewaard is gebleven.⁶⁷ Van geregeld overleg van de directie met het personeel was al in een tamelijk vroeg stadium sprake. In 1930 werd met het oog daar-

⁶⁵ Verslag over de jaren 1912-1913. In inv. nr. 109.

⁶⁶ ‘De Balans’, 169. Bij deze gelegenheid werd ‘een speciaal woord van hulde’ gericht tot 3 werknemers ‘die deze veertig jaar onze vennootschap onafgebroken (hadden) gediend.

⁶⁷ Inv. nrs. 235-255.

op de zgn. fabriekscommissie in het leven geroepen.⁶⁸ In 1954 werd deze commissie vervangen door een ondernemingsraad.⁶⁹

Er konden zich natuurlijk gevallen voordoen waarin personeelsleden behoefte hadden aan extra financiële ondersteuning. Daarin werd in 1941 voorzien. Toen werd uit de nalatenschap van de oud-directeur Jan Frederik Huttinga het naar hem genoemde fonds gevormd.⁷⁰ Dat werd nog uitgebreid door geregelde financiële bijdragen van het concern en van de werknemers. Het fonds, dat eigendom was van het concern, stelde zich, volgens zijn reglement, ten doel *'de behartiging en verzorging der sociale belangen van het personeel der N.V. Lijempf, voorzover hierin niet of niet in voldoende mate bij de wet of op andere wijze is voorzien. Ook de sociale belangen van het personeel van door de N.V. Lijempf gecontroleerde vennootschappen, firma's of instellingen, kunnen bij besluit van het bestuur van het Fonds, op denzelfden voet worden behartigd en verzorgd als die van het sub 1 genoemde personeel'*.⁷¹

Uit de bewaard gebleven archiefstukken kan worden opgemaakt dat veel personeelsleden uit het fonds bijstand hebben genoten. In 1968 werd het opgeheven. De sterk verbeterde sociale wetgeving zal daar een belangrijk motief voor zijn geweest. Het saldo, dat grotendeels uit effecten bestond, werd overgedragen aan het pensioenfonds dat in 1919 door het bedrijf was opgericht⁷² en in 1953 door de aandeelhouders was omgezet in een afzonderlijke stichting. De werkzaamheden van het pensioenfonds liggen zo zeer voor de hand dat ze op deze plaats geen tekst en uitleg behoeven. Ik meen daarom te kunnen volstaan met de onderzoeker te verwijzen naar het archief.⁷³

Aan het slot van dit hoofdstuk een enkel woord over de huisvesting van personeelsleden. Zeker in Leeuwarden heeft het bedrijf zich daar altijd voor ingespannen. Het bezat zelf een aantal woningen in de stad die aan medewerkers werden verhuurd. Daarnaast werden woningen gehuurd van de gemeente Leeuwarden, die vervolgens aan personeelsleden werden doorverhuurd. Ook in plaatsen waar zgn. 'buitenfabrieken' gevestigd waren beschikte de vennootschap over woningen waarin personeelsleden gehuisvest konden worden.⁷⁴ Al met al lijkt de conclusie gerechtvaardigd dat de directie van de Lijempf door de jaren heen een verantwoord personeelsbeleid heeft gevoerd.

68 Inv. nr. 1886.

69 Inv. nr. 1887.

70 Zie voor een korte levensbeschrijving van de naamgever: Huttinga, *NV Lijempf*, 11-12.

71 In inv. nr. 2096.

72 Huttinga, *NV Lijempf*, 28.

73 De bewaard gebleven stukken van het Pensioenfonds zijn beschreven in de inv. nrs. 1895-1022.

74 Huttinga, *NV Lijempf*, 21.

Lyempf nu en in de toekomst

Toen **Numico** in 1995 het verpakkingsbedrijf in Leeuwarden van de hand had gedaan was van het eens zo imposante zuivelconcern alleen de vestiging in Kampen overgebleven. Hoewel dat een winstgevende onderneming was wilde Numico er wel vanaf. In 2004 werd een koper gevonden: **ALSI Beheer BV**, een in **Raalte** gevestigde beheersmaatschappij met een dochteronderneming genaamd **Frésena-Salland**, een handelsmaatschappij in industriële zuivelproducten. De nieuwe bedrijfsleiding heeft er bewust voor gekozen de fabriek in Kampen onder de naam **Lyempf** te laten werken. Hoe is het momenteel met dit bedrijf gesteld en wat zijn de toekomstplannen? Aan die twee vragen zal in dit hoofdstuk een korte beschouwing worden gewijd. Naar volledigheid wordt daarbij zeer beslist niet gestreefd.

Aangezien Numico al langere tijd van plan was geweest het Kamper bedrijf in de verkoop te doen waren noodzakelijke investeringen achterwege gebleven en aan technisch onderhoud was bar weinig gedaan. Tot op de huidige dag wordt hard gewerkt aan het wegwerken van de imposante achterstand bij het groot onderhoud.

De overname in 2004 betekende voor de Lyempf niet in de laatste plaats dat er een cultuuromslag moest plaatsvinden. Het productiebedrijf van weleer werd getransformeerd in een commerciële onderneming. Voor alle medewerkers was het zaak dat ze ervan doordrongen raakten dat termen als ‘markt’ en ‘klant’ belangrijk waren geworden. Om het gebrek aan commerciële kennis en slagkracht te compenseren werd een commercieel medewerker in dienst genomen met veel kennis van (levensmiddelen)producten, trends en ontwikkelingen bij de consumenten. Met het oog op de representatie moest het oude bedrijfsgebouw een meer aansprekend karakter krijgen. Het werd aan de buitenkant geverfd, de entree is geheel vernieuwd en de kantoren werden voorzien van nieuwe vloerbedekking en modern meubilair. Om de concurrentiepositie van het bedrijf te versterken moest fors geïnvesteerd worden in techniek en informatievoorziening. Daarmee waren vele miljoenen gemoeid. Maar het resultaat van alle inspanningen is wel dat de Lyempf aan het einde van 2007 klaar is voor de toekomst.

Die toekomst ligt niet op het gebied van de productie van de zgn. enkelvoudige melkpoeders. Lyempf heeft zich al een stevige positie op de markt voor kindervoeding weten te veroveren. In het ondernemingsplan wordt ernaar gestreefd om daarnaast diverse complexe speciale producten te ontwikkelen en te fabriceren. Omdat daarbij de wensen van de klant centraal zullen staan zijn een hoge mate van flexibiliteit, het vermogen om te vernieuwen en goede ontwikkelingsfaciliteiten belangrijke vereisten. In het kader van de productontwikkeling heeft Lyempf de beschikking over een eigen proeffabriek.

Natuurlijk moet het bedrijf ten behoeve van de productie te allen tijde over grondstoffen kunnen beschikken. Nauwe samenwerking en goede relaties met de leveranciers van producten als eiwit, glucose, vetten, oliën en melk zijn geboden. Een enkel woord over de aanvoer van melk in het bijzonder want dat is een van de belangrijkste grondstoffen die in de Lyempfproducten worden verwerkt. Het bedrijf is in staat verse koemelk rechtstreeks van de boerenbedrijven te ontvangen en vervolgens te ontromen en in te dikken. Daarmee onderscheidt het zich van en heeft het een voorsprong op veel andere bedrijven die in dezelfde sector werkzaam zijn.

In de komende jaren is het bedrijf van plan zijn producten hoofdzakelijk in Europa aan de man te brengen. Als men dichterbij huis blijft zijn de communicatielijnen korter en de cultuurverschillen kleiner. Bovendien is door de recente uitbreidingen van de EU de markt aanzienlijk gegroeid en beter benaderbaar geworden. Bovendien heeft de commerciële afdeling een grote kennis van de Europese markt. Ten behoeve van de verkoop is het gewenst dat in de belangrijkste Europese landen een netwerk van betrouwbare en competente agenten wordt opgebouwd. De keuze voor Europa betekent overigens niet, dat de activiteiten altijd tot dit continent beperkt zullen blijven. Het moet zeker niet uitgesloten worden geacht dat op den duur zaken zullen worden gedaan met Japan en China maar ook andere landen komen op den duur wellicht in beeld. Derhalve is het van belang de ontwikkelingen op de wereldmarkt niet uit het oog te verliezen. Het bedrijf streeft er naar niet te veel afhankelijk te worden van enkele grote afnemers; het is verstandiger de risico's te spreiden.

Uiteraard is het noodzakelijk dat de Lyempf bij al zijn activiteiten een gezonde financiële basis heeft. Daarom zal het beleid in de komende jaren meer gericht zijn op het vergroten van de winstmarges dan van de omzetverhoging. Voor wat betreft de bedrijfsorganisatie wordt er naar gestreefd zo veel mogelijk verantwoordelijkheid aan de werknemers toe te vertrouwen. Die moeten bereid zijn zelf initiatieven te ontplooien en hun kennis, met name van de productieprocessen, voortdurend bij te spijkeren.

Zonder marketing vaart geen bedrijf wel. In de geschiedenis van de Nederlandse zuivel is Lyempf een naam met een lange en rijke traditie, die tot op de huidige dag een emotionele waarde vertegenwoordigt. Bij de marketingactiviteiten kan daarvan profijt worden getrokken. Met andere woorden: de grote reputatie die in de bloeitijd van de oude Leeuwarder IJs- en Melkproductenfabrieken werd opgebouwd kan bij het verder uitbouwen van de 'nieuwe' Lyempf nog steeds goede diensten bewijzen.

Beknopte verantwoording van de inventarisatie en een enkele aanwijzing voor de onderzoeker

De archieven van de Lijempf werden in 2006 bij Tresoar in bewaring gegeven en nog in hetzelfde jaar kon met de inventarisatie een begin worden gemaakt. Ik ga de lezer op deze plaats niet vermoeien met een omstandig exposé van alle beschrijvings- en ordeningsbelissingen die ik tijdens het werk aan de inventaris heb genomen. Ik beperk mij tot een aantal opmerkingen die hem bij het raadplegen van de inventaris van pas kunnen komen.

De stukken die in Leeuwarden arriveerden maakten een wat rommelige indruk. Weliswaar waren de meeste dozen voorzien van opschriften maar die soms fraai ogende vlaggen dekten lang niet altijd de lading. De meeste dossiers, bundels en delen moesten van nieuwe beschrijvingen voorzien worden. Aan die beschrijvingen ga ik stilzwijgend voorbij, met één uitzondering: de verzamelen- en de deelbeschrijvingen. Ik heb besloten om het merendeel van de aan verzamelbeschrijvingen gekoppelde deelbeschrijvingen globaal te houden. Een voorbeeld: onder de verzamelbeschrijving 'Stukken betreffende de integratie van Lijempf en Van Heel in Kampen'⁷⁵ zijn in totaal 18 deelbeschrijvingen geplaatst, die alleen van een begin- en een eindjaartal zijn voorzien. Het beschrijven van de inhoud heb ik achterwege gelaten. De onderzoeker moet mij op mijn woord geloven als ik beweer dat alle stukken betrekking hebben op het in de verzamelbeschrijving genoemde onderwerp. Deze werkwijze heb ik bij een groot aantal verzamelbeschrijvingen gevolgd. In een enkel geval werden de deelbeschrijvingen (iets) uitvoeriger beschreven. Ook van die werkwijze presenteer ik een voorbeeld: In de deelbeschrijvingen die zijn gekoppeld aan de verzamelbeschrijving 'Stukken betreffende het afsluiten en beëindigen van contracten met agenten in binnen- en buitenland'⁷⁶ werden de namen van die agenten mitsgaders die van de plaatsen waar ze gevestigd waren genoteerd. Zo heeft de onderzoeker in één oogopslag een beeld van het wijdverbreide netwerk waar de Lijempf over beschikte.

Uit de stukken die bij Tresoar arriveerden waren vrijwel alle sporen van een oude orde verdwenen. Volgens de voorschriften van de klassieke archiefwetenschap had ik op zijn minst een poging moeten ondernemen die ter herstellen. Ik moet op deze plaats bekennen dat ik zo vrij ben geweest die regels schromelijk te veronachtzamen door dat niet te doen. Met andere woorden: het indelingschema van de navolgende inventaris is een product van eigen vinding dat ik enerzijds baseerde op de bedrijfsorganisatie en de inhoud van de aangetroffen stukken. Anderzijds echter heb ik dankbaar gebruik gemaakt van de ervaringen die ik heb opgedaan bij de inventarisatie van de archieven van de Koninklijke Douwe Egberts. Er is immers niks laakbaars aan, zo redeneerde ik, om waar dat mogelijk is gebruik te maken van wielen die ik destijds zelf heb uitgevonden.⁷⁷

Ik ga dat schema op deze plaats niet uitgebreid bespreken. Het is in zijn geheel opgenomen in de uitvoerige inhoudsopgave bij de inventaris en spreekt bovendien naar mijn overtuiging groten-deels voor zichzelf. Op een enkel punt moet ik de aandacht van de onderzoeker vestigen. In de inventaris zijn om te beginnen een viertal hoofdafdelingen aangebracht:

⁷⁵ Inv. nrs. 205-222.

⁷⁶ Inv. nrs. 908-1024.

⁷⁷ Haan, Sjoerd de, *Inventaris van de archieven van Koninklijke Douwe Egberts* (Ljouwert/Leeuwarden 2001).

1. Aandeelhouders en commissarissen 2. De vennootschap 3. Door de vennootschap (mede) opgerichte of overgenomen zuivelfabrieken in binnen- en buitenland 4. Door de vennootschap (mede) opgerichte of overgenomen bedrijven in binnen- en buitenland die slechts ten dele of helemaal niet tot de zuivelfabrieken kunnen gerekend worden

Vervolgens treft de onderzoeker nog een aantal categorieën stukken aan, die buiten deze hoofdeling vallen: gedeponeerde archieven –het begrip ‘gedeponeerd’ moet hier nadrukkelijk in archivistische zin worden verstaan⁷⁸, stukken waar van het verband met een der archieven niet kon worden aangetoond, ter documentatie verzamelde stukken en een specificatie, waarin een de beschrijvingen van een aantal persoonsdossiers onder dak werden gebracht.

De manier waarop ik deze hoofdafdelingen vervolgens onderverdeelde in rubrieken en subrubrieken blijft hier grotendeels onbesproken. Maar op één zaak moet ik met nadruk de aandacht vestigen. De stukken betreffende de door Lijempf (mede) opgerichte of overgenomen zuivelfabrieken werden in alfabetische volgorde op de plaatsen van vestiging in de inventaris opgenomen. Op deze regel bestaat een uitzondering. Het bedrijf in Berlikum maakte, voordat het door de Lijempf werd aangekocht, onderdeel uit van Swarts Zuivelfabrieken, die in Leeuwarden waren gevestigd. Bij gevolg vindt men de stukken betreffende Berlikum onder Leeuwarden. Bij de plaatsnaam Berlikum treft de onderzoeker een verwijzing naar de Friese hoofdstad aan.

Sommige rubrieken of individuele beschrijvingen die niet zonder een toelichting konden passeren werden voorzien van meer of minder uitgebreide notabene's. Die komen hier niet aan de orde. Ik moet volstaan met de bezoeker te verwijzen naar de inventaris. Nu de inventarisatie is voltooid moet worden vastgesteld dat de archieven nogal wat hiaten vertonen. Dat is enerzijds jammer. Men had graag de beschikking gehad over alle stukken die ons kunnen helpen de geschiedenis van de Lijempf naar de bronnen te reconstrueren. Anderzijds mag men dankbaar zijn dat zoveel stukken de diverse verhuizingen hebben overleefd en nu voor de onderzoeker beschikbaar zijn.

Die onderzoeker moet erop bedacht zijn dat hij niet alle in deze inventaris beschreven archivalia vrijelijk kan inzien. Voor het raadplegen van stukken die jonger zijn dan 50 jaar is schriftelijke toestemming van de bewaargever vereist.

⁷⁸ 'Deponeren is het overdragen van een archief aan een bestuur of persoon, op wie de rechten of functies van degenen, van wie het afkomstig is zijn overgegaan of aan wie deze laatste ondergeschikt is'. Gouw, J.L. van der e.a. (red.) *Nederlandse archiefterminologie* (Zwolle 1962) 37 (definitie 113).

Dankbetuiging

Ik wil een paar mensen bedanken voor de hulp die ze mij tijdens de inventarisatiearbeid en bij het schrijven van de inleiding hebben geboden. De contacten met Lyempf in Kampen liepen meestal via Johan van Dijk. Ik ben hem erkentelijk voor de plezierige samenwerking. De bedrijfsdirecteur, de heer Siep van der Valk, toonde zich bereid het derde hoofdstuk van de inleiding van kritisch commentaar te voorzien. Ik heb zijn op- en aanmerkingen vrijwel zonder uitzondering overgenomen. Van de collega's die mij met raad en daad terzijde hebben gestaan wil ik er drie in het bijzonder noemen. Annemieke Nijdam nam de moeite het omvangrijke manuscript van de inventaris te corrigeren. Barteld de Vries liet een kritisch oog over een eerste versie van de inleiding gaan en Ate Landstra behoedde mij meer dan eens voor uitglijders op het voor mij zo glibberige pad van de bedrijfsadministratie.

Leeuwarden, oktober 2007 Sjoerd de Haan

Inventaris

(niet overgenomen Zie <http://www.archieven.nl/db/0/toegang/36/111/>)

Lijst met particuliere zuivelfabrieken in Friesland

Bijlage II

Deel uit gedenkboek 40 Jr. VVZM

DE ONTWIKKELING VAN DE PARTICULIERE ZUIVELINDUSTRIE KAAS- EN BOTERFABRIEKEN IN FRIESLAND

.....
Zo waren vele eeuwen lang de veehouderij en de zuivelbereiding door de Friese boer met wisselend succes beoefend. Slechte tijden waren steeds weer door betere gevolgd en zo was dan ook na de zeer slechte jaren omstreeks 1810 en een geleidelijke verbetering nadien, in de jaren 1850 tot 1876 een hoogtepunt bereikt. Spoedig zou echter blijken, dat de verhoudingen in de wereld zich weer eens gingen wijzigen en dat het bestaan van de Friese boer, tevens zuivelbereider, ernstig werd bedreigd. De Friese boter die sinds onheuglijke tijden de eerste plaats had ingenomen op de Londense markt, werd in de jaren 1875-1877 in kwaliteit voorbijgestreefd door de Deense en Normandische boter.

Het gevolg hiervan was, dat na 1877 de prijzen van de Friese boter sterk daalden, wat moge blijken uit de gemiddelde boterprijzen op de markt te Leeuwarden in die jaren:

1874	f 60,39	per 40 K.G.
1875	„ 59,52	„ „ „
1876	„ 62,84	„ „ „
1877	„ 59,87	„ „ „
1878	„ 53,77	„ „ „
1879	„ 44,76	„ „ „

Het behoeft geen verwondering te wekken, dat deze gang van zaken in Friesland grote ongerustheid baarde. En het is begrijpelijk, dat men uitzag naar middelen die hierin verbetering konden brengen. In bijeenkomsten van veehouders werd dit onderwerp druk besproken en ook bij de overheid, het provinciaal bestuur, begon dit onderwerp sterk de aandacht te trekken. Een prijsvraag werd uitgeschreven en de Friesche Mij. van Landbouw vaardigde in 1877 een commissie af naar Denemarken en Zweden, teneinde zich op de hoogte te stellen van de bereiding van boter in die landen en hierover rapport uit te brengen. Deze commissie bestond uit de heren Jhr. Mr. L. C. van Beijma thoe Kingma, P. C. Walma en H. F. Pasma. In de maand juni van het jaar 1878 reisde de commissie af en een maand later keerde zij in het vaderland terug.

Haar bevindingen werden neergelegd in een uitvoerig rapport. De voornaamste gevolgtrekkingen waartoe de commissie kwam, waren de volgende: „De Friese boter is van mindere kwaliteit dan de Deense boter“. „De Denen zijn ons op het gebied van zuivelbereiding ver vooruit“. „Aanbevelen wordt ook hier de Deense methode in te voeren“.

Hoewel de fabriekmatige zuivelbereiding in Denemarken reeds haar intrede had gedaan, had de genoemde commissie met de laatste aanbeveling op het oog, het laten opromen van de melk in Swartz vaten, het zogenaamde Swartzsysteem. Aan fabriekmatige zuivelbereiding werd door de commissie toen nog niet gedacht, integendeel de heer Pasma schreef: „Niet door verstoring te brengen in den geregelden gang van deze landbouwnijverheid.....alleen door de botermakerij met meer zorg, opgewektheid en accuratesse te behartigen is het, dat wij den roem daarvan moeten bestendigen en bewaren“. Pasma was een tegenstander van de fabriekmatige zuivelbereiding.

Ook de Landbouw-Maatschappijen waren nog niet rijp voor de fabriekmatige bereiding.

De beperktheid en de aard van dit overzicht dwingen mij om het beeld van de zuivelbereiding op de boerderij kort te doen zijn en het wil daarom allerm minst aanspraak maken op volledigheid. Voor een goed begrip over de ontwikkeling van de fabriekmatige zuivelbereiding, kan het echter niet worden [59] gemist. Want we zullen nooit mogen vergeten, dat uit deze bereiding van zuivelproducten op de boerderij, de fabriekmatige bereiding is voortgekomen. En ook niet dat in de aanvang van de ontwikkeling van de fabriekmatige bereiding, deze nog veel overeenkomst had met die op de boerderij. Nog minder mogen wij vergeten, dat deze bereiding op de boerderij en de handel in de verkregen producten een roemrijk verleden hadden. En het is zeker niet zo dat men het mag voorstellen, als zou de fabriekmatige zuivelbereiding de eer toekomen als eerste de goede naam van onze zuivelproducten te hebben gevestigd.

Maar de verdienste van de pioniers van de fabriekmatige zuivelbereiding moet men zien als een begrijpen van de tijdsomstandigheden, die maatschappelijke veranderingen steeds weer nodig maken. Zoals de zeilschepen werden vervangen door stoomschepen, de diligences door spoortreinen en veel handwerk door machines, zo was ook de tijd gekomen, dat fabriekmatige zuivelbereiding in ons land nodig was. En de particuliere ondernemers en de veehouders, die hun de melk ter verwerking afstonden, die dit begrepen en de moed toonden hiervoor hun arbeid en geld in de waagschaal te zetten, komt de dank toe van het nageslacht, in het bijzonder van allen die bij de veehouderij en zuivelbereiding betrokken zijn, voor hetgeen zij tot stand hebben gebracht.

Dat de overgang van de bereiding op de boerderij naar de fabriek sterk haar stempel heeft gedrukt op de ontwikkeling en de ontwikkelingsmogelijkheden van de particuliere zuivelindustrie is begrijpelijk. Het zou mij alweer te ver voeren hierop uitvoerig in te gaan, en ik wil volstaan met in het kort op enkele punten te wijzen. Door de gehechtheid van velen aan het voorvaderlijk [60] zuivelbedrijf op de boerderij, was het risico om fabrieken op te richten zeer groot. Het verkrijgen van voldoende grondstoffen voor deze fabrieken was zeer moeilijk en de ligging van de boerderijen, waarvan melk werd betrokken, was vaak zeer verspreid. Wanneer we weten dat omstreeks 1900, dus 21 jaren na de oprichting van de eerste zuivelfabriek in Friesland, de productie van boter op de boerderijen nog ruim 2.5 miljoen K.G. per jaar bedroeg, dan mag dit wel als een bewijs gelden voor hetgeen ik hier heb uiteengezet.

Zo naderde dan het jaar 1879, het jaar waarin een belangrijk particulier initiatief werd omgezet in een daad. Het was in dit jaar dat de heer M. Bokma de Boer voor eigen rekening de eerste zuivelfabriek in Friesland stichtte en wel te Veenwouden. De fabriek kreeg de naam „Freia" en was ingericht voor het maken van boter en z.g. „Backsteinkäse". De melk werd ontroomd volgens het Swartz-systeem. De indeling van de fabriek was als volgt: een melkontvanglokaal (waarbij paard en wagen in een afgesloten ruimte werden gereden), een kaaslokaal met pekellokaal, botermakerij, koellokaal, machinekamer met ketelhuis en een kantoor. De oppervlakte van de gebouwen was ongeveer 30 bij 10 meter.

Het begin was zeker niet gemakkelijk, daar aanvankelijk maar weinig melk ter verwerking beschikbaar werd gesteld. En het is begrijpelijk dat er ondernemingsgeest en moed voor nodig waren, de eerste te zijn om voor eigen risico, en kennende de toen nog bestaande tegenstand tegen de fabriekmatige zuivelbereiding, deze zeker vrij kostbare onderneming te beginnen. De zaken van de heer Bokma de Boer gingen dan ook niet voorspoedig en reeds spoedig werd de invoer

van de z.g. „Backsteinkäse" in Duitsland verboden. Het bedrijf van de heer Bokma de Boer ging dan ook reeds spoedig in andere handen over en is nadien nog enige malen van eigenaar veranderd.⁷⁹

Er moest veel weerstand worden overwonnen en in later jaren heeft de heer Bokma de Boer zich hierover wel eens beklagd. Zo in een open brief in de Leeuwarder Courant van 12 Januari 1894, waarin hij onder meer het volgende schreef:

„Toen ongeveer vijftien jaar geleden in Friesland gevoeld werd, dat het met de zuivelbereiding niet langer zoo kon doorgaan, toen men door schade en schande aldoor wijzer was geworden, terwijl men echter de pogingen van ondergetekende, die hij met opoffering van veel kosten in 1879 aangewend had, om ten minste een voorbeeld te geven en de boeren te helpen breken voor een betere toekomst, den Frieschen veehouders waardig, met een veelbeteekenend stilzwijgen begroet had, ging er eindelijk een licht op” En verder:

„vergeef mij zoo ik somtijds eenigszins scherp was in mijn oordeel, mijn hart is vol van de miskenning die ik in Friesland, in de provincie waar ik den eersten practischen stoot gaf aan eene verbeterde toepassing der zuivelbereiding, heb moeten ondervinden”.

Maar mocht het dan al niet de oprichter persoonlijk voordeel en voldoening hebben gegeven, de fabriekmatige zuivelbereiding had zich in Friesland baan gebroken en Friesland zou er de bakermat van worden. Spoedig volgden andere bedrijven en zo werd in 1882 te Harlingen opgericht de Nederlandsche Maatschappij van Kaas- en Roomboterfabrieken, welke Maatschappij in de loop der jaren fabrieken vestigde te Bolsward, IJsbrechtum (Sneek), Oudega, Oosterlittens en Wommels. De oprichting van deze Maatschappij heeft veel bijgedragen tot vestiging en verdere uitbreiding van de fabriekmatige zuivelbereiding in Friesland. Van stonde af aan werden de zaken flink aangepakt, goed ingerichte fabrieken werden gebouwd en ook de verdere opzet van de gehele onderneming was hiermede in overeenstemming.

Om een indruk te geven van hetgeen deze Maatschappij heeft aangedurfd in een tijd [61] dat fabriekmatige zuivelbereiding nog weinig gemeengoed was en door zeer velen nog werd bestreden, plaats ik hierbij een afdruk van een foto van de fabriek te Oudega, zoals deze er kort na haar voltooiing uitzag.

⁷⁹ Zie meer over deze fabriek 'Freia' en Bokma de Boer, in het boekje "Stoomzuivelfabriek Freia". Uitgegeven door het Nederlands Openluchtmuseum Arnhem – 1992 (zhn)

Fabriek te Oudega

Naast de bereiding van boter, legde deze onderneming zich ook - en niet in de laatste plaats - toe op de bereiding van kaas en wel Gouda- en Edammerkaas. Deze kaassoorten waren voordien in Friesland weinig of niet gemaakt en dus opende de bereiding voor de zuivelbereiding in deze provincie nieuwe mogelijkheden. Men kan gerust zeggen, dat deze onderneming met haar initiatief de stoot heeft gegeven tot de oprichting van ' meerdere kaas- en boterfabrieken en in belangrijke mate haar stempel heeft gedrukt op de verdere ontwikkeling van de fabriekmatige zuivelbereiding in deze provincie. Dat hare verdiensten ook door de overheid zijn erkend, moge blijken uit het feit dat haar in latere jaren het praedicaat „Koninklijke" werd verleend en zij dus voortaan heette „Koninklijke Maatschappij van Kaas- en Roomboterfabrieken".

Het ligt allerm minst in mijn bedoeling, hiermede het werk van andere ondernemingen te kleineren. Fabrieken als Workum, Sloten, Ozingahuizen hebben weinige jaren later ook veel bijgedragen tot de opkomst van prima kaasfabrieken, terwijl Normandia, Sneek dit deed voor de boterbereiding. Maar dit doet niets af aan het feit, dat de Maatschappij met de oprichting van haar fabrieken een goed voorbeeld heeft gegeven.

Ik wil hier evenmin onvermeld laten, dat in 1894 door de N.V. Hollandia een fabriek werd geopend te Bolsward. Hoewel dit eigenlijk valt buiten de opzet van dit overzicht, daar in dit bedrijf uitsluitend gecondenseerde melk en boter werden bereid en de ontwikkeling van dit soort bedrijven elders in dit boekwerk wordt beschreven, wil ik toch niet onvermeld laten, dat ook dit bedrijf veel baanbrekend werk heeft verricht voor de particuliere zuivelindustrie in Friesland.

De eerste directeur van de Nederlandsche Maatschappij van Kaas- en Roomboterfabrieken was de heer Waller uit Anna Paulowna, na enkele jaren werd [62] hij opgevolgd door de Heer D. Harms, een handelaar in boter uit Harlingen, later woonachtig te Leeuwarden, waar toen ook het hoofdkantoor dezer Maatschappij werd gevestigd, in het huis waar thans de Kamer van Koophandel haar zetel heeft. Zijn opvolger was de Heer G. J. Hibma, de latere voorzitter van de V.V.Z.M.; deze bracht de zetel van de Maatschappij over naar Sneek; waar nu nog het hoofdkantoor is gevestigd. Toen deze onderneming enkele jaren had gewerkt, niettegenstaande grote moeilijkheden die overwonnen moesten worden, gaf dit de stoot tot de oprichting van meerdere zuivelfabrieken en zo vind ik dat er in 1887 in Friesland 13 zuivelfabrieken waren, waarvan 11 op particuliere grondslag. Hieruit volgt, dat intussen ook de coöperatieve bedrijfsvorm haar intrede in deze provincie had gedaan en wel in 1886, met de oprichting van de eerste coöperatieve zuivelfabriek te Warga.

Indien wij nu nog eens een van deze eerste fabrieken in haar oorspronkelijke toestand zouden kunnen binnenwandelen, dan zouden wij natuurlijk wel een groot verschil opmerken, in vergelijking met de tegenwoordige modern ingerichte zuivelfabrieken. Immers melkbascules kende men toen nog niet, de melk werd per liter betaald en hiervoor met een stok in de bus gemeten. Pompen om de melk te verplaatsen in de fabriek waren eveneens nog onbekend, evenals melkkoelers en koelmachines. Aanvankelijk werd de melk vanaf de „melkontvangst” in Swartz-vaten door twee mannen de fabriek ingedragen, waar deze in gemetselde koelbakken werden geplaatst. Door middel van water en ijs werden zij afgekoeld om het opromen van de melk te bevorderen. Dit ijs werd 's winters in de meren van vaarten verzameld en opgeslagen en bewaard in z.g. „ijshokken”.

De volgende morgen werd met een roomlepel de room van de melk geschept, die op haar beurt weer in roomtonnen te „zuren” werd gezet. De afgeroomde melk, voor zover geen volle melk tot kaas werd verwerkt, werd eveneens in Swartz-vaten naar de kaasmakerij gedragen en daar overgestort in kaasketels of wat men later noemde de kaasbakken. De kaasbereiding was natuurlijk ook geheel handwerk. Dit alles bracht uiteraard veel werk mede en al spoedig werd voor het verplaatsen van de melk gebruik gemaakt van „melkgoten”, hetgeen arbeidsbesparing betekende. Niettemin was er in de eerste zuivelfabriek veel handenarbeid, waarbij voor het reinigen van het vaatwerk en andere werkzaamheden ook wel vrouwen werden te werk gesteld.

Al spoedig werd voor het ontromen van de melk tevens gebruik gemaakt van centrifuges, al verschilden deze nogal wat van de moderne schuimloze centrifuge. De handkrachtfabriekjes waren vanzelfsprekend veel primitiever. Een aardige beschrijving hiervan trof ik aan in een proeve van „geakinde” „Smellingera”.⁸⁰ De Heer van Asperen geeft ons hier een beeld van zulk een handkrachtfabriekje.

De handcentrifuge werd dan door een man in beweging gebracht. „Hoewel het draaien van het gangwiel blijkens een korte proef geen inspanning vereischte, kan men zich voorstellen, hoe vermoeiend het geregeld doorwerken (de centrifuge moest op toeren blijven draaien!) moet zijn geweest. De karn werd bediend door 2 mannen, die aan twee zwengels een horizontale as rond-draaiden. Elders gebruikte men een gangwiel en moest één man dit werk verrichten. Ook het draaien van de boterkneders geschiedde door één man, terwijl een tweede de boter oprolde en op nieuw voor de wals bracht. De boter werd in eenmaal zoo goed mogelijk uitgekneet en dan in

80 Boek uitgegeven in 1944 n.a.v. 400 jarig bestaan van Drachten - Smellingerland - in 1941.

manden verpakt en vervoerd, om elders te worden afgewerkt." Deze boter werd dan in fabrieken, die werkten volgens het **Normandische systeem**, verder behandeld. Normandia te Sneek en Simons te Harlingen voerden deze werkwijze hier in.

Maar ook al beschikten de fabrieken over een stoommachine, er waren in de [63] eerste fabrieken veel werkkrachten nodig. Deze waren meestal afkomstig uit het boerenbedrijf en moesten voor het werk in de fabrieken geheel opgeleid worden. Men begrijpt, dat ook hier vele moeilijkheden overwonnen moesten worden.

Beziet men dit alles in het raam van de tijd waarin men toen leefde, d.w.z. in de tijd dat de zuiveltechniek nog in haar kinderschoenen stond, dan moet men toch bewondering koesteren voor wat deze pioniers aandurften en tot stand wisten te brengen.

Intussen naderen wij het einde van de negentiende eeuw en wij zullen eens nagaan wat er toen tot stand was gekomen.

In 1890 waren er 45 zuivelfabrieken, waarvan 29 particuliere fabrieken

„ 1895	„	„ 75	"	"	41	„	„
„ 1897	„	„ 98	"	"	44	„	„

Hieruit blijkt, dat het aantal coöperatieve bedrijven eveneens sterk was toegenomen en in 1897 reeds het aantal particuliere fabrieken overtrof. De strijd die zuivelbereidend Friesland in twee kampen zou verdelen en blijven verdelen nam een aanvang.

Ik acht het hier niet de plaats deze strijd uitvoerig te beschrijven; hierover zou trouwens gemakkelijk een boekdeel te vullen zijn. Ik wil volstaan met te constateren, dat deze strijd op de ontwikkeling en ontplooiing van de particuliere zuivelindustrie een belangrijke invloed heeft gehad. Op één punt wil ik nog wel iets dieper ingaan. In latere jaren is de particuliere zuivelindustrie wel eens verweten, dat zij in het oprichten van het aantal fabrieken tekort zou zijn geschoten. In de eerste plaats wil ik hiertegen opmerken, dat uit de tegenstand die begrijpelijkerwijze bij vele boeren bestond, om de melk ter verwerking aan een fabriek af te staan, wel is komen vast te staan, dat men het niet zo mag voorstellen, dat alle melk in enkele jaren, na eeuwenlang op de boerderij te zijn verwerkt, nu maar plotseling in aanmerking kwam voor de verwerking in fabrieken. Zo is het bij lange na niet geweest; de enkele ouderen die nog in leven zijn en die deze strijd, om de melk van de boerderijen naar de fabrieken te krijgen, hebben meegemaakt, zullen er van kunnen getuigen.

Het was dus niet een onbelangrijk risico, dat het oprichten van zuivelfabrieken meebracht. Bovendien is het nog zeer de vraag, of eigenlijk helemaal geen vraag, of indien het anders ware geweest, dit een voordeel zou hebben betekend. Stel eens, dat alle boeren op één maal bereid zouden zijn geweest hun melk aan een fabriek te leveren. Waar zou dit op uitgelopen zijn? In de eerste plaats moest de plaats van vestiging van een fabriek met zorg gekozen worden. Men moest in alles nog veel leren en veel leergeld betalen. Maar ook de afzet van de producten vroeg de nodige aandacht en ook hier moesten nieuwe wegen gevonden en gebaad worden, om de producten de hoogst mogelijke prijs te doen opbrengen.

Interessant is in dit verband hetgeen de zuivelconsulent van Friesland, wijlen de Heer Mesdag, hierover schreef in „Mededeelingen en Berichten der Friesche Maatschappij van Landbouw” van

15 Juni 1897. De Heer Mesdag had de gewoonte, wanneer hij op reis was in de provincie, van hetgeen hij zo onderweg hoorde verslag te doen in genoemde „Mededeelingen”.

Zo hoorde hij dan op een reis een gesprek aan over het oprichten van zuivelfabrieken. Er werd toen gesproken over de snelle oprichting van coöperatieve zuivelfabrieken. Aan het slot schreef de Heer Mesdag als zijn mening het volgende:

„Volgens mijn oordeel zal het over het algemeen voordeliger zijn zich bij een bestaande fabriek aan te sluiten, want behalve dat men profiteert van de technische bekwaamheid van het personeel der bestaande ondernemingen en van de reeds gevestigde handelsrelaties, moet men niet uit het oog verliezen, [64] dat de bedrijfskosten van een groote fabriek betrekkelijk veel geringer zijn, dan die van een kleine, zoolang tenminste de hoeveelheid te verwerken melk niet zoo groot wordt, dat het zonder uitbreiding van fabriek en personeel onmogelijk wordt, alle bewerkingen met de noodige zorgen en accuratesse te verrichten.”

Het wil mij voorkomen dat de feiten de Heer Mesdag in het gelijk hebben gesteld en dat de particuliere ondernemers geen blaam treft, indien zij er naar streefden zoveel mogelijk melk in één bedrijf te verwerken en het niet in de eerste plaats zochten in het zo snel mogelijk oprichten van veel bedrijven.

Keer ik nu terug tot mijn eigenlijk onderwerp, dan wil ik toch niet nalaten hier een indruk te geven van hetgeen de overheid omstreeks deze tijd voor landbouw en veeteelt deed. De gemeente Leeuwarden bouwde een nieuw Beurs- en Waaggebouw, dat de voor die tijd respectabele som van f 200.000 heeft gekost. In 1880 werd dit gebouw door de toenmalige Burgemeester van Leeuwarden; Mr. W. J. van Welderen Baron Rengers geopend. In zijn openingswoord eindigde de Burgemeester met de wens: *„dat Handel en Nijverheid, Landbouw en Veeteelt, vanouds de granietzuilen van onze nationale welvaart, binnen deze wanden een plaats van vereeniging zouden vinden en zich meer en meer ontwikkelen tot heil van Frieslands ingezetenen.”* In 1888 schreef de commissie uit „Heeren Gedeputeerden van Friesland”, belast met het beheer van het Dr Buma-legaat, een prijsvraag uit voor een ontwerp van een zuivelfabriek.

Zo zien wij dus allerwege krachtsinspanningen om de zuivelbereiding in Friesland te bevorderen en in nieuwe banen te leiden en het wil mij voor komen, dat de ondernemingsgeest van de particuliere fabrikanten hierbij een zeer belangrijke rol heeft gespeeld. Natuurlijk ben ik niet blind voor de fouten die ook ongetwijfeld zullen zijn gemaakt, maar het is nu eenmaal zo, dat hij die werkt, fouten maakt. Bovendien is het een voordeel van het particuliere initiatief, dat de ondernemer zelf in de eerste plaats de dupe wordt wanneer hij fouten maakt.

Hoever intussen de oprichting van particuliere zuivelfabrieken was gevorderd, leert ons een overzicht in „Mededeelingen en Berichten der Friesche Maatschappij van Landbouw van 15 Juni 1897. Hieruit blijkt, dat omstreeks die tijd de volgende particuliere kaas- en boterfabrieken waren opgericht:

Stoomzuivelfabriek „De Onderneming” te Metslawier. Eigenaar tevens directeur J. W. P. Charisius.

Stoomzuivelfabriek van J. Helder Pzn. te Dokkum. Opgericht 1889.

N.V. Stoomzuivelfabriek „De Volharding” te Berlikum. Directeur J. J. Swart, opgericht 1889.

Boterfabriek van H. Simonsz te Harlingen naar Normandisch systeem.

Roomboterfabriek „Frisia” te Leeuwarden, tevens Melkinrichting. Eigenaar P. v. d. Weerdt, opgericht 1880.

Boterfabriek „Apollo” van M. Bottema te Oenkerk, opgericht 1889.

Zuivelfabriek „Freia” te Veenwouden, eigenaar G. Tigler Wybrandi, opgericht 1879.

Boterfabriek „Surhuisterveen", behorende aan de N.V. Dragster Mij. van Zuivelfabrieken (hier wordt alleen de melk gecentrifugeerd en de room vervoerd naar Dragten).

Boterfabriek te Kootstertille, eigenaar B. K. Bosma, opgericht 1891.

N.V. Dragster Mij. van Zuivelfabrieken gevestigd te Dragten. Bestuur der Mij. A. E. van der Meulen (apotheker te Dragten) voorz.; D. Tjerckstra, secr. boekhouder.

Stoomzuivelfabriek te Boonbergum, eigenaren J. G. de Boer en C. Schiere.

Ned. Mij. van Kaas- en Roomboterfabrieken te Oosterlittens, Administrateur T. D. Kaan

Wommels, Adm. Burgers.

Bolsward, Adm. T. Y. Kingma.

Oudega, Adm. K. Anema.

Ysbrechtum, Adm. C. Loets v..Hoorn

Boterfabriek te Osingahuizen bij Heeg, eigenaar A. Lankhorst te Beesterzwaag.

Boterfabriek „La Normandië" van de firma Johs Halbertsma naar Normandisch systeem.

N.V. „De Wouden" te Nijega, opgericht in 1893.

Roomboterfabriek van de firma Tjebbes & Co., Directeur K. Tjebbes Czn., opgericht 1888.

N.V. Kaas- en Roomboterfabriek te Sloten, directeurs J. J. Huisman en A. D. Harmens, opgericht 1891.

Stoomzuivelfabriek te Boornzwaag bij Langweer, eigenaar Jhr. Mr. C. van Eysinga te Leeuwarden, directeur G. Semplonius.

Stoomzuivelfabriek „De Eensgezindheid", Sint-Nicolaasga. Directeur-Eigenaar B. Y. Agricola.

Stoomzuivelfabriek „Lemsterland" te Oosterzee van de firma Harmens & Zn. te Harlingen en J. Harmens & Co. te Alkmaar. Directeur J. Eriks, opgericht 1891.

Stoomzuivelfabriek Johs Vegelien te Akkrum.

Roomboterfabriek van K. Dorhout te Oldeboorn. Opgericht 1888.

Roomboterfabriek van Gebr. Dijkstra te Oldeboorn. Opgericht 1896.

N.V. Zuivelfabriek Tjalleberd (handkracht) bestuur J. Wuite Jzn., voorzitter; directeur P. J. Wuite, opgericht 1896.

Stoomzuivelfabriek van E. A. de Boer & Zn. te Snikszwaag bij Joure, opgericht 1884.

Zuivelfabriek „Neerlandia" van H. Romkema te Joure, dir. U. Romkema, opgericht 1895.

Roomboter- en Kaasfabriek te 't Meer bij Heerenveen. Dir. B. Woltman, opgericht 1889.

N.V. Roomboterfabriek te Bovenknijpe, dir. H. A. Syberga.

Zuivelfabriek van J. Heida te Oudeschoot (handkracht) in wording.

Stoomzuivelfabriek van I. W. de Haan & Co. te Langezwaag, opgericht 1889.

Stoomzuivelfabriek „De Nijverheid" van Gebr. v. d. Sluis te Hemrik, directeur J. P. van der Sluis, opgericht 1888.

Roomboterfabriek Vallaat bij Ureterp (handkracht), eigenaresse Mej. G. Arends, N.V. „De Zorgvliedsche Roomboterfabriek" te Steggerda, opgericht 1888.

Boterfabriek te Wolvega (handkracht), eig. W. Holverda, opgericht 1894.

Boterfabriek te Wolvega, eigenaren Brouwer en de Boer, dir. Zuidstra, opgericht 1896.

Boterfabriek te Oldeholtspade, eig. T. Klijzing, dir., Johs Hendrikse, opger. 1896.

N.V. Dragster Mij. van Zuivelfabrieken, fabriek te Bergum, dir. A. Hartmans.

Roomboterfabriek „Hoop op Zegen" te Haulerwijk van G. Offringa, directeur J. Bethlehem (handkracht).

De Zorgvliedsche Roomboterfabriek te Elsloo, eig. Mr L. G. Verwer, opgericht 1887.

Onderwerpen wij deze lijst met namen van particuliere zuivelfabrieken aan een korte beschouwing, dan valt allereerst op, de verscheidenheid van namen die aan de respectievelijke inrichtingen werden gegeven. Noemde de een zijn inrichting Stoomzuivelfabriek, de ander gaf de voorkeur aan Kaas- en Roomboterfabriek, de een aan Roomboterfabriek, de ander enkel Boterfabriek. In de trant van die tijd kregen sommige zaken daarnaast nog een symbolische benaming [66] naar een godin van de landbouw, of zelfs van de kunst; anderen meenden „De Eensgezindheid", „De Volharding", de „Nijverheid" of iets dergelijks tot uitdrukking te moeten brengen.

Verder dat voorzover een jaartal van oprichting staat vermeld, dit voor de meesten valt omstreeks 1888-1891.

Natuurlijk verschilden deze fabrieken aanzienlijk in omvang. De kleinste bedrijfjes waren vanzelfsprekend de handkrachtfabriekjes. Achter enkele bedrijven vond ik het aantal koeien vermeld, waarvan de melk werd verwerkt; dit aantal loopt uiteen van 200 tot ongeveer 3000. Dit zou dan betekenen dat de kleinste fabrieken nauwelijks 1 miljoen kg melk verwerkten, de grote daarentegen ongeveer 9 miljoen. In bijna 20 jaar waren dus toen reeds in de plaats van de zuivelbereiding op de boerderij enkele fabrieken tot stand gekomen, die de melk verwerkten van 80-100 boerderijen. Voorwaar geen geringe vooruitgang, in aanmerking genomen de nog tamelijk gebrekkige technische mogelijkheden van die tijd. Het spreekt dat dergelijke bedrijven een grote voorsprong kregen op de kleinere en zeer kleine bedrijven, en het valt dan ook niet te verwonderen dat van deze laatste sommige de strijd moesten opgeven of met andere werden samengevoegd. Enkele kleine bedrijven zijn later op coöperatieve grondslag omgezet (ook het omgekeerde heeft zich voorgedaan).

Interessant zijn de namen van de eigenaren of bestuurders van deze ondernemingen, die ons in de eerste plaats doen zien wie zich hiermede bezig hielden. Dat velen van hen waren voortgekomen uit het boerenbedrijf, ligt voor de hand; immers ook het bedrijf zelf stamde van de boerderij. Maar we treffen onder hen twee meesters in de rechten en een apotheker aan, een symptoom van de algemene belangstelling in de ontwikkeling van de fabriekmatige zuivelbereiding. Verder namen, die voordien reeds bekende klanken waren in de boter- of kaashandel. Sommige van deze namen zijn ook heden ten dage nog bekende klanken in de zuivelwereld, andere daarentegen zijn volkomen onbekenden voor het huidige geslacht.

Heb ik zoëven reeds vermeld, dat de bedrijfsvorm voor enkele bedrijven wel eens heeft gewisseld, ditzelfde geldt ook voor de personen. Sommige hebben afwisselend de particuliere of de coöperatieve bedrijfsvorm gediend, of omgekeerd. De Fransman zegt dus niet ten onrechte: „ik neem mijn voordeel waar ik het vind". Verder leert ons dit overzicht, dat omstreeks 1897 de meeste van de thans nog bestaande particuliere zuivelfabrieken reeds waren opgericht. Dit wil echter niet zeggen, dat zij zich in zelfvoldaanheid konden beschouwen. Veel strijd en moeilijkheden stond deze bedrijven nog te wachten, en het zou nodig blijken, zich steeds weer aan te passen aan tijd en techniek. Vooral de boterfabrieken, als minder veelzijdige bedrijven, begonnen reeds toen, onder druk van de toenemende concurrentie van de margarine, moeilijkheden te ondervinden en zagen zelfs hun bestaan bedreigd.

Daar kwam nog een factor bij, n.l. het knoeien, waarbij margarine in boterfust werd verpakt. In het blad van de Friesche Maatschappij van Landbouw, dat ik reeds eerder heb genoemd en wel in het nummer van 15 Februari 1896, vond ik een uittreksel uit een rapport, waarvan de conclusie luidde, „dat zelfs in het boterland nog vrij wat margarine voor natuurboter werd verkocht en gebruikt". Wel was in 1889 reeds een Boterwet in het Staatsblad verschenen, maar de uitvoering liet veel te wensen over.

Het mag de particuliere zuivelfabrikanten uit die jaren als een verdienste worden aangerekend, dat zij krachtig hebben meegewerkt om aan deze misstanden een einde te maken. In samenwerking met de Friesche Mij. van Landbouw en haar zuivelconsulent, de Heer J. Mesdag, drongen zij aan tot oprichting van een Botercontrôlestation.

[067] De voorzitter van de Friesche Mij. van Landbouw, de Heer D. van Konijnenburg, zeide hierover in de algemene ledenvergadering van genoemde Mij., gehouden te Oldeberkoop op 16 Augustus 1900, o.a. het volgende: „*De vervalsching der Friesche boter, die in het Zuiden van ons land op groote schaal plaats heeft, bederft in het Buitenland haar naam. De gewijzigde Boterwet, die onlangs tot stand kwam, voorziet hierin niet. Het belang van alle Friesche zuivelproducenten brengt dringend mee gemeenschappelijk, krachtig optreden, om den buitenlandschen afnemer volkomen waarborg te geven van onvervalschte natuurboter.*”

Het zou niet moeilijk zijn nog meer bronnen te vermelden, waaruit deze knoeierijen zouden blijken, maar ik meen met deze wel te kunnen volstaan. De strijd ging nu over de vraag, hoe hieraan een einde te maken. Hierover heerste echter nogal wat verdeeldheid. De Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken verzette zich namelijk tegen de oprichting van een Botercontrôlestation. Het werd een hete strijd, die eindigde met de oprichting van een Botercontrôlestation door de Friesche Mij. van Landbouw. In een brief van 6 December 1900 drukten de Gedeputeerde Staten van Friesland hierover hun voldoening uit.

Zo kwam het Botercontrôlestation tot stand, en in een vergadering van de Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken, gehouden op 20 December 1900, werd op voorstel van de Heer Th. van Welderen Baron Rengers, een warm voorstander van oprichting van dit Station, een motie aangenomen, waarin de Bond verklaarde een neutraal standpunt te zullen innemen ten opzichte van de oprichting van het Botercontrôlestation door de Friesche Mij. van Landbouw. En zo kon dan op 15 April 1901 de opening van het Station plaats hebben. Directeur werd de Heer J. Mesdag en de commissie van advies bestond uit de Heren D. van Konijnenburg (Voorzitter Fr. Mij. van Landbouw); D. Harmens, Leeuwarden (Directeur Kon. Ned. Mij. van Kaas- en Roomboterfabrieken); Th. van Welderen Baron Rengers te Oenkerk; Y. v. d. Werf te Nijland (veehouder melkleverancier „Hollandia”); G. Brouwer te Joure, particulier zuivelfabrikant.

Niet onaardig is het, hier nog een advertentie te vermelden, voorkomende in het Friesche Weekblad van 12 October 1901, die als volgt luidde:

„*Naar aanleiding van de plotseling ingetreden weersverandering worden directeurs der fabrieken, die zich onder controle hebben gesteld, herinnerd aan hun recht op kosteloos onderzoek van ingezonden botermonsters.*” Hieruit blijkt ook al weer, dat alle begin moeilijk is. Want heden ten dage worden de aangesloten bedrijven niet meer op zo vaderlijke wijze gewaarschuwd voor weersveranderingen, en dit is ook niet meer nodig, want de techniek van de boterbereiding is zo ver gevorderd, dat de bedrijven te allen tijde en onder alle weersomstandigheden het vochtgehalte van de boter kunnen beheersen.

Uit een andere advertentie in het Friesch Weekblad van 25 Jan. 1902 blijken de namen van de aangesloten bedrijven. In totaal zijn het 33 fabrieken, waarvan 19 particuliere zuivelfabrieken. De totale boterproductie van deze 33 fabrieken bedroeg per jaar 3.500.000 K.G.

In 1903 was het aantal aangesloten bedrijven reeds meer dan verdubbeld en gestegen tot 73. En de tijd zou komen, dat alle zuivelfabrieken in Friesland zich zouden aansluiten. Het goede had het weer eens van het verkeerde gewonnen en de voorstanders, die blij hebben gegeven van een vooruitziende blik, verdienen de dank van het nageslacht.

Keer ik thans terug tot de ontwikkeling van de particuliere zuivelfabrieken, dan kan allereerst worden medegedeeld, dat hun aantal in 1901 het hoogtepunt had bereikt, namelijk 52. De pioniersarbeid was verricht en het spreekt [068] vanzelf, dat de zwaksten het moesten afleggen. Dit waren in de eerste plaats de handkrachtfabriekjes en de speciale boterfabrieken. Ik beschik niet over voldoende gegevens om aan te geven, hoe deze ontwikkeling zich precies heeft voltrokken, maar het staat wel vast dat de meeste goed opgezette boter- en kaasfabrieken zich konden handhaven. Vaak gingen ook verschillende bedrijven over in andere handen. Hoeveel melk de particuliere zuivelfabrieken omstreeks die tijd verwerkten, leert ons een mededeling in het Friesch Weekblad van Zaterdag, 23 Augustus 1902, waaruit blijkt dat 43 particuliere fabrieken per jaar 182 miljoen liter melk verwerkten.

Omstreeks deze tijd werd ook begonnen met de vetbepaling van de melk en gingen er stemmen op, deze uitkomsten te betrekken in de uitbetaling van de melk.

Een blijk van een vooruitziende blik gaf zeker de **Zuiveldcourant**, die in haar nummer van 15 Mei 1901 pleitte voor oprichting van een Centraal Station voor het onderzoek, op vetgehalte van de melk. Dit om de zekerheid voor alle fabrieken, dat de monsters melk op dezelfde manier zouden worden onderzocht, en om oneerlijke concurrentie, die slechts schadelijk kon werken, tegen te gaan. Ook de Heer Mesdag pleitte in woord en geschrift voor uitbetaling van de melk naar vetgehalte. Het zou echter nog vele jaren duren voor dit algemeen ingang zou vinden.

Intussen naderen wij het jaar 1908 en in dit jaar werd op initiatief van de Heer G. J. Hibma opgericht de Vereeniging van Zuivelfabrikanten, kortweg genoemd de V.V.Z., de latere V.V.Z.M. De Friese zuivelfabrikanten hebben van de aanvang af een belangrijke plaats ingenomen in deze vereniging.

Om een beeld te geven van de ontwikkeling van de particuliere zuivelfabrieken in de jaren 1879-1908 past hier een overzicht van de in 1908 bestaande particuliere zuivelfabrieken in de provincie Friesland. Deze waren:

Zuivelfabriek Rottevalle, directeur P. Anema.

- „ Surhuisterveen, eigenaar Vaatstra te Leeuwarden, dir. D. Dijkstra.
- „ Augustinusga „De Goede Verwachting", dir. C. O. Bijsterveld.
- „ Oosterlittens, Kon. Ned. Mij. van Kaas- en Roomboterfabrieken, Administrateur J. Sybinga.
- „ Berlikum „De Volharding", beh. J. J. Swart.
- „ Veenwouden „Freia", eigenaar K. Anema.
- „ Boornzwaag, directeur G Semplonius.
- „ Harlingen „De Eersteling", Fa. Bruinsma, Banning & Co.
- „ Jouwre Fa., E. A. de Boer en Zonen.
- „ Joure N.V. Roomboter en Kaasfabriek „De Vlecke Joure" directeur G. Brouwer.
- „ Nijega, Roomboter en Kaasfabriek „De Wouden", directie joh. Halbertsma's Zuivelindustrie Sneek.
- „ Wommels, Kon. Ned. Mij van Kaas- en Roomboterfabr., Administrateur J. Visser.
- „ Leeuwarden „Frisia" eigenaar P. v. d. Weerdt.
- „ Lemmer „De Hoop" eigenaar M. van Zandbergen.
- „ Dokkum, eigenaar Erven J. Helder Pzn.
- „ Anjum, eigenaar S. S. Sevenster.
- „ Metslawier, N.V. Swarts Zuivelfabr. „De Onderneming", directeur J. T. Swart.
- „ „Friesche Palen", beheerder J. Lok.
- „ Ureterpervallaat „Aurore", eigenares Mej. G. Arends.
- „ 't Meer, Dir. B. Woltman.
- „ „Bovenknijpe", beheerder H. A. Siebenga.
- „ Sloten, directeur E. Haagsma.
- „ Drachten, „Drachtster Zuivelfabriek", fa. Swart en Berg.
- „ Sneek, joh. Halbertsma's Zuivelindustrie.
- „ Oenkerk, „Apollo", eigenares Wed. M. S. Bottema, beheerder G. Heidstra.
- „ Oostermeer, „Welgelegen", eigenaar A. W. Buning.
- „ Suameer, eigenaren en beheerders J. Hulshof, P. de Boer en W. v. d. Sluis.
- „ Oldeboorn, „De Pauw", firma Pauw en Dijkstra, directeur G. Dijkstra.
- „ Noordwolde, „De Nijverheid", eigenaar P. Hetteema.
- „ Nijeholtpa, eigenaar W. v. d. Meer.
- „ Stecgerda, „De Z•valuw", eicrenaar Toh. Duiven.
- „ Wolvega, Fa. C. Treurniet &- Co., Beheerder G. S. de Jong.
- „ Wolvega, „Frieslandia", beheerders en mede-eigenaren O. Visser en J. Hindriks.
- „ Workum, N.V. v/h Tjebbes & Co., directeur B. N. Crol.
- „ Osingahuizen, eigenaar A. Lankhorst.
- „ Oudega, Kon. Ned. Mij van Kaas- en Roomboterfabrieken, administrateur J. Fennema.
- „ Ysbrechtum, Kon. Ned. Mij van Kaas- en Roomboterfabrieken, Adm. C. Loets v. Hoorn.

Een vergelijking met de lijst van bedrijven van 1897 doet ons zien dat sommige namen die daar nog op voorkomen, thans ontbreken. Een enkel bedrijf is overgegaan tot de bereiding van melkproducten, zodat ik deze niet meer heb opgenomen.. Maar ook in de namen van de eigenaren en directeurs zijn heel wat veranderingen gekomen. Sommigen zijn niet meer in leven, anderen hebben zich teruggetrokken, of hebben de strijd moeten opgeven, terwijl voor de overigen nog veel werk te wachten stond en hun namen zullen nog lang een eigen klank behouden in de zuivelwereld.

Maar hoe dit ook zij, in het algemeen kan gezegd worden, dat het oprichtingstadium van de particuliere kaas- en boterfabrieken is afgesloten en de tijd voor reorganisatie en verbetering van de bestaande bedrijven is aangebroken. Technische verbeteringen worden aangebracht en men gaat met de tijd mee. Van de bedrijven die geen levensvatbaarheid blijken te hebben of om andere reden verdwijnen, gaat de melk veel over naar andere particuliere bedrijven, en zo ontstaat een drang naar vorming van grotere eenheden.

In 1912 neemt de bekende Groninger industrieel, de Heer J. E. Scholten, het initiatief voor oprichting van een nieuwe zuivelonderneming, de N.V. Lijempf te Leeuwarden. Aanvankelijk begonnen in een bestaande fabriek voor verwerking van stocarton aan de Potmarge te Leeuwarden, kwam deze onderneming door aankoop van bestaande bedrijven al spoedig in het bezit van Verschillende fabrieken, zowel kaas-, boter- als melkproductenfabrieken en geleidelijk breidde deze onderneming zich in en buiten Friesland uit tot een veelomvattend, groot bedrijf.

Enkele andere bedrijven worden omstreeks deze tijd overgenomen door de N.V. Vereenigde Zuivelfabrieken. Zo worden aan bestaande bedrijven weer nieuwe levenssappen toegevoegd. En dit is nodig, want een fabriek eist veel kapitaal, in de eerste plaats natuurlijk voor oprichting, maar verder voor uitbreiding, verbetering en verandering. Het zou zeker interessant zijn om eens vast te stellen; hoeveel kapitaal omstreeks deze tijd al deze bedrijven reeds hadden opgeslorpt. Ik beschik niet over cijfers hieromtrent, zelfs niet over een raming. Maar dat het een respectabel cijfer zal zijn geweest, staat wel vast en ook dat van dit kapitaal een niet onbelangrijk deel voor de eigenaar is verloren gegaan. Het wil mij voorkomen dat de particuliere zuivelfabrikanten [070] met investering van deze kapitalen, zeker een zeer belangrijke daad hebben verricht voor de ontwikkeling van de fabriekmatige zuivelbereiding, maar dat dit lang niet altijd voldoende is gewaardeerd.

Hoe de verdere ontwikkeling van de particuliere kaas- en boterfabrieken, die omstreeks 1913/14 een zeker rustpunt had bereikt, zou zijn gelopen, indien in 1914 geen oorlog was uitgebroken, laat zich natuurlijk niet vaststellen. Maar dat de eerste wereldoorlog op die verdere ontwikkeling een belangrijke invloed heeft uitgeoefend, zal wel niemand willen ontkennen. Immers een oorlog brengt grote omwentelingen met zich mede en stelt de bedrijfsvoerder voor zeer moeilijke problemen. Denken we alleen maar aan de met zoveel zorg en moeite opgebouwde afzet van producten, vooral in het buitenland. Voeg daarbij nog het ingrijpen van overheidswege, als distributie, vordering van paarden (alle vervoer van melk naar de fabrieken geschiedde destijds nog met paard en wagen, uitgezonderd natuurlijk het vervoer te water), het onder de wapenen roepen van strijd-bare mannen, betalingsmoeilijkheden, gebrek aan brandstof en nog zoveel meer, dan valt het niet te verwonderen, dat een sterke invloed op de gang van zaken werd uitgeoefend. Ook bracht de oorlogstoestand mede, dat nieuwe producten, zoals melkpoeder, hier werden bereid. Als gevolg hiervan vond nu in sommige fabrieken, waar voorheen alleen kaas en boter was bereid, thans ook de bereiding van melkproducten plaats, wat in het karakter van de typische kaas- en boterfabrieken een gedeeltelijke omwenteling teweeg bracht.

Toen de oorlog voorbij was, zette deze ontwikkelingsgang zich voort, met als gevolg, dat verschillende eigenaren hierin aanleiding zagen, hun zaken over te dragen aan ondernemingen, die buiten kaas en boter ook andere producten konden bereiden. En zo zien we dan in deze naoorlogse jaren een nieuwe groepering in de particuliere zuivelindustrie ontstaan, waarin vooral de eerder genoemde N.V. Lijempf een belangrijke rol heeft gespeeld. Daarnaast bracht ook de pasteurisatie

van de melk voor de kaasbereiding, in navolging van de reeds veel eerder ingevoerde werkwijze om de room voor de boterbereiding te pasteuriseren, een tamelijk grote verandering teweeg. Hierdoor werd het mogelijk, in streken, vooral buiten onze provincie, waar tot dusver de kaasbereiding weinig of niets te betekenen had, zich op de kaasbereiding toe te leggen, wat op zichzelf weer een nieuwe concurrentiestrijd meebracht. Terwijl ook in het buitenland, mede ten gevolge van de oorlog, nieuwe productiegebieden voor kaas waren ontstaan.

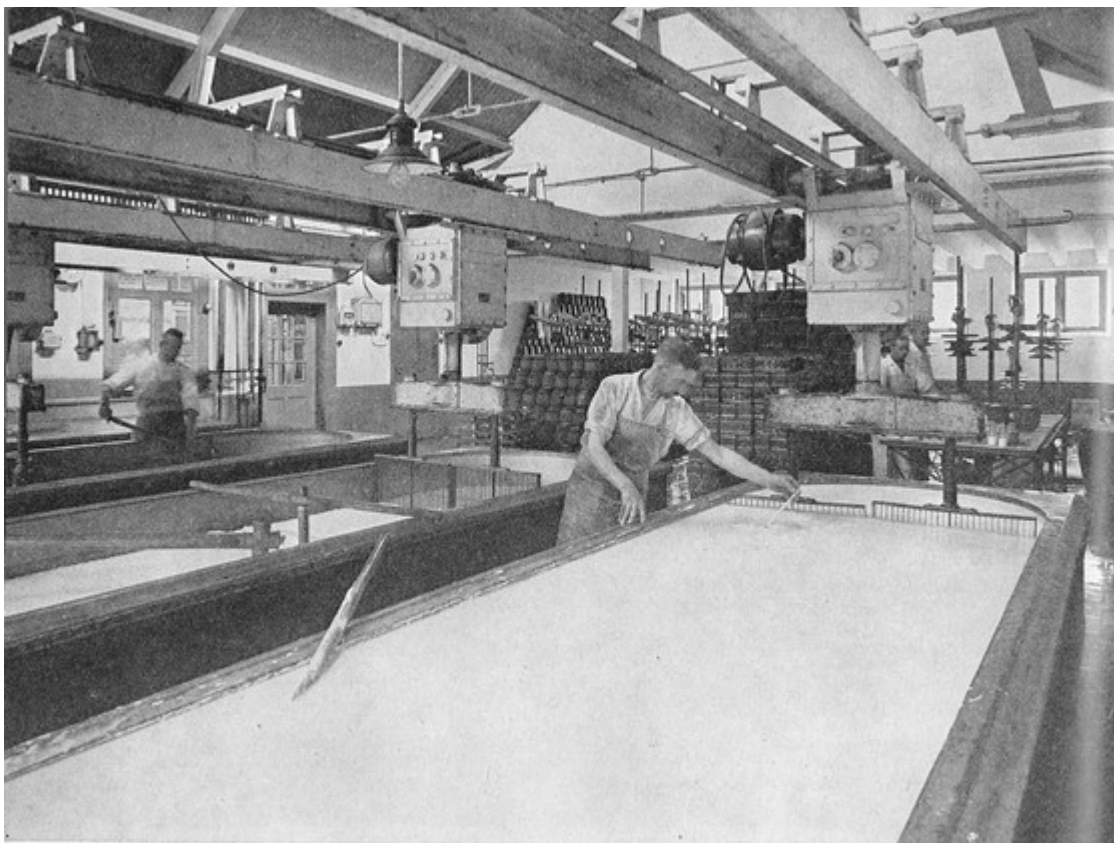
Het was in deze jaren, dat de **machinale kaasbereiding** haar intrede deed. Aanvankelijk natuurlijk schuchter. Velen zullen zich nog herinneren het eerste model van de Heer v.d. Goot te Sloten. Maar allengs verbeterd en steeds meer toepassing vindend, heeft zij ten slotte de handbereiding geheel verdrongen.

In 1919 werd opgericht het Kaascontrôlestation „Friesland" in samenwerking tussen F.N.Z. en V.V.Z.M. en de Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken in Friesland. Het gevolg hiervan was, dat voortaan alleen kaassoorten van bepaalde vetgehalten mochten worden gemaakt, en wel 20+, 30+, 40+ en volvet, waarvan op dit ogenblik practisch alleen nog over zijn volvet en 40+. Zeer zeker heeft het werk van dit en andere Contrôlestations, zegenrijke gevolgen gehad, maar voor het ogenblik bracht het natuurlijk weer belangrijke veranderingen in de afzet van onze kaas teweeg.

Ook in de uitbetaling van de melk kwam grote verandering. Was men reeds voor de oorlog hier en daar begonnen de melk per K.G. te betalen in plaats van per liter, en bij die betaling ook het vetgehalte van de melk een rol te laten spelen, tijdens en na de oorlog werd dit vrij algemeen ingevoerd en zo kregen we de betaling van melk per K.G. vet. Hierover zou zeker nog wel het een [071] en ander te vertellen zijn, maar het valt enigszins buiten het kader van dit artikel en zal wellicht in andere artikelen uitgebreid besproken worden. Voegen wij nu dit alles eens bij elkaar, waarbij ook nog vermeld dient te worden, dat in vele bedrijven langzamerhand meer en meer gebruik werd gemaakt van **electriciteit**, dan kan worden vastgesteld, dat deze jaren, zeker voor de gehele zuivelindustrie, maar niet in de laatste plaats voor kaas- en boterfabrieken, een ware revolutie hebben betekend. En het wil mij voorkomen, dat de particuliere fabrieken zich ook hierbij volledig hebben aangepast en vaak met hun initiatief zijn voorgegaan.

Zo zien we dan ook dat de meeste particuliere kaas- en boterfabrieken aan al deze moeilijkheden behoorlijk het hoofd hebben kunnen bieden, terwijl andere door samenvoeging, of door het ter hand nemen van de bereiding van andere producten, er in zijn geslaagd, hun bedrijven in stand te houden en vooruit te brengen.

In deze jaren tussen 1920 en 1930 bereikte de melkproductie, ten gevolge van veel invoer van veevoeder en kunstmest, een hoogte als nooit tevoren. Hierdoor en door uitbreiding kregen enkele bedrijven hoeveelheden melk te verwerken van om en bij 20 miljoen K.G. per jaar. Dit is voor een kaas- en boterfabriek een groot kwantum melk en het is daarom gelukkig, dat, tot de dertiger jaren de afzet van de producten vrij vlot ging. Toen was het echter plotseling mis. In 1931 staakte Duitsland de betalingen en in hetzelfde jaar kwam de devaluatie van het pond sterling. De crisisjaren voor zuivelbereiding en veehouderij waren aangebroken en als gevolg hiervan daalden de prijzen tot een schrikbarend laag niveau. Dit zou duren tot het uitbreken van wereldoorlog nummer twee.

Moderne kaasmakerij

Over dit alles zou veel te schrijven zijn; denken we alleen maar aan de moeilijke crisisjaren, toen wij de boter aan Engeland moesten verkopen voor even dertig cent per K.G.

Maar nog veel meer zou er te schrijven zijn over de daarop volgende oorlogsjaren, met haar wrede en waanzinnige bezetting hier te lande. Dit alles ligt echter nog zo kort achter ons en nog zo vers in ieders geheugen, dat het mij beter lijkt dit aan latere geschiedschrijvers over te laten. Veel heeft ook deze tijd de ontwikkeling van de kaas- en boterfabrieken sterk beïnvloed, maar de gevolgen hiervan zijn voor latere geslachten beter en scherper te beoordelen dan voor ons, die dit alles -hebben medegemaakt en staan te midden van de evolutie.

Bovendien heb ik in dit overzicht de nadruk willen leggen op het ontstaan van de particuliere kaas- en boterfabrieken en de ontwikkeling in de eerste jaren. Immers, hoe moeilijk en zwaar de strijd in deze bijna 70 jaren ook moge zijn geweest, de pioniers hebben de stoot gegeven aan en het initiatief genomen voor de oprichting van deze kaas- en boterfabrieken. Dit mogen we nooit vergeten. En het leek mij nuttig om dit in de eerste plaats zo uitvoerig mogelijk in dit gedenkboek, vast te leggen. Dat ook dit lang niet volledig is, ben ik mij wel bewust. Men moet zich hierin echter een beperking opleggen, omdat gemakkelijk een heel boekdeel te vullen is over dit onderwerp. Want zeventig jaren is een hele tijd en er is heel wat voorgevallen in dit tijdperk. Geweldige veranderingen hebben zich voltrokken en wanneer de oprichters dit alles nog eens zouden kunnen aanschouwen, zouden zij wel snel tot de overtuiging komen, dat er veel veranderd is in de wereld. Zij zouden zeer zeker verwonderd opkijken naar de vele machines, die thans groten-deels verrichten wat vroeger in handwerk werd gedaan. Naar de schier onbeperkte technische mo-

gelijkheden, die mede dank zij stoom en electriciteit tot stand te brengen zijn. Naar het blinkend roestvrij staal, dat voor veel werktuigen wordt aangewend, de automobielen en nog zo veel meer.

[072] Maar zij zouden zich evenzeer verbazen, indien zij een ogenblik de bedrijfsleiding in haar werk zouden volgen en kennis namen van de voorschriften en bepalingen, die dagelijks het bedrijf komen binnen rollen. En zij zouden al spoedig tot de conclusie komen, dat van het vrije initiatief van weleer, dat hun zaken tot ontwikkeling kon brengen, bitter weinig is overgebleven. Zij zouden zich verbazen over de ingewikkelde voorschriften en tevens over het onbegrijpelijke van vele van deze regelingen. En zij die vroeger met een z.g. „patent“ van f 25.- alle verplichtingen aan de Staat hadden vervuld om een bedrijf te mogen uitoefenen, zouden zeker jaren nodig hebben om na te gaan, wat er nu al niet aan de voorbereiding en oprichting van een bedrijf vastzit, laat staan aan hetgeen er komt kijken wanneer men eenmaal bezig is een bedrijf uit. te oefenen.

Zouden zij ons dus enerzijds benijden om de technische mogelijkheden van onze tijd, anderzijds zouden zij ons zeker beklagen en meewarig hun hoofd schudden over zoveel doorgevoerde staatsbemoeiing. Waar het zou hun ongetwijfeld goed doen te zien, dat niettegenstaande storm en tegenwind er nog zulke goed ingerichte en flinke particuliere kaas- en boterfabrieken in deze provincie zijn.

Niettegenstaande onze tegenstanders het anders willen voorstellen, is in deze tijd gebleken, dat een goede samenwerking tussen veehouders en fabrieken heel goed mogelijk is. En de onlangs opgerichte Friesche Zuivelvereniging zal naar ik hoop deze samenwerking nog verdiepen en verbreden.

J Anema.

